

# Ioan Ianolide

## *ÎNTOARCEREA LA HRISTOS*

---

PREDANIE A SFINȚILOR ROMÂNI DIN ÎNCHISORI

Document pentru o lume nouă

AIUD \* PITEȘTI \* GHERLA \* TÂRGU OCNA

Închin această carte tuturor sfinților și martirilor din toate vremurile până în ziua de azi!

Am scris aceste pagini tensionat de frică. Când a fost să le revăd, cu ocazia așezării lor într-un loc mai sigur, am încercat să le recitesc și să le rescriu dar mi-a fost imposibil. Nu am liniștea necesară. Când văd toate aceste file mă înfioară pericolul de a fi descoperite de Securitate. Le las așa cum au ieșit din primul condei, deși regret că nu pot face un lucru deplin.

Iertați-mă, oameni!

Ioan Ianolide - București, decembrie 1981

Frânturi de mărturisiri (pentru coperta din spate sau ca introducere)

Timp de trei ani am scris aceste pagini tensionat, urmărit, singur. Nu le pot reciti. Nu le pot sistematiza.

Sunt bătrân și bolnav. Nu mai pot lupta, nu mai pot rezista dar nu pot muri fără a mărturisi tuturor oamenilor, cinstit și obiectiv, cele ce am trăit, am văzut și am suferit.

Sunt 16 ani de când ne-am eliberat plângând, sufocați, triști din Aiud și de când ne simțim înțemnițați de statul ateist. Nu avem libertate, nu avem mulțumire sufletească, nu avem dreptul de a ne exprima, de a mărturisi public.

Îmi fac o datorie sfântă față de lumea întreagă în a comunica cele petrecute aici și sunt conștient că nu îmi risc viața, ci sufletul. Căci dacă m-ar ucide pentru această mărturisire de adevăr aș fi fericit dar ei ucid sufletește, ei distrug omul, ei ne vor unelte ale iadului lor și asta mă înspăimântă.

Am mărturisit adevărul și numai adevărul. Cred că dincolo de neputința mea se săvârșește lucrarea lui Dumnezeu. Sunt în deplină pace sufletească, lucid mintal, lipsit de orgolii, încât am putut mărturisi aici fără nici o umbră de modificare a realității.

Încercăm să-L vestim pe Hristos cel răstignit în secolul XX. Aici s-au petrecut minuni, aici au renăscut sfințenia și martiriul, aici mărturisitorii și-au dăruit viața pentru credință. Aici holdele sunt coapte dar culegătorii sunt uciși. Aici se vrea uciderea sufletească a oamenilor!

Aceste rânduri le scrie un nimeni, un anonim, un bătrân, un proscris și el, ca și Calciu, Soljenițin, Iacuin cu tot neamul lor. Omenirea trebuie să opteze și să îndrăznească.

Nu știu ce se va întâmpla cu aceste mărturisiri și nici cu mine, dar am fost dator să le scriu. Dacă voi fi arestat și chinuit, nu voi mai fi eu răspunzător de ce se va petrece cu mine. Eu sunt cel cuprins în aceste rânduri – testament și cu groază gândesc că aş putea fi mutilat sufletește, mental și volitiv – dar pe acela să nu-l ascultați, ci să faceți responsabili pe tortionarii mei de mutilarea mea.

Mă rog fierbinte să fiu păzit, să nu cad, să mor fără pată, creștinește iar aceste mărturisiri să găsească suflete curate și credincioase care să le primească și prin care să rodească. De aceea această carte se va numi „Document pentru o lume nouă”.

Atâta vreme cât eu voi mai trăi aceste documente să nu se publice, ele pot fi însă folosite ca material documentar, scris așa încât să nu conducă vigilența securității până la mine.

Repet, este o mărturisire – o dedic oamenilor. E o modalitate ultimă de dragoste și de slujire!

Amin.

Ioan Ianolide – Ianuarie 1982

Noi am vorbit din plinul vieții în Hristos, din adâncul celei mai cumplite prigonori, din dăruirea pînă la jertfă. Noi am văzut între noi strălucind sfinți și martiri și de aceea îndrăznim cu contribuția noastră. Fenomenul religios a fost general dar s-a manifestat deplin în Valeriu, și noi despre el mărturisim. Deci pe Hristos cel Viu în Valeriu, pe Hristos din secolul XX, pe Acesta Îl mărturisim!

Am avut șansa unor confruntări dramatice pentru credință... am cunoscut oameni care au realizat plinul uman, sfințenia, mucenicia, dar printr-o cernere cruntă...

Am tăria să mărturisesc că sunt un om fericit întrucât am văzut un om în care via, gândea, zâmbea, trăia și biruia Hristos: Valeriu Gafencu.

Schiță de cuprins:

Prefață

Cuvânt înainte al lui Ioan Ianolide

I. TEMNIȚA.

Aiud.

Pitești.

Târgu-Ocna.

Procesul.

Ultima reeducare.

Eliberarea.

Portrete.

Gheorghe Calciu – mărturisorul lui Hristos.

Trei Crăciunuri Crăciun în copilărie.

Crăciun în închisoare

Crăciun după eliberare

II. CUVINTE DE SUFLET FOLOSITOARE

Capete despre o seamă de virtuți creștinești

III. RETROSPECTIVĂ ISTORICĂ

Actul de la 23 august – dialog

Slavii

Politica internațională postbelică

Amintiri ale foștilor deținuți despre Ioan Ianolide

Încheiere

Ioan Ianolide: „Nu facem literatură, ci trezire de conștiințe!”

Partea I

Temnița

„Dacă ar fi să-mi iau viața de la început, aș repeta drumul pe care am mers”.

M-am născut român și trăind în atmosfera religioasă autohtonă, cu slujbele bisericești și tradițiile obștești ale poporului (colinde, irozi, pomeni, denii, Rusalii, mucenici), cu bunici credincioși și o mamă evlavioasă, s-au format în mine sentimentul și convingerea că Iisus este prezent pretutindeni, că atât în Altar cât și în suflete oamenii se întâlnesc cu El, că El plutește în văzduh cu toți Îngerii Lui, ajutându-ne să ne sfințim și să ne mântuim.

Relația cu Iisus era naturală, familiară și permanentă, viața fiind inimaginabilă fără El. Mi se părea că așa a fost dintotdeauna și așa va fi neconținut. Dumnezeu dădea plinătate sufletului meu. El răspundea necesității de curăție, desăvârșire și ideal din mine.

Nu am avut o educație religioasă și cu atât mai puțin o instrucție teologică, ba chiar creștinii și preoții pe care i-am cunoscut atunci, cu mici excepții, puteau deruta și pe un convins credincios. Pe mine însă nu m-a tulburat nimic, ci mai vârtos am tins spre sfințenia pe care o simțeam plutind pretutindeni și care încălzea sufletul meu de copil și de tânăr. Atmosfera spirituală în care am trăit pruncia a fost eficace în religiozitatea mea de o viață întreagă, căci nu instrucția este esențială, ci trăirea cu Dumnezeu împreună.

Îmi dau seama că pe atunci chipul lui Iisus era confuz în mintea mea din punct de vedere intelectual, dar intens și greu în trăire lăuntrică. El era bucurie, era tot ce poate fi frumos, bun și adevărat și cuprindea toate năzuințele mele.

Deci până la majorat am fost un creștin tradiționalist dar viu, Iisus fiind taina și izvorul vieții mele.

Dar Dumnezeu nu voia să mă opresc aici. El voia să-L descopăr pe Iisus duhovnicește. Așa se face că la 21 de ani am intrat în temniță.

AIUD

Sufletul se avântă în înălțimi și din rănilor scrijelite de lanțuri picură sânge. Aveam lanțuri la mâini și la picioare. Neștiind cum să ne protejăm – abia mai târziu am învățat – ele au rupt și gleznele și mâinile. Durerile mari aveau să vină mai târziu, căci rănilor au copt.

Duba în care eram transportați era rău mirositoare și mizerabilă. Călătorisem toată noaptea din București la Aiud. Roțile trenului au scrâșnit și hurducătura a luat sfârșit. Duba a fost decuplată și lăsată în gara Aiud. Temnicherii au apărut și au ordonat să coborâm. Aveam bagaje multe – parcă presimțeam că prigoana aceasta va fi îndelungată – și erau grele, căci purtam cărți multe pentru a studia. Vedeam în temniță o universitate a dăruirii și a jertfei, cât și prilej de studiu și meditație. Cu greu am sărit din dubă, aruncându-ne unii altora bagajele.

Nămeții erau înalți și gerul iernii din ianuarie 1942 înghețase tancurile germane în jurul Moscovei. Eram încă tineri și plini de vise. Lume multă venise în gară să ne vadă, dar trei cercuri de ostași și de temnicheri ne-au înconjurat. „Încărcați arm’!”, a răsunat comanda și am auzit zgomotul metalic al armelor îndreptate spre noi.

Am zâmbit amar și sfidător în același timp. La ce bun toată această mascaradă de forță și teroare, când nici unul dintre noi nu purtase cândva pistol și nici nu gândise să poarte? În afară de năzuințele noastre sublime, nu purtam nimic periculos.

Ostașii erau tineri ca și noi, dar uniforma militară depersonalizează. Temnicerii își făceau datoria fiecare conform sufletului său. Excela însă Maiorul Magistrat – atunci era numai căpitan, dar avea să devină curând maior – care purta cu emfază frumoasa uniformă albastră a magistraturii militare.

Maiorul Magistrat era un bărbat cam de 40 de ani, bine făcut, voinic, remarcându-se prin părul lui alb, care îi dădea o falsă noblețe. Era nedormit, acru și nebărbierit, încât am avut senzația că vine din prima linie a frontului. Privea la noi, la ostași și la public cu severitate. Dădea impresia că exercită o misiune atât de importantă, încât va decide destinele omenirii.

Noi ne-am încrucișat privirile și am zâmbit la grosolana lor înscenare. Maiorul Magistrat a strigat cu voce de tunet răgușit:

— Ascultă comanda la mine! Din acest moment vă găsiți sub comanda mea. Cer disciplină fără murmur și fără șovăire. Ostașii vor trage din plin dacă veți încerca să faceți dezordine. Vom porni în convoi către penitenciar. Voi reprimă orice indisciplină. Fiți gata, pornim!

Convoiul s-a pus în mișcare cu greu, căci înotam în nămeți de zăpadă, împovărați de bagaje și înlănțuiți la mâini și la picioare. Ne-am luat rămas bun de la gara libertății. Am privit cerurile, apoi casele cu livezi și chipurile îngrozite de bărbați, femei și copii, oprindu-ne cu sfâșieri de inimă la fetele ce ne zâmbeau pentru ultima oară, căci de aici înainte lumea era distanțată de noi prin zăbrele și zăvoare și ziduri înalte. Eram flămânzi dar adânci forțe lăuntrice ne dădeau senzația cățărării către ideal.

Aiudul este o temniță veche construită de austro-ungari. Corpul ei central e un celular în formă de T, cu trei etaje, cu peste 300 de celule, lăsând în mijlocul construcției un coridor de sus până jos, încât din centru se vede totul panoramic. Mai este un corp cu celule mari comune. În fundul curții este zarca veche, celular igrasios și mizer. Alături este o fabrică unde se lucrează cu deținuți. Mai sunt grajduri, bucătării, magazii și o infirmerie.

Noi am fost duși în celular. Priveliștea era impresionantă, căci din toate părțile te priveau uși fără ochi, în dosul cărora erau ochi ce nu puteau privi. Părea un cavou cu oameni vii. Părea un vapor ce transportă robi. Un murmur surd și monoton ne-a sfredelit sufletele. Înghețaseră mâinile pe bagaje și sângele în vene. Eram în continuare înconjurați de garda înarmată iar temnicerii au purces să ne percheziționeze. Maiorul Magistrat a anunțat:

— Fiecare deținut are dreptul la un singur costum de haine, la trei schimburi de rufărie, o singură pereche de încălțăminte, un săpun și pasta de dinți. Toate cărțile vor trece prin cenzură și vi se vor da în funcție de comportarea voastră. Aveți voie să primiți o singură scrisoare pe lună și să scrieți tot câte una, trecând prin cenzură. Aveți voie să primiți un singur pachet de alimente de maximum 10 kilograme pe lună. Sunteți condamnați de drept comun și veți începe executarea pedepselor prin regim celular sever. Fiecare va fi condus la o celulă. O oră pe zi veți fi scoși la aer în curte. Nu se admite nici o legătură cu paznicii. Se pedepsește orice abatere de la regulament. Nu aveți voie la nici o activitate organizată. Orice plângere mi se adresează mie personal, căci aici numai eu decid. Ne găsim în

stare de război și se aplică legea marțială. Dacă încercați să evadați veți fi împușcați pe loc, dacă veți provoca conflicte cu paznicii veți fi aspru sancționați. Să vă între bine în cap aici sunteți deținuți. Legea nu vă iartă. Dacă vă opuneți destinului țării, armata este decisă să vă extermine. Cer disciplină fără murmur și fără șovăire. Când întâlniți un paznic ori vă vizitează cineva, stați în picioare în poziția de dreptți cu căciula scoasă de pe cap și înainte de a aștepta să vi se spună bună ziua, veți saluta cu: „Să trăiți domnule grad!"; iar dacă va fi civil cu: „Să trăiți domnule inspector!". Personalul de pază vi se va adresa cu „tu" iar voi veți vorbi la pluralul reverențios „dumneavoastră" și abaterea de la această decizie se va sancționa sever. Mareșalul și aliații noștri sunt decizi să vă aplice cele mai severe pedepse dacă nu vă supuneți ordinelor și dispozițiilor în vigoare. Nu vreau să mă răzbun, căci nu am de ce să mă răzbun pe voi. Sunteți niște victime ale unor rebeli care au trădat țara, pe Mareșal, armata și pe Aliați. Sunt și eu naționalist ca și voi. Sunt doctor în drept, port cu cinste uniforma magistraturii militare, am fost erou în primul Război mondial, decorat cu cele mai înalte onoruri, căci corpul meu a fost ciuruit cu 36 de gloanțe. Am familie onorabilă și copil pe care vreau să îl cresc în spiritul iubirii de neam. Sunt român neaoș din moși strămoși. Dacă veți fi disciplinați și cinstiți, veți fi reabilitați, căci țara are nevoie de energiile voastre. Acestea fiind zise, ordon disciplină fără șovăire și fără murmur.

Cam așa a sunat cuvântul Maiorului Magistrat la primirea noastră în Aiud. Ordinele erau severe. La percheziția efectuată am fost lăsați golași, dar cel mai greu ne era să suportăm umilințele așa-zis regulamentare.

Cei sosiți eram studenți, elevi, tineri muncitori și câțiva tineri țărani, toți aparținând „Frățiilor de Cruce", o organizație de tineret românesc care își propunea să facă educație morală și națională, fiecare tinzând a se modela pe sine însuși spre realizarea tipului de erou român – iar român se confundă cu creștin, precum și noțiunea de creștin se identifică cu cea de român. Eram tineri născuți prin anii 1920-1930, încât nu am avut niciodată vreo funcție politică sau publică, deci nici o răspundere pentru evenimentele acestui secol. Aveam convingerea că nu facem politică, ci educație. Doream să formăm o elită de înaltă ținută care să preia în mâinile ei destinele neamului românesc.

Pluteam în oarecare confuzie, căci ne-am format în vremuri de prigoană, fără a avea îndrumători, fără a avea literatură, ci numai un ideal sublim, către care năzuiam sincer sufletește și înaripați. Nu cunoșteam nici elita clericală și nici pe cea politică a țării. Aveam conștiința că nu greșim cu nimic față de neam și țară, ci suntem loviți tocmai de dușmanii neamului și ai țării. Între noi și prigonitorii noștri stăteau sufletele noastre curate, nobile, virtuozitate și însuflețite de năzuințe sfinte. Nu apăram decât un crez, un vis, un ideal, o credință.

Eram adunați din toată țara, pe motiv că nu am încetat a ne reuni în ședințe după ce organizația Frățiilor de Cruce fusese pusă în ilegalitate de către mareșalul Antonescu, cu aprobarea lui Hitler. Vârsta noastră oscila între 12-21 de ani iar condamnările variau de la 5 la 25 de ani. Mulți dintre noi purtau o condamnare mult mai mare în ani decât anii pe care îi aveau. Majoritatea proveneau din familii sărace și modeste iar în societate și în școli fusesem elementele cele mai bune și mai respectate.

Tremuram de frig, de emoție și de frică. Celularul își deschidea hidoasele uși pentru a ne rumega. Fiecare a fost izolat în câte o celulă: patru metri pe patru,

fereastra zăbreliată, ușa zăvorâtă, pereții văruiți, un pat de fier negru acoperit de o saltea vântată și ponosită. Dușumelele erau tocite de sutele de mii de pași făcuți de miile de ostatici ce au trecut pe aici. Pereții erau burdușiți și ploșnițele nu se rușinau să mișune în căutarea hranei. Ușa s-a închis, zăvorul a scrâșnit și celula s-a prăvălit peste mine. Am intrat într-un nou tărâm. Lumea a rămas departe, departe.

Idei, sentimente și imagini colosale au năvălit în suflet și în fracțiuni de secundă am trăit când eroismul, când crucificarea, când dezrădăcinarea, când duioșia iubirii, când tinerețea distrusă. Lumea, natura, copilăria alternau cu visul, cu speranțele și idealurile. Am zâmbit și am plâns, am cântat și am jelit, am îngenunchat și ne-am revoltat.

Cuvintele Maiorului Magistrat pe mulți i-au întărit și i-au îndârjit și mai mult în atitudine, dar pentru alții au fost prilejul căderii încă de la început. Pe drumul acesta, cine nu a avut mari rezerve sufletești a fost învins – dar au fost și unii care s-au îmbogățit sufletește tocmai datorită luptei cu răul.

Maiorul Magistrat era un exemplar tipic al lumii pe care o înfruntam. Provenind dintr-o familie cu năravuri dubioase, ambițiosul tânăr a ajuns magistrat militar. S-a remarcat în fața superiorilor săi prin servilism și prin abilitatea cu care ticluia procesele. Când în noiembrie 1938, la Tâncăbești, 14 oameni au fost strangulați, apoi aruncați de-a valma într-o groapă și arși cu acizi tari pentru a nu mai fi recunoscuți, călăii și-au amintit că nu au invitat și un procuror care să constate că cei 14 „au încercat să evadeze în pădure și în lupta ce s-a încins cu paznicii au fost împușcați”. Cine putea să se preteze la acest joc funest? Maiorul Magistrat. Așa a început marea lui carieră. A fost adus imediat la Jilava și în atmosfera de teroare și groază i s-a spus ce avea de făcut – și a făcut-o fără murmur și fără șovăire. Iar atunci când unul dintre plutonierii care uciseser prin strangulare a fost cuprins de regrete și a făcut o criză de nervi, țipând cât îl ținea gura că a omorât om nevinovat, Maiorul Magistrat l-a bruscat și cu amenințări l-a determinat să semneze o declarație conform tipicului făurit de asasini. Atunci Maiorul îl sluja pe regele detractat și criminal și pe a sa clică iar după căderea lor de la putere a intrat în serviciul lui Eugen Cristescu – și acesta un om nefast.

În 1941 a fost un conflict între legionari și mareșalul Antonescu, terminându-se cu victoria mareșalului. Eugen Cristescu a apelat din nou la maiorul Magistrat, căci îi trebuiau acte de acuzare zdrobitoare. Nefiind mulțumit numai cu faptele – deși au existat unele fapte regretabile, abuzive ori criminale – au înscenat pur și simplu odioasa ucidere a 30 de evrei, spânzurați chipurile de cârlige la abatorul din București. N-a existat de fapt această acțiune criminală, respingătoare și hidoasă, dar Maiorul Magistrat a întocmit actele de acuzare pe baza unor copii de fotografii trunchiate. În virtutea acestor „documente”, el a murdărit sufletul românesc cu o crimă abjectă și a degradat justiția cu o înscenare grosolană. Dar evreii știu bine că nu au existat crimele de la abator.

Pornit pe această pistă, Maiorul Magistrat a mai redactat un proces verbal fals, căci un biet ostaș român care a murit în flăcările unei mașini incendiate a fost prezentat ca o victimă peste care legionarii au turnat petrol și i-au dat foc.

Acesta era Maiorul Magistrat, comandantul militar din Aiud, trimis cu misiunea de a ne distruge.

Noi nu participasem la acele evenimente din trecut, deși nu erau prea îndepărtate, dar sufletele noastre respingeau hidoșenia acestui om. El a devenit

pentru noi simbolul mișeliei și crimei, al nelegiuirii și bestialității, încât ne-am încheștat în luptă pe viață și pe moarte. Eram tineri, nu cunoșteam lumea, nu știam ce este viclenia și nici înțelepciunea. A fost o greșeală de tact modul nostru deschis în care am activat împotriva legilor nelegiuite și deci am fost arestați, iar acum aveam să săvârșim a doua greșeală prin lupta fățișă cu perversul și vicleanul Maior Magistrat. În vreme ce noi eram vinovați de naivitate idealistă, Maiorul Magistrat era specialist în crimele perverse.

Situația țării în acel moment era dramatică. Sub conducerea mareșalului Antonescu, țara intrase în război alături de germani contra U. R. S. S... O alianță stranie între Stalin, Hitler și Mussolini răpise României Basarabia, Bucovina, Ardealul și Cadrilaterul, întrucât Anglia și Franța nu au fost capabile să ne garanteze granițele, așa cum prevedeau tratatele încheiate. Situația oamenilor era tragică. Un popor mic se vedea părăsit și lovit din toate părțile. Dar pericolul cel mai mare venea din Răsărit. U. R. S. S. nu se mulțumea numai cu Basarabia și Bucovina, ci dorea țara și neamul întreg și ne voia comunizați, ruși de toate valorile și de tot trecutul nostru – ori această perspectivă ne înfiora. Oamenii politici ai țării au făcut eforturi imense ca să salveze ce se putea salva dar nu au reușit decât parțial.

După cum am mai spus, noi eram tineri, visători și fără experiență politică, dar ne iubeam neamul în valorile sale mărețe și țara în hotarele sale naturale și prin urmare eram în conflict cu toți dușmanii din afară și din interior. La început am fost dezamăgiți de Anglia și Franța, care au abandonat Europa – deci și pe noi – în mâinile lui Mussolini, Hitler și Stalin. Pentru o vreme ne-am orientat speranțele spre Germania însă Hitler a fost o deziluzie. Niciodată nu am fost adepții ideologiei naziste dar când am simțit orgoliul rasei germane pe propria noastră piele, cu atât mai mult ne-am declarat dușmani lor. Germanii au venit la noi ca stăpâni și nu ca aliați. Hitler nu și-a dorit prieteni, ci supuși, iar noi nu aveam calități de robi. Și totuși, în fața pericolului comunist românii au intrat în război alături de nemți. Mareșalul Antonescu a spus că face un război sfânt și că din Basarabia și Bucovina va reveni în țară prin Ardeal. El întruchipa atunci idealul românesc, pe care îl contestau numai cele câteva sute de comuniști români. Românii nu au putut avea o alternativă în conjunctura de atunci. Un paradox: majoritatea absolută a românilor și a rușilor au fost anticomuniști și totuși Armata roșie rusească a cucerit Europa până la Berlin. Explicația constă în organizarea formidabilă a statului comunist, în faptul că americanii și englezii n-au intervenit, cât și în atitudinea provocatoare și disprețuitoare cu care Hitler a tratat popoarele din U. R. S. S...

Se punea întrebarea: ce căutam noi în temniță la acea dată și ce rost avea lupta noastră? Analizând cu grijă năzuințele acelor tineri dintre care făceam și eu parte, am ajuns la concluzia că nu angajarea politică, ci țința morală ne călăuzea. Încărcați de vise și de idealuri, cavaleri ai unui ev apus, nebuni ai crucii, exponenți ai onoarei și demnității, noi înfruntam de fapt o lume întreagă. Am fost lipsiți de realism și de spirit de conservare, am fost neînțelepți și am intrat în gura lupului, dar ce puteam face altceva? Căci nu am putut să ne pângărim sufletele. Intrați în această bătălie nu am avut simțul proporțiilor, dar am acceptat martiriul.

S-au mâniat pe noi comuniștii dar și burghezii. Ne-au lovit americanii dar și nemții. Toți ne-au spus că suntem nebuni, adesea ne-au înfierat până și frații noștri creștini, ca să nu mai vorbesc de ura dezlănțuită contra noastră de evrei,

care au mizat pe cartea comunistă. Da, suntem vinovați că am înțeles, ca și Dostoievski, ce este ateismul și că am identificat comunismul cu antihrist, cu care nu am acceptat nici o megieșie. Da, suntem vinovați că am fost anticomuniști, antiburghezi și antinaziști. Suntem acuzați că am fost și antisemiți, dar noi îi iubim în Hristos pe evrei. Numai El a insuflat atâta amar de nebunie sfântă în sufletele noastre și în afară de aceasta nu știm a avea o altă vinovăție. Naționalismul nostru nu a fost rasial și imperialist. Deși am fost în conflict cu ungurii și bulgarii, vecinii noștri, disputând între noi granițele, niciodată nu am râvnit ce nu este al nostru. În fond noi am dorit pacea cu toți oamenii dar mulți nu ne-au suferit alături de ei, egali cu ei, asemenea lor și așa a început conflictul.

Suferințele pe care le-am îndurat ulterior ne-au maturizat, am găsit răspunsurile cuvenite, ne-am definit conștiința creștină, dar chiar atunci, în tinerețea aceea tumultuoasă, am fost animați de cele mai frumoase idealuri. Târziu vom înțelege și fenomenul politic dar îl vom părăsi, întrucât ne vom dedica religiosului. Un dram de nebunie sfântă a rămas în noi și astăzi, căci Hristos este în continuare prigonit, batjocorit, discreditat și rău înțeles. Forțele anticeștine din lume sunt colosale iar un Hristos deplin, așa cum ni s-a descoperit nouă, nici creștinii nu sunt pregătiți să primească.

Să revenim însă la Aiud. Regimul penitenciar a fost dur, mângarea mizeră, izolarea grea, apa înghețată în celulele noastre. Maiorul Magistrat ne teroriza. Nimeni, dar absolut nici o forță din lume ori din țară nu ne-a sprijinit.

Atunci am descoperit pe Hristos cel duhovnicesc. Deși am studiat mult, preocuparea de căpătâi era cea sufletească. Ne rugam mult, ne mărturiseam unii altora stările sufletești și strădaniile de desăvârșire. Și am ajuns la conștiința păcatului și am plâns amar atât greșelile personale, cât și păcatele colectivității. Cine se vrea creștin trebuie să fie cu adevărat creștin. Am purces deci să purificăm sufletele și istoria de crime, de nelegiuiri, de abuzuri și de tot păcatul. Am năzuit să trăim creștinește și știm că până la moarte omul trebuie să își scruteze sufletul, dacă se află ori nu în Hristos.

Descoperirea creștinismului i-a însuflețit pe cei mai buni dintre noi, dar nu fără reacții negative și brutale. În rândul legionarilor erau multe curente și dezbinări.

Între legionarii aduși în Aiud din toate orașele țării se distingea cu deosebire unul, înalt, frumos, cu ochi adânci, albaștri ca cerul. Îl chema Valeriu Gafencu. Se născuse în Basarabia în Ajun de Crăciun, la 24 decembrie 1920. Tatăl lui, Vasile, era intelectual și luptase pentru unirea Basarabiei cu România. Ulterior însă s-a retras în gospodăria sa, căci i-a displicut politicianismul venal ce se instalase în țară. Familia lor era un cuib de bucurie și desfătare. După o copilărie de iz patriarhal, Valeriu a urmat liceul în Bălți.

Însă în 1940 Basarabia a fost ocupată de Armata roșie, ca urmare a înțelegerii Ribbentrop-Molotov, dar și a faptului că Anglia și Franța nu garantaseră granițele țării noastre, deși se angajaseră să o facă. Vasile era îngândurat, asemenea și Valeriu.

— Ce facem, tată? I-a întrebat.

— Dragul meu, i-a zis Vasile, familia noastră este prizonieră. Eu nu pot părăsi familia. Pe mine nu mă vor ierta pentru că am votat unirea Basarabiei cu România. De aici nu se mai poate face nimic pentru Basarabia. E mai bine ca tu să pleci în România. Vei vedea acolo ce se poate face.

— Tată...!

— Taci și du-te! Să nu spui nimic mamei și surorilor!

Astfel se face că Valeriu a trecut Prutul și a sosit în 1940 la Iași, unde s-a înscris la Facultatea de Drept. Sufletul lui ardea nu numai pentru destinul Basarabiei, ci și al României, nu numai pentru conștiința națională, ci și pentru aceea creștină, care era amenințată de ateismul bolșevic în expansiune. Așezările lumii se sfârtecau nu numai între state, ci și între ideologii. Războiul început în Occident se anunța și în Răsărit. Românii aveau nevoie de sprijin și în Răsărit și în Apus. Comunismul amenința lumea.

În aceste condiții, Valeriu aderă la organizația „Frățiile de Cruce”, care se ocupa de educația creștină și națională a elevilor și a tineretului în general. Dar organizația a fost declarată ilegală de către guvernul militar din România, cu asentimentul Germaniei. Valeriu investise tot ce era sfânt și bun în el pentru a forma o conștiință creștină și națională elevilor din Iași și prin urmare nu putea accepta această scoatere în ilegalitate. Nu era deci de acord nici cu guvernul român, nici cu cel german. În cele mai intime fibre ale sufletului el năzuia spre cele mai sfinte idealuri. Nu avea veleități politice, nu complota, nu uneltea împotriva statului, ci tocmai atitudinea sa idealistă îl întărea în continuarea procesului de educație.

Elevii îl iubeau. Reușise să realizeze o comuniune sufletească, deși nici el nu era decât un tânăr student. Vibra în el necesitatea curăției, imperativul adevărului, o imensă capacitate de dragoste și visul unei lumi ideale. În același timp îl înfiora abisul materialismului bolșevic din Rusia dar și concepția burgheziei egoiste, exploatare, afaceriste, indiferentiste moral. Educația tradițională din școli și Biserică nu-i dădea răspuns la confruntarea titanică la care era chemat veacul. Era nevoie de o apă vie, care să dea viață acestei lumi muribunde spiritual. Înfrigurat deci, el apela la tot ce era bun în tineri pentru a-i pregăti pentru marea confruntare. Valeriu avea o orientare și o atitudine, dar nu făcea propriu-zis politică. Nu a ocupat niciodată o funcție publică. Guvernanții de atunci nu s-au oboșit să se intereseze de problemele ce-l frământau.

În 1941 a început războiul germano-sovietic, cu participarea românilor. A fost dată o lege severă care condamna orice activitate subversivă. Valeriu a fost arestat împreună cu un grup de tineri elevi din Iași și condamnat la 25 de ani de muncă silnică, deși nu era vinovat decât exclusiv de educația morală și națională pe care o susținea. Prin urmare, el s-a simțit liber de orice vinovăție. Așa se face că în ianuarie 1942 a fost adus la penitenciarul Aiud, cu lanțuri la mâini și la picioare, pentru a executa nemiloasa condamnare.

În temniță el a continuat să se ocupe de educația tinerilor, dar își punea totodată grave și severe probleme de conștiință. La început a studiat și a citit foarte mult, dar curând s-a oprit asupra creștinismului, care i-a apărut în adevărata lui lumină, adică în latura sa duhovnicească. Valeriu s-a dedicat unei intense lecturi teologice, făcând o cercetare atentă a spiritualității ortodoxe. Printre cărțile pe care le-a citit au fost Patericul, Mântuirea Păcătoșilor, Viețile Sfinților, Urmarea lui Hristos. A citit pe Sfinții Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Palama, Grigorie de Nazianz, Efrem Sirul, Ioan Damaschin. A studiat de asemeni pe Pascal, Bulgakov, Berdiaev, Papini, precum și toate cursurile ce se predau la Facultatea de Teologie. Lectura lui se concentra mai ales asupra Bibliei. În același timp se ruga intens în singurătatea celulei. Inteligența lui strălucită și

sufletul său curat au descoperit repede adâncimile spiritualității ortodoxe. Dacă până aici fusese un credincios, acum devenea un trăirist; fusese animat de creștinismul tradiționalist iar acum se adâncea în cea mai autentică spiritualitate.

Tânărul visător se întorcea acum cu grijă și râvnă în sine însuși. Descoperea lumea interioară, începând să pună ordine în ea. Ideile ce-l animaseră au fost părăsite o vreme pentru a se putea dedica lucrării duhovnicești. Abia acum înțelegea ce este nașterea din nou. Tot căutând, într-o zi a căzut cu fața la pământ, izbucnind în lacrimi și spunând: „Sunt cel mai păcătos om!”. Aici se situează momentul crucial al vieții sale spirituale. De aici înainte va trăi pentru a se curăți lăuntric și a se desăvârși prin unire cu Hristos.

Unii l-au admirat, alții l-au acuzat dar foarte puțini l-au înțeles. Valeriu șoca prin conștiința păcatului, pe care îl mărturisea cu umilință la modul personal și colectiv, într-o vreme în care noi, deși eram creștini, nu aveam încă o adevărată viață duhovnicească. Orgoliul se ascundea în noi sub mantia tainică a onoarei și a fost o luptă grea până când așa zisa „demnitate și onoare” s-au înduhovnicit, trecând prin baia curățirii.

Un moment greu a fost când autoritățile ne-au propus să mergem ca soldați pe frontul de Răsărit pentru a ne „reabilita” în fața poporului. Ne-au cerut de asemenea și o declarație de desolidarizare de trecutul nostru „politic”. Valeriu și alți câțiva au spus că nu au nimic de reabilitat dincolo de justiția propriei conștiințe. Doream să luptăm împotriva comunismului, năzuim să unim țara, dar nu ca deținuți, nu ca vinovați; nu aveam pe sufletele noastre nimic de „reabilitat” și deci am refuzat frontul. Am refuzat și desolidarizarea, nu pentru că nu aveam greșeli de care să ne desolidarizăm, ci pentru că procesul nostru de conștiință înfiera toate greșelile făcute fără a avea nevoie de imboldul unei elite politice al cărei reprezentant era un monstru ca Maiorul Magistrat. Nu am acceptat deci nimănui dreptul de a se infiltra în conștiințele noastre.

În acea vreme se aflau în Aiud și câțiva deținuți comuniști, care erau izolați de noi și se bucurau de mari libertăți, ca urmare a faptului că finanța evreiască și cea sovietică reușeau să mituiască oameni de influență – amintim aici pe colonelul magistrat P., care era director general al penitenciarelor și care a fost în slujba comuniștilor. Ei aveau regim preferențial, lucrau și câștigau de pe urma muncii lor, primeau ajutorul roșu, studiau pe Stalin, pe Lenin și pe Marx, aveau contacte politice în țară și peste hotare, deși ca forță politică erau inexistenți, fiind elemente de periferie ale societății românești și numărând mai puțin de o mie de membri.

Acești comuniști s-au bucurat că Valeriu a refuzat să lupte împotriva sovieticilor. Le-a răspuns:

— Am refuzat să merg pe front, dar nu ca și voi, pentru că eu sunt creștin iar voi ateți; eu doresc Basarabia alături de România iar voi vreți România alături de URSS; eu năzuiesc să văd lumea unită în credința creștină, voi vreți să cucerii lumea sub semnul stelei roșii. Suntem în aceeași temnișă dar din motive cu totul diferite. Este de datoria mea să vă spun că fără Dumnezeu veți aduce numai dezastru lumii, deci vă rog să cugetați la greșeala în care vă găsiți și să căutați adevărul iar adevărul vă va duce la Hristos. Numai așa am putea avea o platformă comună de comunicare între noi.

Mulți s-au înfuriat. Un suflet mic l-a turnat cum că ar fi organizat o rebeliune și are arme ascunse, drept pentru care s-au făcut percheziții minuțioase, anchete și pedepse, dar s-a dovedit că totul era o înscenare.

Maiorul Magistrat însuși ne-a acuzat că refuzând „reabilitarea”, ne aliem comuniștilor. I s-a răspuns:

— Comuniștii din acest penitenciar sunt protejați de voi. Noi doar ne apărăm sufletele de orice întinare, căci un neam nu poate dăinui dacă nu-și păstrează o zestre morală.

Că nu aveam nimic în comun ei o va dovedi atitudinea lor ulterioară față de noi, căci după ce au preluat puterea ne-au menținut în temnițe cu condamnările date de Antonescu, așa încât mulți dintre noi am ajuns la executarea unui sfert de secol de detenție.

De altfel, noi nu am pornit de la o ideologie, ci de la o credință și pe parcurs am desprins din cuvântul lui Dumnezeu și al Bisericii viziunea noastră despre lume și viață. Nu am pornit să cucerim politic lumea, ci să cucerim propriile noastre suflete, modelându-le întru Hristos. N-am făcut acest lucru programatic, ci instinctiv dar azi înțelegem că ne-am situat pe o linie înaltă și solidă.

Nu ne-a sprijinit nimeni. Clerul nostru cel înalt nu ne-a ajutat, putem zice că nu și-a îndeplinit misiunea apostolică, ci a făcut politica nedemnă a compromisului și dezertării. Întrucât poporul a intuit dreptatea noastră, am fost cu furie calomniați și rupti de masele populare, atât de către burghezi cât și de către comuniști. Ne-au urât toți, dar nu pe noi ne urau, ci pe Hristos pe care îl mărturiseam.

O altă atitudine frumoasă pe care a luat-o Valeriu, după episodul „reabilitării”, a fost următoarea: întrucât se pune accentul pe pedeapsă și pe răzbunarea în lupta politică, el a susținut că răzbunarea este a lui Dumnezeu. Nimănui nu-i este îngăduit să-și facă singur dreptate. Creștinul iartă, creștinul se situează pe poziția dragostei, singura virtute aducătoare de pace, singura atitudine care învinge și nu este învinsă. Împotriva acestui punct de vedere s-au ridicat voci puternice și el, încercând să se justifice, era tot mai singur. Cu toate acestea a rămas ferm în convingere și cu timpul mulți i s-au alăturat.

Viața își continua cursul între zidurile masive ale închisorii. Valeriu se ruga mult. Adesea cădea cu fața la pământ și plângea cerând mila, ajutorul și luminarea cerească. Treptat a înlocuit studiul prin contemplație. Noaptea citea Paraclisul Maicii Domnului iar ziua Acatistele. Mergea regulat la biserică, se spovedea smerit, se cumineca cu bucurie. Îi plăcea să cânte rugăciuni și psalmi. Bătea multe metanii, în funcție și de starea fizică. Liniștea era deplină, izolarea de lume aproape totală, deci condiții prielnice duhovniciei.

Dragostea îl făcea să se reverse către prieteni la un nivel sufletesc adânc și sincer. Se străduia să plinească în sine virtuțile, proces care avea să se desăvârșească pe parcursul anilor. Respecta preoții, dar n-a găsit un duhovnic pe dimensiunile sufletului său. Se sfătuia mereu cu cei de un cuget cu el și împreună au luptat să se curățească. Zi de zi făcea ordine în sufletul său, devenea altul, învăța să trăiască în duhul, conform învățăturii creștine. Dezvoltarea îi era armonioasă, tinzând să realizeze omul cel nou. Prin harul lui Dumnezeu, el a parcurs calea celei mai autentice spiritualități ortodoxe.

Prin 1943 Valeriu a fost izolat, împreună cu alții, în zarca cu regim sever, fără cărți, fără contact cu familia și cu o rație de hrană insuficientă care l-a distrofiat.

Aici s-a dedicat în întregime Rugăciunii inimii, spunând neîncetat „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!”. Începutul bun era pus, orientarea era certă, așa încât această perioadă i-a adus un spor duhovnicesc însemnat. Primii ani fuseseră de căutare, următorii de lacrimi și pocăință iar acum erau ani de vorbire cu Dumnezeu, de trăire cu Dumnezeu și unire cu Dumnezeu pe calea rugăciunii. Îndrumătorul care i-a stat la dispoziție a fost acea carte mică scrisă de un anonim, intitulată „Pelerinul rus”. Acum celelalte preocupări dispar pentru a fi înlocuite cu rugăciunea. Dar ea, o dată cu descoperirea luminii interioare, o dată cu ordinea sufletească, o dată cu lumina harică, îi revelează în minte toate problemele ce l-au preocupat, evident nu ca o aflare, ci ca o dăruire. Și astfel, în acel regim sever de temniță căruia el îi dăduse rol spiritual, Valeriu era plin de bucurie și de cântec. Impetuozitatea tinereții sale era acum tradusă în neostenită lucrare lăuntrică. Iar darurile cerești nu încetau să sosească. Lumina era tot mai cuprinzătoare. Iisus îi devenise prieten și de aici înainte nu se vor mai despărți niciodată.

În tot acest timp distrugerea noastră în temniță continua. Maiorul Magistrat și patronii lui din guvern făceau totul ca să ne ucidă moral și fizic. Dar Maiorul nu s-a mulțumit să ne terorizeze, ci a abuzat și de familiile noastre. Nenumărate femei tinere care veneau la vorbitor au fost victimele patimilor nestăpânite ale Maiorului. Multe l-au respins, dar li s-a spus: „Să taci! Să taci, ori îți omor soțul și fratele. Să taci, ori te închid și pe tine. Am puteri nelimitate. În definitiv de ce faci pe mironosița? Îți ofer o petrecere frumoasă. Dacă vrei am să-ți fac favoarea să te întâlnești discret și cu soțul tău!” Bietele femei veneau plângând la gratii. Maiorul Magistrat, împreună cu colonelul și cu alți desfrânați s-au dedat la orgii publice în oraș cu aceste nenorocite victime și asta s-a aflat. Opinia publică era indignată dar redusă la tăcere. Guvernării, sesizați de cele petrecute, au încercat să mușamalizeze murdăria.

Atunci câțiva deținuți au provocat un scandal public în penitenciar, cu scopul de a înainta un memoriu mareșalului Antonescu, de la care se aștepta dreptate. Deși totul a decurs pașnic, Maiorul Magistrat a raportat că a fost rebeliune și încercare de evadare în masă cu scopul de a răsturna guvernul. Ministerul de Interne și de Justiție au dat puteri depline Maiorului. A urmat un coșmar. Oameni bătuți până la moarte, izolați și înfometați, batjocoriți și umiliți, au fost siliți să își ceară iertare, recunoscând că l-au calomniat pe Maiorul Magistrat și că s-au organizat cu scopul de a evada și de a trece la acțiune împotriva guvernului. Nimeni din țară nu a încercat să afle adevărul și să restabilească dreptatea.

În toate temnițele era teroare, dar în Aiud Maiorul Magistrat a depășit toate limitele. Reușind să înfrângă oameni cu un caracter integru prin tortură, el ajunsese să se creadă un mare pedagog. Îndrăzneala lui creștea și în măsura în care Armata roșie se apropia de România, în 1943-1944.

Erau aproape doi ani de când eram complet izolați de lume, înfometați, torturați și batjocoriți de Maiorul Magistrat. Pentru noi lumea nu mai exista decât prin el. Pe cât de mult ne temeam de el, pe atât de mult îl uram, dar rămâneam victimele lui.

La 23 august 1944, în miez de noapte, a venit turbat și îngrozit, ne-a scos în coridor și ne-a spus:

— Regele țării a declarat armistițiu. Mareșalul Antonescu este arestat. Majestatea Sa a numit un nou guvern format din partidele țărănist, liberal, socialist și comunist, sub președinția generalului Sănătescu. Trăim vremuri grele. Viața voastră este în mâinile mele. Armata română luptă alături de Aliați împotriva nemților. Ordon liniște și disciplină!

Era și el buimăcit, îngrozit și derutat. Noi am fost din nou închiși în celule și așteptam moartea. A doua zi am văzut pe fereastră cum erau eliberați deținuții comuniști, în baza decretului de amnistie dat de noul guvern. Ministru de justiție fusese numit Lucrețiu Pătrășcanu, comunist, avocat de meserie, care ulterior va fi ucis abuziv chiar de tovarășii săi. Deși decretul ne cuprindea și pe noi, totuși nu am fost puși în libertate. Mai mult, de teamă să nu fim eliberați de armatele germane care se retrăgeau spre Aiud, am fost mutați pentru o lună la închisoarea din Alba-Iulia. Știam ce este munca, dar aici am aflat ce înseamnă munca sovietică. Am fost scoși la lucru pe ogoare și în ateliere și am fi putut ușor evada, dar conștiința că avem un destin de împlinit ne-a făcut să respectăm legile care erau fără de lege.

În scurt timp a sosit Armata roșie, ca o hoardă barbară, dementă, bețivă și nesfârșită. Țara fusese „cucerită” de bolșevici, țara intrase în zodia marxist-leninistă. România creștină era în doliu. Societatea a intrat în frigurile comunizării. Burghezia română s-a panicat. Partidele politice istorice s-au pierdut în fața loviturilor date de Partidul comunist, susținut masiv de sovietici – fiindcă la noi nu erau mai mult de trei-patru sute de activiști. Evreii, țiganii și ungurii au dat concursul lor comuniștilor.

În acele zile de început de comunism, când noi așteptam cu înfrigurare să fim uciși ori deportați în Siberia, Maiorul Magistrat – care între timp dispăruse – a reapărut îmbrăcat civil și punând la cale ultima lui mârșăvie, ne-a spus:

— Măi băieți, eu sunt un mare naționalist, ca și voi. Au vrut să mă ucidă dar m-am deghizat. Am reușit să iau legătura cu Germania, cu șefii, și am misiunea sfântă să vă salvez. Am pus la punct un plan de evadare în masă. Eu voi organiza totul din afară, voi să fiți însă pregătiți. În fața inamicului comun a sosit momentul să ne înfrățim!

— Piei, satano! i-am spus. Nu te-ai săturat încă de sânge? Minți! Pleacă! Cu coada între picioare dar nerușinat, a plecat omul cel mai hâd din câți am văzut. I-au urmat la conducerea închisorii doi directori mai cumsecade iar din 1945 a fost numit comandant Guțan, un basarabean comunist. Prin 1945-1946 au sosit la Aiud „criminalii de război”. Imediat după instalarea comunismului în Răsărit, se instituisse pe plan internațional un „Tribunal al Alianței”, cu împuternicirea de a judeca pe toți cei ce se făcuseră vinovați de „crime împotriva umanității”. Iată-l deci pe Stalin alături de Roosevelt, judecători umanitari! O ironie mai mare ca aceasta nici nu se poate imagina. Stalin a ucis zeci de milioane de oameni, aproape toți fără judecată ori cu înscenări juridice. Fiecare popor învins a trebuit să-și rezolve problema crimelor de război. Finlandezii au fost cei mai demni. Somați să judece criminalii lor de război, au răspuns: „Noi avem numai eroi, nu avem criminali de război!”

În România, cum țara era ocupată de sovietici iar partidele democratice ca și inexistente, judecarea criminalilor de război au făcut-o comuniștii. Am cunoscut atunci în Aiud toată elita militară, politică și culturală care a reprezentat România

în războiul contra U. R. S. S... Mii de generali, ofițeri și intelectuali au populat în acei ani celulele închisorii. Cei mai mulți au fost bravi.

Toată floarea armatei române era întemnițată. Generali ca Petrovicescu, Șova, Stoenescu, Dobre, Macici, Pantazi erau umiliți și batjocoriți de niște temnicheri imbecili. Generalul Pantazi spunea cu demnitate: „Am știut de la început că există și această alternativă. Îndur deci soarta învinsului”. Mai târziu Partidul Comunist va organiza o armată proprie și va apela pentru aceasta la unii supraviețuitori din armata regală.

„Criminal de război” a fost declarat și Eugen Cristescu, șeful Serviciului Secret al lui Antonescu. El a mărturisit că a înscenat uciderea evreilor de la abator și arderea ostașului de la „rebeliune”. Drept urmare a fost otrăvit. Evreii s-au răzbunat conform legii talmudice.

De „crime împotriva umanității” au fost acuzați și Alexandru Marcu, profesor la Academia Comercială, Cristea Manea, magistrat militar de la Ploiești, filosofii Traian Brăileanu, Ion Petrovici, Nicolae Mărgineanu, avocatul Istrate Micescu, șeful Baroului și mulți alții, ale căror portrete le vom schița aparte.

De la acești oameni direct implicați în tragedia din 23 august 1944 am aflat și noi, vechii întemnițați, cum s-au petrecut atunci lucrurile. Relatăm aici mărturia lor, spre o mai bună înțelegere a ceea ce a trăit generația noastră atât de încercată.

Românii au făcut atât un război pentru reunirea Basarabiei și Bucovinei – pe care le ocupaseră sovieticii în urma pactului Ribbentrop-Molotov – cât și o „cruciadă” împotriva comunismului ateu. Antonescu a reprezentat atunci întreaga suflare românească, excepție făcând cele câteva sute de comuniști români. Ion Mihalache din partea partidului țărănist și George Brătianu reprezentându-i pe liberali au mers pe front. O armată română a luptat alături de armata germană în foarte bune condițiuni. Antonescu s-a bucurat de o deosebită cinstire din partea lui Hitler. După ocuparea Odesei, Antonescu trece triumfător pe sub arcul de triumf din București.

În țară însă nemții se infiltraseră adânc în economie iar grupul etnic german era stat în stat, agresiv și impertinent, jignind sentimentul de suzeranitate națională.

Evreii din România, peste un milion, au fost protejați și ocrotiți de români; au avut drepturi limitate și unele mici obligații obștești, dar nimeni nu i-a predat nemților. Și în timp ce românii au sacrificat o jumătate de milion de oameni și au strâns bine cureaua ca să poată suporta războiul, evreii au avut pierderi mici. Antonescu personal i-a ocrotit. Cu mult mai dur au fost tratați țiganii, care au fost deportați în Transnistria.

După căderea Stalingradului și după ce s-au întesit bombardamentele aviației anglo-americane, lucrurile au luat o altă întorsătură. Maniu, Brătianu și Antonescu s-au gândit la pace separată. Antonescu a informat pe nemți de tratativele cu englezii. Aceste tratative s-au dus la Cairo și în Suedia, dar englezii i-au trimis pe români la sovietici, fără a-și asuma garanții. Maniu a întreprins acțiuni și fără a-l informa pe Antonescu. Nemții au cerut lui Antonescu să îl aresteze pe Maniu, dar acesta a refuzat. Cu cât frontul se apropia de România, cu atât evenimentele se precipitau. Regele era ținut la curent cu situația. Un grup restrâns de generali, strânși în jurul regelui, participau la complot. S-a stabilit să se dea o lovitură de palat. Nici nemții și nici Siguranța română nu au apreciat just evenimentele, deși erau oarecum informați.

Când frontul ajunsese la Iași trebuia să se acționeze rapid. Anglo-americanii refuzau să dea garanții și trimiteau la ruși, căci deja Stalin, Roosevelt și Churchill împărțiseră Europa. Ei nu garantau nici granițele țării, nici democrația din România. În aceste condiții Antonescu și Maniu refuzau pacea. Molotov oferise condiții de armistițiu destul de avantajoase în vara anului 1944. În acest timp s-a luat contact cu socialiștii și cu comuniștii, atât de către Maniu, cât și de către rege. Pe de altă parte generalii făceau pregătirile pentru lovitura de stat. Maniu și Brătienii ezitau să treacă la acțiune fără garanții. Se pare că ei au sperat până în ultimul moment că occidentalii nu ne vor abandona sovieticilor. Antonescu avusese o ultimă convorbire cu Hitler și considera că nu avem altceva de făcut decât să luptăm alături de nemți. Hitler îi dăduse garanții suplimentare lui Antonescu. Frontul era stabilit la Iași, iar Armata roșie era epuizată și flămândă, căci nu se oprise încă din ofensiva de la Stalingrad. Prin linia frontului, de mai multe ori unii generali au luat contact cu Armata roșie. Observând precipitarea românilor, Molotov nu se mai dovedește prea generos.

Deci în ultimul moment Maniu și Brătienii erau nedeciși iar Antonescu nu accepta armistițiul. Generalii au luat singuri inițiativa. Pentru a se putea da lovitura la Palat, o anumită parte a frontului de la Iași a fost părăsită de oastea română și pe acolo au pătruns trupele sovietice în zilele de 20-22 august. Antonescu a fost chemat la palat și arestat, apoi principalii săi miniștri. Regele a anunțat oficial armistițiu cu sovieticii și schimbarea guvernului, apoi a declarat război nemților. Se pare că această acțiune s-a făcut fără decizia Maniu-Brătianu. Ulterior ei vor aminti acest lucru, pentru a nu avea răspunderea actului de la 23 august. Regele l-a predat pe Antonescu comuniștilor și evreilor, care l-au dus la Moscova.

Armatele sovietice au „cucerit” țara pas cu pas, căci armistițiul a fost semnat numai la 18 septembrie și în condițiile stabilite de Molotov. Noul guvern a fost format din militari, liberali, socialiști și comuniști. O ușoară opunere a trupelor germane din București a fost repede înăbușită de armata română. Armata sovietică a ucis fără cruțare pe toți ostașii germani prinși în România.

Dacă la vârful politic se știa că nu aveam garanțiile anglo-americane, poporul a crezut atunci că a sosit „pacea” și „democrația”. În consecință, în zilele acelea burghezia română a petrecut și a chefuit. Țăranii și muncitorii au fost rezervați. Comuniștii erau atât de puțini, încât nici nu s-au simțit. Așa s-a născut România comunistă.

Antonescu a fost anchetat la Moscova și apoi la București. Ținuta lui a fost bravă, ostășească, demnă și nu a retractat nici actele lui politice și nici ideile lui naționale. La proces și-a susținut cu demnitate cauza. Procesul a fost regizat de colonelul Petrescu, fost comandant al penitenciarelor. Evreii au făcut teatru ostentativ și plin de ură. Tot evreii au fost cei care l-au executat.

Deși Antonescu nu a fost iubit, deși nu a avut adepți și nici nu are, totuși el a fost un simbol al conștiinței românilor. El a afirmat că Transnistria este românească și a știut că toată România este în pericol atâta timp cât există U. R. S. S... Moartea a primit-o ca un cavaler. Cu el o dată au fost uciși încă trei. Țărâna sa a fost împrăștiată din avion, pare că simbolic, peste țară. Peste mulți ani, înșiși comuniștii vor face primii pași de reabilitare a lui Antonescu. Politica de suveranitate și independență națională dusă de ei mai târziu confirmă naționalismul Generalului.

Apoi au urmat procesele „criminalilor”. Așa au ajuns acești oameni în temnița Aiudului. Peste multă vreme, când a sosit timpul ca politica Partidului Comunist Român să fie românească și să se facă la București și nu la Moscova, criminalii de război aveau să fie eliberați, atâția câți au mai trăit. Evreii au fost șocați de eliberarea lor, văzând în ea o revenire a naționalismului românesc. Cert este că întotdeauna conștiința națională a funcționat la români, indiferent de politica pe care au făcut-o.

Acum însă acești oameni stăteau în celulă cu noi, tinerii pe care ei îi condamnaseră cu atâta ușurință. I-am primit cu dragoste, cu sufletele deschise, cu tot sprijinul pe care puteam să li-l acordăm. Au rămas uimiți, stupefiați și au înțeles greșeala făcută. Când însă s-a discutat despre viitor, ei erau optimiști, căci credeau în intervenția Occidentului și se simțeau jigniți și nedumeriți de pesimismul nostru.

Valeriu a avut atunci multe discuții cu ei dar și-a dat seama că, deși creștini, oamenii aceștia nu avuseseră niciodată o preocupare reală pentru viața religioasă și cu atât mai puțin se gândiseră serios la mântuirea sufletului lor. Erau oameni de cultură, deținători de mari răspunderi, care atunci pentru prima oară au încercat să mediteze asupra rugăciunii „Tatăl Nostru” și au ajuns la cele mai caricaturale înțelegeri. Generalii au primit cu mai multă bunăvoință dar și cu degajare distantă problematica creștină. Dar întrucât temnița a fost de lungă durată, procesul încreștinării în conținut s-a produs și în acești creștini bătrâni. Peste vreo trei ani, un general îl căuta pe Valeriu să-i mulțumească fiindcă îi dăduse Noul Testament: „Am pierdut tot în acești ani, spunea el, dar Dumnezeu m-a învrednicit să nu pierd Cartea Sfântă. Tinere, îți voi mulțumi acum și în viața viitoare!”.

În această perioadă Valeriu stabilește o legătură sufletească strânsă cu trei prieteni apropiați. Stau o vreme în aceeași celulă, se mărturisesc unii altora. Își țin sufletele deschise unul către altul. Năzuiesc împreună. Se roagă împreună. Totul le este de obște. Această comunitate restrânsă era ideală, dar nu lipsită de ispite și frământări. Forme subtile de mândrie ori de invidie tulburau sufletele.

Încercarea de rezolvare a greșelilor prin spovedanie comună uneori a dat rezultate bune, alteori a încins spiritele. S-a simțit lipsa unui povățuitor încercat, cu autoritate. De asemenea s-a înțeles că oricât de mare este dorința comuniunii, totuși fiecare om este unic, are viața lui, evoluția lui, specificul lui, care nu poate fi confundat cu un altul, ci numai comunicat – ba chiar comunicat după anumite rigori pe care le impune personalitatea oamenilor.

Se iscau tensiuni din nimic, dintr-un gând rău. Și am înțeles că nu orice gând rău este un păcat, ci numai cel care este acceptat de conștiință și devine patimă. Se poate ca un gând rău să dureze ca ispită mai mult timp dar să nu fie niciodată acceptat, și deci acesta nu e păcat și nu trebuie mărturisit decât numai dacă ușurează războiul nevăzut cu duhurile. În ciuda tuturor ispitelor, dragostea și bunele intenții nu au dispărut niciodată dintre noi. Învățam practica spiritualității creștine, căci pedagogia și îndrumarea duhovnicească sunt o artă, ori dacă vreți o știință.

Lăcomia a fost una dintre ispite, dar nu cea mai greu de învins și împotriva ei a funcționat bine spovedania comună. Lenea și comoditatea au tulburat liniștea uneori dar când s-a tras semnalul de alarmă au dispărut ca prin minune.

Unii și-ar putea închipui că am avut parte de felurite ispite trupești, dar ele n-au existat între noi, ci a fost lupta fiecăruia în parte, luptă în care ajutorul reciproc

ne-a fost de mare folos. Am învățat că dacă nu lași mintea să râvnească pofta trupului, atunci trupul se supune duhului. Și un trup înfrânat ajută mult în sporirea duhovnicească. Dacă îndeobște se observă influența trupului asupra sufletului, pentru oamenii duhovnicești este evidentă forța sufletului asupra trupului. Dacă de exemplu ești înfometat dar ești convins că trebuie să postești, în fața unor mâncăruri gustoase sucurile gastrice nu vor secreta. Dacă, invers, o minte (bolnavă) va considera că nu este oprit a pofti pe mama ta, o va pofti, deși în general asta nu se petrece tocmai datorită respectului nestrămutat al copilului față de mamă.

Așa cum trupul este legat prin multe tentacule de lumea materială, tot așa mintea este în contact cu duhurile nevăzute, care vin fără voia noastră, ca o nadă. Omul le poate primi ori le poate respinge. Dar acest război nu e nici simplu și nici scurt, ci angajează sufletul într-o luptă complexă și de durată. Un gând primit devine poftă și hrănește imaginația și simțurile, apoi se transformă într-un plan, o dorință, o tendință gata de a se înfăptui. Până aici este războiul nevăzut. De aici se trece la fapte. Lupta trebuie dată la primul atac al duhurilor rele, adică gândul rău trebuie respins dintru început; dacă a fost primit, cel puțin să nu devină dorință; dacă a devenit dorință, atunci să nu devină hotărâre și plan, căci de la plan mai este un pas mic până la faptă. Aici trebuie dusă bătălie crâncenă, căci păcatul cel grav este cel cu fapta iar vindecarea păcatului este cu atât mai ușoară cu cât a fost învins de la primele momeli ale ispitei.

Se întâmpla adesea să simțim unul față de altul porniri rele pentru un cuvânt nepotrivit, pentru o vorbă ce părea în plus, pentru un gest pripit, pentru o dorință ce părea exagerată. Chiar râvna unora poate sminti pe alții. Priceperea, inteligența și chiar virtutea pot fi prilej de poticnire pentru ceilalți. De ce? Din cauza subtilității și multitudinii de forme pe care le îmbracă mândria, orgoliul, slava deșartă, umplerea de sine, iubirea de sine, egoismul, egocentrismul. Așa s-a ajuns la lepădarea de sine, la moartea eu-lui fiecăruia dintre noi. Ne-am silit să ascultăm unii de alții, să ne supunem unii altora așa cum ne-am supune lui Dumnezeu. Pe fiecare dintre noi ne-a ispitit satana; dar prin fiecare dintre noi a lucrat Duhul Sfânt și a biruit.

Mica noastră comunitate era o școală a desăvârșirii. Am învățat că fiecare patimă se poate înlocui cu o virtute și prin ea Dumnezeu este activ în om. Orizontul nostru lăuntric s-a lărgit. Am învățat să ne iubim, să ne îngăduim unii pe alții, să ne răbdăm reciproc, să ne vedem într-o largă înțelegere umană și, nepoticnindu-ne de clipă, să alergăm cu sârg către ținta finală a slavei lui Dumnezeu.

Virtuți care în singurătate păreau bine înstăpânite în suflet, se dovedeau fragile la întâlnirea cu oamenii. Și ne gândeam: dacă cei ce se silesc întru trezvie pot să fie astfel ispitiți, atunci cei ce nici nu-și pun probleme de conștiință trăiesc, fără îndoială, în satanismul cel mai flagrant. Libertatea de fapt o dă trăirea în bine, iar în rău este numai robia.

Comuniunea noastră era de fapt confruntarea dintre noi pe de o parte, dintre noi și Dumnezeu pe de alta. Am alergat toți către același Arhetip-Hristos și fiecare și-a rotunjit propria sa personalitate, încât am realizat unitatea în diversitate. Forța duhovnicească a acestei lupte a fost tot timpul dragostea. Ne-am încredințat lui Dumnezeu, ne-am dăruit Lui și am trăit prin El și în El.

Valeriu a fost omul în care l-am văzut sălășluind pe Hristos. Datorită lui a izbândit lucrarea noastră; datorită lui cred că am fost ocrotiți de Dumnezeu; în fine, tot datorită lui Valeriu avem ceva de spus oamenilor: Trăiți în Hristos!

În toate aceste împrejurări și în altele asemănătoare Valeriu a fost cel care nu s-a înșelat, care a ieșit primul la lumină, care a ars ca o flacără în mijlocul nostru al tuturor – și asta prin valoarea împrejurărilor, căci nu fusese nimic stabilit în sensul unei ierarhii.

Prin anii 1946-1947 am fost duși să muncim la Galda, la o vie, bucurându-ne de un regim de lagăr, deci cu oarecare libertate. Valeriu muncea și se ruga. Muncea și cânta. Muncea și-l slăvea pe Dumnezeu. Munca era epuizantă, mâncarea insuficientă. Țara se socializa.

Valeriu se simțea legat sufletește de o fată pe care o iubise și acum a avut prilejul să-i scrie. Fata era logodită și urma să se căsătorească. Suferința lui a fost adâncă dar s-a smuls din ea cu hotărârea de a se călugări. Până atunci se pregătise pentru viață, chiar dacă luase învățătură de la Sfinții Părinți. De acum el, feciorelnic, se logodea cu Hristos, spre a sluji desăvârșit lui Dumnezeu. Bucuria aceasta uriașă a covârșit deplin durerea despărțirii. Iar pe fata aceea o va respecta, înțelegându-o, toată viața. Iată deci cât de mic este pragul între un mirean credincios și un monah.

Îl văd pe Valeriu la Galda, seara pe dealuri cântând, culegând flori, unind albastrul ochilor săi cu albastrul cerurilor. Îl văd ziua și noaptea îngenunchat în bisericuță, rugându-se răpit în duh, cu mâinile împreunate precum copiii, cu ochii strălucind de bucurie. Îl văd dăruindu-și bucata de pâine unuia mai slab ca el. Îl văd jucându-se cu copiii și încercând să fie ca ei. Îl văd adâncit în sine, pregătindu-se de spovedanie. Îl văd strălucind de bucurie după ce s-a împărtășit. Îl aud vorbind cu însuflețire tuturor celor care căutau cuvântul lui Dumnezeu. Îl văd chinuindu-se să muncească și să-și facă norma. Îl aud cântând colinde, pricesne ori propriile lui cântece. Era plin de dor sfânt. Purta în el ceva serafic, mai presus de fire și era cel mai frumos om pe care l-am întâlnit.

Pentru unii însă era prilej de poticnire.

Într-o noapte dormea afară și un hoț evadat din Aiud a venit să-l prade, deși avea numai vechituri și zdrențe. Valeriu s-a trezit, l-a întrebat ce vrea, l-a luat de mână ca pe un copil și l-a dus la șef. Hoțul avea în cealaltă mână un cuțit ascuțit.

— Ce vrei să faci cu cuțitul? l-a întrebat șeful.

— Voiam să mă apăr dacă voi fi descoperit.

— Dar iată că ai fost prins și nu l-ai folosit! De ce?

Hoțul a răspuns că nu știe ce s-a petrecut cu el, dar nici nu s-a gândit la cuțit în acele momente.

Altădată Valeriu făcea singur de pază în foișorul de lemn din vie, când a fost atacat de răufăcători, care au tras asupra lui de la o distanță mică dar gloanțele au trecut pe lângă el fără a-l atinge, pentru că încă nu sosise ceasul morții lui.

În anul 1948 un politruc sovietic a venit în colonie să-l ia pe Valeriu în U. R. S. S., întrucât fiind născut în Basarabia era considerat cetățean al lor. Valeriu însă a refuzat categoric:

— Acolo vei fi liber, i-a spus el.

— Libertatea mea este în sufletul meu!

— Îți vei putea face studiile.

— Le voi face, dacă va vrea Dumnezeu!

- La noi Biserica este liberă.
- Biserica este în sufletele oamenilor!
- Dar aici vei rămâne în temniță!
- Temnița sufletului meu mă înspăimântă!
- Deci nu te recunoști ca cetățean sovietic?
- Sunt cetățean român și doresc să rămân în România.
- În curând și România va aparține Sovietelor!
- Viitorul este al lui Dumnezeu!
- Deci rămâi aici?
- Da!

Mai târziu politrucul s-a apropiat de el și i-a spus:

— Admir inteligența dumitale dar nu pot decât să te plâng. Înțelege că sunteți învinși și nu aveți scăpare. Dacă vă veți opune, veți fi zdrobiți. Și noi ne-am opus și azi jucăm în lanț ca ursul. Dumneata crezi în Dumnezeu; și eu aș vrea să am un Dumnezeu pentru care să înfrunt temnița și moartea dar sufletul meu e gol, mintea mea e plină de lozinci iar energia mea se epuizează în întregime pentru cauza comunistă. Nu avem nici o șansă. Hitler ne-a apărut ca un izbăvitor dar a fost învins. Toți care s-au aliat cu comunismul – și ați făcut-o și voi, românii – sunt cu mult mai vinovați de cele ce se vor petrece decât noi, cei născuți în U. R. S. S.! Am încredere într-un om ca dumneata. Te admir. Cred că te înțeleg și sunt și mai nefericit. Regret că nu cunosc și eu creștinismul. Dar te asigur că vei rămâne în România!

— Domnule, i-a răspuns Valeriu, clipa asta este mare în viața mea. Mi-ai dat aripi, căci dumneavoastră aveți un suflet cu o forță de credință uimitoare. Primiți de la mine această cruciuliță!

Și Valeriu a luat de la gât cruciulița și a dat-o rusului, care era vădit emoționat. Așa se face că Valeriu a rămas în țară.

În același an s-a decis să se facă socializarea industriei și comețului. Pentru a pregăti atmosfera au fost arestate câteva sute de mii de persoane. Duba neagră urla prin țară și semăna spaima. Toate partidele erau interzise, totuși mulți se organizaseră în taină întrucât se dădeau semnale – care s-au dovedit false – că vor sosi în țară occidentalii. Nu se cunoștea atunci conținutul tratatului de la Yalta, care rezervase Europa de est până la Berlin sovieticilor. Au fost arestați țăraniști, legionari, liberali, socialiști și sute de membri ai unor mai mari sau mai mici organizații de rezistență anti-comunistă ce se formaseră în mod spontan și simultan. A fost prima mare prigoană comunistă.

Pe noi ne-au luat de la vie și ne-au dus la Aiud. Apoi s-a comunicat că studenții vor fi duși la Pitești, elevii la Târgșor, muncitorii la Gherla, intelectualii la Aiud, Galați, Râmnicu Sărat și Sighetul Marmăției. De asemenea s-au deschis lagăre, culminând cu canalul morții Dunăre-Marea Neagră.

Valeriu a fost intrigat când Dumitrescu, fostul șef al Brigăzii de Siguranță anti-comunistă, i-a spus:

— Vă vor duce la Pitești și acolo au să vă transforme în teroriști comuniști. Apoi au să vă împrăstie în toate penitenciarele pentru a exercita teroarea asupra tuturor deținuților politici. În acest fel regimul înțelege să scape de reacțiunea noastră a tuturor și să rămână ei stăpâni necontestați. Vă vor ademeni cu promisiuni, dar nu se vor ține de cuvânt. Ne vor pune în situația de a ne ucide între noi.

— Domnule, i-a zis Valeriu, drept cine mă luați? Ori ce vreți să spuneți? Nu sunt nici de vânzare, nici de compromisuri!

— Nu ești, dar vei fi adus în situația să fii, ori dacă nu, să mori!

— Voi muri! Dar mi se pare că unelțiți ceva. Ce urmăriți, de fapt?

— Urmăresc să vă deschid ochii. Voi nu cunoașteți pe bolșevici și nici ce metode au. Ele au fost experimentate în U. R. S. S... Oameni turbați prin tortură au devenit criminali. Așa va fi și aici. Și va începe cu tineretul, apoi se vor întoarce la cei bătrâni.

Valeriu l-a privit gânditor și a încheiat:

— Suntem în mâna lui Dumnezeu. Facă-se voia Lui!

PITEȘTI

O temniță mai mică decât Aiudul. Are celule izolate dar și camere comune. Am fost primiți cu ostilitate, care în scurt timp va deveni brutalitate.

Aici am întâlnit tinerii nou arestați. Toți erau studenți. Majoritatea lor erau personalități bine definite și frumos pregătite. Erau elita tineretului acelei generații. Încă de la început nu s-au făcut deosebiri de culoare politică, ci toți formam un grup compact anticomunist. Printre ei se distingeau unii de o valoare deosebită, dar cei care formau atmosfera erau vechii deținuți, între care și Valeriu.

Dat fiind regimul de teroare, mâncarea îngrozitoare, cazarea sufocantă, lipsa de aer și de contacte cu lumea, tinerii, cu entuziasmul lor caracteristic, au declarat greva foamei și au făcut oarecare vâlvă. Valeriu s-a opus, intrând în conflict cu ei. Le-a spus:

— Aici suntem deținuți și numai pe căi legale și pașnice putem să obținem niște drepturi, căci represaliile posibile pot să fie foarte grave pentru noi. Atât legea cât și puterea sunt în mâinile autorităților. Să ne rugăm lui Dumnezeu ca să putem rezista.

Î s-a răspuns:

— Nu pot ei să ne dea suferință atât cât putem răbda noi!

— Să nu ispitim, le-a zis Valeriu, să nu ne trufim. Tot omul are o limită a suportabilului. Să ne ferească Dumnezeu să ajungem să nu mai putem suporta.

— Ești defetist! Ești blazat! Ești un resemnat! Ești un învins!

La toate acestea Valeriu a răspuns senin și convingător dar nu a fost ascultat.

— Port cu mine o imensă suferință, le-a explicat el, din care cu ajutorul lui Dumnezeu am ieșit curat. Experiența trecutului mă face să fiu prevăzător. Acum încă nu este greu. Am mare credință și nădejde dar mă mișc cu înțelepciune pentru a ajunge la țintă.

În scurt timp am fost chemat, împreună cu alți deținuți mai vechi, de directorul penitenciarului, care ne-a spus:

— Potoliți-i! Fiți calmi, căci nici nu știți ce vi se pregătește. Chiar de ați fi de fier și tot veți fi înmuiați!

Nu pricepeam exact ce voia să spună directorul dar mai târziu am văzut că avea dreptate. Realitatea din Pitești a depășit nu numai așteptările noastre, ci și toată fantezia literaturii universale.

Temnița a fost înțesată până la refuz cu tineri studenți așezați în celule fie de-a valma, încât se sufocau, fie de unii singuri, după criterii neînțelese de noi, probabil pentru o experimentare pe viu a diverselor modalități de tortură.

Milițienii au început să bată deținuții la discreție, pentru ceva anume ori pentru simpla lor plăcere. A excelat un temnicher, Georgescu, un biet prăpădit puțin înapoiat mintal, un dezechilibrat căruia i s-au băgat în cap grade și avansări. Întrucât lucra și cu Securitatea și cu directorul se considera mare exponent al partidului și cu plăcere criminală bătea până la sânge. Umbla ca o pisică la vizete, asculta, deschidea ușa și bătea. Bătea cu pumnii, călca în picioare, bătea cu ciomagul, ba și-a procurat și o rangă de fier. Tot el a asmuțit și pe ceilalți temnicheri să-i urmeze exemplul.

— Bă, striga el ca scos din minți, pentru copilașii mei sunt gata să vă omor. Dacă Securitatea îmi dă ordin să vă omor, e gata. Securitatea are puterea în mâini și nu scăpați nici morți, bandiților!

„Banditul” era apelativul cu care ne numea îndeobște. La aceasta adăuga înjurăturile cele mai murdare. Era și foarte superstițios. Când un deținut i-a zis: „Dumnezeu să vă ierte!” i-au ieșit ochii din cap și l-a călcat în picioare până când acela și-a pierdut cunoștința.

De la Georgescu au rămas multe expresii vrednice de o antologie macabră:

„Băiatule, ai făcut, n-ai făcut, pentru mine ai făcut!” și deci jap-jap și te snopea în bătaie; „Băete, eu știu și laptele pe care l-ai supt!”; „Băiatule, eu sunt Dumnezeuul vostru!”; „Băete, eu lucrez pe două fire: directorul e director; securitatea dă ordine, mie nu mi-e frică de director!”; „Băete, dacă nu-ți bagi mințile în cap, eu îți scot creierii din cap!”; „Băete, din mâna mea nici Dumnezeu nu te scapă!”; „Bă, eu vă scot creierii bucățică cu bucățică și scot din ei ideile voastre banditești!”

Temnicheri ca Georgescu erau recrutați din pleava societății, oameni reduși mintal, cu tare psihice, injectați cu două droguri: pe de o parte, conștiința unei înalte și sublime misiuni date de Partid și de Internațională, de popor și de proletariat, ca să distrugă pe toți „contrarevoluționarii”, „burghezii”, „imperialiștii”, „fasciștii” și „misticii”; pe de altă parte, ura de moarte împotriva tuturor dușmanilor revoluției, încât să-i poată ucide cu indiferența cu care seucid muștele ori viermii.

Erau deci niște idiști fanatizați, niște brute fără rațiune. Astfel de oameni ascund toate societățile. Ei sunt bestii frânate, canalii nerealizate, criminali potențiali care atunci când sunt speculați în tot ce au mai rău în ei se dezlănțuie bestial. Cu toate acestea, ei n-ar fi ajuns criminali dacă nu erau puși să o facă.

Marii inovații sunt acele minți diabolice care au inventat sistemul, mecanismul acesta al dezumanizării. Ei sunt marii maeștri ai negației, ai non-valorilor, ai răsturnărilor, ai decapitării umanului. Există un soi de creier cu pretenții divine, deci absolute, care crezându-se și dorindu-se atotputernic, a conceput un mecanism psihic și altul social, total și nelimitat, perfect ca o formulă matematică, logic ca tabla înmulțirii, care-și propune să structureze omul și lumea după o știință totală, împinsă până la ultimele limite, ca un mecanism desăvârșit.

Și totuși nu toți temnicherii au corespuns acestor formule științifice materialistateiste, ci s-au diferențiat între ei printr-un fel de selecție naturală. Ar trebui să dedicăm un întreg capitol portretelor câtorva temnicheri. Creionăm însă pe scurt trei tipuri:

Tipul Georgescu. Prost și rău. Incult și opac. Labil moral și ros de orgolii. Inferioritate care urăște tot ce e superior. Slugarnic și totuși avid de putere. Un fel de ludă care-și urăște Mântuitorul tocmai pentru că se simte strivit de divinitatea

Lui. Un fel de Smerdiacov, plin de toate complexele de inferioritate, care așteaptă numai însămânțarea ideilor lui Ivan.

Astfel de oameni nu au nimic măreț, nobil, sublim în ei. Nu au Dumnezeu, dar se tem ca cei mai respingători superstițioși. Pot fi ușor transformați în caricaturi magnifice, despotice, tiranice. Ei ajung să se creadă zei, împărați, salvatori, eroi – deși sunt oamenii cei mai lipsiți de personalitate. Nu sunt criminali activi, ci pasivi. Criminalul activ are un fel de putere lăuntrică a sa, pe când criminalul pasiv nu poate fi nici cel puțin criminal, ci se zbate în mocirla nimicniciei sale. El devine însă periculos când este inoculat cu duhul crimei misionare, căci imbecil cum este, devine bestie, canalie, ucigaș. Într-un fel el este iresponsabil, căci este criminal numai dacă are un autor moral al crimelor sale, dar este cu atât mai înfricoșător pentru victimele lui, căci de la el nu aștepti nici sentimente, nici rațiune, nici omenie. E un fel de nebunie, mai mult, un fel de demonizare, dar executată nu de draci, ci de oameni. E un fel de mașină criminală care nimicește totul.

Și totuși nu este așa, nu este chiar așa cum doresc creierele bolnave ale oamenilor fără Dumnezeu. Chiar în tipul Georgescu rămâne o fărâmitură de om, de lumină, de suflet. Când el ajunge să se trezească din această beție prezintă un spectacol de plâns, între nebunie și idioțenie. Plânge și se jelește. Nu pricepe nimic din tot ce a făcut, căci el crezuse o vreme că are o stea.

Când acești oameni au fost eliminați din jocul partidului și au devenit țapi ispășitori s-au dezechilibrat, căci niciodată nu avuseseră un suport interior care să-i susțină. Au rămas însă tot meschini, jalnici și murdari. Datorită lipsei de personalitate n-au ajuns la trezirea unei alte vieți, ci s-au mulțumit cu o viață de viermi. Nu cred că ar putea să mai repete criminalitatea trecută, chiar dacă li s-ar oferi ocazia. Ar putea redeveni criminali activi numai dacă li s-ar oferi posibilitatea să ucidă pe cei ce i-au făcut criminali.

Tipul Florea. Om simplu, aproape incult. Lipsit de educație morală dar având un fond moral. Apt să învețe dar incapabil să discearnă ideile. Încărcat de instincte pe care nu le cunoaște și nici nu le stăpânește. Avid de viață, de putere, de bani. Încântat de grade, uniforme și vorbe mari. În structura lui răul nu este mai mare decât binele dar binele nu este fructificat, din care cauză poate fi ușor speculată partea negativă din el. Deci el nu este atât o victimă a naturii lui, cât a mediului social care l-a lipsit de educație.

Acest tip de temnicher a fost cel mai răspândit. Astfel de oameni, o dată intrați în slujba de temnicher, au fost pervertiți, mutilați și transformați în fiare. Nu toți s-au comportat identic, ci fiecare după structura lui ori după presiunea ce s-a exercitat asupra lui. Ei nu aveau stofă de criminali și nici nu ajungeau criminali dacă nu erau amăgiți să devină temnicheri. Școala de temnicheri și mediul dintre temnicheri au corupt acești oameni treptat-treptat și astfel au ajuns să comită crime. Totuși ei mai erau încă oameni și victimele lor se puteau bucura de o anumită frână morală care mai funcționa în adâncul lor. Trăiau o dedublare interioară care-i făcea nesiguri pe ei înșiși.

Temnicherii de tip Florea, când au ieșit de sub presiunea ce se exercita asupra lor, au răsuflat ușurați, s-au rușinat și s-au refugiat în anonimat. Totuși ei nu au avut nici luciditatea, nici capacitatea de a se opune crimei.

Tipul Iosif. Aceștia sunt oameni simpli dar inteligenți, echilibrați sufletește, plini de bun simț, omenoși și adesea credincioși. Ei au devenit temnicheri de

nevoie. Asupra lor s-au făcut presiunile de rigoare spre a-i transforma în criminali, dar fără rezultat. Suferințele lor au respins mișelia. Riscul pe care și l-au asumat și ale cărui consecințe le-au și suferit a fost eliminarea din profesie.

Aceștia au fost puțini, dar au fost. Cu astfel de oameni, foștii deținuți simt o plăcere să se întâlnească. Între ei s-au stabilit niște neobișnuite și durabile punți sufletești. Ei au rămas oameni onești în societate, mulțumindu-se cu puțin.

Poate că e nimerit, pentru o mai bună înțelegere a celor ce vor urma, să înfățișăm schematic și portretele directorilor de temniță:

Tipul Caller. Are creier, inteligență, ipocrizie. Omul care concepe și ordonă sistemul. Rece, deși e plin de ură. Plin de el însuși. Nesățios de putere. Răzbunător, crud, amoral. Fără Dumnezeu, ori cu un dumnezeu al răzbunării. De cele mai multe ori se autozeifică. Se crede infailibil și invincibil. Nu împarte puterea cu nimeni. Elimină orice adversar. Voință puternică. Lipsit de suflet și de sentimente. Dornic de parvenire. Conștiința lui funcționează după legea puterii lui: binele este tot ce-i aduce puterea și răul tot ce i-o scade. Tendință de dominare absolută.

Tipul Zeciu. Este brutal, sadic, tiranic, odios, criminal. Este împins de instincte, patimi și ură. La el inteligența e secundară, căci este mai mult un executant. El nu concepe, nu are idei, ci execută. Nu este însă un prost, ci are un soi de istețime bestială. Și cu toată cruzimea lui, privit de la distanță este mai puțin odios decât tipul Caler. Dar atunci când o victimă se află în « moara » lui devine înfiorător.

Între cele două tipuri se situează, evident, o gamă largă de nuanțe.

Astfel de oameni erau desemnați de Partid să se ocupe de « bandiții » din Pitești.

Se adunaseră acolo câteva mii de tineri studenți. Erau din toată țara, numai români (cu excepția a doi sioniști). Din punct de vedere politic toți erau anticomuniști. Toți se organizaseră să lupte contra regimului comunist care tocmai se instala cu concursul evreilor, sub protecția Armatei roșii și sub conducerea consilierilor sovietici.

Deși țara noastră fusese abandonată în mâna comuniștilor la Yalta, totuși în acei ani se făcea o propagandă contra-revoluționară de către puterile occidentale. Exista o repulsie față de comunism și ea a fost antrenată de promisiunile occidentale, care însă s-au dovedit false și ipocrite. Am fost împinși contra comuniștilor dar am fost părăsiți. Nu este imposibil ca la mijloc să fi fost intenția de a distruge elita de rezistență a neamului. Pe lângă organizațiile de partid s-au ivit sute de mici organizații contra-revoluționare. În anii aceia, dacă Occidentul ne ajuta, țara ar fi luat foc. Asta cu atât mai mult cu cât în generația celor tineri nici nu se știa să existe vreun comunist.

Printre deținuții din Pitești erau tineri de diferite orientări. N-am întâlnit tineret socialist și rog să nu se confunde lipsa lor partinică cu tendințele socialist-altruiste care existau printre ei. Partidul Liberal a avut numai câțiva tineri arestați, care nici nu se aventuraseră în activități subversive. Partidul Țărănist a avut, datorită lui Maniu, o organizație de tineret care promitea să primenească vechile cadre și care a dat destui membri în temniță. Cei mai mulți deținuți erau însă din Frățiile de cruce, organizație de tineret a Mișcării Legionare.

Frații de cruce formează o generație distinctă cu un profil propriu. Sunt acei tineri care în 1940 aveau sub 21 de ani. Ei nu au jucat niciodată un rol politic. S-au

format între anii 1937-1940, în vreme de prigoană. Au primit o educație morală și eroică, și nu una politică. Din punct de vedere politic aveau la idealul creștin-național. Coordonata religioasă era cea mai importantă pentru ei. Ideea de neam se confunda cu aceea de creștin. Cartea de bază a educației lor a fost Biblia. Dacă în 1940 ei erau sub 21 de ani, în 1949 erau bărbați la aproape 30 de ani. Erau și frați mai tineri, arestați în 1948 fiindcă organizaseră un serviciu de spionaj pentru americani. Cei ce erau elevi în 1949 au fost duși la Târgșor. Cei ce-și terminaseră studiile erau la Aiud. În Pitești erau studenții.

Diversele și multiplele organizații antirevoluționare aduceau în temniță elementele cele mai valoroase ale acelei generații de intelectuali, deși au existat și tineri muncitori și tineri țărani anticomuniști. Toți erau plini de vise, de elan, de generozitate și dinamism. Vibra acolo sufletul milenar al unui neam, și acesta trebuia distrus.

Între acești tineri de elită ai țării, Valeriu continua să impună prin exemplu și cuvânt. Bine ancorat în cea mai autentică spiritualitate ortodoxă, el își dăruise viața și sufletul lui Hristos, prin hotărârea de a se călugări după eliberare. Se simțea un mărturisitor al credinței într-o lume ostilă și atee.

În repetate rânduri a fost anchetat de organele politico-administrative și el a declarat senin că este creștin și că nu există mântuire fără Hristos.

— Dumnezeu nu poate fi smuls din sufletele oamenilor, le-a spus. Omul fără Dumnezeu cade, cu Dumnezeu se desăvârșește. Dumnezeu este realitate imediată pentru cei ce trăiesc viața în duh. Lumea trebuie să crească din sufletele oamenilor, căci dacă vine din afară este strivitoare. Nu mă angajez politic, nu doresc să ajung om politic dar nu accept limitarea libertății mele sufletești. Problemele mele de conștiință le rezolv în comunicarea sufletului meu cu Dumnezeu. Dacă toți oamenii și-ar face un sever și autentic proces de conștiință, stând responsabili în fața lui Dumnezeu, n-ar mai fi nevoie de justiția oamenilor. Cine are sufletul curat se comportă conform legii morale din el, lege care este la un nivel superior tuturor legilor omenești. Întregindu-le și desăvârșindu-le pe acestea din urmă, credința nu vine deci în conflict cu ordinea politică. Ea este un mijloc superior de cunoaștere, o atitudine ideală a omului în societate. Căci nu poate fi dăunător societății cel ce iubește oamenii și se jertfește pentru fericirea lor. Avem deci datoria să-L mărturisim pe Hristos, pentru a restabili demnitatea creștinismului și pentru a restaura adevărata ierarhie a valorilor.

Politrucii se uitau la el pe jumătate buimăciți, pe jumătate plini de sarcasm:

— Ești un retrograd mistic și bigot! De-alde tine au frânat progresul în lume. Ești însă depășit de istorie și de știință. Viitorul este al nostru și nu al vostru. Biserica va pieri sub loviturile de ciocan ale științei. De fapt, sub masca misticii ești un contrarevoluționar. Aici este sfârșitul vostru!

Cu toate riscurile, Valeriu n-a încetat până la sfârșit să-L mărturisească pe Hristos. Credința lui a fost sprijinită de inteligența sa scilpitoare și amândouă s-au topit în focul dragostei ce mistuia cele mai adânci fibre ale sufletului său. Atras în mod structural de curăție și desăvârșire, când L-a descoperit pe Hristos a tins cu totul spre El și luminat de harul dumnezeiesc, s-a dăruit fără șovăire. Vremea căutărilor era depășită, acum ajunsese „bărbat desăvârșit”.

Cu multă înțelepciune dar și cu marea putere lăuntrică ce se degaja din el făcea apostolat. Cugetul său era smerit în fața lui Dumnezeu atunci când vorbea cu putere în fața oamenilor. Neputința sa omenească era întregită de trăirea în duh.

Mintea sa ascuțită aștepta cu evlavie descoperirea luminii și cunoștinței dumnezeiești.

Ajunsesse la o deplină cunoaștere și stăpânire de sine. Ordinea lui interioară se răsfrângea asupra întregii sale ființe și se exprima în ținuta și gândirea lui creștină. Trăia frumos pentru că se spovedea adesea și lua aminte clipă de clipă la adâncurile cele mai tainice ale sufletului și vieții sale. Trăia prin Hristos, gândea prin Hristos, vedea lumea întreagă prin Hristos. Nici un gest, nici un cuvânt și nici o lucrare lăuntrică nu erau lipsite de Dumnezeu.

Se ruga mult. Ajunsesse la rugăciunea neîncetată. Post deosebit nu ținea, căci acolo se postea destul. Liniștea din temniță el o completa cu lepădarea de grija cea lumească. Lumea o afla căutându-l pe Dumnezeu, o afla în Dumnezeu, deci în sâmburele ei, în orânduirea ei perfectă. Dar în temniță ea se dezvăluia în realitatea vie, dură, brutală a păcatului și satanizării.

Datorită înfometării, adesea se iscau în celulă discuții neplăcute la alegerea turtoiului iar Valeriu, știind acest lucru, înfrânându-se și smerindu-se, se așeza cel din urmă, adică primea turtoiul cel mai mic. În sinea lui era mulțumit că putea face acest gest de dragoste și dăruire, dar dacă unii se bucurau de înfrânarea lui, alții au socotit că se cuvine să aleagă și el, când îi vine rândul, turtoiul cel mai mare. S-a supus rânduielii stabilite și când trebuia să aleagă înaintea celorlalți lua la întâmplare turtoiul care-i cădea în față, ca astfel să înlăture ispita lăcomiei și să nu-și păgubească frații de suferință. Gestul acesta mărunț a ajuns mai târziu să fie luat drept exemplu în toate părțile.

În viața de zi cu zi apăreau și mici probleme interne ale celulei, ca de exemplu aerisirea, cum și când și cât să se facă; ori stabilirea orelor de folosire a tinetei; ori dreptul fiecăruia de a se plimba pe cei doi metri care rămâneau neacoperiți de paturi. Interesele și părerile erau contrarii și adesea se ajungea la ceartă. Valeriu tăcea când se iveau astfel de discuții.

— Dar tu ce zici? îl întrebau unii.

— Eu consider că este bine așa cum veți stabili voi. Dacă nu putem să trăim frățește în această mare suferință, cum putem aștepta ca oamenii să împartă cu dreptate și dragoste bogățiile întregului pământ? Dacă aici nu putem fi buni, cum vom putea fi buni când vom fi puternici și liberi? Cu puțină dragoste vom simți bucuria de a face voia și plăcerea fratelui nostru. Ne trebuie o largă și adâncă înțelegere a oamenilor dacă vrem să trăim în pace și bunăvoie.

Valeriu își întărea cuvintele cu exemple din Biblie și din Sfinții Părinți, pe care le raporta adesea la experiența actuală. În general prefera să tacă și să se roage în sine însuși, dar deopotrivă era gata să vorbească despre cele sfinte. De oriunde ar fi început o discuție, el o termina la unirea cu Hristos.

Mulți tineri au fost șocați de comportamentul lui Valeriu, căci ei nu cunoșteau creștinismul, dar au sfârșit prin a-l lua drept exemplu de viață creștină. Alții, cu calități sufletești de o rară frumusețe, credeau în Dumnezeu, fără însă să fi fost formați duhovnicește – și aceștia au gravitat de la început în jurul lui Valeriu. El îi iubea și li se dăruia cu bucurie.

Reușise să salveze de la primele percheziții o Biblie. A desfăcut-o în fascicule și pe căi riscante a reușit să o transmită la alte celule. Atunci au fost memorate părți din Biblie, cu deosebire Capitolul 13 din Epistola către Corinteni, Predica de pe Munte din Evanghelia de la Matei, Evanghelia după Ioan, Psalmul 50 și Psalmii Utreniei. Fasciculele au fost colportate prin toată temnița, fiind urmărite cu

asiduitate de temnicheri. Când se găsea vreo unul într-o celulă era pedepsită toată lumea. S-au făcut percheziții separate, parțiale și unele generale pentru a putea fi depistate toate fasciculele. Erau ascunse în saltelele de paie ori pe sub dușumele. Deci saltelele au fost golite și dușumelele cercetate, ba chiar, acolo unde era un indiciu suspect, scoase. Când au dispărut toate fasciculele era prea târziu, căci multe fuseseră deja memorate. Au continuat să se răspândească verbal ori prin metode de comunicare stil temniță: scrisul pe săpun, cu un vârf de sârmă ori un lemn ascuțit; scrisul pe pereții celulelor (care erau văruiți și din nou erau scriși de deținuți); expedierea de mesaje prin alfabetul Morse. Pe lângă texte evanghelice, se răspândeau în același mod rugăciuni, acatiste, poezii, cugetări, întâmplări din Viețile Sfinților ori scurte cuvinte de folos.

De asemenea se învățau limbi străine, se făceau studii diverse, se învăța muzică și matematică și în plus se răspândeau veștile politice și cele familiale care puteau pătrunde. Veștile din afara temniței soseau cu întârziere de 6-24 de luni, căci trebuia să sosească un nou arestat ori un deținut mai informat dintr-o altă temniță ca să aflăm, de exemplu, cine a fost ales președinte în S. U. A.! Veștile despre familie erau și mai greu de obținut, căci nefiind de ordin public, era necesar să apară un cunoscut al familiei care să poată spune ceva. Timp de 15 ani nu am știut nimic de familia mea. Timp de 15 ani am locuit sub acoperișul aceleiași temnițe cu prietenii mei dar nu i-am putut vedea. Și asta într-un regim care pretindea că asigură fericirea oamenilor pe pământ!

În asemenea condiții Valeriu continua să fie preocupat de viața sa lăuntrică. Un subiect la care cugeta îndelung era conștiința păcatului. Spunea:

— Este foarte greu omului să-și recunoască păcatul, dar este evident că suntem păcătoși și setea noastră de curăție și adevăr nu poate fi satisfăcută decât prin zdrobirea păcatului. Viața veșnică începe în sufletele smulse păcatului. Cine crede cu adevărat în Dumnezeu va ajunge la conștiința păcatului, cine nu crede în Dumnezeu rămâne prizonier eului său, orgoliului și păcatului său. Eu sunt cel mai mare dușman al meu. Dacă eul nu moare, nu ne putem naște din nou în Hristos și rămânem în păcatul mândriei. Mândria l-a făcut pe om să se vrea Dumnezeu, împotriva evidentei sale nedesăvârșiri și mai cu seamă împotriva faptului că noi, oamenii, suntem cu toții muritori. Un Dumnezeu nedesăvârșit și supus morții e un fals Dumnezeu. Conștiința păcatului nu este bigotism ori obscurantism, ci luciditate și înțelepciune. Întreaga educație a omului depinde de felul în care funcționează conștiința păcatului. Numai omul care trăiește în fața lui Dumnezeu are adevărata măsură a sa, a lumii și a vieții.

Cum printre cei care-l ascultau erau și tineri care nu cunoșteau în profunzime duhul Ortodoxiei, spre a se face mai bine înțeleas adăuga:

— Umilința și pocăința nu sunt scopuri ale creștinismului, ci mijloace, nu sunt nici esența vieții creștine, căci a fi creștin înseamnă a avea însuflețirea doririlor sfinte și bucuria de a trăi. De asemenea, lepădarea de sine nu este depersonalizare, abandonare și resemnare, ci este pasul necesar nașterii în viața cea adevărată, în duh. Nu ne caracterizează negația, ci afirmarea. Căci viața veșnică nu se dă celor învinși, resemnați și fricoși, ci celor puternici și curajoși. Nu vor birui cei căldicei, ci cei ce vor învinge fiara apocaliptică. Intrați deci pe poarta pocăinței cu râvnă, așteptând să se nască în voi Împărăția Duhului Sfânt. Să plângem azi păcatele personale, să le plângem până ce ni se vor da lacrimi pentru curățirea lumii. Nu vă fie frică de umilință, nici de mărturisirea păcatelor, ci

credeți că prin ele veți fi purtătorii adevăratei lumini. Luați seama la Mântuitorul Hristos, la îndrăzneala cu care El a prăbușit o lume și a ridicat alta, la desăvârșirea pe care ne-a lăsat-o ca pildă – și așa să-L urmăm!

Despre importanța conștiinței păcatului în viața socială spunea:

— Conștiința păcatului nu se reduce la desfrânare, lăcomie, agonisire, ucidere ori alte fapte asemănătoare, mai mult, nu este nici numai restabilirea orânduirii lăuntrice a omului, ci este lupta împotriva începătoriilor și stăpâniilor întunericului, care țin în beznă și robie neamurile lumii întregi. Cu alte cuvinte, lupta fiecăruia trebuie să contribuie la realizarea unei autentice orânduirii creștine a lumii. Nu ești creștin dacă ai fost botezat, mergi la biserică dar viețuiești după principiile societății egoiste, imorale, materialiste în care trăiești. Trebuie să devii creștin în toate aspectele vieții tale de zi cu zi și prin aceasta să încreștinezi și lumea din jurul tău. Dar nu se poate ajunge aici prin studii intelectuale, ci prin trăirea în duh, prin lupta de fiecare clipă cu păcatul făcut, apoi cu păcatul vorbit, apoi cu păcatul gândit. Înainte de a ne lupta cu păcatele lumii, trebuie să urâm păcatele, prostia, suficiența și moleșeala sufletelor și minților creștinilor, căci tocmai adormirea conștiinței creștine a dat pas liber impertinenței ateiste. Atitudinea lui Valeriu în fața autorităților era plină de demnitate dar înțeleaptă, încât nu putea fi acuzat de fapte „contrarevoluționare”, ci de credința lui. Tocmai credința dorea el să o apere, dar încerca să fie mai iscusit decât prigonitorii săi, să nu se lase atras într-o bătălie cu totul inegală în care ar fi fost strivit cu ușurință. De aceea el făcea din „legea Cezarului” arma sa de apărare. Trebuia să folosească în mod înțelept puținele mijloace de luptă pe care le îngăduia temnița. Unii deținuți i-au reproșat aceasta zicând:

— Ție îți merge această atitudine, nouă însă nu ni se potrivește! Noi știm că suntem în război cu un dușman total, cumplit și nimicitor și vrem să câștigăm acest război. Nu noi suntem „bandiți”, așa cum ne numesc ei, ci ei sunt, și trebuie să le-o spunem. Suntem în temniță, dar nu abandonăm lupta chiar dacă vom muri luptând.

La astfel de argumente Valeriu pleca ochii triști și plini de înțeleșuri și răspundea:

— Credeți voi că eu am abandonat lupta, credeți voi că eu nu vă înțeleg? Dar oare trebuie să murim ca niște proști? Nu așteaptă ei prilejul să ne lovească? Ce avem deci de făcut? Să intrăm de bună voie în gura porcilor turbați?! Ori să folosim timpul acesta de osândă pentru a ne salva sufletele și viețile? E vremea să ne smerim adânc, să ne ocupăm de problemele cu adevărat importante, să ne curățim pentru a fi vrednici de Hristos.

La care i se spunea:

— Nu noi, ci ei sunt necurați! Dacă ne lăsăm antrenați de lacrimile pocăinței dăm frâu liber tiranilor și păcătoșilor!

— E vremea, e vremea pocăinței! răspundea Valeriu. Aveți credință în voi! Izbăvirea va veni de la Dumnezeu. Oamenii ne-au părăsit. În acest secol toate neamurile sunt guvernate de ateii și de creștini de formă. A trebuit să ne confruntăm credința și cu unii, și cu alții. Cred însă că aici se plămădește un duh evanghelic care va schimba lumea la față. Jertfele de aici nu vor rămâne fără rod! După trecerea anilor, cuvintele lui Valeriu și-au adevărat înțelepciunea și au fost luate de mulți ca îndreptar.

Adesea se iscau în celulă controverse privind orientările de politică internațională. Majoritatea celor tineri credeau că occidentalii ne vor salva, că vor interveni și vor zdrobi comunismul.

— E greu să credem că Occidentul, care s-a aliat cu comuniștii pentru a-i înfrânge pe germani, se va întoarce acum contra lor, era de părere Valeriu. Este necesar un proces lung și profund de reorientare a Occidentului până va ajunge să cunoască și să înfrunte comunismul. Acum suntem abandonați comunismului. Nu știm cât timp va dura criza. Gândirea materialistă care guvernează lumea o adâncește și mai mult. Vor trebui să apară alți oameni, cu o nouă orientare. Nemții au încercat ceva dar au fost învinși. Noi suntem alături de Occidentali dar și împotriva lor, așa cum am fost alături de germani dar și împotriva lor. Căci noi credem că de la Hristos va veni pacea în lume. Trebuie să fim pregătiți pentru o suferință de lungă durată.

Era considerat defetist, dar timpul i-a dat dreptate și în această privință.

O altă sursă de discuție era tema greșelilor colective din trecut. Valeriu spunea:

— Cine se afirmă creștin trebuie să se poarte ca un creștin. Nu e îngăduită crima ca armă de luptă creștină. E necesar să mărturisim public greșelile trecutului pentru a pune un început nou. Nu sunt îngăduite nici tirania, fărădelegea și abuzul.

Toate acestea erau referiri la unele evenimente din trecut, pe care însă nu toată lumea era pregătită să le privească astfel.

În toamna anului 1949 Valeriu a avut o primă și puternică hemoptizie cauzată de un TBC pulmonar. A căzut la pat. Au venit, rând pe rând, tot felul de ochi glaciali să-l vadă. Slăbea zi de zi.

Un coleg i-a oferit o coajă de pâine din rația lui dar a refuzat-o, căci, zicea el, „dacă eu sunt bolnav, nu trebuie să te îmbolnăvești și tu”. Totuși, mărturisirea înfiorat Valeriu mai târziu, acel suflet nobil continua să îi strecoare peste noapte o parte din rația sa, furișându-i-o în traistă ori în gamelă. În fața unei capacități atât de mari de dăruire, el se simțea ocrotit de mila lui Dumnezeu.

Hemoptiziile se perpetuau și nu era „umanitar” să fie lăsat să moară. A fost dus deci la spitalul din oraș și închis singur într-o cămăruță unde era păzit zi și noapte de temniceri. Medicii veneau să-l vadă escortați. Într-o noapte însă a pătruns la el o asistentă. O văzuse cu medicul la vizită și aflase în ochii ei lacrimi de durere.

Acum îl îmbătase pe paznic și-și făcuse loc la Valeriu. S-a așezat în genunchi lângă patul lui, i-a luat mâna și i-a sărutat-o.

— Cum ați pătruns aici? a întrebat-o el.

— L-am „adormit”, a zâmbit ea.

— Ce doriți?

— Doresc să-ți fiu alături, să te ajut. Cere-mi orice vrei și voi face.

Valeriu a simțit că e sinceră și a fost adânc mișcat:

— V-ați riscat libertatea pentru mine. Dumnezeu vă va răsplăti. Nu puteți să mă ajutați cu nimic. Doar dacă voi muri aici, vă rog să mărturișiți oamenilor și familiei mele dragi că am crezut până la sfârșit, că sunt împăcat, că-mi dau viața pentru Hristos și pentru semenii mei. Poate pentru asta vi s-a dat îndrăzneala de a veni la mine, fiindcă tot ce săvârșesc oamenii intră în iconomia divină. Vă mulțumesc, nu vă voi uita, mă voi ruga pentru dumneavoastră. Dumnezeu să vă binecuvinteze. Acum duceți-vă. Nu riscați mai mult. Eu sunt în mâinile lui Dumnezeu.

Fata plângea înfiorată. A plecat și nu s-au mai văzut.

După oprirea hemoptiziilor Valeriu a fost readus la penitenciar iar în decembrie 1949 avea să fie expedit, împreună cu alți TBC-iști, la spitalul-penitenciar Văcărești și apoi la Târgu-Ocna. Astfel a scăpat de înfricoșătoarea urgie ce avea să se abată asupra studenților din Pitești: iadul „reeducării”, unde el era cap de listă, mare „bandit”, „mistic retrograd”, dușman de moarte al comunismului și, în plus, acuzat de puternica înrâurire pe care o exercita asupra celorlalți deținuți. Urma să intre printre primii în tura reeducării. Dar Dumnezeu hotărâse altfel.

Este necesar să ne oprim puțin aici asupra noțiunii de „reeducare”, întrucât ea – ca și alte noțiuni universal-valabile cum ar fi libertate, democrație, justiție, adevăr, lege, om – are în contextul marxism-leninismului un cu totul alt conținut.

Marxism-leninismul îl declară pe om Dumnezeu. Natura, viața, societatea și sufletul trebuie supuse legilor materialismului istoric. Cei mai mari dușmani ai materialismului istoric sunt Dumnezeu și sufletul. Acestea trebuie în primul rând distruse. Repetăm, și nu vom repeta niciodată îndeajuns, că dincolo de dominația economică, politică și militară, comunismul urmărește dominația asupra sufletului. Sufletul trebuie distrus pentru că nu poate fi supus. Religia, arta, știința, ideile, idealurile, sentimentele, toate trebuie distruse și înlocuite cu ideile, legile și știința materialismului istoric. Rezultă astfel un om-monstru, un om-caricatură, un om-demon. Numai demonii și oamenii, conștienți de nimicnicia lor, se proclamă totuși dumnezei.

Prin urmare educarea în spiritul materialismului istoric – adică « reeducarea » – este demonizarea omului, mutilarea sufletului, moartea lui Dumnezeu, mecanicizarea conștiinței, anularea personalității, dispariția libertății, robia absolută, teleghidarea psihică, condiționarea mentală pe bază de reflexe. Către acest fel de educație se tinde.

Din punct de vedere istoric, fenomenul reeducării se situează la apogeul raționalismului, al autozeificării, al materialismului și al ateismului. Pornind de la Renaștere și umanism, trecând prin Revoluția Franceză, s-a ajuns inevitabil la științifismul materialismului istoric și de aici la reeducare. Reeducarea nu era posibilă dacă n-ar fi existat această orientare și evoluție istorică.

Explicația mai simplă a reeducării o dă pedagogia celebră a lui Macarenco. Acest pseudo-pedagog a fost un mare fariseu. El, ca orice umanist, își bazează educația pe blândețe, convingere și libertate. Există însă un episod în cartea lui în care spune că atunci când era director la școala de corecție, i-a fost adus un copil andrăgălit de o răutate cumplită. Toate metodele lui de a-l liniști, de a-l îmblânzi, de a-l atrage, de a-l convinge au fost inutile, căci copilul nu a încetat să-l înjure și să-l insulte. Dar pedagogul Macarenco a fost angelic și nu și-a pierdut calmul și nici răbdarea. Zâmbindu-i cu multă indulgență, seara l-a trimis pe copil la un dormitor comun. Și, minune – ne spune Macarenco, fără a lepăda masca ipocriziei – a doua zi, când l-a chemat la el pe copil, ce să vezi, să vezi și să nu crezi, copilul era ca mielul, blând, supus și docil.

Ei bine, la Pitești am aflat ce se petrecuse cu acel copil reeducat de Macarenco, într-o noapte dormită între copiii reeducați. Căci Macarenco, adeptul lui Marx, consideră că reeducarea se face în colectivitate, și nu de la pedagog la elevi. După Marx, colectivitatea, datorită mediului, ajunge la conștiința de sine și preia toate funcțiile autoguvernării sale, deci și pe cea a reeducării. Ea exclude automat

posibilitatea oricărei conștiințe contrarevoluționare, a oricărei atitudini contra sistemului. În această viziune s-au experimentat școli fără profesori, cu autoinstruire, autoeducare și autoconducere colectivă. Până și notele le acordă colectivitatea. Se consideră astfel că nu în om se produce cunoașterea, ci între oameni, în colectivitate. Noi credem că, dimpotrivă, adevărata cunoaștere se produce în om iar conștiința nu este produsul mediului, ci e înăscută și se formează liber, în funcție de aspirațiile fiecăruia.

În încheiere Macarenco ne spune plin de mulțumire că nu a dat niciodată o palmă vreunui elev al său. Dar el a organizat teroarea colectivității prin otrăvirea elevilor lui și transformarea lor în călăi – și tocmai asta nu o mărturisește. De dragul ideologiei, Macarenco este mincinos și sadic, și prin aceasta devine reprezentantul tipic al ipocriziei marxist-leniniste. El înfățișează la scară mică un procedeu demonic pe care sistemul ateist tinde să-l generalizeze în întreaga societate omenească.

Reeducarea este așadar un sistem aproape mecanic, bine pus la punct în laboratoare criminale, încât nu poate da greș. Scriem despre ea cu sentimentul că ne facem datoria față de oameni dar și cu teama că răspândim cea mai monstruoasă metodă de nimicire și distrugere morală a individului.

În Pitești reeducarea n-ar fi putut da rezultate dacă nu erau realizate câteva condiții prealabile: teroarea; izolarea, surpriza, lipsa răspunderii.

Foamea făcuse din acei tineri schelete. Rația zilnică de mâncare nu atingea 800 de calorii. Se dădeau ciorbe cu 20-30 boabe de arpacaș, cu 10-15 boabe de fasole, cu 7-8 foi de varză iar uneori cu apă chioară peste care pluteau 2-3 steluțe de ulei. Pâinea era de 250 de grame ori un turtoi de 350 de grame, după caz. Dimineața, apă fiartă cu miros de zahăr ars. Toți deținuții erau distrofici, și totuși în ochii lor ardea mai puternic lumina unor suflete tari.

Toate legăturile cu familiile au fost întrerupte, toate contactele cu lumea au încetat. Nu exista nici hârtie, nici creion, nici carte. Nu aveai voie nici să privești spre fereastră, cu toate că era acoperită cu scânduri. Într-o celulă de 2/4m erau masați de la 7 la 12 deținuți, încât cel izolat înnebunea de izolare iar cei înghesuiți se sufocau între ei.

La deschidere deținuții erau obligați să se ridice în picioare, să se descopere și să salute cu „să trăiți!” pe temniceri. La închidere trebuiau să spună toți: „Trăiască și înflorească Republica Populară!”.

Timp de 17 ore pe zi erau obligați să vegheze, fără dreptul de a așipi ori de a se lungi pe paturi. Nu era voie să se facă un program organizat de discuții. Se vorbea în șoaptă. Nu era voie să se lucreze nimic, nici cel puțin să se coasă o zdreanță. În celulă se dormea, se mânca, se spăla și celelalte. Aerul era îmbâcsit de mirosuri insuportabile. Plimbarea în curte se permitea la 5-6 luni o dată pentru câteva minute și se solda cu pedepse și bătai. Dacă totuși un deținut era dus afară din celulă, i se puneau ochelari negri, încât nu zărea nimic. Baia se făcea la două săptămâni. Era interzis orice contact între celule. Printre deținuți erau introduși agenți informatori. Nu se putea discuta nici cu temnicerii. Inspecțiile erau o raritate și admiteau reclamații tocmai pentru că erau sancționate pe loc foarte aspru. Asistența medicală a fost întreruptă. Agentul sanitar s-a transformat în bătauș. Temnicerii băteau la bunul plac.

În afară de bătaie se pedepsea cu „beciul”. Beciul era o izolare amenajată la subsolul închisorii. Ferestrele fuseseră închise, așa încât era beznă. Pe jos au fost

turnate cantități mari de fecale, formându-se o mocirlă greu-mirositoare și infectă care nu lăsa nici un petec de loc uscat. Pereții erau umezi. Frigul pătrundea în oase. În plus, prin nu știu ce fel de acustică, beciul amplifică infinit cele mai mici zgomote, încât dacă se vorbea cu voce obișnuită se forma un fel de tunet asurzitor și înfiorător care cuprindea indescifrabil tot spațiul și făcea să răsună pereții și fiecare fir de aer. Nu se poate compara cu nici o furtună, cu nici un bombardament, căci era sinistru și straniu, asurzitor și dureros. Nu se putea vorbi decât în șoaptă, la ureche. Parcă erau așezate aici sistemele bruiajului vorbirii omenеști pentru a o reduce la tăcere. Ori poate era, simbolic, rezonanța cosmică a urii care ne tortura.

Beciul era mare dar avea și camere mai mici. Se auzeau ca într-o cutie de rezonanță spartă și iritantă scrâșnitul zăvoarelor, trântitul ușilor, târâitul hârdaielor cu mâncare, vocile temnickerilor, loviturile, gemetele, țipetele torturaților.

Aici erau aduși tinerii „bandiți”, grupuri, grupuri, de obicei dezbrăcați și desculți. În loc de hrană se dădea un polonic de apă fierbinte sărată. De cele mai multe ori beciul era precedat de o bătaie cruntă, aplicată la bunul plac al temnickerilor, care ca fiarele prinseseră gustul sângelui prin tortură. Cunosco oameni care au făcut, în etape, peste șaiszeci de zile de beci în condițiile acestea. Trei zile era minimum-minimorum de beci și se mergea până la opt-zece zile, adică până la epuizare, până la prăbușirea în mocirlă. Când cei pedepsiți erau readuși în camere erau de nerecunoscut și bolnavi. Aproape toți deținuții am trecut prin beciul din Pitești. Toate aceste metode de tortură se aplicau la ordinele și cu încuviințarea tacită a conducerii. Ofițerul politic al penitenciarului era Marina, un copilandru de vreo 25 de ani, isteț și frumușel, impertinent și sadic, deloc impresionat de tragedia generației din care făcea parte. Directorul se numea Dumitrescu. Era avocat și pianist, deci om cu unele sensibilități. Fusesse ofițer în timpul războiului. Deși nu avea nimic de criminal în el, totuși a devenit criminal și apoi țap ispășitor. Nu a avut curajul să renunțe la postul de director atunci când a fost inițiat de către organele superioare în cele ce aveau să urmeze sub conducerea sa. La început, deși era conștient și îngrozit de cele ce se plănuiau, poate că nici el nu credea că dracul va fi atât de negru. Dar experimentul din Pitești avea să arate că diavolul e mult mai înfricoșător decât și-l pot închipui oamenii. Reeducarea dezlănțuită acolo avea să aducă pentru o vreme iadul pe pământ.

Pregătirile pentru inițierea reeducării în Pitești au fost făcute în penitenciarul de la Suceava. Aici colonelul de Securitate Popic – nume fictiv, căci nu știu cum se mai numise și cum s-a numit mai târziu – a recrutat dintre deținuți omul de care avea nevoie. Era Bogdanovici, un tânăr proveni din Frățiile de Cruce, inteligent, energic, ambițios și talentat dar cu un fond moral labil, care-l făcea ușor dispus la compromisuri.

Popic a început prin Bogdanovici opera de „reeducare” a deținuților politici. Era deocamdată o acțiune discursivă, perorativă. Se citea doctrină marxist-leninistă, se lecturau ziarele timpului și se făcea apologia lor. Totodată se critica trecutul burghez, fascist, legionar și religios. Aderarea la aceste cercuri de reeducare era oarecum benevolă, speculându-se numai prin promisiunea eliberării din temniță ori a unui regim mai uman în închisoare. Se practica și turnătoria și se făceau rapoarte scrise către colonelul Popic.

Deținuții s-au împărțit în două tabere vrăjmașe: pro și contra reeducării. Bogdanovici era acuzat de trădare. Unii l-au amenințat și au avut de suferit. Puțini au fost oamenii care au aderat la reeducare ca activi, dar erau mulți care ascultau și nu se pronunțau. Cei mai mulți însă au fost cei ce înfierau cu vehemență reeducarea.

Rezultatele acestei acțiuni nu erau satisfăcătoare pentru Popic. El a găsit atunci un alt instrument, mai „capabil”: Țurcanu Eugen. Și acesta era tânăr și trecuse și el câteva săptămâni, în copilărie, prin Frățiile de cruce. Dar în 1945 intră în Partidul Comunist și ascunde episodică sa apartenență la Frățiile de cruce din 1940, când legionarii fuseseră pentru scurt timp la putere. Țurcanu ceruse chiar lui Bogdanovici, colegul său, să uite de acest episod, dar Bogdanovici a vorbit despre el când a fost arestat în 1940. Între timp Țurcanu se afirmase în partid, fusese promovat în diplomatie și era o speranță a comuniștilor. După ce a fost denunțat, a fost arestat și condamnat întrucât nu fusese sincer față de partid. Îl ura deci de moarte pe Bogdanovici și pe toți dușmanii partidului. El dorea să-și dovedească devotamentul față de partid, dorea să-și satisfacă orgolioasele sale năzuințe, dorea să se răzbune.

— Voi trece peste cadavre, spunea el, dar îmi voi revedea familia și-mi voi realiza profesiunea.

Acest om era inteligent, voluntar, ambițios, brutal și crud. Suferea de o hipertrofie a eului. Era deci omul cel mai potrivit pentru Popic. Țurcanu s-a oferit lui Popic. El l-a torpilat pe Bogdanovici, acuzându-l de ipocrizie și farsă față de partid, considerând reeducarea lui ca o înșelare a vigilenței partidului în scopuri contrarevoluționare. A luat atitudine publică contra lui Bogdanovici, dar nu și-a găsit decât doi-trei adepți. Bogdanovici însuși intrase în panică, căci simțea că pierde teren. Bogdanovici avea o limită, pe când Țurcanu s-a oferit necondiționat să-l slujească pe Popic. Dacă Bogdanovici era respingător, Țurcanu era înfiorător pentru deținuți.

Popic l-a inițiat în mod secret pe Țurcanu. Nu știm cu exactitate ce anume l-a învățat dar există documente și oameni care pot lămuri aceste aspecte. Din cele ce au urmat deducem ce rol i s-a încredințat lui Țurcanu. Căci în 1949, Țurcanu, Bogdanovici și alți studenți din Suceava au fost transportați la Pitești. Autoritățile comuniste au ajuns la concluzia că prin metoda convingerii nu pot învinge forța sufletească a tinerilor români, deci s-a inițiat o nouă formă de reeducare: prin tortură.

Așa se face că o dată ajuns la Pitești, Țurcanu și-a recrutat în grabă încă doi adepți ciomăgași, pe promisiunea că vor fi eliberați, și într-o cameră cu vreo 25-30 de tineri a cerut ca toți să declare că se debarasează de trecutul lor și devin oamenii regimului. Dar nu așa cum a făcut-o banditul de Bogdanovici, ci să-și dovedească devotamentul prin fapte. Toți deci sunt chemați să lupte de aici înainte ca să-i distrugă pe „bandiți” cu orice preț.

Deținuții au fost iritați de impertinența lui Țurcanu și l-au improșcat cu acuzații:

— Ești un trădător, ești un laș, ești un mișel, ești un comunist, ești o bestie, ești un ucigaș!

Drept răspuns Țurcanu și oamenii lui au scos ciomegele și au pornit să lovească în dreapta și-n stânga, la întâmplare și fără cruțare. Mulțimea însă a reacționat cu violență la violență, în legitimă apărare și cei trei matadori ai reeducării au fost bine câptușiți cu pumnii și cu picioarele. Țurcanu a bătut în ușă și a cerut ajutorul

administrației. De fapt politrucul, directorul, Securitatea și mai mulți temnicheri erau deja la ușă.

— Să trăiți! a zis Țurcanu. Vă raportăm că aici s-a produs o rebeliune contrarevoluționară și criminală în masă și dacă noi nu ne opuneam, ar fi avut loc o evadare.

Au încercat și deținuții să ia cuvântul dar li s-au astupat gurile cu pumni, li s-au rupt coastele cu ciomegele, li s-au terfelit trupurile sub cizme. Temnicherii și reeducații au bătut o zi întreagă la acei nefericiți și fără de apărare tineri, apoi i-au închis din nou și au ordonat:

— Dacă mai îndrăznește cineva să se opună operațiunii de reeducare, va fi ucis în bătaie!

Surpriza a fost șocantă. Înțelegeau și nu înțelegeau ce se petrece. Țurcanu triumfa amenințător. Studenții se simțeau părăsiți, pradă fărădelegii, victime sigure ale unor iresponsabili. Nu exista ieșire, nu aveau la cine să apeleze. Au fost puși să opteze: ori, ori! Una singură dintre victime, Nuți Pătrășcanu, a oscilat. Fusesse în fruntea reacțiunii și apoi bine ciomăgit. În noaptea aceea s-a ridicat pe furiș și s-a dus la Țurcanu, spunându-i că trece de partea lui. A fost primit cu multă rezervă. A devenit un cap al reeducării. A fost totuși în repetate rânduri ciomăgit și avea să sfârșească pe banca țăpilor ispășitori, fiind condamnat la moarte.

Cu timpul în jurul lui Țurcanu s-au mai adunat 10-15 ciomăgași de bună voie, printre care și doi evrei. Acest mic nucleu a executat marea oroare din Pitești, și asta pentru că li se promisese libertatea. Ei se visau colonei de Securitate și se simțeau motorul celei mai fierbinți acțiuni revoluționare.

Călăii și-au stabilit sediul în camera 4 Spital. Era o cameră mare, în care puteau fi masați sute de oameni. Priciuri de lemn înconjurau camera iar în centrul ei era un soi de ring numai bun pentru acțiunea reeducării. Bătăușii au început torturile fără un sistem, ci la cotonogea, la distrugere. Se intra la tortură în „ture” de câte 15-20 de victime, în mijlocul camerei, în timp ce ceilalți deținuți erau așezați în poziție de „meditație” la marginea priciurilor, cu mâinile pe genunchi, fără drept de a se mișca ori de a vorbi. O parte din ciomăgași făceau razii în jurul priciului și loveau crud orice abatere de la ordinele stabilite. Ciomăgașilor li se spunea „domnule” și „să trăiți” iar victimele erau „bandiți” și erau înjurați, batjocoriți și înjosiți după formulele cele mai murdare și mai îngrozitoare. Pentru ca umilința să fie mai mare, erau dezbrăcați. Noaptea dormeau numai cu fața în sus și cu mâinile scoase afară din pătură, deoarece cei mai mulți au încercat să se sinucidă, dar era interzis și dreptul la moarte. Se urmărea uciderea sufletească, pentru a se ajunge la „restructurarea” marxist-leninistă.

S-au practicat toate sistemele de tortură. În prima perioadă, un grup de tineri deznădăjduiți s-au aruncat cu mâinile și capetele în ferestre, cu intenția de a se sinucide, dar n-au reușit să moară. După ce au fost vindecați de rănille căpătate au intrat în „tură”. Majoritatea au intrat de mai multe ori în tură, căci se dovediseră încă „nesinceri”. În „tură” fiecare rezista după capacitatea sa, dar la o tortură nelimitată și neconținută nimeni nu poate rezista la infinit.

Bătaia cea mai obișnuită era cu pumnii și ciomagul. Bătăușii ajunseseră mari maeștri în lovituri date la cele mai vulnerabile părți ale organismului. Sângele care curgea îi întărâta și mai mult. Au fost rupte coaste, oase, coloana vertebrală. Au fost capete sparte, timpane distruse, ochi scoși. Pe un tânăr l-au răstignit cu sfori

de două cuie din perete și a fost bătut în ficat până ce a murit. Cu scârbă Țurcanu l-a coborât de pe perete și l-a târât afară, unde autoritățile și doctorul i-au încheiat proces verbal de deces pentru atac de cord. Altuia i s-a dat să bea apă sărată și a murit în chinuri groaznice. Multora li s-au scos unghiile. De mai multe ori s-a folosit picătura chinezească, stropul care cădea în capul victimelor zi și noapte până înnebuneau.

Bătaia se aplica cu rupta sau sistematic. Mulți au fost puși pe ciomag și bătuți ori învârtiți până își pierdeau cunoștința. Cu cât victima era o figură mai reprezentativă, cu atât intensitatea torturii era mai cumplită.

Alt procedeu era „stiva”. Se făcea stivă de oameni, cum se fac stivele de lemne în păduri, apoi ciomăgașii se urcau sus și dansau și loveau, încât victimele urlau de durere. Dar nu era voie să strigi. Cei ce strigau erau pedepsiți în plus și li se astupau gurile cu zdrențele murdare cu care se spălau WC-urile.

Țurcanu avea „figura leului”: culca pe prici o victimă, se așeza lângă ea și începea treptat să o sugrume. Ajunsese să cunoască atât de bine reacțiile oamenilor, încât își doza asfixierea de mai multe ori, în doze pe care el le simțea potrivite, până ce omul își pierde cunoștința. Printre primele victime a fost Bogdanovici, care era un fel de adversar personal al lui Țurcanu.

Cineva a observat că în zilele de sărbătoare ori în zilele de post (vineri mai ales) reeducații erau și mai îndrăciți. De fapt, nu exista nici un moment de destindere. Dacă nu erai sub tortură, atunci erai spectator la tortura altora.

Mulți au fost bătuți cu bețe fine peste testicule și unii au murit. Altora li s-a smuls părul fir cu fir. Dinții săreau din gură ca fasolea bătută. Alții au fost spânzurați cu picioarele în sus și torturați. Nici limba nu a fost uitată în torturi.

Treptat a început sistematizarea torturilor, apoi s-a ajuns la forme și mai hidoase. Când Bogdanovici trăgea să moară și nimeni nu se uita la el, careva a spus:

— Iată-l că moare nebotezat. Hai deci să-l botezăm!

În hohote de iad l-au luat de picioare și l-au vârât cu capul în tineta cu fecale, din care a înghițit pentru a nu se îneca. Acest mod de „botez” a devenit apoi frecvent. Când Bogdanovici era muribund, un alt „binevoitor” a zis:

— Iată că moare fără a fi fost împărtășit!

Și a luat fecale și i le-a băgat cu de-a sila pe gât.

În ultimele clipe de viață, Bogdanovici a spus unui om care îndrăznise să ceară voie să-l îngrijească:

— Vă rog să mă iertați. Am greșit. Nu am crezut că se poate ajunge aici. Nu este permis să cochetezi cu satana. Mor ca un nemernic și nu am nici o nădejde. Dacă este posibil, iertați-mă! Nimeni, niciodată, să nu accepte nici cel mai mic compromis cu satana. Eu sunt victima greșelilor mele. Avertizez oamenii să nu facă ce am făcut eu! și a murit.

Un alt tânăr a mărturisit:

— Am mâncat atâtea gamele de fecale, încât nu le știu numărul, știu însă că eram mulțumit să mănânc propriile mele fecale, decât să mi se dea de la tinetă. Se cunoștea cazul unui tânăr care fusese de atâtea ori afundat cu capul în tinetă, încât făcuse o idee obsesivă scabroasă și zilnic, la o anumită oră, se ducea de bunăvoie și-și băga capul în tinetă, în hohotele de râs ale mulțimii.

Mulți erau puși să stea într-un picior, cu o mână ridicată în sus. Dacă se mișcau erau loviți. Într-un efort disperat de voință, înțepeneau într-un picior zile în șir, de necrezut, încât pe un student care depășise toate recordurile de stat într-un

picioar, văzându-l că încă rezistă, Țurcanu l-a lovit, doborându-l pe dușumea ca pe un trunchi de copac uscat. Mușchii lui înlemniseră, se pietrificaseră. Nu știu precis cât durase, dar sigur este că avea mai multe zile de stat într-un picior. Se fixase atât de mult ideea acestei poziții în creierul lui, încât a realizat un record incredibil.

Alți tineri erau prinși de mâini și de picioare de patru gealați, care făceau balans și-i aruncau la distanță, apoi săreau și-i călcau în picioare. Prietenii cei mai buni erau puși să se bată între ei și dacă unul lovea „cu milă”, atunci era bătut până ce era vindecăt de această „boală burgheză”.

Pe parcurs s-a ajuns la o nebunie colectivă, cu forme tot mai grotești. Iată o scenă: Țurcanu se află în fața unui grup de multă vreme îngrozit și desfigurat sufletește și toți tremură electrizați, posedați, îngroziți. Nimeni nu îndrăznește să gândească decât „pe linia Țurcanu”. Mulți se întrec în a-i face pe plac. El însă este imperturbabil, ca un zeu al nimicirii și al morții. Privirea lui e înfiorătoare, pumnul lui e greu, prezența lui îngrozește, numele lui obsedează.

Țurcanu se pare că are ceva nou de făcut. În cameră e liniște de mormânt. Toată lumea așteaptă cu groază iar cei care râd, de fapt rânjesc.

— Dezbrăcarea! ordonă el unuia. Tu ești Fecioara Preacurată iar tu (și arată spre altul) ești preasfântul Iosif. Vom demonstra acum cum s-a putut zămisli Fiul lui Dumnezeu, dracu să-l ia, dintr-o Fecioară rămasă de-a pururi Fecioară. Deci, fă, Marie, pune fundul la bătaie

Să fim iertați de limbaj și de faptul că descriem o astfel de oroare și blasfemie. O facem cu groază și durere, dar convinși că lumea are nevoie de acest șoc pentru a se putea trezi. O lume ea însăși alienată are nevoie de astfel de grozăvii pentru a putea să fie impresionată și să devină astfel conștientă de prăpastia în care alunecă.

Ceea ce a ordonat Țurcanu s-a realizat. Da, domnilor, simțurile acelor oameni funcționau la impulsurile poruncite de Țurcanu, prin groaza intensă ce se exercita în victime. Este procesul răsturnat, denaturat al înaltelor trăiri duhovnicești în care omul își poate domina simțurile și instinctele supuse unor grele încercări, așa cum au făcut-o sfinții și martirii. Noi înșine am putut constata pe viu, în tragica noastră experiență, fața și reversul acestui proces lăuntric.

În timp ce se executa public acest act imbecil și pervers, la un semn al lui Țurcanu asistența a izbucnit în scandal, râs, huiduieli și batjocoriri ale lucrurilor sfinte.

Oamenii aceia aveau privirile pierdute, instabile, de șerpi în atac, de fiare încolțite de moarte, de nebuni ori de demoni. Expresia fețelor era înspăimântătoare.

Gesturile erau agitate, dezarticulate, deșuchiate. Toți erau obligați să aplaude dar nu toți o făceau în același stil, căci fiecare ajunsese la o anumită rezistență sau decădere. Fantezia a început să lucreze febril și s-au batjocorit treptat și alte scene sfinte ale creștinismului: Fuga în Egipt, Predica de pe munte, Apostolii, Iisus și Maria Magdalena, Paștele etc.

Prin aceasta se urmărea distrugerea credinței, ultimul bastion al rezistenței umane asaltat de forțele întunericului.

Cam acestea erau metodele de lucru ale reeducării în Pitești, dar fondul era cu mult mai elaborat. Reeducarea avea patru mari etape: 1. distrugerea rezistenței oamenilor prin forță, până la „șocul revoluționar”, adică până la cedare, până la acceptarea reeducării. 2. „autodemascarea”, care trebuia să divulge totul din prezent, din trecut, despre prieteni și străini. Ea se făcea în scris. Sinceritatea

trebuia să fie deplină. Dacă autodemascarea unuia nu corespundea cu a altuia, atunci urmau torturi și mai înfiorătoare. Nimeni nu îndrăznea deci să mai ascundă ceva. 3. batjocorirea și lepădarea tuturor valorilor și ideilor din trecut, cu deosebire a lui Dumnezeu. 4. angajarea ca activist al reeducării, cu scopul de a distruge cu orice mijloace pe toți cei ce refuză a se „restructura”. Din această schemă psiho-patologică se vede că ne aflăm în fața unei „științe” de degradare a omului, care a fost experimentată fără milă pe sufletele și conștiințele unor tineri nevinovați.

Un tânăr din Constanța era torturat de câteva luni în șir și cedase. Își făcuse omul și autodemascarea. Într-o zi însă Țurcanu îi spune:

— Banditule, să-mi spui ce a făcut mă-ta!

— E prea mult, a început să urle omul, nu te mai sature, vrei să fiu trădătorul și al mamei care s-a sacrificat crescându-mă...?!

Drept răspuns a fost bătut până la sânge. Acel om a pândit o clipă de neatenție în ziua în care era de rând la deșertatul tinetelor și s-a aruncat cu capul în jos de la etajul trei, în golul scărilor. A murit. Cei ce nu-l supravegheaseră au fost pedepsiți. Colonelul Zeller a format o comisie de anchetă în jurul mortului și lovind cu cizma în cadavru a spus:

— Dă-l în , doctore, scrie sifilis terțiar!

Și așa și-a scris acel doctor actul de acuzare din procesul țărilor ispășitori ce va urma.

Victimele erau permanent sub supravegherea bătaușilor:

— La ce te gândești? întreba un ciomăgaș.

— Să trăiți, să vedeți, mă gândeam...

Și omul se pierdea cu firea, în vreme ce un tumult interior de groază îi acoperea rațiunea. Dacă începea să mintă se temea, dacă spunea adevărul se îngrozea. Era bătut pe loc.

Fiorul de groază, panica se generaliza. Oamenii alungau orice gând care nu plăcea reeducării și-și impuneau să gândească după cum li se ordona. Unii au acceptat pervertirea și au intrat sub stăpânirea duhului lui Țurcanu, începând ei înșiși să acționeze ca el. Alții însă au păstrat o rezervă interioară nealterată. Deși și-au făcut autodemascarea, bineînțeles în urma „șocului revoluționar”, aceștia nu se puteau „restructura”, dar au fost obligați să se autobatjocorească, să facă delațiuni și chiar să bată. Mai precis, să se bată între ei. Prietenii cei mai buni erau puși să se tortureze reciproc. Nu aveau voie să aibă milă, nu aveau voie să aibă sentimente, nu aveau voie nici să moară. Cei ce avuseseră o oarecare autoritate acum erau vizați în chip deosebit și folosiți ca exemple negative. Acolo existau numai două poziții: „bandit” și „restructurat” și între ele nu era nici o conciliere.

— Bă, banditule, tu te rogi? zicea un „restructurat” și omul se pierdea cu firea iar ciomegele îl doborau.

„Trebuie să vă curățim creierul bucățică cu bucățică de vechile idei” era una din lozincile reeducării. Și într-adevăr, prin tortură neconținută și iresponsabilă s-a realizat capitularea unor conștiințe de rară frumusețe. Unii au rezistat o zi, alții o săptămână, alții o lună iar alții câteva luni, dar nimeni nu putea rezista la infinit. Acolo reeducarea presa clipa cu greutatea eternității infernale peste sufletele unor oameni fără nici o apărare.

Rezistența lor în Pitești a depins de trei factori: 1. forța presiunilor la care a fost supus fiecare om; 2. rezistența personală, sufletească și fizică; 3. conștiința

fiecăruia, care a avut un cuvânt important de spus de la caz la caz. Oamenii au reacționat diferit în funcție de acești factori. Așa se explică faptul că un Bogdanovici a încercat un joc fatal, în vreme ce alții au păstrat o urmă de conștiință până la sfârșitul reeducării, cu toate că și ei au avut căderea lor, cădere însă neacceptată, ci silită. Aici este marea subtilitate ce va trebui analizată de către cei care vor studia „procesul reeducării”.

Noi vom încerca doar să schițăm, în linii generale, câteva portrete tipice din reeducare:

C., un tânăr matur spiritual. Pe cât de frumos ca bărbat, pe atât de splendid pe dinăuntru. Integru. Aspirând după cea mai autentică spiritualitate creștină. Demn dar și cu o vie conștiință a păcatului. Mistic dar inteligent și dinamic. Student eminent și luptător neînfricat. Un om perfect echilibrat, beneficiind atât de o structură armonioasă cât și de o educație aleasă. Problemele religioase se îmbinau fericit cu cele socio-politice. Pentru el politica însemna ideal, ținută morală, atitudine cavaleriească. Credința lui era vie, dinamică, optimistă și puternică. Viața sa lăuntrică bogată și intensă îi dădea o ținută lucidă și atrăgătoare. Era deci o personalitate deplin conturată când a intrat în „tură” la Pitești. A fost torturat timp de 7 luni și nu a cedat. Era considerat un erou. Și a venit sfârșitul reeducării fără ca el să fi căzut. Mulți l-au lăudat dar și mai mulți l-au luat de exemplu pentru a-i acuza pe cei ce se compromiseseră. C. însă a spus:

— Nu sunt un erou, ci un norocos. M-a ocrotit Dumnezeu. Am avut avantajul că am intrat în reeducare cu o conștiință bine formată, că aveam deja o experiență de luptă și rezistență, că însăși natura mea e fericit alcătuită și, în fine, că nu s-au exercitat asupra mea în intensitate torturile pe care le-au îndurat alții, și așa am fost salvat prin oprirea reeducării. Nu știu ce s-ar fi putut petrece cu mine dacă se continua tortura. În acele împrejurări nimeni nu poate garanta pe o rezistență infinită. Se cuvine deci să nu ne pripim să rostim aspre sentințe despre cei ce au trecut pe acolo. Este cu mult mai de folos ca cei ce nu au trecut prin reeducare să ia aminte la experiența acelora și să-l mulțumească lui Dumnezeu că au fost ocrotiți de El!

C. a rămas același om simplu și totuși complex, mistic și totuși realist, tolerant și totuși necruțător. I-a ajutat pe prietenii săi să iasă din iadul „restructurării”, ca un bun camarad. A rămas optimist (poate ceva mai trist), puternic (poate ceva mai prudent), echilibrat dar cu mult mai adâncit în sine însuși, împreună cu Iisus pe care îl iubea.

— Nu-i urăsc, mai spunea el despre torționari, într-un fel rezolvarea a venit de la sine, dar problema nu este elucidată, în fond sunt toți niște victime. Țurcanu și-a luat pedeapsa. Ne doare ceea ce s-a petrecut deoarece dovedește orientarea greșită a unei epoci istorice. E greu de explicat ura dezlănțuită acolo – ea are de altfel alte origini – dar metoda și așa-zisa „restructurare” sunt consecința unor linii directe de veacuri. Simplificând, totul a fost posibil datorită omului fără Dumnezeu, adică materialismului paroxistic. Deși au reușit să distrugă oameni și suflete, ei au încheiat o epocă, deci de fapt nu au reușit decât să discrediteze materialismul istoric cu toate implicațiile lui. Procesul nu s-a terminat. Lumea are încă nevoie de suferință până va ajunge să se împace cu Dumnezeu.

B. era un tânăr inteligent și vesel, puțin flecar, puțin flegmatic, cam superficial și pus pe joacă cu viața. Deși respecta oamenii de înaltă ținută, dovedind că poartă

în el o reală ierarhie a valorilor, tânărul se juca de-a compromisul și abilitatea, încercând să cocheteze cu satana. Se zice chiar că făcea unele mici servicii autorităților. Dar nu se avânta prea departe. Când a intrat în „tură” a încercat să fie abil și s-a declarat gata să conlucreze cu reeducații. Jalea lui a fost însă mare, căci de repetate ori a fost prins cu ocaua mică și bătut cumplit. De atunci revenea mereu la tortură, căci își pierduse creditul în fața lui Țurcanu. Se pare că datorită atâtor autodemascări a fost obligat să-și descarce toate ascunzișurile vieții și sufletului, dar nu s-a transformat niciodată în călău.

Atunci ceva s-a întâmplat în sufletul său. El nu mergea la biserică, dar credea. Acum însă îl descoperise pe Dumnezeu înlăuntrul său ca o Biserică vie. Îi repugnau superficialitatea și păcatele din trecut. Nimeni nu bănuia ce se petrece în sufletul său. Credeau că s-a prostit, și după ce l-au zdrobit, l-au lăsat la o parte. El însă se ruga, se prosterna în fața lui Dumnezeu, își jelea păcatele.

Când reeducarea a luat sfârșit, a făcut o mărturisire vrednică de cea mai adâncă umilință. Plângea. Nu-și ridica ochii din pământ, trăia numai pentru a fi iertat. Nu mai zâmbea, el cel surâzător de odinioară. Tăcea, el care era plin de vervă. Era trist cel care fusese altădată atât de vesel. Căuta orice prilej pentru a se umili. Părăsise toate preocupările pentru a se concentra numai și numai asupra mântuirii sale. Ținea însă să mărturisească cele ce se petrecuseră cu el, nu numai pentru sensul lor personal, ci probabil și pentru importanța lor umană, istorică, spirituală.

Ghe. era un tânăr inteligent și dotat cu o memorie colosală. În reeducare, după ce se trecea de „șocul revoluționar” și se cerea să devii activist, fiecare își căuta o formulă de compromis cât mai acceptabilă. Ghe. nu putea să se transforme în ucigaș și nici în delator. Era prea inteligent și credea și în Dumnezeu pentru a putea să accepte „restructurarea”, și totuși trebuia să joace rolul de „restructurat”. Țurcanu a descoperit în memoria lui un soi de creier mecanic de care avea nevoie în stenogramele și clișeele imense ale reeducării. Deci îl ținea lângă el și-l folosea ca o „memorie” a celor ce se petreceau în reeducare. Era prea complicat să se cerceteze vrafurile de declarații ori de delațiuni, operațiune pe care o îndeplinea Gheorghe cu fidelitate. În acest fel era mulțumit că nu contribuie cu nimic la mizeriile de acolo. Făcea o operațiune mecanică, păstrându-și însă libertatea suflătească.

El a trăit astfel o neconținută dedublare morală: memoria dăruită lui Țurcanu și sufletul dăruit lui Dumnezeu. Juca un rol central. Toată lumea se îngrozea de el iar el nu putea încredința nimănui taina sa, căci ar fi fost pierdut. Și a avut neșansa să rămână ani în șir în centrul reeducării. Nu se poate spune că se ruga, în sensul comun al rugăciunii, ci el comunica permanent cu Dumnezeu într-o intensitate ieșită din comun. Atunci nu numai că a înțeles ce este restructurarea cu întregul ei suport ideologic, ci a pătruns și în spiritualitatea creștină cea mai profundă. S-a hotărât deci să-și dedice viața lui Hristos, dacă va mai avea zile.

Când s-a înscenat procesul lui Țurcanu a fost și el implicat și acuzat de Securitate. Pe ușa celei din Ministerul de Interne unde era anchetat se poate citi, săpat în lemn cu mîgală: „mor nevinovat”. Și se resemnase. Dar cu toate strădaniile securiștilor de a-l implica, a rămas numai ca martor al acuzării. El este unul dintre oamenii care pot mărturisi lucruri inedite despre Țurcanu.

După eliberare și-a dăruit viața, sufletul și munca lui Dumnezeu cu o forță care ne înspăimântă și ne cutremură, căci dimensiunile tragediei acestei conștiințe sunt uriașe.

V. era un tânăr cu un chip frumos și ținută demnă. Inteligent și intransigent. Era dur până la necruțare cu dușmanii, cu trădătorii, cu dubioșii, cu inconsecvenții. Nu suporta umilința creștină, care era un fel de degradare pentru el. Credea nelimitat în propriile sale puteri și se afirma categoric, definitiv, absolut. Era distant și rece în relații. Acorda cu multă zgârcenie prietenia sa. Era un singuratic și admira supra-omul. Înfiera cu necruțare orice i se părea a fi nedemn și dezonorant. Adept al luptei totale, nu înțelegea nici un mic compromis cu dușmanii. De asemenea, nu accepta nici o slăbiciune omenească, nu ierta pe nimeni și i-ar fi fost imposibil să creadă că el însuși ar avea nevoie de iertare. Era atât de plin de el însuși, încât se credea perfect. Teoretiza pedepsirea și răzbunarea. Despre credință refuza să vorbească. Își făcuse un Dumnezeu al lui, pe dimensiunile sale sufletești. Mulți îl considerau orgolios, alții credeau că e un farseur, el însă disprețuia astfel de păreri și nu-și pleca urechea la ele. Criteriul lui de a judeca oamenii și lumea era onoarea, o onoare fără compromisuri, fără oscilații, fără temeri, fără căderi. A respins cu indignare toate ademenirile ce i s-au oferit și a suferit stoic privațiunile îndurate. Așa a intrat în reeducare, acuzând de trădare.

A fost unul dintre cei mai chinuți oameni și a dovedit o rezistență rar opusă de cineva acolo. Au fost necesare 6 luni de cumplite torturi, umiliri și înjosiri până ce a cedat, adică, în vocabularul reeducării, a ajuns la „șocul revoluționar”. Când s-a prăbușit, în sufletul lui s-a făcut întuneric, a devenit fiară, a trecut în cealaltă extremă. Căci el era lipsit de flexibilitate și suplețe sufletească. Pentru el nu exista decât ori-ori. Și întrucât s-a prăbușit omul de onoare, a devenit o bestie. Și se afirma cu aceeași orgolioasă atitudine, cu aceeași impenetrabilă conștiință. A făcut mult rău fără urme de regret, sadic.

Apoi a trecut teroarea reeducării, dar el a rămas pe poziția sa. Când alți reeducați își plângeau soarta și căderea, el se afirma sus și tare ca „reeducat”. Nu a primit nici un sfat. Nu și-a făcut nici un prieten. A rămas într-o singurătate glacială și întunecată. Nu putea să accepte că a greșit ori că s-a compromis. Nu se justifica, ci avertiza orgolios că va lupta toată viața contra deținuților și deci, zicea el, „feriți-vă de mine!”. Nu o făcea ca un avertisment sentimental, ci ca o bravadă a ticăloșiei pe care o transforma în ținută personală.

Nici când a ieșit din temniță, sub influența familiei și a societății, nu a fost mai bun. A rămas un delator dar tăcea, fiindcă aici nu avea cui să dea socoteală de trecutul său, întrucât era necunoscut. Chipul lui era aspru, privirea rece, gestul nervos, sufletul închistat, vorba săracă. Nu știm dacă înainte de moarte va pătrunde căldură în inima sa, dacă sufletul lui se va umili, dacă orgoliul lui va ceda, dacă Dumnezeu va fi primit în locașurile lăuntrice ale sale.

Aceste portrete și multe altele neconsemnate aici sunt mărturia vie a monstruoasei mutilări sufletești care a fost opera de reeducare din Pitești. Ea s-a desfășurat la ordinele și sub protecția Securității locale, a Securității din București și a inițiativilor Comitetului Central al Partidului. Nu cunoaștem decât elementele de jos ale ierarhiei care a condus reeducarea, printre care amintim: generalul Nicolski, colonelul Popic, colonelul Dulgheru (aceștia doi din urmă au emigrat apoi în Israel ori în America), colonelul Zeller (care s-a sinucis sau i s-a înscenat o sinucidere), colonelul Caler, colonelul Cârnău și conducerea Penitenciarului Pitești.

Întrucât Țurcanu, îndemnat de mai-marii săi, cerea demascări teribile, oamenii, de groază, au început să fabuleze și au declarat comploturi făcute cu conducătorii C. C.-ului. Cum aceste declarații mergeau la Securitate și s-au făcut nenumărate arestări, procese și condamnări pe baza lor, când au apărut declarații contra unei Ana Pauker, ori a altora ca ea, conducerea a sesizat că s-a sărit peste cal și a început să ia unele măsuri.

Așa se face că în 1951 Țurcanu a fost adus la București. „Restructurații” credeau că va fi primul lor colonel de Securitate și vor urma și ei. Dar la București lui Țurcanu i s-a făcut un nou instructaj, cârmind sistemul către alte metode.

Între timp unii reeducați de la Pitești au fost trimiși la alte penitenciare din țară, în mine și colonii de muncă. Astfel reeducarea s-a diseminat la Gherla, Canal, Târgu-Ocna, Jilava, mina Baia Sprie și Târgșor, unde erau elevii.

Gherla. Țurcanu cu o parte din reeducați au fost transferați la Gherla. El a venit de la centru puțin pleostit, dar ciracii lui mergeau în virtutea inerției din Pitești. Țurcanu a propus să se treacă la reeducarea prin convingere dar nimeni nu l-a luat în serios. Avalanșa nebuniei nu mai putea fi oprită nici chiar de el. În Gherla, Țurcanu avea să fie eclipsat de propria lui operă. S-a continuat metoda forte, deși s-a combinat și cu forme de șoc psihologic mai avansate.

Gherla era temnița muncitorilor. Studenților proaspăt sosiți li s-a oferit un pavilion izolat, unde se făcea reeducarea. Mulți erau trimiși ca delatori printre muncitori. Unii au avut curajul să divulge cele ce se petreceau, și aflându-se, au fost uciși în bătaie de „restructurați”. Căci cei ce treceau de demascare începeau o „școală de restructurare” și apoi se angajau ca activiști. Unii deveneau bătauși, alții delatori, mulți însă încercau să se strecoare fără a se angaja. Au fost tineri care și-au întors sufletele pe dos, care au gândit ca Țurcanu, care și-au însușit „restructurarea” și au practicat-o ca activiști convinși. Dintre aceștia, unii nu au putut niciodată să-și mai revină iar alții, când a sosit momentul, au trăit o mare și zguduitoare pocăință.

Deci în Gherla s-a dus vestea că studenții s-au „restructurat” și toată lumea fugea de ei. Totuși reeducarea și-a urmat cursul. Au început să fie torturați muncitorii. Unul dintre cei uciși în chinuri cumplite a fost fondatorul socialismului din România, Flueraș, om bătrân și cuminte care a denunțat cu tărie monstruoșitatea comunistă. Mulți socialiști au fost în temnițe și mulți au murit acolo, dar destinul cel mai tragic l-a avut acest Flueraș, om simplu și de bună-credință care n-a înțeles marxismul decât în reeducare. A murit ca victimă a ideologiei pe care o înțelesese parțial, dar o afirmase integral.

Din Gherla mai redăm o singură scenă. Un grup de elevi din Târgșor sunt aduși într-o cameră mare. Nu știau nimic despre reeducare. „Restructurații” studenți încep să-i provoace și ei se prind în joc. Însuși șeful Frăților de Cruce e pus să-i incite. Se creează o atmosferă antirevoluționară, mistică, naționalistă, cu ședințe, cu jurăminte, cu cântece și cuvântări aprinse. Tinerii elevi vibrau de o bucurie nespusă și-și manifestau crezul cu elan, candoare și dăruire. Toate acestea erau însă înregistrate cu atenție de „restructurați”.

Și într-o bună zi au apărut ciomăgașii. Au intrat în cameră cu un grup de reeducați, printre care era și șeful Frăților și au ordonat elevilor să se așeze și să asculte cu atenție. Li s-a ținut solemn următoarea cuvântare:

— V-am adus aici pentru a vă dezvălui adevărata față a oamenilor. Sunteți victimele acestor criminali și bandiți pe care îi numiți șefi. Voi i-ați socotit de bună-

credință și v-ați însușit ideile lor otrăvite. Veți înțelege minciuna lor din propria lor gură. Iată, vă va vorbi acum Constantin Oprea.

Constantin Oprea era șeful Frăților de Cruce, iubit și urmat cu încredere de acei tineri. El trecuse prin toate ororile reeducării din Pitești, ca unul ce era considerat bandit cu autoritate printre legionari. A luat cuvântul cam așa:

— Sunt născut într-o noapte de orgie, dintr-un tată bețiv și o mamă sifilitică. Sunt pe jumătate imbecil și pe jumătate nebun. Sunt ros de dorințe sadice și ticăloase. M-am depravat cu sora mea, cu mama mea și cu cine mi-a ieșit în cale. Am ucis. Am furat. Sunt un escroc de meserie și un mincinos de profesie. Sunt un bețiv și tot ce e scabros am făcut. Mi-am acoperit însă adevărata realitate cu credința în Dumnezeu, cu filosofia idealistă, cu aspirațiile naționaliste și cu alte cuvinte mari și umflate, pentru că numai așa puteam să vă captez împotriva marii revoluții internaționale a proletariatului. V-am înșelat, făcând din voi victime. Loviți-mă, căci o merit. Striviți-mă și nimeni nu vă va acuza, dar vă cer să urâți tot ce v-am spus, să vă lepădați de toți bandiții despre care v-am vorbit și să treceți de partea reeducării. Eu însumi m-am reeducat, dar niciodată nu voi merita „restructurarea”. Sunt un nemernic, o canalie, o bestie. Ucideți-mă și salvați-vă pe voi înșivă.

Stupoare, uimire, disperare. Elevii nu știau ce să creadă. Unii au înnebunit pe loc, cineva s-a sinucis, alții nu au crezut iar alții au acceptat reeducarea, dacă nu din prima zi, în zilele ori lunile care au urmat, căci „lecția” a continuat cu argumente asemănătoare. Cei ce au rezistat însă au intrat la bătaie. Erau desfigurați. Însuși Constantin Oprea era pus să bată, dar tot el a avut tăria să șoptească:

— Iertați-mă! Fiți tari! Nu se poate rezista, dar nici nu acceptați reeducarea! Canal. La Canalul Dunăre-Marea Neagră, într-o baracă cu priciuri duble este în mijloc un coridor larg. Aici sunt aduși mai mulți „reacționari”. Unul este fost colonel, care a luptat ca un brav și care avea o ținută de onoare și demnitate. „Restructurații” se reped la ei, îi lovesc, la rup hainele, îi dezbracă și din lovitură în lovitură bieții oameni nu mai știu ce e cu ei. O coadă de mătură este înfiptă în anusul colonelului și apoi este ridicat în sus și purtat ca un soi de drapel, în hohote de râs isteric. Sângele curgea. Colonelul cade la pământ în nesimțire. Cel ce avea mătura îi pune piciorul pe piept și aceeași coadă de mătură i-o bagă în gură. Omul se sufocă, simte că moare, este disperat și la un moment dat strânge dinții. Tocmai atunci a fost smulsă cu putere coada de mătură, care a ieșit cu dantură cu tot. Sângele țâșnește. Colonelul e înnebunit. Aude înjurături și râsete. Așa a fost toată noaptea, dar a fost o singură noapte, căci a doua zi a fost trimis să-și facă „norma” la roabă cu dispoziția:

— Dacă nu-ți bagi mințile-n cap vei fi adus iarăși la noi. Nu ești tu dracul, ca să ne poți rezista!

Tot acolo a fost torturat mai multă vreme doctorul I. S., fost ministru, fost luptător naționalist și deci propus nu numai intimidării, ci și „restructurării”. Ziua era dus la muncă și noaptea torturat. Într-o zi însă s-a furișat către gardul de sârmă ghimpată și a rupt-o la fugă spre el. Santinela a tras, dar nu căzuse. Continuând să fugă, striga: „trage, camarade, trage!”. Și a fost ucis. Omul acesta îndrăznise să fie antisemit, dar un antisemitism de principiu și nu de program. Un antisemit obiectiv și civilizat și nu un criminal. Cum uciderea lui fusese publică, vestea a ajuns în străinătate și s-a dat publicității. Așa se face că moartea doctorului I. S. a contribuit la sistarea reeducării.

Târgu-Ocna. La Târgu-Ocna reeducarea nu a avut succes, căci nu a beneficiat de izolare și de elementul surpriză. S-a creat un etaj pentru reeducare, dar toată lumea era alertată. Printre cei propuși torturilor era V. I. (Virgil Ionescu, după Aristide Lefa), un intelectual de rasă, cu o excelentă pregătire filosofică și literară. Se bucura de un prestigiu deosebit între studenți, fiind și mai vârstnic decât ei. Reeducarea lui începuse în Pitești. Acolo, într-o zi i s-a pus pătura în cap, și tras de căpăstru a fost introdus într-o celulă cu un singur pat, pe care erau așezați doi necunoscuți îmbrăcați civil. A crezut că sunt de la Securitate. A salutat, în timp ce pe vizetă se holbau temnicerii. În loc de răspuns a fost înjurat și lovit, călcat în picioare, bătut cu ranga, izbit de pereți, udat cu apă ca să-și revină și iarăși ciomăgit, încât era zdrobit. Noaptea i s-a legat un ștreang de gât, ca un laț, și a fost mânat cu ciomagul să facă „ring” în jurul celulei. Cădea și iarăși era lovit. În zilele următoare a fost bătut iar noaptea se continua marșul în ring. Simțea că adoarme în picioare, dar era trezit cu ciomagul. Începuseră să se învălmășească gândurile în el. Mintea se întuneca. Pierdea adesea contactul cu realitatea.

— Cine sunt acești oameni, ce vor de la mine? se întreba el.

Patru zile nu i s-a dat voie să scoată nici un cuvânt. Era epuizat, amețit, distrus. Când iată că Țurcanu, căci el era, cu ciomagul plin de sânge, în celula cu pereții și dușumelele împroșcate de sânge, i-a spus sec:

— Bă banditule, îmi e silă de sângele tău de năpârcă. Te cunosc bine. Știu că ești o mare figură a legionarilor dar suntem decise să vă exterminăm. Alege deci, ori mori, ori accepți restructurarea!

I s-a dat hârtie ca să-și facă autodemascarea. A mai fost bătut, căci nu fusese „sincer”! În fine, a fost condus într-o celulă unde se aflau câțiva tineri pe care-i cunoștea și cu care era prieten. Aici se făcea „restructurarea”. Porția de mâncare era de întremare. Toată ziua nu făceau altceva decât să descoasă și să blameze tot ce a fost, toți oamenii, toate ideile trecutului și concomitent să-și însușească gândirea materialismului istoric. Se spionau și se turnau reciproc. Se temeau unii de alții, totuși V. I. a spus unuia:

— Vezi că ai depășit toate limitele și dacă nu te oprești nu vei mai afla cale de întoarcere!

Pentru asta a fost iarăși torturat, căci prietenul l-a divulgat. Era interesant de observat că acești tineri, care nu studiaseră marxism-leninismul, descifrau acum cea mai adâncă structură a sa și se sileau să și-o însușească. Unii o făceau de frică, alții o făceau din abilitate, dar mulți începuseră să creadă în ea cu adevărat. Când V. I. a fost adus în Târgu-Ocna și supus din nou reeducării – căci îndrăznise să o divulge în mod public – a profitat de o pauză și de neatenția celui ce-l supraveghea și și-a tăiat adânc venele de la ambele mâini. Apoi și-a așezat brațele sub pătură, a închis ochii și simțea cum sângele se scurgea din el ca o salvare. Era unica modalitate de a scăpa de „restructurare”, adică de mutilarea sufletească, care era mai greu de suportat decât toate torturile fizice și morale prin care trecuse. Sângele a trecut prin saltea și s-a făcut baltă pe mozaic. Paznicul a dat alarma. Toți deținuții au început să strige la ferestre:

— Ne omoară, ajutor, să vină Securitatea!

Era o zi de 1 mai. Lumea din stradă a auzit. Scandalul a devenit public și reeducarea a încetat pentru o vreme. V. I. a fost salvat de la moarte, dar mai târziu se manifesta ca un alienat mintal: vorbea mult, repede, agitat și îngrozit.

Baia Sprie. Printre deținuții politici de la Baia Sprie era și un tânăr poet, încă student, care trecuse prin mâinile lui Țurcanu dar o dată sosit la mină, datorită unei robusteți sufletești, se smulsese din teroarea reeducării. La ora aceea deținuții politici care nu trecuseră prin Pitești nu puteau pricepe cele petrecute acolo și adesea se erijau în judecători severi și disprețuitori. Au trebuit să treacă ani, în care să vină un noian de informații despre cele întâmplate în Pitești, ca să poată realiza dimensiunile tragediei și cei ce nu au fost acolo.

Tânărul nostru student a făcut o impresie bună. El a mărturisit public și sincer tot ce a suferit, tot ce știa și fiind un om serios, l-au crezut. În mină viața era grea, pericolele mari, izolarea completă, totuși tânărul nostru se simțea fericit pentru că scăpase de reeducare. Un accident în mină era pentru el floare la ureche pe lângă „restructurarea științifică” din „tură”.

Într-o zi, cineva a făcut o glumă neagră. A spus:

— A sosit în mină la noi Țurcanu!

Tânărul s-a îngrozit. Știa ce-l așteaptă, nu numai pentru că venea reeducarea, dar și pentru că era taxat drept trădător al ei. Panica i-a dat un icter negru care l-a băgat în infirmerie. Au fost zadarnice scuzele, explicațiile și argumentele ce i se aduceau. Ideea rămăsese fixă și icterul nu ceda. Au trecut luni de zile și el nu putea fi convins că fusese o glumă proastă și nimic mai mult.

Între timp Țurcanu fusese pus în lanțuri, acuzat de crimele săvârșite în reeducare și condamnat. Au sosit la mină oameni care au mărturisit că l-au văzut în lanțuri la proces și că era desfigurat. Numai astfel a putut fi convins tânărul nostru că fusese o glumă. Frica a dispărut. Din nou adâncurile lui sufletești au alungat tenebrele. În măsura în care se destindea sufletește a dispărut și icterul. Poetul și-a reluat în primire muza dar a rămas trist, deși prin fire era vesel și exuberant. Nu voia să-și mai amintească cele petrecute. Ascundea în el un mormânt apăsător. Sănătatea lui rămăsese șubredă. Îi făcea plăcere să recite numei poeziile, toate eroice, de dinainte de reeducare.

Oamenii care au făcut o astfel de experiență au dimensiuni sufletești colosale, au o sensibilitate rar întâlnită cu care sesizează lucruri subtile și secrete și dau greutate cuvântului. Dar apăsăți de propria dramă, nu fac niciodată caz și uz de superioritatea lor.

Reeducarea dezlanțuită în Pitești și diseminată apoi, prin „restructurați”, în mai toate închisorile comuniste, a încetat – în forma ei violentă – o dată cu arestarea lui Țurcanu și declanșarea grotescului proces al „țapilor ispășitori”.

Ideea acestui proces s-a născut în mințile diabolice ale vârfurilor comuniste în urma unor frământări interne de partid. La un moment dat, un evreu implicat în reeducare a făcut declarații grave despre Ana Pauker și rolul ei în acest monstruos experiment. Dezvăluirea a coincis cu un moment de conflict acut între evreică și Gheorghiu-Dej. Forurile superioare de partid și de stat au intrat în alertă și au întreprins anchete speciale. Se pare că grupul Dej a vrut să facă un cap de acuzare Anei din cele ce s-au petrecut la Pitești dar ulterior, după ce Dej a învins-o politic, au înțeles că un astfel de proces nu era favorabil comunismului. Cazul a rămas discutat în forurile superioare de partid și tot ele au decis să se înscezeze „reeducarea” ca o acțiune criminală legionară în vederea discreditării Partidului Comunist. Clica sovietică a fost îndepărtată dar nu eliminată. Ana Pauker a pierdut puterea dar nu și libertatea. Teohari Georgescu a fost timid la „munca de jos”. Numai Vasile Luca a înfundat pușcăria pentru o bucată de vreme. Așa s-a

trecut de la un comunism internaționalist la o formă națională. Deși situația în țară s-a ameliorat, totuși niciodată partidul nu s-a recunoscut vinovat de „reeducare”.

Așa se face că „țapii ispășitori” au fost până la urmă Țurcanu și – culmea – victimele lui.

Despre Țurcanu mă simt incapabil să vorbesc prea mult, căci nu am suficiente date despre acest om. Cred că a fost un egocentrist dornic de putere și parvenire cu orice preț, prin orice crimă. Și totuși nu ar fi ajuns un criminal dacă nu intra în pușcărie și dacă nu considera că trebuie să se răzbune pe aceia care-i distruseseră cariera politică și familia. Trecerea sa prin Frățiile de Cruce fusese episodică, și la o vârstă atât de fragedă încât nu a putut fi cu nimic influențat. De ce nu a fost și el un reacționar? De ce s-a înscris fără rezerve în Partidul Comunist? Credem că pe de o parte sufletul său corespundea urii și răzbunării pe care o propagă comunismul, pe de altă parte calapodul său intelectual era croit după măsura materialismului istoric și, în fine, că dictatura comunistă îi satisfăcea setea lui nemăsurată de putere.

Intrase în diplomatie, dar era ros de ambiții mari. Faptul că ținuse să se asigure că nu se va afla de trecerea sa scurtă prin Frățiile de Cruce dovedea deja o anumită perversiune a caracterului lui. Orgoliul, egoismul și răzbunarea l-au transformat în unealtă criminală. Era inteligent și voluntar. Era plin de energie și dinamism. În timpul somnului, la Pitești, avea cumplite coșmaruri care-l chinuiau și striga, urla, gemea și lovea, în timp ce chipul lui se desfigura și se descompunea. Țurcanu în timpul coșmarelor era mai oribil decât criminalul lucid. Undeva în sufletul lui se ascundeau trădarea și slugărnicia. Dacă nu i s-ar fi promis libertatea și puterea nu ar fi fost capabil de efortul pe care l-a depus.

Când a fost pus în lanțuri și acuzat de toate crimele săvârșite, el a avut un șoc. A acceptat însă să fie țap ispășitor pentru cauza partidului. I s-a promis încă o dată că va fi liber și puternic. În acele împrejurări a trecut printr-o cameră din Jilava și când deținuții au aflat cine este, l-au împroșcat cu acuzații și insulte. A tăcut dar a cerut să fie scos dintre deținuți.

A scris mii de pagini în care a relatat tot ce s-a petrecut, cu cine a lucrat, cine l-a inițiat, cum a procedat dar toate aceste declarații au dispărut și anchetatorii au întocmit o declarație cum au vrut ei, pe care el a semnat-o. În esență, se spune așa: „Eu împreună cu un grup de deținuți am primit ordin să compromitem Partidul Comunist prin acte criminale. Ordinul a venit de la Horia Sima prin Nicolae Pătrașcu, Vică Negulescu și Costache Oprișan. Mi s-au dat indicații precise cum să procedez. Au fost cumpărați în acest scop directorul, doctorul și temnicerii din penitenciarul Pitești. Totul trebuia să fie secret și să pară a fi opera Partidului Comunist, ca astfel acesta să fie calomniat. Am trecut astfel la acțiune împreună cu”...

Deci s-au format două loturi de acuzați: deținuții și administrația penitenciarului. Au fost mulți deținuți anchetați dar au intrat în boxa acuzării numai vreo douăzeci. Țurcanu, când a apărut la proces, era de nerecunoscut. Capul lui masiv era acum un schelet descompus. A refuzat să vorbească în instanță. A fost condamnat la moarte, el și alți câțiva, și au dispărut fără urme.

Alți acuzați au luat pedepse maxime ori foarte mari. După proces, aceștia au avut un regim de exterminare într-o izolare construită în pripă la Jilava. Era umedă și rece. Mâncarea era mult sub minimum vital. Nu exista îngrijire medicală. Zilnic

era cineva pedepsit la turnul fără ferestre și cu mare curent. În fiecare celulă era un delator care dădea regulat raportul scris despre tot ce se vorbea și se întâmpla. Ani de zile n-a existat nici o legătură cu lumea. Aceste condiții i-au ucis pe Vică Negulescu, Costache Opreșan, Nuți Pătrășcanu și pe alții. Dar au fost și unii care au rezistat. Acolo Costache Opreșan a scris poezii de o rară frumusețe, care au fost memorate și apoi transmise oral.

Al doilea proces a avut ca victime pe directorul Dumitrescu și doctorul Ionescu de la Pitești. Aceștia erau acuzați de complicitate cu Țurcanu și Horia Sima, cu scopul de a denigra Partidul Comunist.

Țapi ispășitori au fost și temnicherii. Sălbaticul Georgescu, după ce a făcut jocul Securității, a fost arestat. În clipa aceea a dat semne de nebunie și a vrut să fugă urlând: „Copilașii mei! Copilașii mei!”. Dar tovarășii lui l-au prins și l-au snopit în bătaie. A zăcut multă vreme în închisoare, unde era jumătate idiot, jumătate nemernic.

Aceste procese nu au urmărit să înfiereze reeducarea, ci să arunce cu praf în ochii opiniei publice românești și internaționale prin inversarea adevărului, încât victimele să devină acuzați.

Fondul principal al reeducării nu a fost niciodată repudiat. De fapt reeducarea a continuat să se practice sub alte forme. Securitatea și conducerea superioară de partid cunosc adevărul dar îl prezintă în mod ipocrit. În fond, ei cred încă în metoda restructurării omului prin influența mediului, de fapt ei cred în rezultatele politice ale metodei.

În libertate au ajuns mulți reeducați. Ei s-au comportat în mod diferit, în funcție de caracter și împrejurări. Dintre toți, unii cu deosebire incomodează până astăzi regimul. Sunt cei care refuză orice compromis și pe care Securitatea îi consideră fanatici înrăiți, deși de fapt ei sunt oameni lucizi, care au învățat ce este omul din această amarnică experiență. În societate ei trec ca umbrele, la nivelele cele mai de jos. Trăiesc o mare dramă interioară și adesea nu mai au capacitatea inhibiției, ci cu toate riscurile divulgă public cele suferite. Sunt hăituiți de Securitate, arestați și chiar condamnați din nou. Unii sunt taxați nebuni și supuși unor tratamente medicale distrugătoare. Se simt singuri și părăsiți. Drama lor crește când asistă la procesul de „restructurare” materialistă a țării întregi și a multor altor țări.

Este o jumătate de secol de când revoluția comunistă a infectat lumea întreagă. Internaționala comunistă este forța politică cea mai puternică azi în lume și fără rival. Lumea pare hipnotizată. Alte multe forțe stângiste socialiste, umaniste, pacifiste și democrate fac jocul comunismului. Sunt exploatare racilele societății capitaliste și criza religioasă a lumii civilizate pentru a „restructura” ateu lumea întreagă. Reeducarea, cu mici variante, a fost aplicată în China roșie, în Vietnam, în Coreea, în Cuba, etc. Coordonatele reeducării – alienarea și mutilarea sufletească și morală a oamenilor – se pot depista cu ușurință de un ochi format în lagărul comunist. Făcând un tur de orizont în lumea de azi, ne îngrozim de realități și de perspective. Nu degeaba la Pitești ni se spunea că „aceasta este mica revoluție, care va fi urmată de marea revoluție”. Altfel spus, acolo a fost „revoluția condensată”, care va fi urmată de „revoluția difuzată”. Consecințele sunt imprevizibile. Dacă de la oameni avem puține speranțe, știm că la cârma omenirii încă n-a obosit Dumnezeu. Și totuși Dumnezeu lucrează prin oameni, deci credem că vor apărea oameni care să-i salveze pe oameni și omenia.

Cel ce scrie aceste rânduri a fost în Pitești, dar nu a intrat în „tură”. A trăit însă tot timpul sub presiunea reeducării și a fost păzit prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Cele relatate sunt date certe aflate de la sursă directă. Am fost confidentul multora dintre victimele de acolo. Suntem îngroziți, dar credem mai mult ca oricând!

Fenomenul Pitești trebuie bine cercetat și studiat de juriști, de psihologi, de preoți, de oameni de știință și de oameni politici, căci pe toți îi interesează și cu toții trebuie să-și dea verdictul. Și totuși judecători ai celor petrecute în Pitești nu pot fi decât cei ce au trăit această experiență, căci nimeni nu o va putea pricepe așa ca ei. Ar fi de dorit să se obțină mărturisiri ale tuturor celor ce au trecut pe acolo, fie ca victime, fie ca tortionari. Nici iadul n-a fost imaginat atât de bestial și crud cum a fost reeducarea din Pitești. Literatura lumii trebuie să ia act de o pagină nouă în analele alienării umane. Explicații se vor da multe, dar fenomenul trebuie cercetat în sine, constatat obiectiv și formulat cu claritate. El este simptomatic și caracteristic.

Adenda

București 1981

Profund indignat, revoltat, chinuit sufletește, protestez cu toată puterea împotriva publicității ce se face cărții lui Paul Goma „Patimile după Pitești”. Poate inconștient, dar cu totul de neiertat, Paul Goma își permite să vorbească public despre oameni care au suferit cea mai cumplită tragedie descrisă vreodată de literatura lumii întregi, numindu-i personal și strivindu-i încă o dată moralmente. Acești oameni sunt niște munți vibranți ai torturilor sufletești apocaliptice trăite real, monstruos, satanic, prin aplicarea metodei marxist-leniniste în domeniul educației. Acești oameni au fost de o mare frumusețe morală, dar prin torturi necurmate exercitate de regimul comunist la ordinele Anei Pauker au fost transformați în monștrii morali. Le-a fost învinsă orice rezistență sufletească, voluntară, de conștiință, fiind aduși în stare de alienare, de întoarcere pe dos a personalității, prin aplicarea principiului materialist al conștiinței determinate. Toți ar fi vrut să moară decât să ajungă monștrii, dar acolo era interzisă până și voința de a muri.

Acești oameni sunt curați. Nu ei, ci cei ce au conceput și au condus din umbra puterii reeducarea sunt vinovați. Răul pornește de la Sepeanu, Zeller, Dumitrescu, Popic, Coller, Nicolski, Teohari Georgescu, Ana Pauker și mai departe până-n tainicele arhive ale comunismului, la acei criminali lucizi care vor uciderea lui Hristos în oameni și a oamenilor ce nu li se supun lor, prin metode „științifice” experimentate și irezistibile. O ură ancestrală năvălește prin comunism în lume. De aceea oamenii din Pitești nu au fost uciși, ci au fost transformați în monștrii, în bestii sadice, în nebuni masochiști, în criminali ai disperării.

Nimeni în lume nu a suferit cât au suferit acești oameni. Nimeni nu are dreptul să se atingă de suferința acestor oameni. Cele ce s-au petrecut acolo sunt chinuitoare pentru ei. Nimeni nu suferă astăzi în lume cât suferă acești oameni. Nimeni nu poate realiza ce s-a petrecut acolo mai bine decât cei ce au trecut pe acolo. În fața chinurilor lor, noi ne umilim și plângem, dând slavă lui Dumnezeu că am fost păziți de ele și avertizăm lumea întreagă că soarta acestor oameni se pregătește fiecăruia, atunci când comunismul va stăpâni lumea.

I-am cunoscut pe acești oameni înainte de Pitești, în timpul „reeducării” și după Pitești. Ne plecăm în fața suferinței lor: tortură nudă, crudă, primară, incredibilă.

Mulți au murit, ferice de ei! Unii supraviețuiesc și față de aceștia greșesc cei ce le-au făcut publică tragedia la Paris. Greșeala constă în faptul că în cartea lui Goma li s-au dat – poate inconștient – numele. Mai sunt „reeducați” din Pitești care trăiesc, au familii și încearcă să se strecoare printre oameni, purtându-și crucea într-o neconținută dramă interioară. Prin publicarea acestei cărți, viața lor devine imposibilă în familie și în societate, căci nimeni nu-i poate pricepe, și de i-ar pricepe ar fi o tragedie.

Este deci o monstruozitate să se facă publicitate pe rănilor cele mai înfiorătoare ale unor oameni-victimă.

TÂRGU-OCNA.

Târgu-Ocna e un mic orășel așezat într-o depresiune carpatină străveche, numit așa fiindcă de aici s-a scos sare din pământ. Este udat de apa Trotușului. Este vegheat de o măgură pe care s-a zidit din vechime un schit, al cărui clopot cu rezonanță adâncă mângâie sufletele și natura.

În acest târg a fost construit în 1937, la inițiativa doctorului Ioan Cantacuzino, un sanatoriu pentru deținuții bolnavi de plămâni. Cu timpul i s-au mai adus îmbunătățiri. Are două etaje, ferestre largi, terasă și o curte încăpătoare.

Aici au fost expediați T. B. C.-iștii cu condamnări mari din toate închisorile din țară, de la Canal, din mine, din Securități și din lagărele de muncă forțată. Fiecare aducea amprenta unui anumit gen de suferință, căci regimurile de exterminare au fost diferite.

Lotul de bolnavi din Pitești – din care făcea parte și Valeriu – fusese trimis inițial la spitalul-penitenciar Văcărești, în decembrie 1949. Era o iarnă grea. La Văcărești au fost cazați de un medic evreu într-o cameră cu geamurile sparte. Nu li s-a aplicat nici un tratament. Unica asistență medicală a fost un examen radiologic prin care li s-au stabilit diagnosticele. Acolo au făcut sărbătorile Crăciunului. Tot acolo au aflat de reeducarea ce se dezlănțuise în Pitești și unde mulți dintre ei ar fi urmat să intre în „tură”. Dar la Văcărești s-a decis ca acești bolnavi să fie trimiși la penitenciarul-sanatoriu T. B. C. din Târgu-Ocna. Așa se face că au sosit aici la începutul anului 1950.

Pentru cineva ieșit din iadul din Pitești, Târgu-Ocna părea o binefacere cerească. În fiecare cameră erau zece paturi, fără a fi înghesuite. Ferestrele erau deschise. Până și la uși existau geamuri, care le deosebeau de clasică și barbară ușă de temniță. E adevărat că se închideau numai din afară și deci numai de către temnieri, dar în cursul zilei ele rămâneau deschise și se putea ieși la aer. Era o senzație de libertate prin faptul că puteai să te plimbi singur sub cerul deschis și să calci pe iarbă verde. Erau îngăduite și discuțiile între deținuți în timpul plimbării în cele două țarcuri amenajate în curtea închisorii.

În aceste țarcuri existau niște minuni fără seamăn, pe care numai sufletele care le doresc și nu le au le pot vedea și care se numesc flori. Sunt puțini oameni în lume care să fi fost uluiți, uimiți, copleșiți de o floare ca de o minune a existenței, ca de o taină, ca de o deschidere spre rai. Am tremurat și am plâns când am văzut primele flori după ce am ieșit din orgia reeducării de la Pitești. E greu de crezut că a existat ochi mai încântat de spectacolul naturii decât a fost ochiul nostru în fața unei flori din Târgu-Ocna, după ce scăpasem din Pitești. Și totuși, tot noi poate că am cunoscut un sentiment de libertate și bucurie asemănător, dacă nu cumva mai intens, când eram readuși în celulele piteștene după zile întregi de stat în beciul greu-mirositor, întunecat și umed în care

moartea ar fi fost cu mult mai ușor de suportat. Dar acestea sunt numai aprecieri relative, căci suferința Golgotei s-a trăit la modul absolut în fiecare împrejurare în parte.

Cu toate înlesnirile din Târgu-Ocna, regimul de viață din penitenciar era sever. El se înăsprise o dată cu eliberarea deținuților comuniști, în august 1944. Puținii comuniști închiși aici la începutul anilor '40 se bucuraseră de un regulament de detenție nu prea strict. Erau liberi în curte, aveau ateliere personale, puteau să-și vândă produsele prin țară plătind o mică taxă de întreținere penitenciarului. Aveau cărți, ziare și reviste. De două ori pe săptămână aveau vorbitor cu familiile și prietenii, care-i aprovizionau cu tot ce le era necesar. Aveau bani și puteau cumpăra tot ce doreau. Erau respectați de către autorități. Întrețineau legături politice cu țara și străinătatea, discret dar fără mari riscuri. Țineau mult la drepturile lor și ripostau vehement ori făceau greve imediat ce se simțeau frustrați. Nu s-au exercitat presiuni asupra conștiinței lor.

Acum însă lucrurile stăteau altfel. Deținuții erau toți anticomuniști și „contrarevoluționari” și regimul trebuia să fie pe măsură. Prin urmare nu aveam legături cu lumea și nici cu familiile. Nu aveam dreptul nici la cărți, nici la scris, nici la ziare. Eram complet izolați de lume.

În schimb ne-am bucurat de o îmbunătățire simțitoare a regimului de alimentație și odihnă. Hrana se limita la cazan, dar era mai consistentă și suficientă. Întrucât cei grav bolnavi nu puteau mânca toată rația, cei semi-valizi aveau surplus. Aici toți venisem distrofici, scheletici și speriați de spectrul foamei, încât în primele luni s-au mâncat cantități de peste 20 kg alimente pe zi. Datorită acestei supra-alimentări – deși se făcea cu fasole, cartofi, arpacaș și varză, cu ceva carne, cu puțin lapte și cu o jumătate de kg de pâine – au fost oameni care au luat la cântar între 10 și 18 kg pe lună. Se mânca în neștire, zi și noapte, de frica foamei. Se mânca din foame psihologică, fiindcă deși erai plin, continua să-ți fie foame. Spectrul foamei a dispărut abia după vreun an de zile de hrană abundentă și de siguranța că, cel puțin atâta vreme cât vom rămâne aici, nu vom mai fi înfometați. Somnul a fost a doua ușurare, mai ales pentru cei ce veneau de la Canal, unde se muncea până la istovire douăzeci de ore din douăzeci și patru. Acești oameni au dormit în primele luni aproape neconținut, încât și când erau treziți pentru masă păreau că mănâncă dormind.

Asistența medicală era relativă, mai mult inexistentă. O doctoriță și un sanitar-politruc făceau vizita bolnavilor dar administrau piramidoane, aspirine, vin tonic și uneori poli-vitamine în epoca în care streptomicina făcea minuni în bolile de plămâni. Erau acolo câțiva deținuți medici și mai mulți studenți în medicină care acordau adevărata îngrijire medicală.

Bolnavii grav, cei care nu se puteau servi pe ei înșiși, erau duși în camera 4 de la parter. Era acolo un aspect de leprozerie, atât prin mizerie, cât și prin conștiința condamnării la moarte a locatarilor ei. Toți erau îmbrăcați în zdrențe, în vechiturile ce le mai rămăseseră. Erau slabi, cu ochii adânciți în orbite, cu tuse și hemoptizii, incapabili să se ridice din pat și să se hrănească singuri.

Cei semi-valizi făceau de serviciu la camera 4, arătând multă râvnă și milă în slujirea lor. La început a fost libertate în această privință, ulterior însă s-a considerat că sprijinul dat muribunzilor este „ajutor legionar” și s-a limitat serviciul la doi oameni pe zi, prin rotație, iar noaptea câte unul, de teamă să nu se inițieze acolo o armată care să declanșeze contrarevoluția.

Prin urmare teroarea continua, exercitată pe de o parte de paznicii cruzi și ignoranți, pe de alta de „restructurații” din Pitești. O dată sosiți în Târgu-Ocna, deținuții care trecuseră prin „moara” lui Țurcanu s-au împărțit în două: unii s-au smuls total și definitiv din reeducare iar alții i-au rămas fideli. Încă din prima zi „reeducații” au început cu bătaia. O făceau însă în virtutea inerției din Pitești, fără a ține seama că aici erau alte condiții. În consecință a ieșit scandal. Atunci politrucul a spus:

— Dacă reeducarea a fost ordonată de partid ea este bună, iar dacă nu a fost ordonată de partid ea este rea.

Autoritățile din Târgu-Ocna, chiar securiștii, nu știau nimic despre reeducarea din Pitești și erau derutați. Au sosit inspectori de la București dar și aceia s-a întâmplat să fie neinițiați în reeducare, de unde se vede încă o dată cât de secret și bine ascuns în cele mai înalte cercuri ale partidului a fost acest experiment. A urmat deci o pauză prin confuzie, până ce treaba a fost preluată de cei în drept care, ca de obicei, au rămas în umbră, folosindu-l ca „agent” pe Nuți Pătrășcanu, condamnat mai târziu în procesul „țapilor ispășitori”.

Reeducații aveau o expresie stranie, între groază, febră și hipnoză. Privirea le era sticloasă și instabilă. Erau agitați și veșnic puși pe ceartă. Depuneau un zel epuizant în a tortura pe ceilalți deținuți. Ei între ei se țineau strâns uniți, se suspectau reciproc iar din când în când supuneau pe câte unul sau altul la torturi colective, socotindu-l nesincer, nevigilent ori indulgent. Trebuiau să urască, să lovească, să spioneze, să toarne, chiar să ucidă dacă era nevoie.

De aceea ne pândeau zi și noapte și interpretau tendențios tot ce se petrecea, astfel încât o discuție în trei era considerată „ședință banditească” iar munca voluntară la camera 4, „ajutor legionar”. Urmăreau cele mai mici gesturi de generozitate – cum ar fi cedarea unei bucăți de carne ori a unei perechi de ciorapi unuia mai neputincios – și le transformau în „acțiune contrarevoluționară”. Dar cel mai mult urau și loveau în credință – acolo nimeni nu avea voie să-și facă semnul crucii ori să discute probleme religioase – și în legăturile sufletești care se adânceau între oameni.

Ei considerau că sunt exponenții reeducării, pe care juraseră să o slujească până la moarte și deci urmăreau cu asiduitate „marea revoluție”. În realitate însă toate acestea erau inițiate, ordonate și cerute de către conducătorii din umbră ai experimentului. În mai multe rânduri autoritățile au încercat să aplice organizat reeducarea în sanatoriu dar niciodată n-au putut reedita Piteștiul, întrucât aici dispăruseră izolarea și surpriza.

La Târgu-Ocna reacția împotriva „restructurării” a putut fi puternică și eficace fără a fi fost organizată, ci izvorâtă din necesitatea colectivă de apărare. Ne provoca o spaimă și o disperare cu mult mai acută gândul reeducării decât primejdia T. B. C.-ului. Piteștiul încă ne obseda și ne îngrozea posibilitatea înapoierii acolo. Groaza reeducării era așa de mare încât noi toți hotărâsem, în caz că vom fi retrimiși la Pitești, să nu mai riscăm să ajungem acolo, ci ori să provocăm, de va fi posibil, un scandal public în care să fim împușcați ori, dacă vom ajunge totuși acolo, să ne sinucidem. Dacă moartea nu ne era oferită, dacă nu exista scăpare din moartea reeducării, atunci sinuciderea era o izbăvire, un act conștient de sacrificiu, o problemă de onoare și demnitate și o deznădăjduită salvare a omului. Sinuciderea e un act de lașitate ori de dezechilibru mintal și ne

repugnă și-o disprețuim – dar acolo era unica alternativă a monstruoșității și demenței fără limite.

Unii din cei intrați în „ture” au mai găsit totuși o alternativă: trăind câțiva ani în tortura reeducării, au acceptat toate mizeriile, au fost obligați la cele mai inimaginabile acte de decadentă, au torturat pe alții la rândul lor, au avut o comportare de adevărate canalii dar în adâncul sufletelor lor au rămas refractari la cele ce erau obligați să facă, îndurerați că nu puteau rezista însă constrânși de realitate să facă ce făceau. Unii dintre aceștia au înnebunit dar alții au rezistat și imediat ce li s-a oferit prilejul, s-au smuls stării de „reeducat”. De fapt nimeni nu poate garanta pentru el însuși cum se va comporta în astfel de condiții, căci suntem surprinși fie de slăbiciuni ascunse în noi, fie de forțe din noi necunoscute. Important mi se pare momentul acceptării: este o acceptare silită și este o acceptare voluntară. Acceptarea silită tinde, prin supunerea la infamie și crimă, să te descompună sufletește și să te alieneze mintal dar poate fi justificată dacă nu a existat și o acceptare voluntară. În cazul acestor oameni nu poate fi vorba de o acceptare voluntară, căci ei au fost niște victime nefericite.

La Târgu-Ocna reeducarea n-a încetat dar nici nu s-a putut manifesta în formele diabolice de la Pitești. Încercarea de sinucidere a lui V. I. – despre care am relatat pe larg mai înainte – a fost momentul culminant al salvării noastre și al declinului restructurării. Totuși sufletele mutilate la Pitești au rămas multă vreme sub imperiul groazei duse până la nebunie.

Un caz tipic, pe care l-am urmărit cu atenție, este M... Era un tânăr frumos, inteligent, cutezător și plin de elan, descendent al unei familii de intelectuali. A intrat în „tură” la Pitești cu eticheta de mare bandit și reacționar. La primul șoc a încercat chiar să se opună violent, dar a fost anihilat imediat. Timp de trei luni, zi și noapte, a fost supus unor torturi înfiorătoare, până ce a cedat. După ce s-a terfelit în delațiuni, divulgări și autodemascări a devenit unul dintre bătauși. Lovea cu sete, fără milă, cu forță nebunească. Privirea îi era îngrozitoare, halucinantă, satanică. Înjura și scotea din ura lui cele mai grave blasfemii. Nu avea decât vreo douăzeci și doi de ani. S-a îmbolnăvit grav de T. B. C. pulmonar, slăbise și avea hemoptizii mari. Făcea temperatură, scădea la cântar, era candidat la moarte.

În această stare a fost adus la Târgu-Ocna. Aici se comporta ca un vehement și necruțător reeducat, înjurând, acuzând, ba chiar, cu eforturi imense, lovind. Exista în el un impuls, o forță care-l stăpânea, care-l făcea înfiorător și-i dădea puterea să domine boala gravă ce o avea și să-și continue acțiunea de reeducare. Întrucât era ținut la pat, nu primea să fie ajutat decât de reeducați și a rămas în cercul lor de influență.

A venit însă o zi când M. a fost mutat cu patul în camera 4, a celor muribunzi, unde se afla și Valeriu și unde domnea un duh de pace și dragoste creștinească. M. auzise de Valeriu dar nu-l văzuse până atunci. Din clipa în care M. a trecut în camera 4 a încetat cu orice manifestare urâtă. Tăcea. Era servit și mulțumea. Cu timpul a început să i se destindă chipul, deși nu l-am văzut zâmbind. Începuse să iasă de sub obsesia fricii și să intre sub influența binefăcătoare a atmosferei curate pe care o răspândea Valeriu. Lângă patul lui mai era încă un reeducat, tot atât de grav bolnav și care luase aceeași atitudine.

Într-o zi i-am spălat pe mâini și pe picioare. Cruste groase de mizerie și sânge le acopereau pielea. Am încălzit apă și cu răbdare am încercat să înmoi și să îndepărtiez crustele, dar riscam să fac răni, așa încât am procedat la mai multe

spălături, până ce am ajuns la pielea curată. M. s-a supus fără murmur. Am observat că privirea lui era tristă și m-am bucurat. Într-un moment când a simțit că nu este auzit de vecinul său reeducat, mi-a șoptit:

— Mă spălați pe mâini și pe picioare, dar pe ele nu e numai mizerie, ci este sângele pe care l-am vărsat. Sângele fraților și prietenilor mei.

A tăcut puțin și a adăugat:

— Știți că vă așteptam să intrați în „tură” și că v-aș fi ucis cu aceste mâini? Sufletul meu tremura de emoție, de milă, de durere. Ce puteam să-i spun?

— Taci, i-am zis, totul a trecut! Ne-a scăpat Dumnezeu! Dacă poți, roagă-te!

Emoționat, el mi-a prins mâna și mi-a sărutat-o. Mă va arde toată viața acel sărut fantastic. Înțeleg acum mai bine intensitatea scenei de pe Golgota, când tâlharul pocăit l-a muștră pe cel ticălos.

De la această întâmplare s-au mai scurs vreo câteva luni până ce M. a trecut la cele veșnice. În acest interval l-am văzut adesea cum își scria rapoartele informative pe care le trimitea politrucului. De ce o făcea? Pentru că era solicitat, pentru că era amenințat, pentru că nu se eliberase de frică, pentru că nu găsisese forța interioară a eliberării? Ce scria? Dar ce ar fi putut să scrie despre niște oameni care așteptau moartea?! E foarte probabil că încerca să fie „bun” în aceste delațiuni obligatorii.

Între timp M. a asistat la sfârșitul multora, și acolo oamenii mureau frumos și impresionant. A auzit de asemenea discuții de un înalt nivel spiritual dar și de profund tragism. Încă un factor important pentru evoluția sa sufletească a fost faptul că reeducarea se estompase.

Așadar M. se apropia de moarte. Ne-am propus să facem rugăciuni speciale pentru el și fiecare cum se pricepea încerca să se apropie și să-i deschidă sufletul. În relațiile cu noi M. se purta cuminte dar nu mai mult. Cum ajunsesem să apreciem cam cât timp mai are de trăit un bolnav – o lună, două, o săptămână sau o zi – știam că și el mai are puține zile de viață și doream să se mântuiască cel puțin în ultima clipă. Deci am căutat un moment potrivit și i-am spus:

— Cu toții suntem tineri, dar aici trăim sub semnul morții. În fața ei ni se deschide ultima posibilitate de salvare. Veșnicia stă să ne ia în primire. Cum mergem acolo?

El s-a uitat la mine și mi-a zis:

— De ce vreți să mă speriați? Credeți că am să mor așa de curând?

Am rămas nemișcat, îndurerat dar ferm.

— Nu vreau să mor, a zis el, nu sunt pregătit de moarte! Mi-e frică! Ajutați-mă! Mi-e frică!

M-am așezat lângă el și cu lacrimi în ochi am făcut cu voce joasă o rugăciune scurtă. A ascultat cu ochii închiși, cu fața brăzdată de lumini și bezne. Era cutremurat și răscolit sufletește.

— Nu vreau să te sperii, i-am zis, dar sunt dator, ca un gest de dragoste, să-ți spun că trebuie să te pregătești să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu. Tu știi că uneori viața este mai groaznică decât moartea. Încearcă să folosești bine răstimpul ce ți-a mai rămas. Să nu-ți mai fie teamă. De acum oamenii nu vor mai avea putere asupra ta.

— Vă mulțumesc pentru dragoste, a șoptit el. Cât timp credeți că voi mai trăi?

— Nu știu, dar e scurt. Nu te speria! Roagă-te!

Aș fi vrut să-l îndemn să se spovedească, mi se părea însă prea mult pentru el. Simțeam că începuse să-și deschidă sufletul, deși încă nu-mi dezvăluise marea lui dramă. Respira greu. Era buhăit. Avea mâinile și picioarele umflate. Am căutat să-i rămân în preajmă. Se chinuia mult dar era conștient. A doua zi după discuția noastră am fost chemat de urgență la patul lui. Își trăia ultimele ceasuri de viață. Am rămas lângă el.

— Vă mulțumesc, mi-a spus cu voce joasă.

Ceva îl neliniștea. Eu mă rugam. Prietenul său reeducat de alături a obosit stând cu fața în sus și s-a întors cu spatele. Atunci M. mi-a spus:

— Dacă vă este cu putință, iertați-mă! Rog pe toată lumea să mă ierte! Am ucis! Sunt un criminal! Am săvârșit cele mai înspăimântătoare ticăloșii. Nu știu dacă pot fi iertat. Rugați-vă pentru mine...

Și-a tras sufletul câteva clipe apoi a continuat:

— Nu puteți înțelege cât vă sunt de recunoscător tuturor celor de aici. Nu sunt vrednic de dragostea ce-mi purtați. Îmi e groază de faptele mele. Eram nebun. Nu puteam să mă mai controlez. N-am dorit să fac ce am făcut, deși am făcut-o cu luciditate, cu răutate, dar... nu eram eu. Sunt îngrozit că am ucis, că am putut fi atât de ticălos. Acum știu că mor! Ce vor zice ai mei despre mine? Ce las în urmă? Cu ce plec?... Poate cineva să mă ierte...?!

— Dumnezeu cel milostiv te poate ierta, i-am zis eu. Caută să te împaci cu El chiar acum!

— E greu... e îngrozitor... sunt un criminal... am ucis... iertați-mă! Înșira el cuvinte convulsionate și întretăiate de pauze cu respirație grea și puls slab.

Vecinul său cel reeducat l-a simțit că se agită, i-a fost milă și a încercat să-i vină în ajutor. Deci a întins mâna, l-a atins și i-a spus:

— Liniștește-te, nu te mai chinui, de acum ai scăpat!

M. însă n-a înțeles intenția lui, ci probabil a revăzut Piteștiul, s-a speriat, în mintea lui a reapărut Țurcanu cu toată grozăvia reeducării, încât a reintrat în starea de panică dementă și drăcească. Se învinețise la față, era din nou înfiorător în privire, chipul puhav se schimonosise hidos și striga:

— Nu! Nu! Țurcanu e un geniu! Reeducarea trebuie să meargă peste cadavre până la capăt! Trebuie uciși toți bandiții... Trebuie...

Efortul îl epuizase și am crezut că va muri. Ne rugam adânc. A stat o vreme la cumpăna dintre viață și moarte, apoi a redeschis ochii pentru ultima oară. Era din nou senin, conștient de clipa aceea și de toate. Plângea. A vorbit greu dar clar:

— Iertați-mă! Cred în Dumnezeu și în viața veșnică. Nu mă părăsiți. Vă rog... vă rog...

Și așa și-a dat sufletul, ușor ca un pui. Tăcerea era adâncă. Nimeni nu murise încă în condiții atât de cutremurătoare. Valeriu se rugase neconținut, ajutându-l pe M. dar și pe mine. Deși trecusem printr-o tensiune mare, deși mă simțeam copleșit de vibrarea acestui suflet pe liniile ultime ale existenței și conștiinței sale, totuși am găsit puterea să împlinesc cu cuviință toate cele creștinești de la moarte. S-a aprins mukul de lumânare. M. era frumos, senin și cald. Așa a plecat dintre noi.

De atunci port în mine tragedia acestui copil, cu toate implicațiile ei, pe toate planurile ei. Caut să înțeleg, mă rog neconținut și mă doare în adâncul sufletului. Adevărații vinovați benchetuiesc și pun la cale alte crime tot atât de înfiorătoare iar lumea doarme inconștientă, indiferentă, străină de cauză. Nu

numai M. a fost uitat, ci noi toți cei ce am trecut pe acolo suntem azi părăsiți și nu ni se dă dreptul să mărturisim cele petrecute, cele ce se pun la cale pentru o lume întreagă.

Tu, omule, de oriunde ai fi, vei fi viitorul caz M.!

În disperarea mea încerc să trag acest semnal de alarmă, cu toate riscurile. Sunt bătrân și bolnav. Nu mai pot lupta, nu mai pot rezista, dar nu pot muri fără a mărturisi tuturor oamenilor, cinstit și obiectiv, cele ce am trăit, am văzut și am suferit. Nu știu cum îl va judeca Dumnezeu pe M., știu că a păcătuit mult și a suferit mult! Nu am nimic de adăugat. Simt că plesnește în mine coarda suportabilului. Dacă nu vorbesc, mă sufoc. Nu-mi fac iluzii despre receptivitatea oamenilor. Mulți mă vor calomnia și mă vor urî pentru că dezvălui aceste secrete. Dar cine are ochi de văzut, poate observa în lumea largă procesul reeducării și restructurării materialist-dialectice, atee, imorale, decadente și respingătoare.

Și totuși, viața în Târgu-Ocna putea fi și frumoasă. Cei mai mulți tineri de acolo deveniseră interesați de credință și căutau izvoare de viață launtrică. Suferința șlefuiase asprimile firii și acum ieșeau la iveală gingășii sufletești nebănuite. Se făceau gesturi de mare noblețe și dăruire.

Printre medicii deținuți era unul care nu se scula de lângă bolnavi până ce nu avea certitudinea că depășiseră criza, chiar dacă el își risca sănătatea. Câțiva au încercat să-l tempereze, dar el așa era și nu se putea schimba. Acest tânăr medic avea un suflet feciorelnic și o veselie copilărească, dar o maturitate gravă de gândire. Era gata oricând să-și dea și viața pentru aproapele. Și, într-o bună zi, chiar după ce Valeriu povestise viața lui Damian leprosul (cel care a mers din dragoste să îngrijească leproșii de pe o insulă și s-a îmbolnăvit și el de lepră), medicul acela a venit să-și vadă pacienții și cu finețe a spus:

— Noi, cei care avem caverne, va trebui să ne hrănim mai consistent.

Prin urmare făcuse și el cavernă la plămâni. Însă cu mila lui Dumnezeu nu peste mult timp a scăpat de ea.

Întrucât suferința era foarte apăsătoare în camera 4, unii băieți încercau – tot din dragoste – să mai descrețească frunțile bolnavilor cu te miri ce mijloace. Mergeau și, când se putea, le cântau, le recitau poezii sau le povesteau ceva frumos. De câteva ori s-au înjghebat chiar un fel de scenete vesele, mici improvizații hazlii pentru cei bolnavi. Efortul depus era mare dar rezultatele mici, căci era prea grea suferința muribunzilor ca să îi poată bucura o glumă.

Printre locatarii camerei 4 se afla și Valeriu. El ajunsese în acel timp la maturitatea sa duhovnicească. Era senin, echilibrat, puternic în cuvânt, controlat în faptă, statornic în rugăciune, intransigent în atitudine, plin de dragoste, răspândind o tainică atracție – și toate acestea din patul în care zăcea ținut de o boală grea și îndelungată. Suferea de caverne la plămâni, avea pleurezie și făcea pneumotorax, avea dese hemoptizii și-și pierduse pofta de mâncare. În plus simțea dureri reumatice în tot corpul, avea dureri abdominale din cauza unei apendicite și, în fine, suferea de inimă. Din această cauză în ultimii doi ani el nu s-a mai putut așeza întins pe pat nici ziua și nici noaptea, ci ședea rezemat de marginea patului, iar capul îi cădea în piept. Dacă la început îl mai puteam transporta cu targa pe terasă, mai târziu nu-l mai puteam mișca din pat. Tusea îl epuiza, se congestiona și adesea scuipa sânge. Atunci durerea îi fura zâmbetul curat și înțelept.

Zâmbea și prin somn. Somnul lui se contopea cu starea de veghe și adesea s-a întâmplat să ne spună că în timp ce noi aveam impresia că doarme, el de fapt se ruga. Rugăciunea lui se continua și în somn, și asta îi dădea o strălucire pe chip și răspândea o strălucire bine-plăcută în jur. Valeriu nu era însă un om fericit decât printr-un mare efort lăuntric și mai ales prin darul lui Dumnezeu, care era plin și puternic în el, întărindu-l să biruiască suferința prin trăirea în duh.

Pe chipul lui slab se descifrau lumini ce acopereau umbrele suferinței. Fruntea îi era lată, albă, senină, brăzdată câteodată de o șuviță de păr neastâmpărată. Nimic însă nu impresiona mai profund ca cerurile ce se succedau tot mai adânci și mai luminate în ochii lui albaștri, pătrunzători. Era în ei ceva statornic și cald care vibra și îi dădea o expresie vie, inteligentă, activă. Părul, care fusese odată bogat, acum era rar și mătăsos ca o mângâiere. Obrajii îi erau îmbujorați cu frumusețea ftizică, așa că pe albul străveziu și imaculat apărea la răstimpuri purpură solară. Nasul intra în desăvârșită armonie cu toată figura lui. Gura era chipul bucuriei sale lăuntrice. Un zâmbet care este greu de definit îi înflorește pe buze. Era fericire și era durere în zâmbetul lui, dar din ele două se răspândea lumină, bucurie, putere lăuntrică.

Când spasme și dureri mari îl congestionau se crispa o vreme, dar chemând tainic numele lui Hristos depășea suferința și renăștea cu un zâmbet proaspăt, viu, strălucitor, venit din altă lume. Adesea spunea că este greu, că este chinuitor dar niciodată n-a spus că el face un efort ca să stăpânească suferința, ci că darul și mila lui Dumnezeu îl ridică dincolo de ea și îl fac fericit. Vorbirea lui cu Dumnezeu era necurmată, și cu atât mai intensă și mai evidentă cu cât boala îl doborâse și viața lui intra în veșnicie.

Capul său frumos și expresiv era susținut de un gât subțiat, alungit și mult solicitat, căci zi și noapte Valeriu nu se odihnea pe pernă, ci veghea cu capul căzut ușor în piept. Pielea lui căpătase o transparență neobișnuită. Deși era slab, avea tenul catifelat, mai bine zis frumos colorat în tonuri domoale și pure. Măinile – ca de altfel tot trupul – îi erau slăbite. Nu putea nici să mănânce singur, dar când ridica mâna, din degetele lui se răspândeau lumini. Aceste lumini erau sesizate de toată lumea, dar la moduri diferite, în funcție de ochiul lăuntric al fiecăruia. Atât temnicerii și reeducații cât și prietenii erau impresionați de „ceva” din Valeriu, dar puțini au știut că acel „ceva” era Hristos.

Pieptul lui era dungat de coaste plătând. Întrucât avea lichid purulent la plămâni, adesea i se făceau puncții, apoi urma pneumotoraxul care-l umfla și-i apăsa inima bolnavă. Plămânii și inima i-au doborât viața.

Era îmbrăcat cu niște haine ponosite și răscârpite, unele ale lui, altele căpătate. Transpira mult și schimba des lenjeria. În loc de pantofi ori bocanci avea o pereche de șoșoni, care și așa erau inutilizabili. Era învelit cu o pătură sură și cu o ghebă castanie. La capul patului avea o pernă de puf care scăpase ca prin minune de percheziții, deoarece era interzisă ca „obiect de lux”.

Însă într-una din zile, la un control, un temnicer zelos a confiscat puiul de pernă pe care se rezema Valeriu. Un alt milițian, mai omenos, a ridicat perna dintre obiectele confiscate și i-a aruncat-o discret înapoi. Pentru o clipă între cele două suflete s-a durat o scenă de puternică vibrație sufletească. După terminarea percheziției, Valeriu a socotit că e bine să dăruiască această pernă lui T., care era anchilozat și avea escare. T. nu a vrut să-o primească și a dăruit-o lui Ghe. Acesta a folosit-o dar îi făcea rău și a dat-o la un altul, până ce perna s-a înapoiat

la Valeriu, dăruită de cineva care nu știa de unde pornise și nici cum ajunsese acolo. În această situație el a primit-o ca un semn că i-a fost dăruită de Dumnezeu.

Valeriu era foarte sfios, încât pentru necesitățile zilnice nu primea să-l ajut decât eu. Din când în când îl spălam cu o cârpă înmuiată într-un lighean cu apă și părțile mai delicate și le spăla singur. Zâmbea jenat și cerând înțelegere spunea:

— Te rog, lasă-mă pe mine!

Lângă pat era o cutie de metal acoperită cu un castron în care expectora. Dar a venit o vreme când nici atât nu mai putea face singur. Ori de câte ori era ajutat părea stânjenit și mulțumea cu multă delicatețe, adăugând un zâmbet ori cu un gest care impresionau atât de mult încât până la urmă parcă tu îi rămâneai dator lui. De aceea era îngrijit de toată lumea cu multă bucurie. De fapt puterea lui de iubire năștea în ceilalți dragoste și dăruire. Se simțea îndatorat pentru cel mai mic gest de atenție și adeseori se smerea spunând:

— Sunteți așa de buni! Vă primejduiți sănătatea, și așa șubredă, ca să ne îngrijiți pe noi! Nu știu dacă eu aș fi avut atâta putere de dăruire. Dumnezeu să vă răsplătească!

Când slăbise foarte mult nu mai putea mesteca. Luam carnea cea mai bună, o mestecam eu până ce o făceam ca o pilulă și așa i-o dădeam în gură. Celelalte alimente i le dădeam cu lingura, ca la copii. Nu cred că a primit o înghițitură de mâncare din mâna mea fără să mă fi răsplătit cu un zâmbet, cu o privire ori cu un cuvânt. Și deși era topit trupește, intensitatea trăirii sale lăuntrice creștea zi de zi. A fost o vreme, spre sfârșit, când medicii și prietenii l-au îndemnat să nu mai vorbească, dar el a spus:

— Nu-mi luați această bucurie, căci pentru a-L mărturisi pe Hristos trăiesc, și de trăiesc prin mila Lui trăiesc și fără a-mi exprima dragostea ce vi-o port, n-ar mai avea rost să trăiesc. Nu vă temeți deci. Nu vreau să ispitesc Izvorul Vieții, ci vreau să-L slujesc până la capăt! Vă mulțumesc pentru grijă dar vă rog să înțelegeți că nu pot să fac altfel!

Cel mai mult îl mișcau pe Valeriu darurile și bucuriile sufletești ce i se făceau. El, care era bucuria și întărirea noastră! Îi purta pe toți în inima sa. Știa că va muri și dorea să se sfârșească dăruindu-se neconținut, așa cum făcuse mereu. Pentru fiecare găsea cuvântul ori gestul potrivit. Printre darurile pe care le avea era și acela de a cunoaște oamenii, de a pătrunde în sufletele lor, de a-i orienta în viață. O dată mi-a mărturisit:

— Cu unii din cei care vin la mine am de luptat din greu, dar sunt suflete bune și până la urmă ajung la adevăr. Alții se deschid ca niște potire de cristal și primesc cuvântul lui Dumnezeu cu dragoste și râvnă. Cu alții mă înțeleg dintr-o privire, dintr-un gest și apropierea noastră este profundă. Aici au fost adunate margaritarele de preț ale Împărăției lui Dumnezeu. Simt că și reeducații își pleacă ochii când ne întâlnim privirile, ba unii chiar pândesc momentul potrivit să-mi împărtășească un gând bun. Este minunată lucrarea lui Dumnezeu. Suferința aceasta va contribui la zidirea creștinătății!

Rugăciunea lui Valeriu și pilda vieții sale lucrau pe nesimțite în sufletele celor ce-l înconjurau. De pildă, într-una din zile R. trăgea pe furiș dintr-un rest de țigară pe care-l găsisese prin curte. Valeriu l-a văzut și i-a spus:

— Cum vei putea rezista la marile încercări în care suntem angajați dacă nu te poți stăpâni de la un fum de țigară?!

Lui R. – tânăr student pe cât de bine pregătit, pe atât de bine intenționat – i-a fost suficientă această observație pentru ca să înceapă să-și pună cu seriozitate problema vieții creștine și a trăirii launtrice.

— Până atunci nu-mi făcusem probleme de conștiință, mărturisea el mai târziu. Lui Valeriu îi datorez adevărata mea încreștinare. El mi-a descoperit nu numai adâncimea propriului meu suflet, ci și orientarea în viață și în lume.

Mai târziu, cam peste un an, Valeriu se pregătea să se spovedească și să se cuminece. Pentru smerenie și pentru ca să nu-i scape ceva l-a chemat în ajutor pe R.:

— R., te rog foarte mult să fii sincer cu mine!

— Am greșit cu ceva?

— N-ai greșit și aș vrea ca nici acum să nu greșești. Te rog deci, cu toată libertatea sufletească și fără a mă cruța pentru vreo pricină oarecare, să-mi spui tot ce găsești rău și nepotrivit la mine, fie cu fapta, fie cu cuvântul.

R. a rămas uluit. Nu se aștepta la o astfel de cerere. Deci a răspuns:

— Adică eu să-ți fiu judecător? Îmi ceri un lucru peste putință! Știi doar că mi-ai fost întotdeauna pildă de urmat. Nu-mi pot exprima decât bucuria că te-am întâlnit. Cred că nu te îndoiești de sinceritatea mea!

Valeriu își plecase privirea și asculta dus pe gânduri. I-a zis:

— Dacă tu nu vezi greșelile mele, cu siguranță că sunt ochi care le văd. Te rog deci să mergi la zece oameni de aici și să-i întrebi în mod sincer ce văd rău la mine, apoi să vii să-mi mărturisești fără ocolișuri.

— Îmi ceri un lucru greu. Dar fiindcă vrei tu, o voi face.

După vreun ceas s-a înapoiat și i-a spus:

— Nimeni n-a avut nimic rău de zis.

— Totuși, a insistat Valeriu, nu se poate ca cineva să nu aibă ceva de criticat.

R. a avut o clipă de ezitare. Valeriu l-a surprins și nu s-a lăsat:

— Spune tot, de ce ascunzi ceva?

— Nu ascund, dar nu știu dacă merită să-ți spun o judecată strâmbă a unui om cu neputințe sufletești.

— Spune, a insistat Valeriu.

— E vorba de X... El nu prea se îndeamnă să-i ajute pe cei din camera 4 și probabil că exemplul de generozitate al celorlalți îi dă mustrări de conștiință și fel de fel de gânduri. El a considerat că ai putea să-ți faci singur unele mici servicii, fără a mai solicita pe alții, care sunt și ei bolnavi.

Valeriu s-a întristat puțin dar nu s-a tulburat, ci a spus:

— Mă voi strădui să mănânc singur, să-mi iau singur medicamentele, plosca... dar mai mult de atât vă rog să mă credeți că n-am să pot face. Întotdeauna am vie în fața mea puterea voastră de jertfă. Știu că nu am cu ce vă răsplăti, dar Dumnezeu vă va da dar peste dar!

R. regreta acum că fusese sincer:

— Așa ceva nu se poate. Am greșit că ți-am spus cuvintele unui om nesăbuit. El gândește pe dos. Nimeni și nici Dumnezeu nu-i dă dreptate. Nu se poate să-l iei în serios. Renunță deci la ideea de a te descurca singur, dacă vrei să nu ne mârșăiești pe toți!

Valeriu îl privea cu dragoste și cu durere. Și lucrurile au rămas cum fuseseră, căci cu toată silința, el era incapabil de efortul necesar până și acelor

mici nevoi. Prietenii au continuat să-l ajute iar el îi răsplătea cu darurile sufletului său.

În anotimpurile florilor îi aduceau zilnic flori din grădină iar el, la rândul lui, ruga pe unul și pe altul să ducă din partea lui o floare câte unui bolnav. Gesturi delicate ale sufletelor mari și sensibile. Florile lui preferate au rămas crinii, pe care i-a și cântat cu gingășie în poeziile sale.

Într-o altă zi însă Ghe., un țăran osos care fusese cândva un munte de om, l-a înfruntat și i-a spus:

— Îți convine să ți se dea numai dumitale îngrijire și să faci pe sfântul! Mie de ce nu-mi aduce nimeni carne? Pe mine de ce nu mă îngrijesc ca pe dumneata?

— Frate, i-a zis Valeriu, din nebăgare de seamă v-am fost piatră de poticnire. Vă rog să mă iertați. Voi face tot ce pot ca să vă ușurez suferința!

Și ne-a rugat să-l lăsăm pe el, să ne ducem mai des la Ghe. și să facem tot ce se poate pentru a-l ajuta. Ghe. era un țăran care își apăraseră din moși-strămoși pământul. Fusese la Canal, unde pentru o gamelă de ciorbă în plus devenise spărgător de normă. Așa ajunsese să-și scuipe plămânii. Acum era pe moarte. Deși nu mai era nimic de făcut, eram zi de zi lângă el. Dorea mult să trăiască. Își iubea copiii și gospodăria cu o forță telurică. În ultimele zile ale vieții însă s-a schimbat. S-a împăcat cu ideea morții și sufletul lui a devenit blând, blajin și bun. I-a spus lui Valeriu:

— Iartă-mă, am fost stăpânit de satana! Doream să trăiesc și am fost îngrozit că mor. Nu a fost drept, nu a fost bine ce am făcut. Mor cu credința în Dumnezeu strămoșilor noștri. Ticăloșii ăștia au pângărit lumea! Blestemați să fie! și s-a stins.

De atunci Valeriu era și mai atent să nu se facă, chiar și fără voie, pricină de sminteală pentru cineva.

Când se simțea mai bine Valeriu vorbea frumos și cu însuflețire, oprindu-se cu precădere la tema lui preferată – curățirea lăuntrică și unirea cu Hristos. Spunea:

— Prin Botez am primit Harul curățitor iar prin ungerea cu Sfântul Mir ne-am împodobit cu toate darurile Duhului Sfânt, dar această binecuvântată stare lăuntrică a rămas nelucrătoare în noi, fiindcă suntem creștini numai cu numele. Trăim într-o lume de confuzie, de libertinaj, de păcat. E o rușine să fii mistic, e demodat să fii moral! Omul botezat, pentru a se mântui, trebuie să trăiască în Duhul Sfânt toată viața, ori noi tocmai asta n-am izbutit. Am crezut, ne-am rugat, am păstrat credința, am suferit, dar pentru a te uni cu Hristos este necesar să te curățești lăuntric prin spovedanie și să te înnoiești prin Sfânta Împărtășanie. Conștient deci și cu toată stăruința să te unești cu Hristos, să te faci purtător al sfințeniei Lui, al puterii Lui, al iubirii Lui, al luminii Lui, al nemuririi Lui. Trebuie să înfrunți păcatul până la sânge. Așa te naști din nou. Nu există cale de compromis. Este atât de minunată învățătura lui Hristos încât, dacă avem înțelegerea ei, avem cel mai puternic argument al existenței lui Dumnezeu. Am plâns de durere și de fericire când am avut această descoperire! Iar cei ce cred în El trebuie să mărturisească adevărul de conștiință chiar dacă vor fi martirizați. Oare Fiul lui Dumnezeu nu a fost ucis ca dușman al neamului Său?

Sămânța aruncată de el aducea roadă. Zi de zi oamenii se apropiau tot mai mult și mai sincer de Hristos, Care devenea izvorul și călăuza vieții și gândirii lor.

În tot acest timp Valeriu se spovedea și se cumineca regulat. Duhovnicul său era un preot obișnuit, care însă sesizase adâncă lui trăire lăuntrică.

— Sunt impresionat, ne-a mărturisit el după moartea lui Valeriu. Spovedania lui era o cercetare amănunțită a adâncurilor sufletești, o fină deosebire a duhurilor și o dovadă a statornicirii lui în cea mai aleasă viață creștină. Deși nu păcate avea de mărturisit, ci trăiri, unele mai înalte ca altele, totuși se smerea pe sine cu asprime. Îmi zicea: « Doresc să nu am nici o clipă de îndoială, în așa fel încât să nu vină satana și să-mi ia sufletul chiar atunci ». Cu toate că suferea mult, era plin de bucurie tainică. Rugăciunea lui era un suspin necurmat, o dorire nestinsă, o neîncetată unire cu Hristos. Niciodată nu ar fi acceptat nici cea mai mică știrbire a adevărului. Judecata lui era dreaptă și sinceră. Hristos era viu în el.

O dată lui Valeriu i-a fost atât de rău încât credeam că se va sfârși. Pe lângă toate afecțiunile de care suferea făcuse o apendicită acută. L-ar fi putut lăsa să moară, dar nu era „umanitar”. Umanitarismul este ipocrizia cruzimii, el punctează cu lozinci și veșminte frumoase câmpul otrăvit și jalnic al revoluției. Deci medicul a făcut raport către conducere ca să fie transportat de urgență la spitalul din oraș pentru operație. Atunci politrucul penitenciarului a venit la el și i-a spus:

— Viața ta este în mâinile mele. Dacă nu vei fi operat, vei muri.

Valeriu a zâmbit îngăduitor și i-a răspuns:

— Dacă viața unui om depinde de alt om, grea răspundere are acest om! Iar dacă toți oamenii ar ști că viața lor depinde de Dumnezeu, atunci fiecare ar prețui viața semenului său!

— Ești nebun, i-a zis politrucul, și l-a trimis sub pază strașnică să facă operația.

Când a revenit la sanatoriu l-a oprit iar:

— Hei, ai văzut moartea cu ochii! Vezi, am vrut să-ți arătăm că viața ta e în mâinile noastre. Poate te-ai răzgândit și de acum vei lucra cu noi. Îți dăm streptomycină! Vei primi și pachete de la familie. Și mai știi ce poate urma?... Ești un om inteligent și poți să ne fii de folos. Știm că nu te preocupă politica, ci religia dar nu este Patriarhul vostru cu toți popii lui de partea noastră? De ce nu treci și tu cu noi? Ai ce câștiga!— Vă mulțumesc că ați îngăduit să fiu operat. De aici înainte mi se vor prelungi chinurile. Cât despre restul, între mine și dumneavoastră stă conștiința. Dumnezeu nu este de vânzare. Tranzacții de conștiință nu se pot face. Pentru libertatea mea sufletească iau decizia de a muri. Este bine să se spună răspicat adevărul și eu adevărul îl slujesc. Nu sunt judecătorul altora, ci sunt mărturisitorul lui Dumnezeu. Nu există zidire sub soare care să dureze fără Dumnezeu. Dumneavoastră nu vreți să-l primiți pe Hristos, eu nu pot primi moartea sufletească.

— Ți-am spus eu că ești nebun, a răcnit politrucul. Voi face raport. Ești un încrâncenat, un fascist, un dușman al poporului plătit de bandiții de americani. Avem noi ac de jocul vostru! Ești bun numai de moarte! Du-te și mori cu Hristos al tău cu tot. Nu ne împiedicăm nici de El și nici de unul ca tine!

— Pe mine mă puteți ucide acum, pe El nu-L mai poate ucide nimeni și El este piatra de poticnire a tuturor semețiilor. Înțelegeți bine că Hristos este singura putere care poate izbăvi omenirea din suferință și păcat!

— Lasă tu prostiile astea. Adevărul e de partea noastră!

— Adevărul este dragostea care se jertfește pentru cei săraci și prizoniți!

— Bă, tu stai cu moartea la buze și-mi ții mie predici mistice! Ce, vrei să mă convingi și pe mine? Ia vezi că te-ai întins prea mult!

Valeriu se trudea să-l privească, căci pleoapele erau grele. Se simțea stins trupește dar o bucurie lăuntrică îl făcea să vorbească despre credință, pentru a rămâne o mărturie în veac. Zâmbetul iubirii sale nemăsurate îi înfloreau pe obraji. Se ruga în taină pentru acest nefericit om și pentru ca Dumnezeu să salveze lumea de stăpâni ca el.

Politrucul era încurcat. A tras o tiradă de înjurături, apoi a ordonat să-l ducă pe Valeriu la locul lui.

— Bă, să nu zici că nu m-am purtat omenește cu tine, a mai adăugat. Ți-am oferit viața dar tu vrei moartea. Dracu' să mai înțeleagă toate astea!

Așa s-au despărțit. De atunci nu l-a mai deranjat niciodată, dar de câte ori venea în cameră se uita lung la el. Valeriu știa că nu va obține nimic de la politrucii, dar își făcea datoria să le vorbească:

— Sunt aici oameni de mare valoare care pot fi de folos țării, spunea el, dar care mor pentru că nu au streptomicină și nici vești de la familiile lor. Puteți să-i salvați!

Ei însă nu doreau să-i salveze. În concepția lor omul nu conta, căci orice om poate fi înlocuit cu un altul, conta numai sistemul. Ori ideile acestor oameni minau tocmai sistemul și deci sentințele erau definitive.

O singură dată a mai avut o discuție pe această temă cu un inspector. Acesta venise de la București. S-a oprit la patul lui Valeriu și l-a întrebat:

— Cum te cheamă, deținut?

— Să trăiți domnule inspector, sunt deținutul Valeriu Gafencu, a răspuns el cu formula obligatorie.

— Aha! a exclamat politrucul privindu-l cenușiu.

— Domnule inspector, vă rugăm să ne acordați drepturile pe care le-au avut și deținuții comuniști aici.

— Noi nu vom repeta greșelile trecutului, a răspuns sec inspectorul. Umanismul nostru nu se aplică reacționarilor.

— Domnule, a continuat Valeriu, aici suntem oameni bolnavi, neputincioși, zilnic moare câte unul dintre noi, și pe lângă toate astea suntem supuși amenințării cu teroarea și tortura.

— Cum îndrăznești să vorbești astfel cu mine? Nu pricepi că nu vrem să facem din voi eroi? Vom face din voi delatori, iar din nevestele și surorile voastre prostituate!

Valeriu era adânc îndurerat și a răspuns:

— Păcatele lumii acesteia trebuie ispășite. Noi ispășim aici multe păcate. Cu toții însă suntem în mâinile lui Dumnezeu.

— Ești un bandit mistic! Aici vei muri! Să nu crezi c-o să scapi cu viață! Așa cum ești va trebui să primești reeducarea!

— Așa cum sunt este o binefacere, a răspuns Valeriu, căci nu voi rezista mult, sunt suficiente câteva lovituri ca să mă doboare.

— Du-te dracului! a urlat inspectorul. Vom avea grijă să mori încet, chinuit, până ce vei renunța la Hristosul acela cu care vrei să ne sperii. Pe El și pe tine, pe voi toți vă urâm, bă, și vă vom distruge! Aici s-a terminat cu Hristos, și Cel mort și

Cel înviat! Vom avea grijă ca generațiile viitoare să nu mai știe minciunile Lui și ale voastre. Noi, bă, noi suntem hristosul lumii acesteia.

— Dumnezeu să vă ierte, domnule, a răspuns Valeriu și a plecat capul în rugăciune, așteptând porunca să fie zdrobit. Dar n-a fost ucis atunci. Calvarul lui a mai durat o vreme.

Viața în sanatoriu continua să se desfășoare în circumstanțele reeducării și morții. Din când în când politrucul chema la el pe bolnavi pentru discuții și oferte. Toată lumea intra în alertă când cineva din cameră era dus la biroul conducerii.

Într-o zi l-au chemat acolo pe G., un tânăr elev din Maramureș, înalt, slăbuț și foarte vioi în ciuda bolii sale avansate. Era greco-catolic și avea cu Valeriu dese discuții pe această temă.

— Roma ne-a salvat în trecut, Roma ne va salva și în viitor, spunea G... Am scăpat de turci, trebuie să scăpăm și de ruși, și asta nu prin Bizanț, ci prin Roma.

— Sufletul întreg al românilor este ortodox, replica Valeriu. Noi am trăit ca națiune sub turci, sub ruși și nemți prin Ortodoxie!

Deci G. a fost chemat la politruc. Când s-a înapoiat, vibra pe chipul său un aer de biruință. S-a dus la Valeriu și i-a povestit cum fusese îndemnat să se reeduce dar refuzase zicând că nu poate deveni un criminal.

— Cum îndrăznești să vorbești astfel în fața mea? zbierase politrucul.

— Nu vorbesc eu, ci faptele pe care le știm cu toții. Niciodată nu voi accepta reeducarea!

— Atunci vino să stăm de vorbă mai des și spune-mi ce gândește Valeriu, a propus politrucul.

— Oare vă interesează ce gândește un om care așteaptă să moară? Dacă este așa, înseamnă că dumneavoastră credeți în viața veșnică!

— Banditul, tu ești mistic! și-a ieșit din pepeni politrucul. Ideile lui ne interesează, bă, pentru că rămân după ce el o să intre-n mormânt. Deci dacă vrei să-ți dau streptomicina, atunci să-mi dai și tu informațiile de care am nevoie.

— Sunteți mult prea slabi dacă vă este teamă de niște muribunzi, a ripostat G.

— Am să te las să mori ca un vierme, a scrâșnit politrucul.

— Decât să-mi pierd sufletul, mai bine mă las ucis!

— Noi nu suntem ucigași, a apăsător ofițerul. Te voi trimite la beci.

— Îmi veți scurta suferința, a răspuns G...

— Ce dracu' ai în tine, pe ce te bizui tu? Îi așteptați pe americani? Bă, americanii nu vin. Clasa muncitoare are antene pretutindeni. Suntem stăpâni pe situație. Ei v-au dat pe mâinile noastre ca să scape de voi. Dacă ești băiat deștept, eu am putere să te fac sănătos și apoi să te și eliberez.

— Se pare că aveți dreptate, i-a zis G... Americanii nu vin dar Dumnezeu e aici, e în mine, și nu pot face nimic împotriva voii Lui. El a deschis calea Golgotei. Cred în viața veșnică.

— Du-te-n cu credința ta cu tot, s-a înfuriat politrucul și s-a repezit să-l lovească.

— Palmele acestea mărturisesc adevăratele dumneavoastră intenții. Vă rog să nu mă mai chemați pentru astfel de propuneri, căci nu are nici un rost.

G. învinsese deci ispita cu prețul propriei sale vieți. Peste câteva luni și-a dat sfârșitul. De la el au rămas câteva poezii pe cât de suave, pe atât de impresionante. A avut un suflet curat. Credința nu l-a părăsit nici o clipă. Iubea cu

deosebire pe Maica Domnului, Preacurata Fecioară Maria, căci el însuși era feciorelnic. Era iubit de toată lumea și toți l-au plâns. După ce a murit cineva l-a văzut în vis șezând undeva sus, în înaltul cerului.

Astfel de încercări de convingere au fost multe dar puțini au căzut pradă ispitei, căci oamenii învățaseră să nu cocheteze cu satana, ci să taie de la bun început orice contact cu el. Satana a fost imaginat în multe feluri dar în închisorile comuniste și-a arătat urâciunea cu mult dincolo de toate reprezentările și fanteziile. Iar cei ce riscau să-i întindă vârful unui deget, își primejduiau capul. În acest cadru trebuie pomenite numele celor ce l-au înfruntat pe politruc și au primit moarte martirică. Dincolo de așa-zisa angajare politică, oamenii își apărau credința, își salvau sufletele, îl mărturiseau pe Dumnezeu în fața urgiei ateiste. Lupta lor a fost creștinească. Ei nu au săvârșit crime, nu au urmărit scopuri socio-politice, ci au acționat în virtutea sufletului creștin al neamului românesc. Și în vreme ce ierarhia bisericească cocheta cu statul ateu, în temnițe creștinii erau martirizați.

Dar drumul crucii nu a fost pentru toți la fel de neted și drept. Unii s-au împiedicat în hățișuri și abia după zbateri grele au ajuns la liman.

Așa s-a întâmplat cu T., un tânăr medicinist care a stat o perioadă lângă patul lui Valeriu. Se chinuia cumplit. Ajunsese piele și os. Se făcuse covrig. Era plin de escare. Avea dureri îngrozitoare. Când era întors de pe o parte pe alta țipa de ți se rupea inima. A fost lucid până în ultima clipă a vieții.

Era greco-catolic dar vedea în Hristos numai un geniu care a organizat catolicismul atât de formidabil încât nici o forță nu îl poate doborî. Biserica catolică era pentru el garanția politică și morală că toți dușmanii vor fi învinși. Deși era raționalist și pozitivist, nutrea un dispreț suveran pentru neghiobia gândirii materialist-științifice.

Valeriu a avut dese discuții cu el, încercând să-i deschidă orizontul sufletesc al credinței dar n-a reușit. Erau însă doi oameni care se respectau reciproc. La o vreme T. a cerut să i se spună textele evanghelice memorate de deținuți. A ascultat cuminte, cu atenție și aparent nimic nu s-a schimbat. Însă cuvântul a lucrat cu putere și când s-a apropiat de moarte, T. s-a deschis lui Dumnezeu. Ziua întreagă o petrecea ascultând rugăciuni ori rugându-se singur.

— Ce tainic este sufletul omului, zicea el, cu mult mai de nepătruns decât trupul! Nici trupul nu-l putem stăpâni, căci încercările științei nu fac decât să muteze viața. Dar sufletul este taina ce ne unește cu Dumnezeu. Îmi dau seama că am trăit până acum fără lumină, fără orizont, fără rost. Știam că marii medici au fost credincioși dar asta nu m-a trezit din amorțeala materialismului și a rațiunii. Suferința, căldura voastră sufletească și apropierea morții au dezrobii sufletul meu. Mă bucur acum. Mă văd neînsemnat și găsesc în smerenie singura măreție care nu piere. Totul îmi pare minunat, căci simt vibrând în mine lumina și dragostea lui Hristos. Am păcătuit mult și rog să fiu iertat de toți aceia pe care i-am vătămat cu pseudo-ateismul meu. Vouă vă datorez bucuria cu care îmi sfârșesc viața. Acum știu că Biserica este o forță nu numai prin organizarea ei, ci prin Duhul Sfânt care are toată puterea. Sunt fericit că am ajuns la credință!

Apoi, întorcându-se spre Valeriu, i-a spus:

— Ție, bătrâne, îți datorez cel mai mult. Mi-ai arătat multă înțelegere și răbdare. Când tu însuși aveai necazurile tale ai găsit tăria să ascuți frământările și

grijile mele. Adesea poate că ai suferit din pricina necredinței mele. Iartă-mă, te rog. Vă rog pe toți să vă rugați pentru mine!

Așa a plecat dintre noi T.

Ghe. era un alt tânăr care părea cam superficial. Mulți credeau că nu este capabil de înalte și adânci trăiri lăuntrice și îl priveau cu mirare când venea să asculte discuțiile duhovnicești. Îl căuta des pe Valeriu și-i cerea îndrumări despre rugăciunea inimii, pe care o și practica în taină. Cum era destul de bolnav și stătea mai mult la pat, n-am băgat de seamă lucrarea lui până ce nu ne-a făcut atenți Valeriu. Ghe. ajunsese la trepte înalte în rugăciune. Era vesel și liniștit. Primea daruri și vederi în duh. Era curat, blând, înțelept și fericit. Și el a fost chemat de politruc pentru a primi streptomicina contra delațiunii dar refuzul său a fost atât de scurt și categoric încât ofițerul l-a înjurat și l-a trimis în pat. Era ca un copil. Și-a sfârșit viața zâmbind.

N. a fost un caz de altă natură. Descindea dintr-o familie înstărită și i-a trebuit ceva timp să se lepede de mofturi. Era preocupat de problemele sociale, pe care încerca să le deslușească prin prisma creștină. Adesea însă venea la patul lui Valeriu și ședea acolo fără să zică nimic. Simțea o putere binefăcătoare venind de la el. Totuși acest om nu a ajuns la o viață trăită în duh.

C. era de origine macedoneană. Băiat frumos și dur ca cremenea. Nu era de acord cu modul de viață și înțelegere al lui Valeriu. Când a simțit că i se apropie sfârșitul, a spus:

— Să ne răzbunați! Să nu uitați nimic! Să plătiți totul după cuviință! Nu trebuie să urâți, ci să fiți drepti și necruțători! Fiara apocaliptică trebuie arsă, nimicită, distrusă. Dacă veți fi slabi sufletește cu criminalii și călăii noștri, voi și copiii voștri veți plăti această greșală. S-a adunat în văzduh atâta nedreptate, atâta necredință, atâta urgie încât trebuie distrusă, dacă vreți să nu iște alte crime și nelegiuiri. Sufletele noastre sunt pline de răni; ele să judece. Dacă nedreptatea, ura și mișelia cu care am fost tratați nu vor fi răzbunate, atunci ele vor dăinui în veac peste neamul nostru. Vi se cere multă tărie sufletească pentru ca să învingeți, dar mai multă ca să pedepsiți. Dumnezeu va pedepsi prin voi dacă veți fi drepti, chiar dacă nu veți fi miloși. Nu confundați iertarea cu dreapta pedeapsă. Eu mor și vă rog să mă răzbunați, altfel nu voi avea liniște în mormânt. Dumnezeu să vă ajute. Rugați-vă pentru mine și iertați-mă pentru necazurile pe care fără voie vi le-am pricinuit. M-ați ajutat cu dragoste. Acesta este adevăratul creștinism!

Vorbea fără patimă, fără idei preconcepute, fără egoism, din cleștarul unui suflet mâniat pe nelegiuire, pe crimă și nedreptate. A plecat dintre noi senin.

Cea mai frumoasă figură de la Târgu-Ocna, după Valeriu, a fost Gheorghe. Simt că nu am date suficiente pentru a contura acest portret. Venea din Oltenia. Fiu al unei văduve cu mici posibilități materiale dar mare la suflet, care s-a chinuit toată viața ca să-și țină unicul copil în școli. Prima oară Gheorghe a intrat în pușcărie în 1941, apoi s-a eliberat și a revenit în 1949. La început s-a distins atât prin ținuta lui demnă, cât și prin strădanii sale sufletești. Se ruga mult, cerceta cărțile sfinte și adâncea problematica creștină. Deși modest, personalitatea lui se impunea de la sine. Era tăcut dar punctul lui de vedere avea mare greutate. Părea un mistic prin excelență dar se dovedise deopotrivă dinamic și bun organizator. Spiritul său de sacrificiu nu avea margini. Știa să fie prieten și deschidea ușor inimile oamenilor. Mulți căutau să și-l apropie.

După ce s-a eliberat a intrat la facultate și s-a impus cu autoritate atât printre colegi cât și printre profesori. Când lua cuvântul la seminarii era ascultat cu luare-aminte. Profesorul Victor Jinga și-l făcuse amic. Era apropiatul și altor profesori. Unul dintre ei studiase francmasoneria și l-a introdus în tainele ei. Marxismul îl descifrase singur, mai bine și mai cutezător decât profesorii care tindeau în perioada aceea spre compromisuri de conștiință.

În anii 1944-1949 Gheorghe conducea studențimea din Brașov. Se pregăteau de luptă contra comuniștilor. La primul val de arestări din 1948 a scăpat vigilentei Securității. Erau vremuri tulburi. Mulți tineri au luat atunci drumul munților, constituindu-se în grupuri de partizani. Viața în munți era grea. Țara era înfierbântată și gata să se răstoarne dar avea nevoie de ajutor din afară, care însă nu a venit. De multe ori eroismul românilor a fost zidul de apărare al Europei, când împotriva barbarilor, când împotriva turcilor și acum venise rândul rușilor. Eram însă sub ocupație rusească și fără sprijin militar. Nu era de conceput o acțiune contrarevoluționară. Fără a avea nici o ieșire, românii au fost arestați în valuri. Întemnițarea lor a anihilat orice rezistență în popor și astfel s-a putut construi socialismul.

Gheorghe a fost și el arestat în 1949 la Brașov. În fond nu făcuse nici un act criminal, pregătise însă rezistența. Și n-a fost iertat pentru această cutezanță. A fost supus timp de un an unei anchete dure care i-a distrus sănătatea. În timpul torturilor s-a rugat cu putere și spunea că a simțit real ajutorul lui Dumnezeu. A primit 15 ani de muncă silnică și a fost adus la Târgu-Ocna, căci pe lângă ciroza hepatică se îmbolnăvisese și de T. B. C.

Între noi s-a distins din primul moment. Rostea zilnic, pe lângă rugăciunile obișnuite, de cinzeci de ori Psalmul 50, dedicându-l de fiecare dată unui om sau unei cauze. Se ruga uneori în pat, alteori la plimbare, numai să fie liniștit. Era senin și evident desprins de cele lumești. Credea nelimitat. Izvorau din el curăție și înțelepciune, bunătate și severitate, pace dar și luptă, certitudine dar și neobosită căutare. Înseta după apele cele mai adânci ale vieții lăuntrice. Când a aflat de rugăciunea minții a început s-o practice, înlocuind treptat Psalmul 50. Înainta repede și intens. În curând a ajuns să o rostească în inimă. Simțea un plâns răcoritor curgând înăuntru. Vedea lumina lăuntrică. Se bucura de darurile Duhului Sfânt. Dumnezeu îi dezvăluia adâncă orânduire a lumii și a omului. Se bucura că trăiește, că e om și creștin. Era feciorelnic și hotărât să rămână toată viața al lui Hristos. Căci râvna lui pentru Dumnezeu îl mistuia cu slava vieții veșnice.

Totuși rămânea un luptător. Pe lângă preocupările strict sufletești căuta febril formulele de viață socio-politică creștine. Țintea spre o alcătuire armonioasă, religioasă a lumii. Împreună cu Valeriu s-a decis să slujească toată viața pe Hristos și Biserica. Nu voia să ajungă monah ori cleric, ci găsea că misiunea sa, deși celib, este ca mirean. În discuții repetate căutau amândoi coordonatele creștinismului viitor și metodele de realizare. Amândoi erau plini de duh, dar Valeriu excela în cuvânt iar Gheorghe în faptă.

Într-o perioadă a fost luat de Securitate și chinuit pentru a deveni delator dar răspunsul său ferm și definitiv l-a salvat.

Între noi el era un fel de catalizator prin darul său de a se împrieteni cu toată lumea. Știa să se comporte diferențiat de la om la om. În apropierea lui te simțeai bine și-ți puteai deschide sufletul.

Din Târgu-Ocna a fost dus la Caransebeș și apoi la Aiud. Pe oriunde a trecut a lăsat o impresie frumoasă. Deși era atât de modest, totuși personalitatea lui s-a impus. I-a ajutat pe mulți să descopere puterea Rugăciunii lui Iisus, a contribuit la formarea conștiinței creștine și a fost o pildă de dârzenie sufletească. Adesea a stat laolaltă cu oameni răi ori cu delatori care l-au chinuit și l-au provocat, dar pe care i-a dominat cu bunul lui simț, cu tactul lui iscusit, cu marea sa putere de dragoste. Deși iubea mai presus de toate rugăciunea, era sociabil, amabil, preocupat de problemele actualității și de perspectivele de viitor. Cei care i-au fost în preajmă în acei ani vorbesc despre el ca despre un om excepțional.

În anii aceia regimul alimentar din Aiud era mizerabil, izolarea totală, tensiunea permanentă, încât ciroza sa făcea progrese. După 15 ani de detenție, când mai avea câteva zile până la eliberare, era atât de epuizat încât l-au dus la infirmieria închisorii. Aici însă nu a durat mult și s-a stins, conștient, împăcat, fără oscilări și încredințat că în lume va birui Hristos. Este înmormântat fără cruce în cimitirul politic din Aiud, pământ care a primit o bună parte din floarea neamului românesc din acest secol.

O altă figură cu totul aparte – de data aceasta nu prin sfințenie, ci prin tragism – între deținuții penitenciarului-sanatoriu Târgu-Ocna a fost pastorul evreu R. W...

Într-o bună zi s-a anunțat la închisoare sosirea unei dube noi. Încă de la poarta penitenciarului se auzeau țipete ca de pasăre rănită care ne înfiorau și ne întrebam: ce poate fi? În fine, convoiul jalnic și-a făcut apariția: doi deținuți ruși, prăpădiți, împleticindu-se, târându-și greu zdrențele și ciolanele, unul întins pe targă iar altul susținut pe umerii a doi bărbați. Acesta din urmă țipa ca din gură de șarpe. Era un bărbat înalt, blond, cu profil frumos, semitic, evreul W...

Purta un costum albastru de stofă care de sus și până jos era murdar și infectat cu puroiul ce curgea din ganglionii de la gât. Cămașa albă putrezise și hainele de asemenea. Avea caverne în ambii plămâni. Avea abcese reci în omoplați și coaste care și acelea puroiau. Fața și mâinile erau scorjite de un amestec de tegumente, puroi, sânge și murdărie. Era nebărbierit și plin de mizerie pe cap. Cum făcea un pas, se mișca o coastă ruptă ori un șold bolnav și omul țipa înfricoșător. Am deslușit printre strigăte: „Iisuse, Iisuse!”.

Când a intrat pe poarta țarcului nostru, B. l-a recunoscut și a zis:

— Bine ai venit, trimisul Domnului!

La care acesta a răspuns:

— Iată că mă întâmpină un înger al lui Dumnezeu! Lăudat să fie!

— În veci! Amin!

Omul acesta venea de la beciul al doilea al Securității, unde fusese ținut doi ani izolat și când s-a considerat că va muri, a fost trimis spre înmormântare „umanitară” în sanatoriul Târgu-Ocna. Văzând starea gravă în care se găsea, am intervenit să se evacueze o rezervă și l-am dus acolo. La început s-a mutat cu el B. pentru a-l îngriji, apoi am venit eu, căci oboseala era epuizantă. W. nu credea că va mai trăi. Deși era îngrozit și crispat, totuși i-a zis lui B.:

— Du-mă în curte, să vestesc legionarilor pe Domnul!

— Dragul meu, i-a răspuns B., te cunosc bine și-ți știu râvna, dar ai răbdare să-i cunoști pe acești oameni și apoi vei înțelege ce ai de făcut.

— Adică?

— Aici se trăiește o viață creștină de cea mai autentică valoare. Vei vedea și te vei convinge!

— Bine, atunci vreau să-i cunosc!

— Ai răbdare. Măine te vom duce să-ți facem o radioscopie. Te vei întâlni cu un om a cărui viață ne este pildă multora dintre noi.

W. a căzut pe gânduri. Era nerăbdător. Chinurile fizice îi dădeau și o stare de agitație sufletească și cerebrală. Țipa neconținut.

În seara aceea A. a luat inițiativa unei colecte de haine pentru a-l primeni pe W...

— Măi neamule, măi fârtate, mă, care ai ceva de dat, vino la nenea, e o ocazie unică, dai neică pentru un jidan!

Vesel și glumeț și-a început treaba dar cu toată discreția, ca să nu se afle că „ajutorul legionar” funcționează și pentru evrei. S-au strâns de toate: un costum de haine, cămăși, ciorapi subțiri de lână, lenjerie și două pulovere de lână.

— Este suficient unul! Tu deci să-l iei înapoi pe al tău!

— Ba tu să-l iei pe al tău, căci eu mă eliberez peste șase luni!

— Lasă-te, mă, cu gluma, după cinci ani de ocnă urmează alții nenumărați de muncă obligatorie. Așa că eu dau, întrucât am două pulovere.

— Ai tu două pulovere, dar ai și două caverne, plus 20 de ani de muncă silnică!

— Tu întotdeauna o iei înainte ca baba în car! Cum e ceva de dat, cum e ceva de făcut, tu ai și sărit ars. Dar mai potolește-te, că-ți văd sufletul ieșind pe gură!

— Ba eu dau!

— Ba eu dau!

Mai în glumă mai în serios, deși se iubeau mult, prietenii se ciocneau pentru măsura dăruirii lor.

— I le vom da pe amândouă, am conchis eu.

Și așa s-a făcut. Iar darul din dar se face și acel pulover în plus a încălzit oasele obosite ale multora, căci dăruit a fost la rândul lui de W.

A doua zi A. cu încă doi băieți s-au prezentat cu un lighean cu apă fiartă, cu prosoape, scule de bărbierit și pachetul de schimburi.

— Am venit să îndepărtăm amintirile de la Securitate! au zis ei. Puteți rezista la o baie bună?

— Voi încerca. Vă mulțumesc.

— Pentru smerenie, ar trebui să încep cu picioarele, dar noi vom începe cu capul, căci el este stăpânul întregului trup. Și dacă țineți, mergem mai departe!

W. tușea, expectora și țipa. Ochii îi erau ieșiți din orbite. Se agita necontrolat din cauza durerilor. Cu mari necazuri au reușit să-l spele pe cap, fără însă a scoate crustele, căci riscau să facă răni. Cu cârpe ude i-au șters cât de cât trupul mizerabil, apoi picioarele. Unghiile erau imense. Au trebuit tăiate de medic în etape. L-au îmbrăcat frumușel – desigur că nu era nimic nou, dar toate erau curate și dăruite cu dragoste. Apoi A. a luat briciul și a început să-l pomădeze. Acolo singurul săpun existent pentru rufe, piele, dinți și bărbierit era un calup infect făcut din reziduri de petrol, care în loc să înmoaie, ustura pielea. W. tăcuse până atunci dar nu s-a putut abține să nu zică una. Și a zis:

— Uite, acum ai un jidan în mână, ești cu briciul pe beregata lui, de ce nu-l tai?

A. a zâmbit și i-a spus:

— Nu vreți să vă cânt o priceasnă? Uite, am să vă cânt „Ajutorul meu de la Domnul, cel ce a făcut cerul și pământul”.

După ce a terminat priceasna, nu a lăsat timpul să treacă și a adăugat:

— Acum am să cânt „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns când mi-am adus aminte de Sion. Să se lipească limba mea de gâtlejul meu de voi uita de tine, Ierusalime. Aliluia!”.

W. l-a întrebat:

— Oare cânti pentru mine, ori pentru că așa crezi?

— Dacă nu aș crede, nu aș cânta pentru nimeni, i-a spus A...

— Legionarii sunt creștini? a mai întrebat W...

— Am să vă povestesc azi numai o întâmplare din Pateric și lăsăm restul pe altădată.

Și i-a povestit un moment frumos din „Viețile Sfinților”. Apoi s-au despărțit, cu un fel de punte întinsă peste prăpastie.

La amiază W. a fost dus cu targa la raze, apoi l-au oprit pe coridor, la parter. Lângă el, pe o altă targă, era Valeriu. Doi oameni cu ochi albaștri și cu minți sclipitoare. Doi iubitori ai lui Hristos. Doi creștini martirizați, care cu ultimele eforturi făceau un gest de credință și jertfă de sine. Unul era român, altul era evreu, cu caracterele tipice ale rasei lor. Discuția a început direct, vie și viguroasă.

— Mi s-a spus că ești creștin, a zis W...

— Știu că sunteți pastor protestant, a răspuns Valeriu.

— Dar cum poate un naționalist român să fie creștin? Hristos a înfrățit toate neamurile, deci este o contradicție în definiție dacă admitem creștin și naționalist!

— Domnul pastor este evreu. Nu dorește mântuirea evreilor? Oare n-a iubit și Domnul poporul evreu?

— Desigur, a răspuns W... Domnul s-a născut din seminția lui David de 7000 de ani și eu mă trag din seminția lui Israel și-mi iubesc neamul pentru a cărui mântuire însuși Hristos a vărsat lacrimi.

— Înțeleg deci că domnul pastor este un naționalist, un naționalist evreu. Românii sunt și ei naționaliști. Noi ne-am născut prin fire români dar prin Har și prin Adevăr suntem creștini. Evreii nu sunt creștini nici după 2000 de ani! Naționalismul românilor nu este șovin, nici imperialist, nici rasist, ci decurge firesc din îmbinarea dintre credință și felul nostru propriu de viață. Noi mergem înfrățiți cu toți drept-credincioșii pe calea lui Hristos către Înviere. Prin Hristos toate neamurile au format Noul Israel și cu această conștiință tratăm noi problema națională, inclusiv problema evreiască.

— Atunci de ce sunteți antisemiți?

— Nu suntem antisemiți. Toate relele care vin peste poporul evreu sunt din vina lui. Nu înțelegeți oare că ei ispășesc Sîngele nevinovat pe care l-au vărsat și pe care continuă să-l urască? Noi iubim poporul evreu și-l dorim mântuit, dar trebuie să-i spunem Adevărul răspicat azi, așa cum și Domnul i l-a spus atunci. Numai așa îi așteptăm pe evrei în Noul Israel și avem mare râvnă pentru pocăința lor.

— Dar evreii au fost uciși de legionari la abator, spânzurați ca animalele!

— Este o înscenare josnică! N-avem cunoștință ca cineva să fi spânzurat evrei la abator. Și sunt evrei care știu asta foarte bine!

— Dar evreii uciși în pădurea de la Jilava?

— A fost un act necontrolat al unor oameni fanatici într-o împrejurare socială tulbură. Dar dacă puneți aceste crime pe seama legionarilor, atunci nu trebuie puse pe seama tuturor evreilor crimele săvârșite de Elena Lupescu ori de Ana Pauker și toți evreii stăpâni pe Securitate?

— Văd că îți iubești neamul, a zis R. W...

— Ne iubim neamul dar și pe toți oamenii din lume. Dorim din suflet încreștinarea întregului popor evreu, dar asta depinde de el, nu de noi. Știm că există o „rămășiță” a evreilor care urmează pe Domnul. Aveți toată dragostea noastră în Hristos dar suntem triști pentru că până și atunci când un evreu se încreștinează, în loc să vină la sursa directă, la Adevăr și la Har, o cotește puțin, e puțin sectar, are ceva de cântit, rămâne puțin în afară de Dumnezeu.

W. i-a răspuns:

— Voi aveți marele noroc că v-ați născut creștini și când vă treziți la Hristos, știți unde să intrați, dar noi... Eu sunt evreu de sute de generații și strămoșii mei au fost dușmanii lui Hristos, deci când L-am aflat am fost pus în fața dureroasei dileme de a nu ști pe ce ușă să intru!

— Înțelegem drama de care ne vorbește domnul pastor, dar dacă sunteți cu adevărat însuflețit de credința cea dreaptă, o veți găsi în Ortodoxie. Poate că de aceea ne-am întâlnit aici...

— Vrei să mă faci ortodox?

— E o poruncă sfântă!

— Poate vrei să mă faci și legionar? a întrebat malițios W...

— Aș dori să nu fi auzit această remarcă. Înțeleg însă perspectiva diferită din care privim lucrurile. Dar țin să vă precizez că noi nu ne găsim pe o poziție politică sau naționalistă, ci pe poziția celei mai autentice învățăături creștin-ortodoxe. De aici cheamă Domnul oile cele rătăcite ale casei lui Israel.

La aceasta W. a șoptit:

— Evreii nu mai sunt israeliți!

— Pentru acest cuvânt aș dori să vă sărut! a răspuns Valeriu.

W. a stat câteva clipe pe gânduri, apoi a continuat:

— Știi că Jurnalul de la Jilava al lui Codreanu a contribuit la încreștinarea mea? Un antisemit învață pe un evreu despre creștinism! Este cu adevărat surprinzătoare întâlnirea noastră de astăzi!

— Și o dorim rodnică! a încheiat discuția Valeriu.

Încet-încet R. W. a cunoscut atmosfera generală din penitenciar. El era foarte greu de suportat, încât B. m-a rugat să-l înlocuiesc. L-am îngrijit cu răbdare și dragoste în perioada cea mai grea. Băieții au continuat să-l spele până ce l-au curățat bine. Abcesele au fost operate tot de un medicinist deținut, cu toate condițiile precare de acolo.

— După eliberare am să-ți fac un sanatoriu! i-a zis R. W. drept mulțumire.

— Nu mă lua pe mine pe ovreiește! Voi nu știți decât ochi pentru ochi și plată pentru plată! Mie nu-mi trebuie nici o răsplată.

— Atunci de ce mă îngrijești?

— Uite așa, de dragul meseriei! Îți place?

Sănătatea lui era încă departe de a se fi restabilit. Îl îngrijeam pe cât îmi stătea în putință și căpătase încredere în mine. Omul acesta era adânc frământat sufletește. Avusese o viață plină de cotituri neașteptate și încercările nu-l

părăsiseră nici acum. Redau aici câteva din mărturisirile pe care mi le-a făcut, căci personajul merită atenție.

W. era fiul unei familii de evrei modești din România. Tatăl lui murise de tânăr și ei au rămas patru frați mărunței pe capul unei mame neajutorate. Din această cauză familia s-a mutat la Istanbul, când W. avea vreo 10-12 ani. În port acest copil al nimănui a cunoscut cele mai mizerabile decăderi și degradări umane. În scurt timp au revenit în București. Când W. avea 16 ani a plecat la Paris, fiind invitat de un unchi al său din America. Acesta era un publicist. Venise din S. U. A. în Franța pentru a ține niște conferințe comuniste. Atunci a cunoscut W., prin intermediul unchiului său, pe ambasadorul URSS-ului la Paris.

— Tinere, i-a zis acesta, avem nevoie de dumneata pentru România. Te voi trimite în URSS să faci o Universitate politică. Apoi ți se vor da misiuni de mare importanță pentru Revoluția internațională.

În scurt timp W. și-a însușit ideile marxist-leniniste, care-i păreau familiare și a plecat la Moscova. Timp de doi ani a făcut o școală condusă de o evreică comunistă. Acolo studiau oameni din toată lumea, cu toții fiind pregătiți pentru revoluția din cele cinci continente, cu deosebire însă pentru cea din Europa. Chiar în timpul cursurilor a fost trimis peste Nistru, în România, cu misiuni subversive.

Când a terminat școala a avut un rol conducător în lupta ilegală a comuniștilor din România dintre 1930-1940. A fost arestat și condamnat. A executat pedeapsa la Doftana, unde se găseau cei câțiva comuniști cunoscuți în vremea aceea. Majoritatea trecuseră prin URSS. Erau muncitori. Studiau marxism-leninismul. Foloseau cu predilecție „Cursul scurt al Istoriei Partidului” de Stalin. Relațiile dintre deținuții comuniști erau înveninate și dure, căci îndoctrinarea în spiritul urei de clasă neavând acolo cum să se manifeste, se declanșa într-un conflict sângeros între „tovarăși”. Aveau bune legături cu exteriorul, chiar și cu străinătatea, primeau „ajutorul roșu” și erau bine întreținuți. Provocau curent greve și manifestații rebele. În urma unei acțiuni de protest, W. a fost pedepsit la camera H. Era o cameră umedă și rece. După câteva zile l-a cuprins disperarea și cu acest prilej a făcut prima rugăciune din viața sa. „Dumnezeule, a zis el, eu știu că Tu nu ești, dar dacă ești, scoate-mă de aici!”. Și a fost scos din camera H nevătămat. W. nu avea nici o bază religioasă, nici mozaică cel puțin. Era un fanatic revoluționar comunist.

Prin anul 1939 s-a îmbolnăvit de plămâni și a fost eliberat din închisoare. A locuit o vreme în casa unei familii de protestanți din regiunea Brașovului. Soția, și ea activistă revoluționară, nu era cu el. De la acei țărani simpli a luat W. Biblia și a citit-o. I se părea că intrase într-un univers binecunoscut și familiar. Țăranii nu au putut să-i dea prea multe îndrumări dar a cunoscut un evreu care era pastor creștin. Acesta a început să-i tălmăcească sensurile adânci ale Bibliei. Și era suficient un cuvânt ca W. să înțeleagă ideea în întregime, cu toate consecințele și implicațiile ei. Era atras, uimit și convins. Deci a primit să fie botezat dar botezul a fost luteran.

Mai târziu, când s-a întâlnit cu soția și și-au luat un apartament în oraș, într-o noapte W. i-a mărturisit că s-a botezat. Ea a sărit ca arsă și a strigat:

— Cum e cu putință? Spune-mi că n-ai făcut tu blestemăția asta!

El însă i-a răspuns: — Am descoperit adevărul și L-am primit pe Hristos. Sunt creștin!

— Dacă ai făcut asta, eu nu vreau să mai trăiesc! a zis ea și a alergat la fereastră să se arunce.

Cu greu a reușit să o prindă și să o calmeze. A urmat o perioadă de insuportabilă tensiune care însă a sfârșit prin botezarea ei.

— Da, aici este rostul lui Israel. Hristosul a venit. Prin Biserica creștină se va mântui poporul evreu. Misiunea lui se va împlini prin creștinism, erau concluziile familiei convertite.

W. a învățat cu ușurință ebraica veche, care curgea de la sine. Vorbea de altfel șapte-opt limbi străine. Cu temperamentul său impetuos și cu inteligența sa strălucită s-a făcut repede cunoscut în cercurile creștine din București.

În 1940, când s-a instalat în România guvernarea naționalistă și ocupația militară germană, pastorul comunității evreiești luterane organizate de Misiunea suedeză pentru încreștinarea evreilor din România a dispărut misterios și W. a ajuns pastor al acestei biserici. Predica plin de înflăcărare. Veneau să-l asculte și ortodocși ori catolici, dar cu deosebire neoprotestanți. Evreii creștini erau atunci scutiți de orice suspiciune sau obligație și își desfășurau activitatea în deplină libertate.

W. ajunge să aibă relații ministeriale și la cele mai înalte nivele bisericești. Are un băiat și pe un altul român îl înfiază, crescându-i împreună. În 1944, când au sosit trupele sovietice în România, W. împreună cu ai lui le-au ieșit înainte și au împărțit ostașilor Biblie în limba rusă.

În 1946 a avut loc o conferință a confesiunilor din România convocată de Ana Pauker, evreică și conducătoare a comuniștilor. Atunci a luat cuvântul rabinul șef Șafran, care a acuzat pe creștini că-i prigonesc pe evrei și a amenințat cu răzbunarea, căutând în același timp să nege dumnezeirea lui Hristos; ei, evreii, a spus Șafran, sunt poporul ales!

Creștinii prezenți acolo au înghețat de frică. Un mitropolit român a vorbit ca să nu tacă și a spus de toate dar nu a îndrăznit să-L apere pe Hristos și nici pe români. Catolicii au fost demni dar reținuți. Protestanții au fost confuzi și oscilanți. În sală se găsea și W. împreună cu soția sa care i-a zis:

— Tu trebuie să-i spui rabinului adevărul. Cere deci cuvântul!

Cum și el era reprezentant al mișcării ecumenice, i s-a îngăduit să vorbească. A început prin a evoca originea sa iudaică, apoi a mărturisit cum a ajuns creștin, în fine a trecut la atac împotriva lui Șafran și a păcatelor și necredinței poporului evreu, pe care le-a dezvăluit cum numai un evreu poate să o facă.

— Voi sunteți vinovați! a strigat el. Păcatele voastre au urcat până la cer. Voi urâți, voi uneltiți, voi împilați, voi mințiți împotriva lui Hristos și a Bisericii Sale. Ați pierdut dreptul de popor ales prin uciderea lui Hristos și nu vă rămâne decât să vă pocăiți și să vă încreștinați! Căci Cel pe Care Îl prigoniți este Cel vestit patriarhilor și prorocilor. În afara lui Hristos nu aveți mântuire!

Rabinul făcea spume, Ana Pauker a dat ordin să fie întreruptă radiodifuzarea discursului. Sala aplauda frenetic. Adevărul ieșise la lumină prin W. Când a terminat cuvântarea era sleit, o putere mare ieșise din el. Au venit ai lui și l-au scos pe o ușă laterală, fiindcă evreii îl așteptau să-l ucidă.

W. și-a continuat activitatea pastorală în cadrul Misiunii suedeze dar avea repetate neplăceri cu actele de huliganism ale evreilor, care adesea invadau

biserica provocând scandal. Mama și frații săi au plecat în Palestina, comunicându-i să nu vină acolo căci va fi distrus.

În 1948, într-o duminică, pe când se îndrepta spre biserică, a fost oprit pe stradă și dus cu mașina la Securitate. Acolo îl aștepta colonelul Dulgheru, evreu și el, care învărtind un pistol în mână i-a zis batjocoritor:

— Ai sosit la timp și la timpul potrivit vei ține predica la biserică.

A fost dus la subsolul 2 al Securității. Acolo, izolat, cu aer rău, cu rezistența slăbită, s-a îmbolnăvit. Nu a fost înregistrat cu numele lui, căci se interesau de el ambasadele străine, ci sub numele de Vasile Georgescu. Deci Securitatea răspundea invariabil că nu exista nici un arestat cu numele R. W... Între timp i-au întemnițat și soția. I s-a organizat apoi un proces secret și a primit 20 de ani de muncă silnică. Așa a ajuns în 1950 la Târgu-Ocna.

După ce și-a mai revenit puțin din starea jalnică în care fusese adus, W. a fost mutat în camera 4, chiar în patul din fața lui Valeriu. Au urmat deci discuții îndelungate între cei doi, în care inteligența speculativă și impregnată de materialism a pastorului era mlădiată de gândirea lucidă, profundă dar smerită a lui Valeriu. Zi de zi W. iscodea tot felul de chițibușuri, care erau de fapt izvorâte din frământările sale interioare și de fiecare dată Valeriu pune ordine în gândirea evreului. Așa de pildă într-o zi a întrebat:

— Oare cine e mai mare, Hristos sau Marx? E mai bine cum a spus Iisus ori cum a spus Marx?

Deținuții din cameră, care se închinau lui Hristos și respingeau categoric marxismul, s-au simțit jigniți și mulți i-au pus la îndoială buna-credință. Dar Valeriu a intervenit cu blândețe:

— Fraților, acest om e chinuit de propriul său trecut. Trebuie să-l înțelegem și să-i dăm răspunsul care să-i lămurească problema. Marx cutremură un secol. El așează lumea pe fagașul materialismului ateu, care vede universul și omul ca un mecanism. Aplicarea principiilor lui în societate duce la robie, tiranie politică și mutilarea spirituală a indivizilor. Iată ce este Marx pentru omenire. Noi suntem datori să-i dăm o replică creștină, să arătăm prin însăși viața noastră ce înseamnă Hristos și învățătura Lui pentru lume.

În altă zi W. a spus dintr-o dată:

— Există totuși antisemitism creștin!

Valeriu i-a răspuns:

— Creștinii se găsesc pe poziție de dragoste pentru evrei dar nu și pentru fărădelegile lor, acestea merg în fața dreptei Judecăți.

— Dar s-au făcut crime și abuzuri!

— Din partea cui? Cine provoacă oare, creștinii pe evrei ori evreii pe creștini? Oare apartenența la „seminția sfântă” absolvă de răspundere orice evreu de orice fapte? Iată, reeducarea din Pitești a fost condusă de Ana Pauker, colonelul Zeller și alți evrei. Vă solidarizați toți cu astfel de crime? E vremea să renunțați la solidaritatea în rău bazată pe orgoliul rasial. Când va pătrunde în sufletele evreilor dragostea care-i animă pe creștini, atunci se va putea discuta de la dragoste la dragoste și adevărul va ieși la iveală ca untdelemnul deasupra apei. Evreii s-au încătușat sufletește și mintal în sângele pe care l-au vărsat. Ei trebuie să se smulgă din duhul căruia singuri s-au înrobit. Atunci se va apropia ziua bucuriei pentru noi și pentru voi.

— Oare Dumnezeu poate ierta poporul evreu? Nu crezi că sângele iudaic îi este refuzată mântuirea?

— Cred că pocăința evreilor este o problemă duhovnicească și nu rasială. W. a rămas puțin pe gânduri, apoi a spus:

— Nu toți evreii sunt învederați anticreștini, nici învederați rasiști, sunt mulți de bună credință, mulți capabili, cinstiți, dar ori sunt dezinformați, ori se lasă antrenați de ceilalți, ori sunt terorizați. Cunosc un rabin care s-a încreștinat de bună voie dar s-a întors la iudaism de groază.

Valeriu a conchis:

— Ar trebui mai multă strădanie creștină pentru întoarcerea evreilor!

În aceeași cameră era și arhimandritul G., care-și trăia ultimele zile de viață. El i-a spus lui Valeriu:

— Admir răbdarea cu care-l tratați pe acest pastor. Poate este numai o risipă inutilă de dragoste și inteligență. Nu-mi inspiră încredere acest om. Dar e bine că faceți ce faceți.

Între timp W. continua cu atitudinile lui oscilante. O dată un deținut căruia i s-a adresat cu „tu” i-a răspuns tot cu „tu”, fapt care l-a revoltat pe pastor, deși el fusese vinovat. Valeriu i-a spus:

— Rugăm pe domnul pastor să folosească aceeași termeni cu care i se vorbește. Altfel riscă să se iște conflicte și ele pot fi evitate cu puțină smerenie și bună-cuviință.

Altă dată doi dintre bolnavii din cameră l-au rugat să înceteze puțin discuția întrucât aveau nevoie de liniște dar el nu s-a putut stăpâni și a continuat. Cei doi l-au acuzat de lipsă de bun-simț, ipocrizie și provocare.

— Țasta e antisemitism! a ripostat el.

— N-am fost și nu sunt antisemit, a răspuns un deținut mai glumeț, dar dacă toți evreii sunteți așa, încep să-i înțeleg pe antisemiți!

Valeriu a încercat să liniștească atmosfera dar n-a reușit. Totuși în ziua când au simțit că li se apropia sfârșitul, cei care-l apostrofaseră pe W. au mers și i-au cerut iertare, gest care l-a impresionat profund. Simțea duhul sincer al acelor oameni. Stânjenit, și-a cerut și el iertare și așa s-au despărțit împăcați.

După asta W. a zis:

— Aici am cunoscut cu adevărat pe Hristos, aici am întâlnit pe adevărații creștini. Lenin cu încă trei-patru tovarăși au întocmit într-un parc din Elveția planurile prin care au răsturnat jumătate din Europa. Eu, dacă aș avea o sută de oameni ca aceștia de aici, aș putea să schimb fața lumii!

Într-una din zile a fost adus la sanatoriu un evreu talmudist cocoșat, foarte grav bolnav. Când a intrat în contact cu atmosfera din camera 4, ura lui împotriva creștinilor s-a dezlănțuit violent:

— Voi, creștinii, sunteți vinovați de pogromul împotriva evreilor. Ne vom răzbuna după legea noastră!

— Dimpotrivă, i s-a răspuns, creștinii sunt victimele directe sau indirecte ale evreilor. Evreii au ucis pe Hristos și-i prigonesc și-iucid pe creștini ori de câte ori au ocazia în istorie, ca să ajungă ei înșiși stăpânii lumii. Dar lumea modernă nu poate accepta guvernarea unui neam străin care se consideră Israel.

— Noi suntem Israelul prin alegerea divină!

— Israelul este haric și nu născut dintr-o anume seminție.

— Voi sunteți antisemiți și prin asta nesocotiți legământul dat de Dumnezeu poporului evreu!

— Antisemit nu a fost Hristos, ci Iuda, Ana, Caiafa și poporul care a cerut răstignirea. Antisemiți nu sunt creștinii, ci evreii care luptă împotriva evidenței, căci ei știu bine că Hristos este Dumnezeu dar prin Talmud și Cabala au răstălmăcit învățătura revelată a Vechiului Testament. Ei se închină fie vițelului de aur împotriva Dumnezeului lui Moise, fie lui Satana împotriva adevărului lui Hristos. Poporul evreu l-a dat pe Hristos dar e incapabil să-L urmeze, căci el însuși se consideră Hristos – iată culmea demonismului la care a ajuns!

— Creștinii au colaborat cu Hitler împotriva creștinilor! a strigat talmudistul.

— Dar tot creștinii au fost marii martiri ai lagărelor naziste! De altfel, nazismul a fost un iudaism relativ.

— Cum vine asta?

— Evreii s-au declarat pe ei înșiși drept ființă sfântă, însuși Mesia, deci rasismul lor este absolut. Hitler a declarat pe arieni drept rasa superioară, deci o formulă relativă. Mai mult, nici nazismul nu a fost creștin, ci anticreștin. Hitler îi suspecta pe creștini de semitism.

— Creștinii nu i-au apărat pe evrei împotriva nazismului!

— Creștinii i-au apărat pe creștini și pe evrei în măsura posibilităților istorice de atunci. Evreii acuză pe creștini că i-au prigonit prin Hitler, dar asta este o dublă ipocrizie: pe de o parte ei știu că nu se putea face mai mult atunci, pe de altă parte vor să justifice uciderea creștinilor pe care ei o săvârșesc prin comunism.

— Dar evreii sunt victimele lui Stalin și ale comunismului!

— Asta e o ipocrizie și un tupeu tipic iudaic. Se știe bine că evreii au creat materialismul istoric, au condus revoluția sovietică, au dezlănțuit prigoana împotriva Bisericii creștine și a tuturor oamenilor care au refuzat comunizarea. Aici W. a intervenit ferm în discuție:

— Comunismul este instrumentul de iudaizare a lumii.

— Pentru această afirmație vei plăti scump! i-a strigat înfuriat evreul talmudist.

W. însă a continuat netulburat:

— În lupta dintre Stalin și Troțki a învins Stalin, care s-a folosit de evrei. El le-a refuzat puterea dar nu și serviciile. Așa că evreii au ales locul doi în comunism și nu l-au părăsit niciodată. Ei sunt calul troian al revoluției comuniste.

— Ființa poporului evreu este sfântă și va pieri oricine se va atinge de ea.

— Tocmai asta este greșeala rabinică, a spus W., rasismul de tip divin, dominația lumii de către evrei. Obsesia puterii mondiale îi satanizează pe iudei! Dar lumea a ajuns la o stare de conștiință care nu mai poate admite împărăția universală a evreilor. Nici comuniștii, nici capitaliștii nu sunt dispuși să dea puterea în mâna evreilor.

— Poporul evreu își dovedește mesianismul prin influența lui mondială și prin crearea statului Israel, a replicat cocoșatul.

— Nu cu puterea lui Dumnezeu au făcut ei aceste fapte, ci ca Antihriști ce s-au închinat lui Satana.

— Meriți să fii ucis! a strigat turbat talmudistul.

— Și mama și frații mei mi-au spus la fel, a răspuns senin W...

După ce s-a mai liniștit, cocoșatul a reluat:

— Evreii au fost capabili să creeze după 2000 de ani statul israelit și vor fi capabili să conducă lumea întreagă.

W. i-a răspuns:

— Statul Israel este o dovadă a vremurilor apocaliptice de sfârșit de lume, de venire a doua oară a lui Hristos. Puterea vi se va lua. Iubesc poporul evreu, e poporul meu dar cred că numai prin Hristos se va mântui. Locul evreilor va fi unul de cinste în creștinism. Acum însă când sunt îmbătați de putere, ei nu pot vedea adevărul, nu se pot pocăi. Aș vrea să fiu și eu anatema ca Pavel, numai să pot mântui pe unii dintre ei!

— Vom rezidi templul lui Solomon și vom șterge orice urmă de creștinism din Ierusalim!

— Veți fi din nou loviți cumplit, a zis W...

— Ne vor apăra creștinii, a răspuns cu tâlc evreul talmudist. Am reușit să naștem un complex de vinovăție în conștiința creștinătății, care o paralizează și prin care o vom supune.

— Vinovăția este a voastră, dar voi respingeți Adevărul. Hristos încă vă mai întinde mâna prin care vă puteți salva. Și va veni vremea prorocită în care evreii vor intra în numărul creștinătății; atunci va fi slavă și bucurie pe pământ.

— Avem o moștenire comună, a încercat evreul să cotească discuția.

— Hristos ne desparte, i-a retezat-o W... Chiar Moise și prorocii sunt ai noștri. Dacă ați urma lui Moise ați fi creștini!

— Nu evreii, ci romanii L-au ucis pe Hristos, a insistat talmudistul.

— Evreii L-au ucis prin forma legală de atunci, deci prin romani. Nu romanii L-au urât pe Hristos, ci evreii. Nu pe romani îi acuză Hristos, ci pe evrei.

— Nu poporul evreu L-a ucis pe Hristos, ci căpeteniile lui.

— Poporul evreu, cu unele excepții de credincioși, și-a urmat conducătorii și este vrednic de ei.

— Au trecut zeci de generații de la Ana și Caiafa, e vremea să se uite crima de atunci.

— Urmărește ce fac evreii de atunci și până azi împotriva creștinilor și a tuturor oamenilor și vei înțelege de ce li s-a spus că păcatul împotriva lui Hristos va fi iertat, dar păcatul împotriva Duhului Sfânt nu li se va ierta. Evreii de azi sunt mai vinovați decât evreii care L-au ucis pe Hristos!

Bolnavii din camera 4 ascultau uimiți. W. vorbea din propria lui otravă sufletească, de care acum se simțea eliberat. Talmudistul s-a jurat să-l denunțe după eliberare la mai-marii comunității evreiești, care-l vor distruge. Însă în scurt timp a murit. După această confruntare Valeriu i-a spus:

— Domnul pastor cunoaște foarte bine adevărul, rămâne numai să se statornicească în el.

W. s-a înclinat ușor și a rămas pe gânduri. Cunoștea într-adevăr mai bine ca alții problema evreiască și raportarea ei la creștinism. Avusese discuții aprinse pe această temă cu fratele său, care era mare maestru în Loja secretă iudaică, lojă ce controla masoneria internațională.

— Cum vreți voi, vreo 15 milioane de evrei, să guvernați 4 miliarde de neevrei? îl întrebase W...

Iar fratele i-a răspuns:

— Avem prozeliți suficienți. Unii știu că ne sunt prozeliți, alții nu știu dar toți sunt la dispoziția noastră și noi vom fi dumnezeul lor. Noi am creat

francmasoneria iar prin comunism, capitalism, materialism și umanitarism am dat deja o spiritualitate iudaică întregii lumi. Lumea se iudaizează zi de zi. Evreii sunt fermentul secolului XX.

— Dar Hristos a venit! zicea W.

— Nu a venit. Acela a fost un fur și un trădător al poporului ales.

— De ce nu vine atunci Hristosul?

— Însuși poporul evreu este Hristosul!

Atunci W. a luat foc și a început să-i demonstreze fratelui său că poporul evreu e plin de nelegiuire și păcat, încât nu poate fi frumosul, sfântul și desăvârșitul Hristos. Acela a fost și rămâne Iisus Hristos.

— Vă urâm, i-a strigat fratele lui, și tu ești un trădător al neamului nostru. Când vom rezidi templul lui Solomon, vom face în cetatea Ierusalimului cea mai mare statuie din lume pe care vom scrie: „Să nu uitați niciodată ce v-au făcut vouă creștinii!”.

— Pieirea ta prin tine, Israele! i-a replicat W... Voi nu mai aveți cer, căci dincolo de pământ nu aveți nici un ideal!

În ciuda atitudinii lui tranșante, W. era plin de frământări. Drama lui se consuma lăuntric cu puterea unui foc mistuitor. O dată când am venit să-i curăț rănilor mi-a spus:

— Te rog să mă ascuți. Am de mărturisit lucruri grave care trebuie cunoscute. Nu știm care dintre noi va mai scăpa din temnița asta. Simt nevoia să vorbesc.

În timp ce-mi spunea acestea a intrat politrucul strigând:

— Hei, W., ce faci? Te spovedești lui I. I.?

W. s-a înfuriat:

— De unde știe ciobanul ăsta că chiar vreau să mă spovedesc? Satana nu mă lasă să fiu deplin al lui Hristos!

A trebuit să ne despărțim dar pe parcurs W. a găsit prilejuri să-mi dezvăluie lucrurile care-l frământau. O făcea în funcție de conjunctura din penitenciar dar și de mișcările lui sufletești. Uneori era cald și sincer, alteori suspicios și închistat. Tot ce scriu aici sunt mărturisiri directe pe care le am de la acest om.

Evreii, îmi spunea el, vor să stăpânească lumea. Ei cred că sunt aleșii lui Dumnezeu. Cred că ființa lor națională este sfântă. Întrucât nu a apărut „Hristosul” pe care-l așteaptă, au ajuns la teoria că însăși ființa rasială a poporului evreu, deci evreii înșiși în totalitatea lor sunt „Hristosul”. Drept urmare refuză să admită că au păcate și de aceea interzic orice critică, oricât de justificată împotriva poporului evreu, acuzând de antisemitism și făcând scandal și vâlvă în lumea întreagă că din nou sunt pradă pogromului. Pe lângă asta exagerează cu sută la sută suferințele și jertfele pe care le-au dat în timpul războiului dar uită rolul lor din revoluția bolșevică, în care holocaustul împotriva creștinilor nu are asemănare. Ei acuză pe creștini de antisemitism pentru a nu fi ei acuzați de anticreștinism. Consideră sfânt sângele lor și-l răzbună cu unu la o sută.

După război evreii au crezut că a sosit momentul revoluției internaționale dar au trebuit să dea înapoi, căci s-a ivit opoziția americană. Acum s-au masat în America dar n-au părăsit nici comunismul, căci joacă o carte dublă și în final vor trece de partea celor care vor învinge. Ei sunt acum singura forță care are putere atât în comunism cât și în capitalism, ceea ce le dă un larg spațiu de manevre. Bizara alianță comunisto-capitalistă este opera lor, căci capitaliștii evrei și

francmasoneria iudaică au finanțat comunismul. Mai presus de toate evreii luptă pentru cauza lor, și deci sunt solidari între ei indiferent pe ce baricadă se găsesc. Puterea lor este imensă. Influența lor e hotărâtoare atât la Kremlin cât și la Casa-Albă.

Este adevărat că a existat un conflict de putere cu Stalin, dar nici Stalin nu i-a alungat pe toți, nici ei n-au părăsit niciodată puterea sovietică. Evreul Cuganovici a fost socrul lui Stalin. Când au cerut să aibă și ei parlamentari în Soviete, Stalin le-a spus:

— Aduceți-mi un singur evreu miner și atunci voi vedea dacă voi reprezentați clasa muncitoare. Voi nu puteți fi reprezentați ca națiune, căci nu aveți un teritoriu al vostru. Deci vă voi crea o țară în Siberia.

Ei n-au acceptat. La scurt timp a apărut o carte la Editura Politică în care se spunea că poporul evreu și-a îndeplinit ultima misiune istorică prin contribuția la Revoluția bolșevică dar de aici înainte el va trebui să se topească în masa proletariatului și a popoarelor internaționale. Cartea nu a plăcut evreilor și au reușit să-l determine pe Stalin s-o retragă din circulație. Dar ei nu s-au retras din U. R. S. S... Influența lor s-a păstrat neștirbită în punctele cheie. În plus au izbutit să-i iudaizeze pe comuniști, care gândesc și acționează ca evreii. De pildă ura comuniștilor împotriva creștinilor este pur iudaică. Numai ei îl urăsc pe Hristos atât de absurd și de total.

Evreii însă manevrează lumea și prin alte mijloace. Francmasoneria este dominată și dirijată de ei. Capitalismul este în cea mai mare parte controlat de finanța evreiască. Influența lor politică este covârșitoare. Sunt orbiți de putere și au o forță revoluționară care stârnește admirație, dar nu au har. În aceste condiții este greu de crezut că se poate aștepta de la ei umilința care i-ar încreștina.

Acum evreii discută cu Vaticanul și cer să nu se mai considere că poporul evreu l-a ucis pe Hristos, ci romanii și câteva căpetenii ale iudeilor. În felul acesta vor să schimbe adevărul evanghelic. Ei ignoră faptul că de 2000 de ani nu fac altceva decât să-L urască pe Hristos și să uneltească împotriva tuturor oamenilor. Discuțiile de la Vatican nu sunt decât o manevră politică. Evreii vor de fapt distrugerea Vaticanului și a întregului creștinism pentru a le putea prelua ei. Totuși evreii radicali talmudici refuză orice fel de încreștinare și vor să iudaizeze lumea și să se instaleze ca mari pontifi. Dincolo de aceste orientări, evreii sunt solidari între ei în atingerea scopului final. Duhul minciunii satanice îi stăpânește. Ei sunt acei „câini scrijeliti” cum îi numește Pavel, ei sunt dușmani ai tuturor oamenilor. Și totuși dintre ei va ieși o rămășiță care se va mântui prin Hristos. Ultimul popor care se va încreștina sunt evreii. Suferințe cumplite se deschid în fața istoriei.

Făcând aceste mărturisiri, R. W. era el însuși înfricoșat dar o făcea cu forța pe care o exercita asupra conștiinței sale credința în Hristos. Căci dincolo de oscilațiile sale, W. credea în Iisus și credea că numai prin El se va mântui poporul evreu. De fapt frământarea fundamentală a acestui om era raportul dintre dragostea lui pentru neam și dragostea pentru Hristos. Acest conflict ieșea adesea la suprafață și mulți îl suspectau și-l acuzau dar Valeriu l-a apărat în fața lor, făcându-i să înțeleagă drama acestui om, dramă pe care noi românii nu o cunoaștem, căci românul s-a născut creștin.

Încet-încet apele tulburi din sufletul lui W. se limpezeau. Atmosfera de pace și dragoste care domnea printre deținuții din camera 4 era ca un balsam pe

zbuciumările lui lăuntrice. Dar încă nu văzuse tot. Urma să fie martorul unui gest care avea să-i salveze viața și să-i facă încă o dată dovada adevăratului creștinism.

În calculele tactice ale politrucilor din Târgu-Ocna intrau și elemente șocante. Așa se explică faptul că au permis să pătrundă în sanatoriu 10 grame de streptomicină pentru R... A fost un adevărat pelerinaj. Toți bolnavii se duceau să o vadă ca pe un miracol iar medicii săvârșeau un întreg protocol când o manevrau. R. a decis să dea această streptomicină lui Valeriu.

— Îți mulțumesc din suflet dar nu o pot primi, de ea depinde sănătatea ta! i-a zis emoționat Valeriu.

— Eu nu sunt atât de grav bolnav și condamnarea mea este mică. Am toate șansele să supraviețuiesc. Deci te rog să o primești! a insistat R...

B. a auzit și a spus:

— Avem datoria să-l salvăm pe W.! El este un apostol al lui Hristos și poate fi de folos oamenilor. Propun deci să-i dăm lui streptomicina.

Situația era delicată, căci atât pastorul cât și Valeriu erau primii candidați la moarte apropiată.

— O voi da lui Valeriu, a hotărât stăpânul medicamentului.

Valeriu a ascultat liniștit și a spus:

— Iată un prilej în care ne putem arăta dragostea pentru poporul evreu, dincolo de atitudinea lui față de Hristos. Sunt deci de părere să-i dăm lui W. streptomicina.

— Nu! s-a împotrivit R... Rămân la prima mea hotărâre. Dorim să trăiești, avem nevoie de astfel de oameni!

— Bine, a zis Valeriu. Primesc streptomicina și-ți mulțumesc. Sunt nevrednic de dragostea ta.

A luat deci streptomicina și a dăruit-o la rândul său lui W... Era atât de ferm în gestul lui încât nici R. și nici nimeni nu a putut obiecta. Acele 10 grame de streptomicină au salvat viața lui W... El trăiește iar Valeriu s-a stins din viață.

Spre sfârșitul anului 1951 credeam că Valeriu își trăiește ultimele zile de viață. Slăbise, era epuizat, nu se mai putea hrăni. Era străveziu. Suferea îngrozitor și neconținut. Dar prin nu știu ce minune a primit un pachet de la familie în care erau și 18 grame de streptomicină. Mai primise ceva lenjerie, un pulover și o haină, dar haina era micuță ca de copil. Valeriu a privit-o zâmbind și a spus:

— Cred că mama mea dragă s-a gândit că Domnul l-a ajutat pe fiul ei să devină prunc, așa după cum dorea și de aceea mi-a trimis o haină de copil! Apoi a adăugat:

— Oare cu ce sacrificii au putut surioarele mele sărace și singure să-mi facă rost de streptomicină? Ele nu știu că nu mai am mult de trăit. Alergarea mea se sfârșește aici. Nimic nu mă mai poate salva acum, cel puțin în condițiile de aici. Nu avem nici un semn că sfârșitul suferinței noastre se apropie și nu cred că eu mai pot ajunge acolo. De aceea aș vrea să salvăm viața cuiva care are șanse să trăiască. O fac cu toată libertatea sufletească și fără nici o părere de rău. Vă rog să alegeți voi bolnavul care are nevoie de cele 18 grame de streptomicină.

— Asta nu se poate! i s-a răspuns categoric. Ție ți-a fost trimisă și tu o vei face. Este o datorie, indiferent de rezultate.

Au urmat zile de discuții contradictorii pe această temă. În cele din urmă, văzând că n-o scot la capăt cu el, i-am zis:

— Vei face ascultare! Ți-ai spus gândul dar nu ai libertatea să hotărăști în afara noastră. În numele lui Dumnezeu, al familiei tale și din ascultare față de noi vei face streptomicina!

Și i s-a făcut. În scurt timp și-a revenit binișor. Ne bucuram toți în jurul lui. Începuse să compună câteva poezii-testament, căci voia ca tinerii să cunoască cele ce s-au petrecut în temnițele acestui secol. A putut deci să-și continue versurile.

La Crăciun era destul de înviorat. În noaptea cântărilor îngerești a compus un minunat colind al deținuților din Târgu-Ocna. În patul de alături își dădea sufletul arhimandritul G... Venise în stare gravă de la Canal, unde fusese unul dintre stâlpii rezistenței. În seara aceea a Nașterii Pruncului Iisus el a fost luat la cer. A plecat neclintit în credință. Neavând cu ce-l îmbrăca, căci rufele sale erau ude de transpirație, Valeriu a oferit hainele lui și a păstrat pentru sine pe ale părintelui.

— Acestea sunt hainele mele monahale! a zis el emoționat. Cu ele să mă înmormântați!

Noaptea aceea de Crăciun nu o voi putea uita până la sfârșit. Umblam neconținut de la un bolnav la altul, luându-le pulsul și îngrijindu-i. Din când în când îmi mai aruncam privirea și spre Valeriu. Era vesel, fericit înlăuntrul său, cu pleoapele lăsate, cu capul plecat în piept. Nici el nu se putuse odihni. După ce mi-am terminat treaba am simțit că mă cheamă din priviri, că mă roagă să mă duc la el. M-a privit cu o pătrundere cum încă nu simțisem până atunci. Și-a făcut semnul crucii, apoi mi-a luat mâna. Un fior adânc m-a cuprins. Era foarte concentrat, lucru neobișnuit la el, căci în starea lui duhovnicească putea rămâne destins până și în cele mai cumplite tensiuni prin care ne era dat să trecem. Simțeam că are ceva să-mi împărtășească.

— Ioane, tu îmi ești cel mai bun prieten, mi-a zis. Dar nu ca prieten vin la tine, ci ca să-ți cer sfat, să mă supun ție. Vrei să mă ascuți?

— Te ascult, am răspuns eu, dar nu știu dacă voi fi vrednic de încrederea ce-mi arăți.

Valeriu a plecat ochii și mi-a spus liniștit:

— În noaptea asta am privegheat. Așteptam să vină cântecul colindei mele. Doream să fie foarte frumos. Îl cântam în minte. Îl deslușeam din cerurile înalte din care cobora. Cam greu pentru mine, căci nu cunosc notele muzicale și trebuie s-o fac după ureche. Eram deci treaz, lucid și senin când deodată am văzut că am în mână fotografia Setei (fata pe care o iubise). Uimit de întâmplare am ridicat privirea și la capul patului meu am văzut-o pe Maica Domnului îmbrăcată în alb, în picioare, vie, reală. Era fără Prunc. Prezența ei mi se părea materială. Maica Domnului era aievea lângă mine. Eram fericit. Uitasem totul. Timpul părea nesfârșit. Atunci Ea mi-a spus: „Eu sunt Mireasa ta! Să nu te temi. Să nu te îndoiești. Biruința va fi a Fiului meu. El a sfințit locul acesta acum pentru cele viitoare. Puterile întunericului cresc și încă vor mai înspăimânta lumea dar vor fi spulberate. Fiul meu așteaptă pe oameni să se întoarcă la credință. Azi sunt mai cutezători fiii întunericului decât fiii luminii. Chiar de vi se va părea că nu mai e credință pe pământ, să știți că totuși izbăvirea va veni, dar ca prin foc și prin pârjol. Lumea mai are de suferit. Aici însă e multă credință și am venit să vă îmbărbătez. Îndrăzniți, lumea e a lui Hristos!”. Apoi Maica Domnului a dispărut și am rămas copleșit de fericire. M-am uitat în mână dar nu mai aveam nici o fotografie.

Valeriu vorbea simplu, deschis, fără urmă de părere de sine. Sufletul lui părea un potir din cel mai pur cristal, care se învrednicise a-L primi pe Hristos. Cugetul lui smerit și pacea cu care mi-a vorbit mi-au dat certitudinea că nu fusese o înșelare. Mă simțeam cumva și eu sfințit, înnoit, participând la minune. Cu intensitatea cu care țâșnesc într-o astfel de împrejurare luminile interioare, cu sfială dar și cu convingere i-am spus simplu:

— Dumnezeu ne cercetează. Dacă noi putem cădea, El va birui. Ne trebuie credință, și acum putem avea mai multă. Să ne rugăm!

Am făcut împreună o scurtă rugăciune. Și în tăcerea camerei 4 pentru muribunzi sufletele noastre s-au făcut pentru o clipă scară către cer.

N-a fost singura dată când Valeriu mi-a împărtășit astfel de trăiri înalte. Într-o altă zi, nu mult după Crăciun, m-a rugat din nou să-l ascult și mi-a spus:

— Azi noapte târziu mă rugam. Mă simțeam mângâiat de Harul lui Dumnezeu și mă bucuram în taină de darul ce mi s-a dat. Eram treaz, conștient și fericit. Deodată am simțit că ceva deosebit se petrece cu mine, în afara voinței mele. Începând de la extremitățile trupului sufletul a început să mă părăsească. Nu numai că nu-mi era frică, dar știam că nu e vorba de moarte și cu cât sufletul părăsea trupul, cu atât trăirea mea lăuntrică creștea. Sufletul a urcat ușor spre piept, spre gât, spre cap. Mă simțeam fericit, curat, luminat de o lumină sfântă. Niciodată mintea mea n-a fost mai înțelegătoare ca atunci. Știam că Domnul este cu mine. Eram fericit că sunt în puterea Lui. Timpul parcă se dilatase. Nu mai simțeam durerea din trup. Îmi priveam trupul fără să-l doresc și fără să-l resping. Viața și materia îmi păreau minuni. Sufletul s-a apropiat iute de gură și a ieșit din trup. Am știut atunci că pot să merg fără opreliștea materiei oriunde aș fi dorit. Era minunat! O bucurie nespusă m-a copleșit. Primul gând a fost să merg să-mi văd familia dar mi-am amintit de sfaturile Părinților din Pateric, care poruncesc să nu te încredințezi lucrării duhurilor decât în stare de ascultare, ca să nu te înșele diavolul și să te piardă. Mi-a apărut în minte bătrânul schimnic care avea un înger de lumină ce-i descoperea multe taine și-l ajuta să facă mari minuni, încât se dusesse vestea despre el. Dar bătrânul ieșise de sub ascultarea starețului și a obștii și se credea inspirat de însuși Dumnezeu. Au fost zadarnice chemările la supunere din partea starețului, căci el îi socotea pe toți pizmătăreți și-i disprețuia. Deci a venit la el îngerul și i-a zis: „Tu ești cu adevărat fiul meu cel binecredincios. Am făcut multe minuni prin tine dar ei nu te cred, căci te urăsc. În noaptea aceasta îi vom încredința pentru totdeauna că eu sunt îngerul lui Dumnezeu și tu ești vasul Lui cel ales. Să-i chemi să vină la fântâna din curtea mănăstirii, în miezul nopții, și să fii și tu acolo. Eu voi veni și voi arăta puterea ce mi-a dat-o Dumnezeu”. Deci în miezul nopții s-a dus la fântână. Îngerul luminos a apărut și intrând în fântână i-a spus: „Aruncă-te în fântână și eu te voi scoate nevătămat înaintea lor, ca să vadă că ești sfânt!”. Bătrânul s-a aruncat în fântână și a murit ca un ticălos. Deci amintindu-mi eu de acestea, a continuat Valeriu, m-am temut să nu cad în ispită și am hotărât să mă întorc în trup. Acum, iată, mă supun ascultării. Spune-mi ce să fac și aceea voi face!

Auzindu-l, m-am înfiorat. Am cerut trei zile de răgaz pentru a mă ruga. După trei zile m-am dus la el și i-am spus:

— Cred că este lucrarea lui Dumnezeu! Smerenia ta e cheazășia adevărului și a binelui. Te supui ascultării față de mine, dar eu nu am astfel de trăiri, nu am nici cu cine să mă sfătuiesc, nu am nici cărți duhovnicești să cercetez. Mă simt

nevrednic de o astfel de cinste și înfricoșat de răspundere. Nu mă îndoiesc de minuni însă nu cred că ne sunt de neapărată trebuință pentru mântuire. Dar slavă lui Dumnezeu pentru cele ce se petrec cu noi, cu tine, prin El! Sfatul meu este să fii cu băgare de seamă. E bine cum ai procedat! Să nu mergem prea departe cu perspectivele ce se deschid în acest plan, căci nu suntem încercați. Să ne ferim de ispite!

Valeriu m-a ascultat atent și a primit tot ce i-am spus fără nici o umbră de tristețe, îndoială sau împotrivire. A rămas senin și împăcat cu hotărârea mea și tocmai această smerenie a lui m-a încredințat de starea de har în care se afla.

Tot cam în vremea aceea știu că mi-a povestit mai multe vise ale sale dar din păcate nu am reținut decât unul, și acela incomplet. Părea că se deschide înaintea ochilor un câmp plin de toate frumusețile și roadele pământului în care munceau oameni ce nu aveau voie să guste nimic. Dacă cineva ar fi cutezat să atingă un fruct oarecare, oricât de mic, se declanșa o alarmă automată și paznici cruzi și fără suflet pedepseau și ucideau fără milă. Știind acest lucru, muncitorii renunțaseră să se atingă de acele minunate bunătăți. Apoi a sunat ora mesei. Muncitorii s-au împărțit în nouă cete, care au venit rând pe rând la cazanul comun să primească rația. Prima ceată au fost paznicii, care erau sănătoși și rumeni. A doua erau muncitorii atleți și puternici care depășiseră normele. A treia ceată muncitorii palizi, care depuneau cele mai mari eforturi. A patra ceată, slabi și gârboviți, erau muncitorii obosiți, istoviți și inapți de munci grele. A cincea erau copiii trudiți și aspri. A șasea ceată erau bătrânii, adunați într-un convoi trist, gârboviți, hămesiți, speriați și umiliți. A șaptea ceată erau bolnavii descompuși, chinuți, schilodiți, jalnici, plângând și jelind. A opta cuprindea experimentele de degenerare a oamenilor, încât apăreau creaturi diforme, hidoase, unele ținute în borcane de protecție. Cea din urmă ceată era însă și mai monstruoasă, schelete între nebunie și moarte, desperați, bezmetici, halucinanți: erau toți cei supuși unor pedepse. La fiecare ceată exista o altă hrană. Primii au mâncat mult, gras și dulce, apoi mâncarea s-a tot subțiat și s-a făcut amară ca fierea, dar înfometării o mâncau cu disperare. Între cete nu existau legături. Femeile erau la un loc cu bărbații dar nu se mai deosebeau între ei. Câmpul râdea încărcat de roade. Muncitorii și-au reluat lucrul.

Cu fiecare zi ce trecea Valeriu se apropia de moarte. În ultimele luni de viață a fost vioi, bucuros, a scris poezii și ne-a vorbit cu însuflețire. Se sedimentaseră în el toate ideile din trecut și formaseră o viziune încheată despre Biserică, lume și viață. În ziua de prăznuire a Întâmpinării Domnului din 1952 ne-a chemat pe mine și pe Gheorghe și ne-a spus:

— Doresc mult să slujim Domnului întru totul și întru toate. Suntem fiii Bisericii și nu ne vom despărți de ea. Se deschide o eră nouă în lume care trebuie umplută de duh, idei și activități creștine. Creștinismul reînvie, dar sarcinile creștinilor sunt mari. Este vremea unui nou apostolat. Nu se poate trăi cu sufletul în înalt iar cu viața de zi cu zi în egoiste și mizerabile orânduiri sociale. Există o unitate și continuitate în lume și în viață, deci să nu părăsim nici un plan al existenței noastre, ci prin toate, în toate să fim creștini. Dușmanii sunt mulți din afară și dinlăuntru, dar să nu uităm că lupta noastră este cu domniile și stăpânii întunericului. Lumea secolului nostru nu are nicăieri o înfățișare creștină. Structura sufletească a omului civilizat este lipsită de Dumnezeu. Biserica nu are putere. Sunt deci de înfruntat forțe uriașe, apocaliptice. Trebuie nebunia lui

Hristos pentru a reîncreștina lumea. Aici noi am descoperit pe Hristos, Biserica și creștinătatea. Purtăm în noi o experiență atât de amarnică încât am fost umpluți cu lumină. Cred că suntem datori să făgăduim că vom sluji lui Hristos și oamenilor în modul în care am înțeles să o facem aici. Nu avem de la cine lua binecuvântare, dar o cerem de sus.

Valeriu rostea cuvintele limpede și liniștit, încât lăsa impresia că nu din el, ci de la Hristos veneau îndrăzneala și puterea cu care vorbea. Am făcut împreună o foarte scurtă rugăciune prin care am pecetluit pe Hristos în sufletele noastre și peste viața noastră toată. Am fost trei! Dintre ei am rămas în viață numai eu, căci Valeriu și Gheorghe s-au mutat la ceruri. Port această uriașă și sfântă povară. Cred că am trăit numai pentru că Dumnezeu are un rost cu mine ca slujitor al Lui. Sunt conștient și responsabil pentru ceea ce scriu aici. Mă rog fierbinte lui Dumnezeu să-mi ajute și rog pe oameni să se oprească o clipă din iureșul amețitor al vieții și să cugete mai adânc la rostul lor.

Zilele se scurgeau lin. Valeriu era inundat de o tainică bucurie lăuntrică. Chinul devenise mai blând. Înfloreau pe fața lui un zâmbet aducător de lumină. Răspândeau în jur un duh de pace adâncă. Mergeam la el cu încredere și nădejde. Sufletele noastre se plecau pe pieptul lui și primeau putere și întărire.

În noaptea dinspre 18 februarie am fost într-o stare de trezie, fără frământări, fără neliniști, ci priveghind fără să-mi fi propus acest lucru. Dimineață eram deja îmbrăcat când temnicerul a deschis ușa. Am plecat liniștit, chemat tainic de Valeriu. Simțeam înlăuntru că ceva se petrece. Pe scări m-a întâmpinat un medic deținut care mi-a zis:

— Vino, Valeriu nu mai are puls! Azi se va sfârși!

Nu am fost tulburat, nu m-am alarmat, nu am simțit nici durere și nici spaimă, mi se părea că totul e firesc și am răspuns:

— Știu!

Când am ajuns la ușa camerei 4 Valeriu era tot rezemat de marginea patului, cu capul plecat în piept, cu pleoapele lăsate și zâmbea fericit, deși unde de durere încă îi mai brăzdau fruntea. M-a simțit și a deschis ochii:

— Bine ai venit, a spus el. Azi să stai lângă mine. Se termină alergarea!

— Bine, Valeriu, i-am spus, voi fi aici tot timpul.

— Să ai grijă să se plinească toate după cuviință. În starea în care mă găsesc, eu pot uita ceva.

De fapt el n-a uitat nimic, ci m-a purtat și pe mine pe cărările lui. Pe la orele 9 a chemat preotul, s-a spovedit și s-a cuminecat strălucind de bucurie.

S-a dus vestea printre deținuți că va muri. În cameră era atmosferă de reculegere. W., care de obicei era în vervă, acum se așezase moț în pat și cu ochii plini de uimire asista ca la o minune. Prietenii au venit rând pe rând să-și ia rămas-bun. Până și „reeducății” se îmblânziseră și, impresionați, căutau și ei să-l vadă. Iar temnicerul, care excela prin răutate, în ziua aceea s-a făcut nevăzut încât nimic nu a tulburat atmosfera de pace și taină.

Valeriu își pierdea puterile din ceas în ceas dar sufletul îi era tot mai viu și mai tare. De câteva ori a cerut apă, de câteva ori m-a rugat să-l masez pe spatele încovoiat. A vorbit de mai multe ori și de tot atâtea ori s-a odihnit cu capul plecat în piept. Câțiva prieteni i-au cântat din melodiile sale. A ascultat și parcă întruchipa el însuși cântecul. Apoi a mulțumit cu recunoștință băieților.

— Să dați slavă lui Dumnezeu toată viața! le-a spus el.

Unui tânăr de o rară curăție i-a zis:

— Tu ești o floare! Dăruiește tot parfumul sufletului tău Celui ce ți-a dat daruri atât de frumoase!

Altuia i-a spus:

— Nu te teme să te încredințezi lui Hristos, căci toate nelămuririle tale vor primi răspuns și vei înțelege viața și lumea în Duhul Sfânt.

A venit și un poet și Valeriu l-a privit cu dragoste:

— Tu ai talent, închină-l lui Hristos! E nevoie de o cultură creștină. Poeții au mari daruri și mari răspunderi. Slăviți-L pe Dumnezeu și toate lucrurile Lui!

Poetul a fost atât de emoționat încât n-a reținut ce-i spusese. Uimit, a ieșit afară și m-a chemat rugându-mă să-i repet cuvintele lui.

A venit și un medicinist protestant care-l îngrijise în ultima vreme:

— Domnule doctor, vă sunt recunoscător pentru dragostea cu care m-ați ajutat, l-a întâmpinat Valeriu. Noi doi am avut dese confruntări teologice. Sfârșitul vieții mele este o ultimă mărturisire ortodoxă. M-aș bucura mult să reveniți la Biserica cea adevărată.

Ori de câte ori începea să vorbească răspândea din el putere și aceasta mă mișca. Harul era în el iar eu mă împărtășeam de lumina lui. Totul se petrecea normal, simplu și fără intenție, ca o lucrare a lui Dumnezeu.

A venit și W., plin de fiori și evlavie cum nu era el de obicei:

— Slavă Domnului că am ajuns aici! a zis. Dumnezeu m-a adus aici pentru a mea mântuire. Aici L-am cunoscut curat pe Hristos. Îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine. Cuvintele pe care mi le-ai spus nu vor rămâne fără rod, și nici adevărul ortodox pe care mi l-ai descoperit. Iartă-mă pentru necazurile pricinuite. Roagă-te pentru mine, căci am nevoie de această rugăciune. Doresc ca în Împărăția lui Dumnezeu să intrăm pe aceeași poartă!

Valeriu i-a răspuns:

— Mă bucur că ne-am întâlnit. Vă înțeleg frământarea dar vă rog să veniți la Hristos ca Pavel, fără șovăială, fără ocolișuri, fără rezerve. Să-L rugăm împreună pentru pocăința și încreștinarea poporului evreu. Nici un neam din lume și în primul rând ei nu au mântuire decât în Hristos. Harul Domnului să vă aducă la Adevăr.

W. era adânc mișcat. S-a înapoiat în patul lui și a continuat să-l privească pe Valeriu.

Pe la ora zece a fost vizita medicală. Era o doctoriță cu suflet bun, pe care însă nu avea voie să și-l deschidă față de noi. L-a privit pe Valeriu și a înțeles și ea că sosise ultima zi. Era vădit impresionată. Valeriu i-a spus:

— Vă mulțumim pentru toată grija ce ne-o purtați. Poate că mâine va lipsi încă unul din camera 4. O ultimă rugămintă mai am pentru bolnavii de aici. Dacă s-ar putea să funcționeze în această cameră o lumină pe timpul nopții.

— Lasă tu lumina! s-a răstit un sanitar politruc.

Valeriu i-a zis și lui:

— Nu vă supărați, dar această rugămintă vi-o adresăm și dumneavoastră, căci și dumneavoastră vă îngrijiți de-atâta vreme de noi!

Era tot mai epuizat. Gâtul nu putea să mai susțină capul, deci l-am sprijinit eu cu mâna. Am trăit atunci o bucurie și o deplinătate cum rar am mai simțit. Cred că Hristos era prezent în Valeriu și numai așa îmi pot explica starea lui de har, cât și uimirea mea și a prietenilor care erau de față.

Cu ultimele puteri mi-a spus:

— În primul rând gândul și sufletul meu se închină Domnului. Mulțumesc că am ajuns aici. Merg la El fără nici o îndoială. Sunt fericit să mor pentru Hristos. Eu plec dar voi aveți de purtat o cruce grea. Fiți tari în credință, căci Hristos va birui toți vrăjmașii. Îndrăzniți și rugați-vă! Păziți neschimbat Adevărul dar să ocoliți fanatismul. Nebunia credinței este putere dumnezeiască dar tocmai prin aceasta ea este echilibrată și profund umană. Să-i iubiți și să-i slujiți pe oameni. Au nevoie de ajutor, căci furi și tâlhari caută să-i înșele. Ateismul va fi învins, dar să fiți atenți cu ce va fi înlocuit!

S-a oprit puțin ca să tragă aer în piept. Apoi a continuat:

— Vă mulțumesc din suflet pentru tot ce ați făcut pentru mine. Rostul suferinței noastre este schimbarea la față a lumii. Creștinătatea trebuie să pună un început nou, mai curat, mai aproape de Adevăr... Rog să mă iertați... Să mă ierte orice om față de care am greșit cu ceva... Gândesc cu multă dragoste la mama și surioarele mele. Doresc să mergă pe calea Domnului. Vă rog să aveți grijă de ele...

Trecuse de orele 12. Afară ninge cu fulgi mari, catifelați, care se zbenguiau în văzduh. Bolnavii au servit masa. Valeriu via și se stinge în același timp. Respira greu. Vorbea tot mai rar. Eu eram tot mai profund mișcat.

— Ioane, a zis el, să duceți duhul mai departe! Aici a lucrat Dumnezeu!

A urmat o pauză îndelungată. S-a congestionat puțin la față și apoi a redevenit senin, frumos, fericit. A putut să mai rostească:

— S-a sfârșit!

A ridicat ochii albaștri spre cer și am văzut cum se descopereau în ei minuni tot mai adânci, tot mai uimitoare. Totul era făcut din lumină nepământească dar real, un fel de realitate desăvârșită a cărei vedere te face fericit. Plângeam în hohote. Și-a dat sufletul către orele 13 în ziua de 18 februarie 1952. Clopotele de la Schit au prins să vestească. Lacrimile mele au încetat. Valeriu era frumos, mai frumos ca oricând. Am stins lumânarea mică ce fusese aprinsă în ultimele lui minute de viață. L-am îmbrăcat cu hainele părintelui G... În gură i-am pus, așa cum mă rugase, o cruce mică de argint pe care o salvase din toate perchezițiile („ca să fiu recunoscut!” mi-a explicat el). A sosit targa. Toți deținuții se aflau în curte în așteptare. Când am trecut cu el către poartă ne-am oprit iar ei s-au descoperit și s-au închinat. L-au luat în primire doi deținuți de drept comun care aveau misiunea înmormântărilor. Două zile a fost ținut în curtea mare, sub fulgii de zăpadă și a fost îngropat noaptea. O parte din lucrurile lui le-a luat temnicerul dar multe au fost păstrate de prietenii ca amintire.

La mormântul lui nu a fost pusă nici o cruce și nici nu i s-a scris numele nicăieri.

Vestea despre viața lui a străbătut toate temnițele și mulți îl pomenesc cu evlavie.

Amin.

Epilog

După ce Valeriu a plecat dintre noi, R. W. mi-a cerut să-l botez ortodox cu numele de Valeriu. L-am amânat până în vară ca să-i dau prilej să cugete bine. I-am explicat că nu trebuie să se grăbească, întrucât consecințele spirituale și bisericești sunt mari. El însă dorea cu ardoare viața în Hristos Cel Adevărat. Dorea să se mântuiască, fiindcă văzuse aevea cum poate intra un om în Împărăția veșnică. În urma stăruințelor lui i-am împlinit dorința. Datorită prigoanei în care

trăiam acolo, nu am făcut public acest act. O anume îngrijorare stăruia în sufletul meu și căutam să-l ocrotesc pe W... Atâta vreme cât am fost împreună el creștea în adevăr, iubire și smerenie. Dar în toamna lui 1952 eu am fost expedit din Târgu-Ocna la Caransebeș, apoi la Galați și Aiud și de atunci nu l-am mai văzut. Din puținele cercetări ce le-am făcut am aflat cu durere că nu s-a comportat ca un creștin ortodox. A fost eliberat în 1955 și până la rearestare a activat tot la luterani și neoprotestanți.

În 1958 mie și multor deținuți din Târgu-Ocna ce fuseseră eliberați ni s-a intentat un monstruos proces, fiind acuzați de organizare legionară contrarevoluționară cu scopul de răsturna Republica. Eu nici măcar nu fusesem liber. Nimeni nu se organizase. Nimic nu era adevărat din acest proces, decât dragostea și trăirea creștină din Târgu-Ocna, care avusese ca centru de polarizare pe Valeriu. A fost arestat și R. W. dar fiind evreu, Securitatea nu l-a introdus în lotul nostru, ci în altul, al sectanților și tuturor ne-a dat pedepse maxime. Deci până în 1964 R. W. a fost iarăși înțemnițat, de această dată la Gherla. A lăsat impresii contradictorii pe unde a trecut, iscând admirație dar și mai multă repulsie. Nu se declara ortodox. După ce ne-am eliberat eram urmăriți și terorizați și nu ne-am întâlnit, deși așa fi vrut mult să-l văd. Nu știu dacă el și-a dorit să mă vadă. La scurt timp americanii l-au cerut guvenului român și a plecat în S. U. A... S-a stabilit undeva în California. Am auzit că a făcut declarații anticomuniste în fața Senatului american și a creat o organizație creștină cu care colindă toate țările, fiind ascultat cu viu interes. Am auzit de asemenea că ar fi scris mai multe cărți. Nu le-am citit, dar intersându-mă de ele am înțeles că a ascuns tot ce văzuse, trăise și simțise în Târgu-Ocna. A uitat adevărul ortodox. A uitat că a fost botezat. L-a uitat pe Valeriu. În tot acest timp creștinii minunați pe care el i-a descoperit în Târgu-Ocna se sting în temnița cea mare a comunismului.

Când am înțeles că în țară nu puteam face absolut nimic, că duhul adevăratului creștinism, pe care Valeriu ne rugase să-l ducem mai departe, nu putea fi nici măcar mărturisit, am decis să apelez la R. W. ca să mă ajute, cu relațiile pe care le avea, să ajung în America. În acest scop am trimis pe cineva la el. Prima reacție a fost pozitivă. R. W. mi-a scris chiar două ilustrate dar apoi brusc a refuzat orice ajutor și orice contact cu mine. Mi-a comunicat doar scurt că americanii nu mă vor acolo deoarece sunt fascist.

Profund îndurerat de evoluția conștiinței lui R. W., relatez toate acestea sincer și obiectiv, ca un document de memorat.

#### PROCESUL.

Până în anul 1958 au trecut zile de uriașă suferință, singurătate, foamete, izolare, boală și moarte, dar au fost și supraviețuitori. O parte din foștii deținuți politici din Târgu-Ocna erau încă în temnițe, cei ce avuseseră condamnări sub zece ani fuseseră eliberați.

Situația politică internațională era confuză și oferea putere nestingherită în țara noastră pentru comuniști. Nici o forță nu apăruse după război care să se opună revoluției marxist-leniniste, nici o idee nu avea șanse să înlocuiască ideologia materialistă, nici o personalitate nu era pe măsura vremurilor. Veacul părea strivit de ideologia, revoluția și puterea armată sovietică.

Creștinismul burgheziei occidentale era dolofan și căldicel, așa cum îl văzusem pe al burgheziei românești. Spiritul Stalin-Roosevelt guverna lumea peste toți președinții vremii. Germania și Japonia erau ținute în frâu de occidentali ca și

cum tot ele ar fi fost dușmanii, și asta convenea Kremlinului. Europa era la pământ. America se împleticea între eroism și inconștiență. Dacă cineva ar face o suită de hărți ale Terrei în care ar însemna, an de an, răspândirea comunismului sub forma statală, politică și propagandistică, ar pune în evidență uluitoarea rapiditate cu care, după sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial, s-a răspândit revoluția roșie. Nu i-a lipsit Occidentului nici puterea militară, nici cea economică și nici chiar cea politică pentru a se opune comunismului, ci i-au lipsit forța morală, conștiința veacului și simțul vremurilor. În aceste condiții au fost țări din Răsărit care au făcut dovada unui eroism disperat dar care s-au prăbușit pentru că Occidentul nu s-a opus puterii sovietice.

În România se construia nestingherit socialismul. Noi, cei din temnițe, ceream mila lui Dumnezeu pentru o lume în transformări dezastruoase. S-a început cu moșiile, s-a continuat cu socializarea întreprinderilor, apoi cu deschiaburizarea, și în fine, a venit vremea colectivizării. Urma să se purceadă la colectivizarea micii proprietăți agricole, așa încât tot pământul să devină proprietate de stat și toți muncitorii agricoli, proletari.

Ori de câte ori se întreprindea o mare operație socializantă soseau de la Moscova planurile de acțiune. În primul rând se creau condițiile prielnice. Din interior nu era nici un pericol: armata și Securitatea erau ale partidului, partide de opoziție și alte forțe politice nu mai existau, nici o organizație necomunistă nu putea să acționeze. Și totuși partidul, cu adâncă lui experiență umană, știa că țăranul român avea o puternică tradiție și conștiință a proprietății pământului. Mai știa că țăranii sunt proști dar mulți, și deci pot fi un pericol. Prin urmare s-a dispus luarea de măsuri adecvate. Forțele interne erau puse în alertă. Trebuia însă și o pregătire psihologică, și aceasta s-a făcut cu mijloacele specifice lor: teroarea și minciuna.

Pentru a răspândi teama și nesiguranța în popor s-a ordonat arestarea a două sute de mii de oameni. Întrucât nimeni nu se făcuse vinovat cu nimic, s-a analizat care sunt categoriile de adversari potențiali ce trebuie arestați. Și s-a ajuns cam la următoarea schemă: trebuie arestați foștii deținuți politici, foștii oameni politici, foștii militari, foștii magistrați, acei intelectuali care nu s-au adaptat, preoții reacționari, creștinii militanți, sectarii religioși și toate elementele nesigure. În consecință dubele negre au cutreierat țara și au smuls din sânul familiilor oameni nevinovați, care nu avuseseră nici cel puțin intenția să purceadă la acțiune contrarevoluționară, nu pentru că nu o doreau, ci pentru că era inutilă. Românii nu sunt lași, ci inteligenți. Ei nu se avântă când știu că bătălia e inutilă, ci își dovedesc vitejia la momentul potrivit, pe care știu să-l detecteze cu ascuțită intuiție.

Dar nu erau suficiente numai arestările. Ele trebuiau justificate legal, deci securiștii au primit ordin să însceneze procese antirevoluționare. Perfect conștienți de realitate, conducătorii sovietici și români știau că oamenii nu au fost vinovați, dar au ordonat punerea la cale a unor false comploturi împotriva regimului.

Eram atunci întemnițat la Aiud, bolnav, distrofiat, epuizat, supus unui regim celular de izolare, înfometare și teroare care dura de atâta amar de vreme. Stăteam de aproape un an în aceeași formație de patru deținuți în celulă, încât ajunsesem să ne sufocăm reciproc, să nu ne mai suportăm unul pe altul și să trăim într-o tensiune absurdă și totuși inevitabilă. Eram obosit de toate eforturile

depuse pentru a restabili pacea și buna-înțelegere între patru oameni care nu aveau nimic de împărțit, care în fond se găseau pe aceleași baricade, care erau pregătiți pentru aceeași moarte dar care depășiseră limitele toleranței și înțelegerii reciproce. Ajunsesem până acolo încât ne simțeam gândurile și reacționam la ele, făcându-ne procese de intenții.

Fiecare venise aici cu bagajul său personal de structură, moștenire, educație și cultură. La început această diversitate a fost o încântare, întrucât oferea o prospețime de informații reciproce. Dar după ce au căzut barierele și frânele de caracter s-au arătat slăbiciunile fiecăruia, ba chiar deosebiriile între oameni s-au transformat în insuportabile conflicte reciproce, un fel de asalt al omului împotriva altui om. În aceste condiții mă refugiasem în rugăciune și în cugetare la cele sfinte, dar nu eram scutit de suferințe.

Într-o seară din toamna lui 1958 au căzut zăvoarele și am fost scos afară cu bocceluța de zdrențe ce-mi mai rămăseseră. În cursul nopții am fost urcat într-o dubă-auto în care erau făcute opt mici carcere unde abia puteai să te strângi. Și duba a pornit. Duba -auto este simbolul teroarei dar și al ipocriziei, căci deși are ferestre ele nu există, ci sunt geamuri false puse pentru a minți ochii din afară. Unde ne duc? Ce vor? Am bătut în perete și prin morse am aflat că mai sunt și alți prieteni, toți foști deținuți în Târgu-Ocna. Ce vor de la noi? Reeducarea din Pitești se terminase dar perspectiva ei încă ne îngrozea. Fie voia Domnului!

La un moment dat duba s-a oprit în drum. Ne-au scos pe rând afară pentru necesități. Eram în câmp deschis și în față aveam masivul Munților Făgăraș. Fiorii libertății, ai contactului cu natura, ai aerului proaspăt se încrucișau în sufletele noastre cu groaza, incertitudinea și foamea. O tristețe profundă viermuia în fiecare fibră a ființei. Am înțeles că luasem drumul spre București și în zori am fost debarcați la Securitate.

Cu pătura în cap am fost duși fiecare într-o celulă în Securitatea din Calea Rahovei. Celula nu avea fereastră în afară, ci în coridor. Era în zori de zi și imediat am fost condus într-un birou unde m-a întâmpinat plin de curiozitate un copilandru spelb, cu ochelari, pipernicit, cu grad de locotenent major. Se pare că-l chema Cenușe. Cu toate că s-a purtat brutal și impertinent, am simțit la el și o sfială:

- Aici ești la Securitate, mi-a zis. De când ești arestat?
- Din 1941!
- Ești bolnav?
- Sunt!
- Oi fi tu bolnav, dar de rele nu te lași! Prin ce penitenciare ai trecut?
- Jilava, Pitești, Târgu-Ocna, Caransebeș, Galați, Aiud.
- Pe unde ai trecut ai făcut victime. Ai băgat oamenii în pușcărie!
- Nu știu să fi suferit cineva din cauza mea.
- Îl cunoști pe C. V.?
- Da.
- Dar pe N. F.?
- Și pe el.
- Unde i-ai cunoscut?
- La Târgu-Ocna.
- Și cum v-ați organizat acolo?
- !

— Nu răspunzi? Avem noi metode să te facem să vorbești! Banditule, ai vrut să răstorni Republica!

Eram de-a dreptul uimit de prăpăstiile ce le debita. Mă întrebam unde vrea să ajungă.

— Hei, nu răspunzi? s-a rătoit el din nou. Am pus degetul pe rană! Credeai că n-o să aflăm? Ai să dai socoteală! Îi am aici arestați pe toți bandiții din Târgu-Ocna. Păcat de copilașii pe care i-au făcut și de familiile lor! Tu îi porți pe conștiință!

— Domnule... este prea mult, prea neadevărat ca să nu fiu uluit. Îmi aruncați în față acuzații care nu au nici un temei și sunt sigur că nici dumneavoastră nu credeți în ele!

— Auzi, bă, al dracului, mă face mincinos! Ei, lasă că am să-ți dovedesc eu cine-mi ești!

Am fost dus în celulă. Acolo mai erau încă trei deținuți, toți trei filozofi. Unul dintre dâșii, P. Ț., îmi era cunoscut, căci se remarcase ca o figură de excepție atât ca gânditor și economist, cât și ca om. Făcuse o serie de vreo șapte ani de temniță, se eliberase și era rearestat. Mi-a spus:

— Știi, aici mișună turnătorii, dar dumneata miroși a om. Nu te mira de cele ce se petrec. Ni se înscenează niște procese, căci trebuie să se justifice nu numai arestarea noastră, ci și pericolul în care se află Republica, din care cauză, zic ei, au fost obligați să ia măsuri severe.

P. Ț. era un om admirabil și eram uimit cum alături de o minte genială încăpea un suflet curat și o inimă caldă. Am stat cu el vreo cinci luni în beciul Securității. Era mereu în vervă și febră intelectuală iar eu eram dornic să-l ascult. Eclipsa de departe orice interlocutor. Cultura lui enciclopedică făcea discuția mereu proaspătă. Întâlnise prin temnițe toată floarea intelectualității române și în discuții de cea mai înaltă factură îi impresiunase pe toți. Este o mare pierdere că dezbaterile lui nu s-au putut înregistra. Eu atunci îl descopeream. Șederea mea cu P. Ț. câteva luni în beci, în discuții de 12-16 ore pe zi, a fost o mare desfătare și o Universitate de cel mai înalt rang.

Am fost anchetat de multe ori. Am fost bătut, batjocorit, umilit. Cu cât aflu mai bine ce monstruozitate juridică vor să însceneze, cu atât mă încrâncenam mai dârz să nu mă las târât în ea. Totul era minciună sfruntată, invenție pură, fals juridic. Capetele de acuzare erau două: că am organizat o bandă de legionari în Târgu-Ocna, cu planuri secrete contrarevoluționare; că am dispus ca cei ce se eliberează să mențină organizația, să coopteze și pe alții și să realizeze contrarevoluția. Cum ajunseseră ei să mă taxeze pe mine drept șef de bandă legionară? Îi anchetaseră și îi torturaseră pe cei arestați acum să spună cine i-a organizat și cine era șeful în Târgu-Ocna.

— Nu era nici un șef, au spus ei.

— Dacă nu era nici un șef, atunci cine avea mai multă autoritate asupra voastră?

Oamenii, convinși că nu fac nici un rău, au spus:

— Era acolo un deținut de mare autoritate: Valeriu Gafencu.

— Lasă-l pe ăsta, că a murit. Altul!

— Mai era Ioan Ianolide, au zis ei.

— Dar poeziile astea cine le-a făcut?

— Unele sunt făcute de Valeriu Gafencu, altele de Radu Gyr și câteva de C. D...

Valeriu murise, Radu Gyr era implicat într-o altă înscenare la fel de „reală” ca toate procesele acelei perioade. Deci l-au adus pe C. D... Întâi l-au acuzat că a făcut poezii „dușmănoase”, cum ar fi aceea în care duhul lui Lenin se plimbă peste țara întemnițată, mulțumit de baia de suferință și sânge în care a scăldat-o. Apoi l-au întrebat:

— Cunoști poeziile lui Valeriu?

— Pe câteva.

— Dar pe I. I. îl cunoști?

— Da.

— Spune-ne ce știi despre el!

— Știe el despre el. Nu vorbesc decât despre mine.

Întrucât toți noii arestați aveau cam aceeași ținută spirituală, securiștii s-au gândit să mă facă pe mine șef de lot.

— Domnilor, le-am spus eu, tot ce faceți este respingător. Aveți în față un om pe care ar trebui să-l respectați cel puțin pentru imensa lui suferință! Vă avertizez că nu mă voi lăsa câtuși de puțin antrenat în această înscenare. Nici eu și nici oamenii de care-mi vorbiți nu suntem vinovați cu nimic. În primul rând țin să vă spun că, datorită unor procese sufletești de care nu sunt dator să vă dau socoteală, eu nu mă găsesc pe poziție legionară. În al doilea rând mulți din cei arestați nici nu au fost legionari. Deci nu poate fi vorba de o acțiune legionară! Iar faptele de care vorbiți sunt născociri și răstălmăciri care nu pot fi incriminate politic. Am suferit o viață cumplită, am trăit pe margine de mormânt și singura noastră grijă a fost aceea a mântuirii și, poate, a supraviețuirii.

— Nu vă ajutați între voi?

— Era un ajutor omenesc al unor oameni nefericiți și, în plus, era permis de administrație.

— Lasă, bă, că nu ne duci tu pe noi! Trebuia să-i îngrijești pe ăia de la camera 4, dar de ce ați organizat colecte? De ce împărțeți din mâncarea voastră? De ce ați dat altor bandiți medicamente și streptomycină?

— Este dureros să aud că putem fi acuzați de organizare antirevoluționară fiindcă am împărțit între noi, după necesități, zdrențele și lăturile! Comuniștii care-au fost în Târgu-Ocna se bucurau de drepturi umane și primeau „ajutorul roșu”!

— Bă, să nu te atingi de memoria eroilor noștri, că te ia mama dracului! Noi nu suntem proști și nu vom repeta greșelile trecutului!

— Domnilor, dumneavoastră nu judecați după lege, ci după bunul plac și aveți două măsuri, nu una.

— Avem atâtea câte ne place nouă. Noi nu împărțim puterea cu nimeni. Nu dăm socoteală nimănui. Poporul și clasa muncitoare sunt atotputernice.

Am zâmbit amar și ei au văzut. Căci de acum mă anchetau mai mulți.

— Dar cu streptomicina? Știm că l-ai botezat pe W... Nici asta nu e organizare?

Dacă ei mințeau înscenând, eu mi-am luat dreptul de a nu recunoaște nimic.

— Nu știu despre ce vorbiți, am zis eu, de altfel nici nu înțeleg cum poate fi organizare politică un botez, și încă botezul unui evreu! L-ați făcut și pe el legionar?

— Nu vrei să recunoști nimic! Binee!... Să trecem peste asta. Lui W. i-am pregătit o companie mai aleasă. Nu ne scapă nici împruțitul ăsta de trădător!

Mai târziu am aflat că W. fusese arestat și considerându-se că e prea puțin verosimil ca într-o organizație antisemită să fie și un evreu, l-au înglobat într-un grup de acuzați de sectanți religioși și l-au condamnat.

Întrebările au continuat la fel de prostesti și neverosimile.

— Bă, tu ai dat ordin să se facă popi X și Y și Z?

Nici nu știam acest lucru, dar m-am bucurat în sine-mi.

— N-am ordonat nimănui nimic, dar nimic, am răspuns, cu atât mai puțin să se facă preoți! Ei știu ce au făcut. Dar nu înțeleg ce legătură ar fi între preoție și organizația legionară de care tot vorbiți.

— Bă, ori popi, ori legionari, tot un drac! Și unii și alții sunteți contra revoluției noastre. Dar vom trece cu tăvălugul peste voi. Nu ne oprim decât în America!

— Domnilor, le-am zis eu, planul religios nu se identifică cu cel politic! Și dacă este interzisă orice organizație politică necomunistă, Republica recunoaște legalitatea Bisericii și tolerează institutele teologice.

— Revoluția noastră este științifică și s-au luat toate măsurile de înmormântare publică și fastuoasă a Bisericii! Mai avem nevoie de ea pentru o vreme, și-i venim noi de hac! Biserica voastră este la discreția noastră. Degeaba vă mai considerați creștini, că tot Sinodul vostru a trecut de partea revoluției. Ei vă afurisesc, bă, ei, înțelegi tu?

— Ar fi cu mult mai înțelept să căutați a înțelege ce este creștinismul și morala creștină, spun eu, v-ar fi de folos.

— Nu ne trebuie misticismul vostru obscurantist! Și ți-am mai spus că noi nu împărțim puterea cu nimeni. Toată puterea se strânge în mâinile noastre. Nimeni și nimic nu ne scapă.

Iar am zâmbit. Ei au continuat:

— Poate te gândești că vin americanii? Avem noi grijă să nu vină! Ne-am trimis noi emisarii noștri să-i împiedice să vină. Revoluția nu mai are adversar. China este și ea de partea noastră și când vom da drumul la un miliard de chinezi, invadăm lumea!

Apoi au reluat brusc:

— Hei, ce zici, principiile alea sunt ale tale ori ale lui Valeriu?

Am tăcut. Deci știau și de ele.

— Le știi?

— Nu le știu, le-am răspuns sec.

— Minți! Bă, tu ești un prost! De fapt voi ați gândit acolo și ați văzut că nu mai merge cum a fost și ați cârmit-o pe alte idei!

— Ideile mele sunt ale lui Iisus Hristos, zic eu.

— Îți vom dovedi că sunt legionare, zic ei.

— Dar cum puteți să le numiți legionare când spuneți singuri că ideile legionare nu mai sunt actuale?

— Teologii tăi îți vor dovedi că nu sunt idei creștine, ci legionare.

Teologii? Care teologi? Mă gândeam la o confruntare cu Patriarhia dar de fapt anchetatorii se refereau la trei oameni care făcuseră Teologia în scurtul interval de libertate și care sub imperiul gârbaciului declaraseră legionare cele mai autentice principii creștine. Nu puteam să reacționez decât încăpățânându-mă să nu recunosc o astfel de ineptie. Știam bine ce urmăresc. Am auzit atunci lucruri care ar stârni râsul dacă n-ar fi tragice. Astfel mi-a fost dat să aflu că: o nuntă poate fi considerată „adunare legionară contrarevoluționară”; un cadou făcut la botez ar putea fi „ajutor legionar” organizat în scopuri antistatale; un pelerinaj la mănăstire este „marș legionar de antrenament” în scopul cuceririi puterii politice; o vizită la un prieten înseamnă „oficiu de curieri subversivi”; o felicitare ilustrată de sărbători este un „cod cifrat” prin care se menține legătura între membrii organizației ilegale; un cântec de dragoste este „imn subversiv” dacă-l cântă un legionar; „Doamne, ajută!”, salutul nostru strămoșesc, este salut legionar; relațiile de prietenie între familii sunt „activități dușmănoase”; participările la slujbele bisericești sunt „congrese” cu jurăminte și inițiative contrarevoluționare; o fată care se îndrăgostește de un fost deținut devine legionară și este vârată în proces; credința însăși este legionară, prin urmare trebuie condamnată de lege. S-a ajuns până acolo încât un prieten care a dat altuia aflat în nevoie un tub de 1 leu cu polivitamine a fost acuzat de „organizare de ajutor reciproc cu scopuri dușmănoase”!

Totul era cusut cu ață roșie. Nu existase nici o intenție, nici o mișcare, nici o urmă de activitate politică, nici legionară, nici contrarevoluționară, de nici un fel, căci era o ineptie să gândești la așa ceva în Târgu-Ocna ori în Republica Populară Română a anului 1958, când eram pradă sigură și de durată a comunismului. Dar din nimic au organizat un proces în toată legea, cu tot tabietul de mascaradă juridică.

La sfârșitul anchetei eram tare prăpădit. M-au trimis pentru puțină refacere la spitalul Văcărești. Aici m-au îngrijit doi medici români cărora le mulțumesc și m-a chinuit un tânăr doctor evreu fără să aibă nici o justificare legală, medicală sau morală pentru tratamentul la care m-a supus.

Când am fost dus la proces, la Tribunalul Militar, eram susținut de un temnicer. În sală se aflau familiile noastre. Am trecut pe lângă mama și tata, pe care abia i-am recunoscut, atât de mult se schimbaseră și îmbătrâniseră. Văzându-mă, mama nu și-a dat seama cine sunt și a exclamat:

— Dar ăsta săracu, al cui o fi?!

Eram deci atât de schilod, de slut, de prăpădit încât nici propria mea mamă nu m-a recunoscut. E știut simțul acela acuns al mamelor de a-și descoperi copiii și dacă el nu s-a trezit în mama, care era o femeie cu mari resurse sufletști și intelectuale, înseamnă că chiar devenisem alt om. Mama mea nu m-a recunoscut. Atât eram de desfigurat!

Tribunalul era întocmit din ofițeri, judecători, un procuror-ofițer și avocați care s-au cam deghizat în acuzatori. Martorii acuzării au fost părinții și soțiile acuzaților. Securiștii dirijau procesul. Toată asistența era intimidată.

Am apărât cauza tuturor. Când am luat ultima oară cuvântul am spus:

— Nimeni dintre acuzați nu este vinovat! Lăsați oamenii să meargă la familiile lor!

Pedepsele au curs masiv de la M. S. V. (muncă silnică pe viață) la 15 ani. Numai unul care acceptase rolul de delator și acuzator a primit sub 15 ani. Pe

același calapod au fost înscenate sute de procese cu zeci de mii de condamnați, mulți dintre ei la moarte. Aceștia din urmă au fost ținuti în lanțuri aproape un an de zile în așteptarea executării, zilnic fiind terorizați, batjocoriți și murdăriți. În cele din urmă „umanismul” și-a spus cuvântul și li s-a acordat dreptul să trăiască toată viața în muncă silnică. Tot atunci a fost condamnat un grup de distinși călugări și de intelectuali creștini din București care se făceau vinovați de „misticism”.

Temnițele gemeau. Oamenii erau epuizați. Nici o speranță nu se întrezărea la orizont. Ceream cu mai multă stăruință mila lui Dumnezeu pentru noi și lume.

Începuse deja prigoana prevestită de Valeriu pe patul de suferință, când trecea de la moarte la viață prin Iisus Hristos.

ULTIMA REEDUCARE.

În anul 1964 temnițele erau supraîncărcate de oameni epuizați, bolnavi, deznădăjduiți. Unii făcuseră numai cinci ani de închisoare, alții însă ajunseseră să execute douăzeci și patru – douăzeci și cinci de ani!... O viață de om!... O generație!

Un veac pierdut, pentru un neam e mult!

Puterea comunistă era acum atotstăpânitoare, măreață și fără adversari. Jertfele date păreau fără rost. Comunismul se instaurase pentru un timp imprevizibil de lung, secular. Oamenii regretau că n-au știut adevărata realitate politică internațională, că nu li s-a spus de la început ce este Yalta pentru țara noastră și pentru toată Europa de Est. Până și cei mai convinși democrați se simțeau trădați. Evreii părăseau țara emigrând în America, după ce ne predaseră comunismului. Membrii de partid roiau acum în jurul ciolanului de ros. Au fost multe stăpâniri tiranice și păgâne pe la noi dar nici una n-a atins nici pe departe amploarea, adâncimea și durata ateismului marxist-leninist.

Dacă națiuni ca polonezii, nemții, ungurii au mai avut zvâcniri de răzvrătire – care însă au fost repede înăbușite, fiindcă nimeni nu i-a apărut – românii, mai învățați cu vitregiile istorice, au înțeles că deocamdată nu e nimic de făcut și încearcă să se strecoare printre picături. Ei cântă Internaționala și râd de ea dar între timp corul revoluției înaintează. Și cu durere vedem cum sub presiunea bolșevicilor nu numai fața țării se înroșește, dar și sufletul neamului dă semne de ticăloșire. Cleștele se strânge tot mai mult. Suntem definitiv sclavi în țara noastră. Mai avem scăpare? Dar de unde să vină?! Nimeni nu inspiră încredere, nimeni nu înfruntă cu adevărat revoluția!

Democrația, în loc să-l blameze, face loc comunismului. Forțele de stânga au libertate în toată lumea. Comuniștii sunt atât de siguri pe putere încât au hotărât să recurgă la o manevră politică pe cât de ingenioasă, pe atât de vicleană. Occidentul le-a cerut, în numele „umanismului”, să elibereze pe toți deținuții politici. Fie – au zis comuniștii – cu condiția ca țările din Est să primească ajutor economic, sprijin tehnic și toleranță politică.

Ei știau ce umbre de oameni mai supraviețuiau în temnițe și erau siguri că aceștia nu mai pot constitui nici un pericol pentru statul comunist. Astfel, pe un preț atât de mic au dobândit o îndoită victorie: pe de o parte, destinderea relațiilor dintre Est și Vest, care avea să ducă la dominarea întregii lumi de către forțele stângiste; pe de altă parte, crearea unei imagini „umanitare” a regimului comunist în lume.

Deci în 1964 s-a anunțat eliberarea deținuților politici dar nu li s-a spus și lor. Erau ei ruinați dar trebuiau distruși moral înainte de a fi puși în libertate. Aceasta a fost ultima reeducare!

Temnițele erau organizate pe culori politice.

La Botoșani se găseau membrii partidelor istorice, care s-au dovedit încă o dată cei mai naivi și mai dispuși la compromisuri, deși purtau în spate cele mai mici condamnări. Câțiva fruntași de ai lor au fost plimbați prin țară, li s-au arătat marile realizări ale regimului, li s-a pus la îndemână material de propagandă și oamenii s-au entuziasmat. Nu au fost necesare eforturi deosebite de reeducare. S-au dat repede declarații de desolidarizare de trecut și de supunere în prezent și astfel eliberarea s-a operat fără rezistențe și șocuri.

La Gherla erau masați cei fără culoare politică definită, considerați elemente nesigure pentru partid. Și aici s-a procedat tot cu discursuri demagogice, cu plimbări prin țară și promisiuni mari, și cu chiu cu vai s-a ajuns la eliberare.

În Aiud însă erau legionarii, bandiții de legionari! Cu ăștia nu era de joacă! Cu ăștia reeducarea s-a dovedit laborioasă. Ultima reeducare în Aiud a fost un dezastru. Ea a fost condusă zi de zi de doi colonei de Securitate și de un cortegiu întreg de temniceri.

Au fost vizate întâi vârfurile: Biriș, Vojen, Gyr, Crainic, Petrașcu, Mironovici. Biriș și Vojen, fruntași de rangul doi ai Mișcării Legionare, s-au pus la dispoziție fără rezerve. Radu Gyr, poetul ale cărui versuri au fost catehismul sufletului românesc din temnițe, era distrus, scheletic, istovit. Ajunsese la limitele rezistenței. Avea în spate un sfert de veac de temniță. Un an de zile zăcuse în așteptarea pedepsei capitale la care fusese condamnat. În calitate de comandant legionar i s-a pus în spate răspunderea pentru viața tuturor deținuților. Alternativa era clară: ori vă supuneți – ori vă ucidem, și el a dat o declarație de desolidarizare politică și de renunțare la opera lui cu caracter social. Același lucru l-a făcut și Nichifor Cranic. Scrisorile lor au fost citite deținuților și au fost ca un duș rece și șocant.

Nicolae Petrașcu și Radu Mironovici, vârfuli legionare și prieteni apropiați ai Căpitanului, au asistat la reeducare ca două stane de piatră, fără a o aproba, fără a o înfiera. Au înțeles să se sacrifice ei, întruchipând rezistența de onoare și să lase oamenii să procedeze după conștiința și puterile fiecăruia.

S-au creat camere-club în care se făcea reeducarea. S-au organizat mai multe colective de activiști ai reeducării, toți aleși dintre vârfurile intelectualității. S-au dat declarații scrise iar oral s-a vorbit pe cât de mult, pe atât de rușinos și mizerabil.

Mai tragic era că reeducații activiști se prezentau ca niște bravi, ca niște eroi care au de îndeplinit o sarcină măreață. Când se autodefăimau, când mințeau și batjocoreau tot ce le fusese scump odată, ei susțineau că au trăit un proces de conștiință care le-a descoperit adevărul și de pe această poziție își îndeplinesc o datorie nobilă. Perversiunea era respingătoare. Strigătele lor de victorie păreau lătrat de hienă. Tot cuvântul lor duhnea a stârv moral. Inteligenți și culți, răstălmăceau adevărul atât de abil încât rămâneai uluit de capacitatea lor dialectică. Se întreceau în figuri oratorice. Se torturau unii pe alții. Când amenințau, când ademeneau, când adulau, când se ploconeau – și mințeau, mințeau, mințeau. Greu se mai putea deosebi adevărul de minciună dacă nu erai bine format și informat dinainte.

În temnițele românești nu s-au strâns numai eroi și sfinți. Închisorile au fost un soi de site succesive a mii și mii de oameni. Puțini, extrem de puțini sunt cei care au rezistat tuturor cernerilor. Acest proces de selecție severă trebuie foarte bine înțeles, căci altfel sfinții și eroii nu mai sunt verosimili. Sunt deci foarte multe figurile sinistre pe care le-am întâlnit în închisoare. Voi reveni poate asupra lor dar aici țin să amintesc un caz de excepție, cutremurător, din „ultima reeducare”: Victor.

Victor era avocat și profesor. Om inteligent și plin de prestanță. Înalt și cu chip bărbătesc. Exprima autoritate și superioritate. Dispunea de toate calitățile pentru a se putea face cunoscut și a se impune între oameni. Așa se face că a ajuns ministru secretar de stat. A urmat repede întemnițarea. În închisoare s-a ținut la distanță față de masa de deținuți politici. Nu prea știm ce era în capul lui dar credem că era convins că se situează pe o poziție politică victorioasă. În cosecință, în anii aceia tulburi când Germania fusese zdrobită, când comunismul ajunsese peste țara noastră până la Berlin, când deținuții și tot neamul românesc erau derutați și îngroziți, mulți, foarte mulți căutând oportunități pentru a se salva – atunci el a ieșit în față și a uimit prin atitudinea sa excesivă. Și-a format un grup de adepți. S-au proclamat eroi și puritani. Au jurat moarte comuniștilor și tuturor celor ce colaborează cu ei. Au afirmat ca șef pe Corneliu Codreanu, cel mai controversat personaj dar care era simbolul anticomunismului. A început chiar să-i tortureze pe cei care, spunea el, „dezonorează numele de român și de om”. Grupul s-a izolat și Victor a introdus o disciplină severă, amestec de asceză și politică, de exerciții spirituale iezuite și de naționalism extremist. Disprețuiau pe toți ceilalți oameni. Până și ținuta lor semeată dovedea orgoliul cu care erau îndopați. Prin 1946 am aflat că Victor îl declarase pe Codreanu reîntruparea lui Hristos și pe alți legionari îi făcuse sfinți, martiri ori mucenici. Se crease un cult al lor, un ritual magic. În cursul unor ințieri succesive adepții lui ajungeau la aceste concluzii și ei înșiși se credeau un fel de arhangheli. Prin anul 1948 Victor este amenințat cu un proces pentru acțiunea lui. De data asta el îl declară pe Codreanu marxist, reîncarnarea lui Marx, realizatorul real al revoluției comuniste. În cosecință se oferă Partidului și acuză pe foștii săi prieteni dar comuniștii nu au timp să se ocupe de el, ci-l condamnă substanțial pentru acțiunea sa contarevoluționară. Trece din nou pe poziția intransigenței legionare, se declară locotenentul lui Horia Sima și jură să-i scurteze de cap pe toți adversarii acestuia. Adepții lui încep să se trezească dar influența lui lucrase adânc și cei mai mulți au rămas cu profunde tare sufletești.

Victor rămâne aproape singur. Urmează o perioadă lungă și aspră în care se întâlnește în pușcărie cu toată protipendada politică de ieri condamnată de comuniști. El se afirmă ca un fel de erou al rezistenței inducând pe mulți în eroare. Își vedea din nou realizat visul de glorie. Era însă măcinat de toate ineptiile și demențele posibile. Unii spun că a încercat să ia contacte cu administrația dar nu a fost folosit decât ca biet delator. S-a pretat și la acest mârșav joc pentru un blid de terci. Chiar moartea unor oameni este pusă pe seama informații lor date de el, deși la suprafață continua să facă pe eroul.

Când a început ultima reeducare din Aiud, comuniștii au ales cu grijă dintre deținuți o serie de elemente corespunzătoare. Victor n-a fost însă printre primii vizați. Când a auzit că alții i-au luat-o înainte a înnebunit de-a binelea. Intrarea sa în acțiunea „reeducării” a fost meteoritică. Nimeni nu l-a putut domina. Așa-zisa

lui personalitate s-a răsfrânt peste întreaga „reeducare”. Acolo unde alții mai aveau puțină decență, el a introdus orgoliul nesăbuit al deplinei decadente prezentată ca act de eroism.

Victor se declară acum iluminat de marxism-leninism și ca un atlet intră în noua împărăție descoperită. Neagă pe Dumnezeu, batjocorește pe Hristos, denigrează tot trecutul, „recunoaște” că prin el s-au dat ordine de crimă și jaf. Acuză fără milă pe toți și pe toate. Terorizează și strivește totul. Înnebunește cu totul când însuși Comitetul Central al partidului îl felicită. Credea că va intra triumfător în libertate. Dar după eliberare n-au trecut decât două zile și, șocat, s-a aruncat înaintea unui tren și a murit ca un ticălos.

Astfel de caractere – poate doar mai puțin înverșunate – au mai fost în reeducare. Între acești reeducați era adus câte un rezistent și începeau să-l tortureze zi și noapte, în celulă și în public, cu adevăruri și cu minciuni, cu insulte și cu amenințări, cu toate mizeriile morale și verbale posibile și nu încetau până ce nu-l încovoiau. Plângeau bieții oamenii încolțiți de această ceată de lupi turbați și puțini au putut rezista până la sfârșit. Căci din zi în zi reeducarea devenea o avalanșă care cuprindea toată suflarea din temniță. Era dispoziție de sus ca să fie doborâtă orice rezistență până la 31 iulie, când trebuiau puși în libertate toți deținuții politici. Nouă însă ni se spunea că dacă nu ne reeducăm vom muri acolo.

Cei care au refuzat categoric reeducarea au fost masați în Zarcă și supuși unui regim de exterminare prin foamete, izolare, boală și pedepse. Pentru ceilalți s-a dat mâncare din belșug, proastă dar multă, ca să se întremeze puțin bietele schelete.

M-a chemat și pe mine colonelul și mi-a vorbit de reeducare. Am răspuns:

— Problemele mele de conștiință le rezolv singur și nu permit amestecul nimănui.

— Ești nebun! a urlat el furios și m-a trimis drept pedeapsă într-o cameră de alienați mintal, o primă experimentare a azilelor psihiatrice.

Am făcut acolo o experiență rară și cu concluzii nebănuite. Apoi am ajuns în Zarcă. În cele din urmă m-au dus la spital, căci eram dărmănat. Acolo am stat în același pat cu un evreu comunist, fost ministru împreună cu Vasile Luca și Ana Pauker. Fusesse ținut izolat la Râmnicu Sărat timp de 9 ani. Era plin de ură și dorință de răzbunare. Suferința nu-l învățase nimic bun.

#### ELIBERAREA.

Era luna iulie și încă ni se spunea că nu vom fi eliberați dacă nu ne reeducăm. În starea în care mă găseam eu nu mai așteptam decât moartea. Totuși în zilele din urmă ale lunii au început să plece sute de oameni zilnic.

Am fost dus în celular. Mi s-au dat zdrențele personale pe care le mai aveam după mai bine de 20 de ani de temniță. Încă nu știam și nu credeam că voi fi eliberat. Totuși în ziua de 31 iulie mi s-a pus în mână foaia de eliberare și un bilet de tren până la București. Am avut un șoc și am plâns spasmodic... Nu-mi venea să cred. Nu știam unde să mă duc și nici cine mai trăia din familie. Tata fusese categorisit chiabur și deci era greu de crezut că familia mea mai locuia în casa bătrânească. Nu știam decât de o rudă mai îndepărtată din București care avea șanse să fi supraviețuit și am cerut să merg la ei. Mi se părea că se învâртеște totul cu mine.

Am fost urcat într-un camion și dus la gară cu un întreg grup ce mergea la București. Era 1 august 1964. Am plecat plângând. Se rupea inima în mine de

durere, de umilință, de neputință. Eram învinși, definitiv învinși. Din miile de oameni din Aiud câteva zeci se reeducaseră, purtându-se cum nu se poate mai josnic iar marea majoritate au încercat să se strecoare, fiecare cum a putut și cum a crezut de cuviință. Au mai fost și vreo două sute care au rămas intransigenți, necompromiși, bravi. Acum păraseam cu toții temnița, slabi, zdrențăroși, murdari, umbre ale celor ce fusesem cu 20 de ani în urmă. Mulți au plecat pe tărgi fiind bolnavi. Toți arătam jalnic. Așteptam în fiecare stație să ne aresteze și să se termine gluma asta proastă dar ne înșelam: mergeam de fapt spre temnița cea mare.

Mi se părea că port în mine un mormânt, că mă mișc într-un mormânt și că mă duc spre un mormânt. O, îmi spuneam, cât de fericiți sunt cei ce au murit și n-au mai apucat să trăiască amărăciunea acestei eliberări!

În camion oamenii au început să dea frâu liber gândurilor:

— Nu ne eliberează comuniștii, ci americanii! a zis un democrat.

— S-a terminat cu ei, sunt pe drojdie. Vor urma alegeri libere și-i facem zob! căuta să mă convingă un altul.

Ascultam cu îngăduință acești oameni care trăiau din iluzii.

— Nu din slăbiciune ne eliberează, le-am spus, ci din putere. Nu le mai este frică de noi. Nouă ni s-a luat chiar și șansa de a muri ca martiri!

Atunci foarte aproape de mine cineva a șoptit o vorbă care m-a cutremurat:

— Dacă ar fi să-mi iau viața de la început, aș repeta drumul pe care am mers!

Peste vreo zece ani aveam să-l întâlnesc pe acest om în București. Când m-a văzut s-a speriat, s-a schimbat la față și a vrut să fugă, dar fiind prea aproape a bâiguit ceva și s-a făcut nevăzut! Ce se întâmplase? Oare reeducarea, oare azilele psihiatrice? Ce metodă diavolească sfărâmasese acest munte de caracter?!

Dar să revin la ziua eliberării. Urcasem într-un tren muncitoresc. S-a dus vestea că suntem într-un compartiment și veneau bieții oameni să ne vadă. Unii cutezau să intre în vorbă, alții ne întindeau un codru de pâine și toți participau la marea noastră durere, deși nu realizau faptul că noi nu avem un ban de tramvai în buzunar.

Când am coborât în Gara de Nord am cerut unei femei niște mărunțiș și ea mi-a dat tot ce avea în buzunare. Era o femeie de serviciu pe undeva. Pe peron așteptau familiile deținuților. Am întâlnit o mamă cu doi copii mărișori, toți plini de groază, care ne-a întrebat:

— Nu cumva ați auzit de X? Este soțul meu și tatăl acestor copii. Toți vin, numai de el nu aflu nimic. Chiar dacă știți că a murit, spuneți-mi deschis, căci nesiguranța în care tremură de zece ani inima mea m-a distrus!

— Doamnă, mamă scumpă, i-am răspuns, iartă-ne dar nu-ți putem ușura suferința, căci nu-l cunoaștem pe soțul dumitale. Dar dacă în două-trei zile nu va sosi, poți să nu-l mai aștepți!

Plângea ea, înotau în lacrimi cuvintele noastre.

Căutam pe peron să văd silueta logodnicei mele dar nici ea și nici nimeni din familie nu mă aștepta. Am ajuns la tramvai dar nu mai știam cum circulă. Am vrut să dau un telefon dar nu știam cum mai funcționează. În cele din urmă am ajuns la rudele mele. Nu mă înșelasem, erau tot acolo. Numai că în locul vilei lor muncite cu trudă era acum o grămadă de cărămizi, amintire a bombardamentelor aviației anglo-americane.

Prezentul și trecutul mă săgetau deopotrivă. O femeie grasă, cam lălâie, s-a repezit și m-a sărutat plângând în hohote. Era o muncitoare activistă de partid care făcuse mult rău în jurul ei, amenințând, lovind, denunțând dar care ajunsese să vadă în cele din urmă realitatea crudă și mincinoasă căreia îi slujise. A avut față de mine o răbufnire a sufletului ei mediocru, contradictoriu și confuz. Rudele m-au primit cu milă și lacrimi. Simțeam că au ceva să-mi ascundă. Doream să aflu de logodnică, de părinți, de frați.

— Da, da, Petrică e bine, locuiește în București. Și Mărioara are două fete, este în casa părintească. Nenea (adică tata) e puțin bolnav, dar o să-i treacă, e ușor!

— Mama?

— Maică-ta s-a prăpădit cu dorul tău în inimă acum trei ani!

Mi-am adunat atunci ultimele puteri:

— Dar logodnica?

— Ai s-o vezi, e bine, sănătoasă!

— S-o văd? Dar ce face?

— Te-a așteptat până mai un an. S-a dus zvonul că ai murit. Toți am sfătuit-o să se căsătorească, că i-a fost destul să te aștepte optsprezece ani!

— Și? am întrebat eu.

— Și și-a găsit un om de omenie cu care s-a căsătorit!

M-am încovoiat și am izbucnit într-un plâns înfundat, care nu se va sfârși niciodată din sufletul meu. Totul era un dezastru, o ruină, o paragină iar eu o nălucă, o arătare, o himeră.

M-am lăsat în voia rudelor mele. De mână cu doi bătrâni am pornit într-o lume nouă, ostilă, pustiită.

ÎNTĂLNIRI

Nimeni.

Trăim astăzi într-o lume plămădită rău și dospită acru. Teama plutește peste suflete, în aer, în natură, până în soare. Nu mai există dragoste și respect între oameni. Nu mai sunt sentimente, nu mai este noblețe, a dispărut generozitatea. Oamenii suferă fără Dumnezeu și-L caută dar sunt luate măsuri severe ca să nu-L afle, căci comuniștii nu sunt dispuși să împartă puterea cu El.

Un popor cultivat, bogat, conștient de drepturile sale este un pericol. Un om cu credință, cu idei, cu idealuri este dușman din principiu. Idealul lor este un popor amorf, încovoiat, care să nu gândească și – Doamne ferește – să nu ajungă să acționeze. Legea societății este dependența, căci poporul care așteaptă cu mâna întinsă mila stăpânului poate fi strunit fără dificultăți.

Progresul socialist e în plină desfășurare. Copiii se destrăbălează de micuți și la maturitate sunt deja scârbiți de viață. Nu știu nimic despre Hristos, despre Biserică, nu știu nici să-și facă semnul crucii. Bătrânii gândesc și ei libertin și se prostesc în perversiuni. Dezmățul e general dar se păstrează cu strășnicie tăcere asupra lui. Minciuna a devenit inteligență, căci se minte de sus în jos și se minte atât de des încât adevărul nu mai există. Furtul s-a generalizat, afacerile murdare înfloresc la toate nivelele, relațiile și nepotismul sunt calea sigură spre reușită.

Omul este indiferent omului și prin urmare răul nu mai are nici o stavilă.

Lumea colcăie încinsă în socialism și marasmul este general. Și totuși, în lumea asta murdară sunt oameni de cea mai mare valoare. Ei tac. Mai bine zis ei sunt reduși la tăcere, dar sunt și asta este esențialul. Ei fac dovada faptului că omul și

lumea au în ele mecanisme și forțe care nu pot fi nici supuse, nici calculate. Căci acolo unde întunericul este mai amenințător oamenii păzesc mai cu strășnicie lumina.

De aceea mulți occidentali sunt de părere azi că adevărații oameni ai omenirii se găsesc în țările socialiste. Ei spun un adevăr dar pentru noi este dureros să aflăm că Occidentul de la care așteptam salvarea e decăzut spiritual și moral mai jos decât oamenii lui Marx. Se pot da multe explicații însă una cu deosebire ni se pare importantă: Marx cu toți ai lui erodează sufletul lumii occidentale, doar că o fac cu alte mijloace decât în Răsărit. Noi, care am trecut prin această fază, o descifrăm cu ușurință acolo, în timp ce occidentalii nu înțeleg că ei se comunizează deja ideologic și moral.

Experiența avută ne-a învățat să gândim mai profund și subtil. Nu ne putem juca cu cuvântul, cu sufletul, cu ideile, cu valorile, nici cu omul și societatea. Noi am căpătat respectul sfânt pentru adevăr și de aceea drămuim lucrurile cu mai multă înțelepciune.

Câțiva oameni căliți aici, în arșița materialismului ateu, au izbutit să evadeze și să vorbească Occidentului dar sunt mulți care tac și rămân în țară. Ei sunt antenele care prind undele Luminii dumnezeiești și sunt învăluiți de ea. Ei tac dar exercită un rol uriaș în iconomia de mântuire a lumii.

Marginalizați, umiliți, batjocoriți sau, în cel mai bun caz, ignorați, trec prin viață smerit, fără vâlvă, fără zgomot. Dar ei sunt în pace...

Intru într-o biserică. Nu este lume multă. Biserica e imensă. Ard lumânări nenumărate. Este o adevărată forfoteală cu aceste lumânări. Din drumul lor de zi cu zi, oamenii se abat și aprind o lumânare, apoi se pierd în mocirla cotidiană. Acești oameni știu foarte puțin despre Dumnezeu, nu au timp să-l dedice, mulți sunt confuzi și totuși aprind o lumânare în biserică, expresie a luminii nevăzute din ei înșiși.

Într-un colț al bisericii este un bărbat. Stă acolo ore întregi, tăcut, cu ochii închiși, luminat și anonim. Chipul lui e senin, armonios și dezvăluie o puternică trăire lăuntrică. Întreb pe cineva cine este.

— E inginerul N., mi se spune.

— Cum, el? zic eu și simt o furnicătură în piept iar în ochi îmi năvălesc lacrimi calde.

E un bun, un foarte bun prieten...

Are în spatele lui 20 de ani de temniță. Mi-l amintesc: tânăr, adâncit în citirea Scripturii, rugându-se ziua și noaptea, cercetând căile sfințeniei cu râvnă. De atunci a luat obiceiul să se roage cu ochii închiși, chiar dacă era singur în celulă, căci și aerul și zidul văruit abat atenția care trebuie concentrată numai în inimă. Știu că ajunsese să vadă lumina din sine încă înainte de a ne despărți. Cărările temniței sunt scurte dar despărțite nemilos de ziduri și păzite de temniceri, încât nu ne-am văzut de 30 de ani. I s-a cerut și lui, ca tuturor de fapt, să-și renege trecutul, să-și repudieze prezentul și să îmbrățișeze sistemul marxist-leninist. Dar el purta în sine povara sfântă și privea departe, peste oștirea de nebuni care-l torturau și-l somau să se predea. „Cu ce vreți voi să schimb pe Dumnezeu Care este viu în mine? Cu golul vostru din inimi? Cu nebunia voastră?” părea că le spune.

— Era un schimb inacceptabil, a început chiar el să-mi povestească. Știam că sunt turbați și nu i-am provocat, căci mai știam și că pot să mă sfășie. Mi-m

ascuns deci sufletul și mai adânc în mine dar am refuzat orice megieșie cu satana. Mă socoteau rătăcit, prost și îngust la minte, din care cauză au fost oarecum indulgenți cu mine. Pe alții, mai temerari, i-au distrus. Eu am fost izolat în Zarcă și de acolo m-am eliberat. De atunci trăiesc singuratic. Sunt pensionat medical. Știi, am rămas cu multe metehne, dar o duc! Doctorii sunt uluiți că n-am murit încă. Dar eu știu că Dumnezeu îmi dă viață, din mila Lui de care mă socotesc nevrednic!

A tăcut o clipă, apoi mi-a spus fericit:

— Acum am ajuns la rugăciunea neconținută. Și noaptea în somn sunt treaz în rugăciune! Pe cât de multă iubire mă inundă, pe atât de profundă înțelegere a rosturilor lumii primesc. Suntem în mâinile lui Dumnezeu. Nu sunt optimist, nu-mi fac iluzii, știu că urmează suferință și mai multă, dar așa e scris să fie, așa se vor curăța sufletele până ce va pătrunde în ele Hristos!

Ne-am bucurat amândoi câteva minute, după care mi-a zis:

— Acum trebuie să ne despărțim. Slavă Domnului pentru întâlnirea de azi!

— Să fim mereu împreună sus! Sus!

— Du-te acum, suntem!

Și am plecat repede pentru a nu fi văzuți „uneltind”.

Într-o zi m-am dus la o mănăstire lângă București. Pe o cărare înverzită mă întrețineam cu starețul, un om care a crescut în mănăstire, a învățat teologie și este pătruns de duhul monahal. Se apropie de noi o turmă de vaci și starețul strigă:

— Hei, frate, văd că știi ce-i ascultarea, dar mai ai mult până să înveți ce-i credința!

Vorbea cu paznicul vacilor, un începător venit să intre în monahism. Mă uit bine la el și mă cutremur. Între timp, văcarul a alergat după o vacă răzlețită și s-a tot dus.

— Părinte, știi cine este acest om? Îl întreb pe stareț.

— Unul care ține morțiș să intre în mănăstire. L-am ispitit cu batjocuri, cu dispreț, l-am alungat dar el se ține scai de mănăstire.

— Părinte, întreb eu, ce crezi că este mai important: să te rogi ori să aperi credința?

Starețul s-a uitat scrutător și mi-a spus:

— Vrei să mă ispitești? Vrei să mă bagi în politică, nu? Gândește-te că răspund de locașul acesta sfânt.

— Părinte, îl iau eu din scurt, ce va fi aici peste o sută de ani? Ba nu, peste cinzeci, chiar peste zece? Sunteți toți bătrâni... Tinerii nu au voie să intre în mănăstire și nici nu mai au râvnă și evlavie. Vremurile s-au schimbat. Nu vezi că vei fi ultimul stareț din această mănăstire seculară? Ce faci, deci?

— Scris este că ajunge zilei necazul ei. Nu cunoaștem viitorul, este la Dumnezeu. Noi ne rugăm și ne lăsăm în voia lui Dumnezeu.

— Părinte, acest om de la vacile mănăstirii nu s-a lăsat în voia lui Dumnezeu, ci a făcut voia lui Dumnezeu! El a luptat să nu se împrumernicească în țară ateismul. A suferit torturi cumplite și tăcea mormânt. I se cerea să se lepede de credință, să-și trădeze frații și să se supună statului ateu.

— Păi, zice starețul, asta e politică. Noi avem o Împărăție veșnică în ceruri pregătită de Domnul Hristos. Scris este să ne supunem stăpânirilor, că de la Dumnezeu sunt lăsate. Noi nu facem politică.

— Mi se pare că faci politică, Părinte, și o cam faci pe dos.

— Să scurtăm vorba, politica cu ale ei, noi cu ale noastre!  
Și ne-am despărțit într-o atmosferă spinoasă. Mai târziu, starețul a ajuns episcop. Atunci l-am căutat pe „văcar” dar dispăruse fără urme. Parcă îl văd și acum... Când a intrat în celulă era străveziu, scheletic dar neclintit. Venea de la Securitate. Fusesse partizan în munți prin anii 1941-1943. Era un om mai mult scund. Călca rar și apăsător. Deși era o fire pașnică, când s-au pornit prigoanele în țară, poate știind că-i va veni rândul, poate sperând că se mai poate lupta, luase calea munților. Și-a format un grup de oameni pe care-i strunea cu fermitate. Purtau pistoale dar nu aveau dreptul să le folosească decât în apărare. În general evitau confruntările.

Viața în munți era grea, căci nu aveau nici armament, nici aprovizionare. A încercat să ia contact cu străinătatea, dar n-a primit decât felicitări. A înțeles că lupta era pierdută. Temnițele fuseseră înțesate. Poporul era subjugat. Fără ajutorul Apusului nu se putea lupta cu Armata roșie și nici cu Securitatea română. Totuși în munți nu se temeau de ostași, ci de trădători. Poporul îi ajuta cu alimente și mulți oameni au fost întemnițați din această cauză. O mănăstire care i-a găzduit a fost desființată, călugării întemnițați și lăcașul transformat în cămin de copii părăsiți.

Au trecut ani și speranțele lor s-au spulberat. Într-o zi tot grupul a fost atacat de un prieten al lui, venit în munți ca agent al Securității. Credea că vor scăpa, dar n-au scăpat. Au fost prinși și torturați:

— Ce urmăriți? Ce depozite de arme aveți? Ce legături cu străinătatea? Ce legături cu alți partizani? Cine vă informa? Cine vă aproviziona? Începeau ei să afle.

Putea oare să le răspundă? Și cine erau cei ce-l chinuiau? Și ce urmăreau ei? Îi cunoștea bine. Știa ce vor face și nu avea ce discuta cu ei. Ei îl torturau și el tăcea. A refuzat să vorbească și la anchete și la proces. L-au numit „Fachirul”. L-au condamnat la muncă silnică pe viață. A rămas un singuratic, adâncit în sineși, ursuz. În munți citise Biblia de mai multe ori și având o memorie fabuloasă, reținuse mult din ea. Se ruga zi și noapte de unul singur, oriunde s-ar fi aflat, ori ce ar fi făcut și adesea a fost văzut cu chipul scaldat de lacrimi. Atunci era mai frumos ca oricând. Profilul îi părea săpat în marmură albă. Văzându-l, un pictor a fost cuprins de emoție și a spus:

— Omul acesta e luminos la chip, strălucește, are o expresie care mă uimește. Dacă voi trăi, mă voi strădui toată viața să prind într-un portret ceea ce văd în el.

Omul era și foarte citit. Uneori se lăsa antrenat în discuții și uimea prin puterea de a pătrunde lucrurile și de a le sintetiza. Nu vorbea nici ca un preot, nici ca un filozof, ci se situa într-un plan superior ce le cuprindea pe amândouă. Preocupările lui erau vaste, generale și toate se rezolvau simplu, în spiritul lui suveran. Se bucura de respectul tuturor. A trecut prin temniță fără urmă de compromis. Și acum, când îl întâlneam, iată că a dispărut...

Au trecut câțiva ani. Mă dusesem în creierii munților la un schit, să cercetez un vestit duhovnic și aspru ascet. M-a impresionat puterea cu care vorbea cât și vastele sale cunoștințe teologice și mistice. Se plimba cu ușurință prin Sfinții Părinți și-i tâlcuia atât de personal, încât părea că de la sine vorbește. Se situa la înălțimi greu de urmărit vorbind despre comuniunea cu Dumnezeu. L-am ascultat câteva zile și apoi l-am întrebat despre libertate, comuniune și comunitate, despre

unitate, solidaritate și har și despre Ierusalimul cel ceresc, Împărăția lui Dumnezeu și mesianism. Ascetul s-a uitat la mine și mi-a spus:

— În tinerețe am crezut că pe Hristos Îl pot afla în rugăciune, în aspre nevoințe și singurătate, azi am înțeles că El este în lume, în fapte și în „neburnia” credinței. Nu trăim vremuri de contemplație, ci de acțiune, deși fără Harul primit prin comuniunea cu Dumnezeu nici mărturisirea Lui în lume nu va fi puternică. Există un aspect tehnico-economic al lumii moderne care a cucerit masele populare dar le-a și obosit și acum oamenii revin spre peșteri și pustii în căutarea rugătorilor celor sfinți. Dar mai este și un aspect satanic-ateu, care se propagă cu putere mare și a pustiiit sufletele, și acesta cere o ripostă a Duhului Sfânt. Este vremea marilor mărturisitori. Trebuie să știm ce vrea Dumnezeu cu noi, căci oamenii ne întreabă ce este materia, ce este clasa socială, ce este lupta de clasă, ce este proprietatea și toate câte se leagă de viață iar noi nu putem să le vorbim despre războiul nevăzut al duhurilor și despre treptele Scărarului, deși acestea rămân mereu valabile, căci de fapt din ele ne tragem înțelepciunea, din ele trebuie să desprindem chipul și înfățișarea lumii creștine. Noi trebuie să avem răspunsuri la toate problemele. Creștinii s-au preocupat de răspunsurile fundamentale ale existenței, în vreme ce fiii întinericului au dat ideile lor în problemele actuale ale lumii. Ori, oamenii trăiesc „acum” și numai după ce află pace „acum” vor năzui și spre cele veșnice. Sufletul se înfrumusețează cu dumnezeieștile virtuți pentru ca „acum” să trăiască creștinește și așa să se angajeze pe drumul veșniciei. Nu este nici o dogmă, nici o virtute, nici o idee oricât de înaltă care să nu se reflecte „acum” în viața noastră. Noi nu putem de exemplu să renunțăm la dogma Sfintei Treimi, pentru că totul s-ar destrăma și am rămâne orfani și păcătoși ca și atei. Dar problema problemelor este să dovedim oamenilor că numai Dumnezeu cel nevăzut și imaterial este Adevărul și că fără El nu numai noi, ci însăși materia nu mai este nimic. Nu putem noi oamenii să anulăm materia prin ideile noastre dar prin modul pătimăș de a o privi, adică prin materialism, ne mutilăm sufletește, ne dezorientăm mintal și viața devine un coșmar. Deci Dumnezeu e necesar azi, acum, aici – altfel suntem pierduți. Nu e vremea să mai căutăm argumente despre existența lui Dumnezeu. El este atât de necesar, S-a făcut pe Sineși atât de evident prin puterea ateistă, încât nu trebuie decât să-L trăim sincer și să-L mărturisim cu putere. Pentru aceasta Domnul Iisus este prigonit acum, pentru că ne mai fiind Împărat al celor din înaltele dregătorii, este Împărat al poporului, al sufletului și al vieții.

— Părinte, i-am zis eu uimit, cum ați ajuns la aceste concluzii? Aici în schimnicie, între Sfinți și Scripturi?!...

— De fapt, tot ce ți-am spus este ascuns în viața monahală, căci nu pe sine se slujește monahul, ci lumea. Mănăstirile nu și-au pierdut menirea, ele sunt centralele spiritualității creștine, a căror lumină va dovedi ca oarbe luminile electrice, cu uzinele lor cu tot. Oamenii sunt pe cale să piară înghițiți de știința și de tehnica lor și nu le vor putea stăpâni decât dacă, situându-se în perspectiva creștină, vor vedea limitele materiei, sensul lucrurilor, rostul vieții – și așa să le stăpânească și să le coordoneze. Acum oamenii sunt orbi și robi, orbiți de lumina falsă din ei, robiți de materia în care au crezut. Nu-i nimeni stăpân, nimeni nu mai este la cârma corabiei civilizației secolului nostru. Trăim vremuri apocaliptice. Fiara e omul și mașina e unealta nimicirii omului. Nici pacea nu va fi pace, nici războiul nu va rezolva nimic, căci criza este religioasă și numai Dumnezeu

redevenit Stăpân în oameni va putea găti o orânduire și un sens bun omenirii întregi. Ne trebuie forța lăuntrică de a gândi materia și mașina iscodită din ea și de a le stăpâni în limitele folositoare vieții. Dar nu vom putea face acest lucru decât dacă vom vedea lumea însăși în limitele ei și-n normele ei divine. În fine, niciodată nu vom izbândi dacă nu ne pocăim, dacă nu ne supunem lui Dumnezeu, dacă nu-L primim în noi, dacă nu ne îndumnezeim!

— Părinte, i-am zis, sunteți nemaipomenit! De acum știu tot ce vreți să-mi mai spuneți. Mărturisesc că nu vă credeam preocupat de astfel de probleme. Știam că vorbiți despre Har, despre substanța, emanarea și lucrarea Lui dar văd că sunteți neîntrecut și în cele ale vieții și materiei.

— Nu vreau acuma să mă smeresc, căci m-a smerit Dumnezeu din destul, dar n-ar fi drept să nu spun că multe dintre acestea m-a ajutat să le pricep părintele M...

— Dar cine este părintele M.? am întrebat eu nedumerit.

— Îți este prieten și știe că ești aici. Te-a văzut din chilia lui.

— Prieten?... Chilie?... Atunci, să mă duc să-l văd!

— E prea departe! Și nici nu te primește. Mi-a îngăduit însă să-ți vorbesc despre el.

— Atunci, cum m-a văzut?

— A primit de la Dumnezeu darul vederii în duh, așa prin materie...și prin timp...

— Spuneți-mi, rogu-vă, cine este acest om?

— L-ai văzut ultima oară când discutați cu starețul unei mănăstiri unde el era văcar.

— O! am exclamat eu. El?! Aici?! Așa cum mi-l descrieți...?!

— A fugit și s-a ascuns la mine. Îl văzusem în vis și l-am primit cu brațele deschise. De la el am învățat multe despre Dumnezeu și lume. Ne întâlnim adesea și stăm îndelung de taină. Vezi, eu vorbesc mult, mi-a fost dat darul acesta. El zice că eu sunt glasul lui. El s-a retras de lume dar este arcul cel mai încordat al lumii. Mă uimește! Mi se pare că e desprins de cele pământești dar îmi descrie realitățile lumii cum eu ca duhovnic nu o pot face încă. Pentru el lumea e în ceruri și cerurile sunt microscopul electronic cu care vede tainele lumii. E un trăitor unit cu Dumnezeu, fiindcă nu poți vedea iadul, nici păcatul dacă nu ești în lumina dumnezeiască. El este deci ochiul lui Dumnezeu pe pământ.

— Dar ce face? Cum se simte? Cum trăiește? am întrebat eu, cuprins de grijile omenești.

— Bună întrebare! Trăiește între albine, căci numai pe ele le-a îngăduit în pustnicia lui. De sănătatea sa se îngrijește Însuși Dumnezeu. De-ale gurii îi mai ducem noi de aici, din schit.

— Dar îl știam bolnav!

— E sănătos! Oamenii nu mai cred în puterea de tămăduire a Duhului Sfânt dar el e o dovadă că ea lucrează.

— Poate folosește ceva plante, am zis eu.

— Nici nu se gândește la ele! Ba nu, uneori mi-a cerut niște ceaiuri. Dar să nu crezi că ceaiurile l-au vindecat, nu... ci Duhul Sfânt, puterea credinței din el. Nu, nu, nici asta să n-o iei greșit, nu credința l-a vindecat, vezi, cum să mă explic, dacă am zis Duhul Sfânt, pentru mine o fi de ajuns dar oamenii de azi vor ceva mai pe înțelesul lor. Mie mi se pare că suflarea lui Dumnezeu înfirișează lumea

neconținut. În suflarea lui Dumnezeu sunt forțe, puteri, este însăși viața, este însuși sufletul oamenilor și toate trăiesc datorită ei. De aceea socotesc eu că dacă despărțim credința de Izvorul ei, și ea e neputincioasă. Credința unită cu Dumnezeu e puternică; credința confundată cu autosugestia e fleac. Ori tocmai asta este, avem lângă noi, avem în noi, avem în viață și avem în materie o putere nematerială, izvorâtă din Dumnezeu și dacă reușim s-o captăm și s-o folosim, ea este medicamentul cel mai bun. Ea cunoaște lumea gândită de Dumnezeu și deci tot ce face ea este în orânduirea profundă a lumii. Omul poate să creadă greșit, poate ieși din ordinea naturală și mi se pare că prea multă știință a oamenilor de multă vreme a pierdut contactul cu firea, încât în loc să folosească, îl nefericește pe om și strică natura. Curge foc, lumină, Duh în om și-n lume. Așa s-a vindecat el. Și dacă folosește unele ceaiuri, este pentru că așa-i spune duhul să facă, este ca și cum acceptă să mănânce pentru a trăi. Dacă mănânci otrăvă mori, el însă mănâncă mană cerească. Mana cerească e și materială, este și imaterială. El știe să le îmbine pe toate.

Ascultându-l, mă făceam tot mai mic. Mă cuprinsese un fel de frică. Oare aș fi putut rezista să văd un astfel de om? Mi se părea că am o închipuire.

— Nu te teme, mi-a spus călugărul, totul este normal, real, firesc. Nefiresc este să fii lipsit de puterea lui Dumnezeu.

Mă surprinsese în intimitatea mea și mi-a fost rușine. Mă simțeam prea plin, obosit de prea multă putere. Am întrerupt convorbirea. Au urmat câteva zile de pace lăuntrică. Rugăciunea mea era intensă, îmi cuprindea întreaga ființă. Mâncam fără a-mi fi foame și mă simțeam tare bine. Am înțeles că prietenul meu se roagă pentru mine și-mi transmite puterea sufletului său. Cred că tot așa, cumva asemănător dar păstrând proporțiile, oamenii sunt însoțiți de dragostea și Harul lui Dumnezeu. De atâta bucurie șiroiau lacrimile în mine și eram mai viu, mai profund. Mi se deslușeau noi înțelesuri ale existenței. Dumnezeu era realitatea. Dacă eu putem încerca o astfel de trăire duhovnicească, cum era oare aceea de care se desfăta prietenul meu? Ferice de el!

Am hotărât să plec. Mă liniștisem. Pelerinajul la schit îmi oferise mai mult decât aș fi putut aștepta vreodată. M-am dus să-mi iau rămas bun. Bătrânul mi-a zis:

— Să nu-l judeci greșit. El stă ascuns pentru că acesta este darul lui. N-am văzut la nimeni mai multă dragoste de oameni ca la prietenul dumitale. Acesta este modul lui de a fi sluji. Du-te și te va însoți. Acolo unde vei întâlni lucrări minunate, gândește-te că pot fi făcute și prin el... el este în miezul lumii. Fii binecuvântat! Te binecuvintează și el!

Și am plecat.

După o vreme eram într-o localitate balneară ca să-mi mai potolest durerile din oase. Stațiunea se găsea într-o regiune de munte pitorească, cu țărani îmbrăcați în costume naționale, cu obiceiuri încă nestrivite între șinele roților de fier. Era cu atât mai bine, căci și nervii mei aveau nevoie de destindere.

M-am prezentat la medic. Era o doamnă între două vârste care mi-a acordat o atenție deosebită. Nu știam cum să-i mulțumesc mai bine și i-am adus un buchet de flori.

— Domnule, a început ea vorba, nu de mult am avut aici un pacient care m-a impresionat profund și care a lăsat urme adânci, deși a stat atât de puțin la noi.

Eu o priveam nedumerit și ea a înțeles.

— Știți, mi-a explicat, domnul acela avea exact aerul pe care-l degajați și dumneavoastră.

Am tresărit.

— Nu, nu, să nu mă înțelegeți greșit. Noi credem că omul acela era preot dar ascundea lucrul acesta din motive lesne de înțeles.

— Dar eu nu sunt preot, i-am răspuns apăsător.

— Nu veți fi fiind preot, dar nici muncitor nu sunteți!

Mă întrebam de ce oare mă iscodește femeia aceasta. I-am întins politicos legitimația mea de serviciu. Ea a citit și zâmbind a așezat-o pe masă spunându-mi:

— Nu trebuia să mă convingeți. Nu era nimic rău dacă vă credeam preot. Poate că nici domnul despre care vă vorbeam nu era preot. Știți, eu sunt om de știință... eu nu cred... am studiat materialismul dialectic dar... știu eu... dacă există oameni de acest fel, atunci Dumnezeu nu este o noțiune învechită.

Îmi dădeam seama că nu voia să mă flateze. Un motiv întemeiat o obliga la aceste concluzii. Nu trebuia să o dezamănesc.

— Și ce a făcut așa de extraordinar omul acela? am întrebat-o cu naturalețe și interes.

— Nu a făcut nimic extraordinar, mi-a spus ea. Tocmai asta e problema. Am simțit că pot avea încredere în el și mi-am deschis sufletul cu toată sinceritatea. I-am povestit în amănunt toată viața mea și drama căsniciei mele. Nu mi-am imaginat că cineva ar putea să-mi aducă pacea în familie dar omul acesta a făcut-o. Și nu știu cu ce putere! Nu avea nimic de Rasputin în el și nici de hipnotizator, era blând, senin și simplu dar în sufletul lui se puteau descărca toate furtunile lumii fără ca să-l tulbure, și acolo se linișteau. Așa a fost cu mine...

Femeia a tăcut câteva clipe, apoi a reluat emoționată:

— Eram distrusă, disperată! Fiica noastră adolescentă fugise din oraș cu un coleg de școală. Repede s-au despărțit și ea n-a mai revenit acasă, ci s-a pierdut în București. Am găsit-o dar ne-a strigat fără sfială în față: „De la voi am învățat ce e libertinajul! Voi, care n-ați găsit niciodată timp să vă apropiați de sufletul meu, acum faceți front comun împotriva operei voastre! Voi m-ați crescut așa! Și-mi place cum sunt. Și sunt frumoasă. Am învățat ce iubirea cum voi încă nu știți. Voi învăța singură ce e viața!”. Cred că avea dreptate. Ne-am înapoiat la hotel. Soțul meu a plecat. Am plâns mult și am ieșit să iau aer. Am ajuns la Herăstrău și-mi priveam silueta cum se unduiește în valuri. Mi se părea că mă voi odihni bine pe fundul lacului. Probabil că zâmbeam amar, căci un alt gând îmi spunea că voi purta și acolo drama familiei mele! Nu știu cât timp a trecut. Împietrisem. Un domn s-a oprit lângă mine și-mi vorbea. Încet m-am trezit alături de el pe aleile parcului. El îmi spunea poezii, îmi insufla bucuria de a trăi. M-am lăsat în voia acelei întâmplări, căci simțeam că mă refac sufletește. După câteva ore ne-am despărțit și apoi ne-am revăzut. A urmat o strânsă corespondență. El s-a ocupat de fiica mea. Așa au trecut trei ani. Între timp soțul meu plecase de acasă. Fetele pe care le iubea nu erau mai mari decât fata noastră. Iar fata cunoscuse bărbați de toate vârstele, de toate categoriile. Dar curând s-a îmbolnăvit și a fost părăsită de toată lumea. Numai prietenul meu, poetul, a îngrijit-o și a adus-o acasă. Timid, mi-a cerut să mă căsătoresc cu el. Cred că tristețea mea îl inspira. I-am auzit versurile și păreau smulse din sufletul meu. Nu știam ce să fac. Nu eram

divorțată. Și în aceste condiții a apărut pacientul care vă seamănă. Se numește Popescu Petre.

— Și ce a făcut Popescu Petre? am întrebat eu, în timp ce mă gândeam că nici nu putea fi un nume mai comun ca acesta.

— Nu știu cum a făcut dar a izbutit să deschidă și sufletul soțului meu. Într-o seară acesta a venit beat și i-a spus: „Sunt nebun. Nu sunt beat, ci nebun. Mi-e silă de femei și de mine. Am întrecut măsura... După ani de zile mi-am văzut fata, dar nu fata, ci femeia din ea și am poftit-o. Nu credeam că este posibil așa ceva. Și am început să beau. Poate că prin alcool voi uita că sunt un monstru deși în mintea mea se învârtesc încă pofta și repulsia totodată.” A doua zi omul a venit cu soțul meu la mine. Era și fata de față. Cu ea vorbise mai înainte și-i cunoștea rănilor. Ne-a confruntat pe toți trei cu realitatea dură a sufletelor și intimității noastre. A vorbit și de poet și de oscilările mele interioare. Toți trei tăceam striviți de luciditatea cu care el analiza viața noastră. Nu știu ce studii avea dar părea foarte cult. A vorbit încet, simplu și curgător ca o apă liniștită din șesuri. Venea pacea prin el. Noi eram cartea deschisă din care el vorbea. Înțelegeam că totul trebuie refăcut, luat de la capăt. A terminat spunându-ne pentru prima oară: Dumnezeu există. El vă lipsește. El vă va da puterea unei noi vieți”. Așa ne-am despărțit, căci omul a dispărut.

— Dar altceva n-a mai spus? am întrebat eu.

— Ba da, a mai spus să căutăm un mare duhovnic.

— Când a dispărut?

— Cu trei zile în urmă, mi-a spus doctorița disperată. Nu știu de ce vă povestesc toate acestea dar am simțit că vă pot vorbi ca și lui...

— Doamnă, am zis eu, acel mare duhovnic este Petre Popescu.

— Dar de ce a plecat? a strigat ea.

— Pentru că trebuie să căutați Adevărul! Nu e suficient să aveți intuiția lui. Viața în Adevăr este cu atât mai aspră cu cât pornește de la niște realități ca cele pe care mi le-ați înfățișat. Ați văzut un liman, dar el este greu de atins! Cercetați-vă bine încotro vreți să mergeți și cu ce puteri. Dacă pierdeți acum, pierdeți sunteți!

— Domnule, mi-a spus ea, am știut că mă veți ajuta. Vă mulțumesc. Măine nu voi mai fi aici.

În aceeași stațiune am mai întâlnit un fost paznic din Penitenciarul Aiud, un țăran cu frica lui Dumnezeu și cu înțelepciune milenară în el. Ne-am bucurat mult revăzându-ne. De la el am aflat despre Nică, un prieten drag care trecuse prin cele mai groaznice torturi în închisoare.

— L-am întâlnit la Iași, mi-a povestit fostul gardian. El m-a recunoscut și a venit la mine. Acum arată ca un om întreg la minte. S-au vindecat și cavernele din plămâni. Când l-am întrebat cum îi merge mi-a spus: „Ei m-au înebunit. M-au injectat. M-au făcut din om neom. Îmi era groază și de aceea doream să mor. Apăreau în mine gândurile sănătoase dar îmi era frică de ele și le alungam. Îmi era frică de ei ca de gândurile mele, și-mi era frică de gândurile mele ca de ei. Nu îndrăzneam să mai fiu eu însumi dar nici nu puteam uita ce sunt. Îmi amintesc cum număram până la epuizare și apoi o luam de la capăt. Atunci îmi făceau injecții. Țineam discursuri incoerente, bizare. Adesea începeam să spun adevărul, să acuz, să descopăr lumii crimele lor și sfârșeam în lanțuri. De nenumărate ori am crezut că voi muri dar în loc de moarte a pătruns în mine groaza. Mi-am tăiat

și venele dar m-au salvat. În fond nu știu ce voiam, cred că nu eram stăpân pe mine în astfel de momente. După eliberare am început să am încredere în mine. Familia m-a ajutat imens, mai mult decât știu ei, căci încet, încet am ieșit din psihoza teroarei. Și totuși ceva nu mai e în regulă. Am coșmare, adesea întru în panică și dacă nu este mama ori sora mea să mă aducă la realitate, fantezia mea reintră în psihoza fricii de altădată. Port în mine imaginile trecutului. Nu cred că pot iubi, nici nu regret nimic dar adesea plâng. Sunt încă neguri groase peste sufletul meu dar oamenii nu înțeleg asta. Ce știu ei, oamenii, despre mine...?!".

Ascultându-l pe fostul paznic din Aiud mi-a venit în minte chipul celui mai simplu om pe care l-am cunoscut vreodată. Este Marin, suflet curat și limpede între oamenii culti și tare complicați. Avea multă știință de carte dar ea se topea într-însul ca într-o lacrimă. Marin mergea totdeauna la esență. Prindea mereu miezul lucrurilor și nu se pierdea în divagații. Mulți îl disprețuiau și găseau că nu are personalitate. Ei spuneau: „Marin reduce totul la Iisus, mai mult nu știe, cu toată școala pe care a făcut-o!".

Au trecut însă mari încercări peste noi, ni s-a cerut să ne dezicem, am fost supuși la eforturi supraumane, am deznădăjduit. S-au prăbușit mulți oameni care străluciseră cu teoriile lor. Dar Marin a rămas viu cu Iisus: cu Iisus în foamete, cu Iisus în trudă, cu Iisus în chinuri, cu Iisus în iad. Mintea și sufletul lui n-au cunoscut întinericul prăbușirilor în neant.

După eliberare a ajuns învățător și și-a mai dat încă două licențe. Modest cum era trecea neobservat, copiii însă îl iubeau și se adunau în jurul lui. El le spunea lucruri simple și-i învăța să facă fapte mici și frumoase. Mergea cu ei pe câmpii ori prin orașe și le călăuzea primii pași prin lume. Securitatea s-a sesizat și a început să-l urmărească și să-l ancheteze. S-au luat nenumărate declarații de la copii, de la părinți și totuși nu era nimic de acuzat. Îl purtau pe drumuri în anchete și amenințări.

— Domnilor, spunea el, dar nu sunt cu nimic vinovat!

— Ba ești! Ne strici copiii cu basmele tale. Știm că ești mistic! Cine nu lucrează pentru noi este împotiva noastră!

— Dumnezeu nu vă este dușman dacă faceți binele, spunea el.

— Dumnezeu vrea oamenii pentru sine, noi vrem oamenii pentru noi. Nu primim să împărțim puterea cu nimeni!

— Dar dacă El nu există, atunci de ce vă temeți de El?!

— Vezi că ești bandit? Așa strici și mințile copiilor dar vom avea grijă să te despărțim definitiv de ei!

A venit însă cutremurul și școala s-a prăbușit, prinzând treizeci de copii sub dărâmături. Marin a uitat de sine și s-a avântat acolo unde primejdia era mai mare. Lumea îl privea cu sufletul la gură. A salvat un copil, apoi altul, și altul și până la urmă a murit strivit de o grindă care s-a prăbușit peste el. De atunci s-a creat un mit în jurul lui.

Într-o altă împrejurare mă găseam în munții Bucegi. Un grup de turiști tineri discutau aprins:

— Oare cine o fi acest om? Un muncitor atât de cult? De ce nu este promovat? Unde a studiat?

Puțin mai încolo, la o stână, stând la povești cu ciobanii, mi-au spus:

— Avem aici un om al lui Dumnezeu. Mare înțelepciune poate încăpea în mintea lui! Vine adesea la noi și atunci ni se pare că ne ducem la denii cu el, așa ne învăluie în cuvinte de taină.

Am urcat mai sus, la cabana unor muncitori forestieri. Oameni pădureți și calmi, greu de pornit la vorbire. De data asta i-am iscodit eu și-n cele din urmă un pădurar voinic mi-a zis:

— Apoi domnule, aici am văzut un om ca nimeni altul. Își dă și cămașa de pe el. Are un suflet mare. Ne cunoaște păsul tuturor și pentru fiecare are cel mai bun cuvânt. De când umblă dânsul printre noi parcă ne-am mai îmbunătățit, așa de rușinea lui, că doar nu are nici o putere asupra noastră.

Tocmai atunci coborau pe drum câțiva muncitori agitați:

— Pleacă! Nu trebuie să-l lăsăm să plece! Ei îl alungă! Să mergem să-l apărăm...!

Atunci a apărut el. S-a apropiat încet și le-a zis: — Vă mulțumesc pentru dragostea ce-mi purtați dar nu aveți cu ce mă ajuta. Fiecare om are crucea lui. Purtați-vă crucile pe care le aveți și eu mă voi strădui să o port pe a mea. Cu bine deci!

Îl recunoscusem. Era nea Ilie, un țăran care făcuse vreo douăzeci de ani de temniță, învățase multe, era iscusit în cuvânt și știa să vindece rănilor sufletești ca nimeni altul. Mulți intelectuali rafinați îi cereau în închisoare părerea în probleme de ascuțime filosofică, fiindcă el dispunea de o intuiție care nu înșela.

M-am dus după el. Ne-am îmbrățișat.

— Domnule, mi-a zis el necăjit, de când m-am eliberat mă poartă din loc în loc. Familie nu am, fiindcă mi-au prăpădit-o ei. Nu fac nimic deosebit, spun și eu câte un cuvânt ici-colo. Sunt aici de cinci ani și prinde cuvântul lui Dumnezeu dar l-a auzit și Securitatea. M-au chemat de mai multe ori și mi-au spus: „Banditul tot nu ți-ai băgat mințile în cap?! Să dispari de aici ori te nenorocim!”. „Și unde să mă duc?” i-am întrebat. „Unde vezi cu ochii, numai în raza noastră de activitate să nu mai apari!”. Atunci le-am răspuns: „Eu spun adevărul și fac binele. Le voi duce mai departe! Voi mă trimiteți!”.

Și m-a privit cu un zâmbet amar. Am mai schimbat câteva vorbe și a plecat. Ne-am despărțit cu sufletele încălzite de amintiri.

Nu mult după aceea m-am îmbolnăvit de ciroză hepatică și am stat mai multă vreme în spital. Am avut atunci liniștea necesară ca să-mi adun gândurile pe hârtie. Cum nimeni nu știa de unde vin și cine sunt nu eram pus nici sub supraveghere. Mi se spunea „domnul profesor” deși eu declarasem că sunt muncitor. Era acolo o tânără doctoriță care mă îngrijea cu dragoste și devotament. Într-o zi m-a văzut citind „Delirul” și m-a rugat să-i împrumut și ei cartea. Cu prilejul acela mi-a povestit:

— Am cunoscut aici un om extraordinar! Nu cred să fie mulți pe pământ ca el. Nu știai ce să admiri mai mult la dânsul, bunătatea ori inteligența lui, cultura ori faptele lui bune! Era profund până la necuprins, cel puțin așa mi se părea mie. Zâmbea și era mereu deschis. Deși grav bolnav, ajuta pe toată lumea. Îl vizitau sute de oameni. Uneori nici nu-i puteam primi pe toți. Veneau și intelectuali și mulți oameni simpli, femei și copii. Spuneau întâmplări uimitoare despre generozitatea acestui bărbat. Își riscase viața într-o uzină ca să salveze un grup de muncitori dintr-un grav accident de muncă. Descurcase toate încercările probleme ale contabilității întreprinderii, deși era pe post de simplu economist.

Vorbea curent patru limbi străine. Cunoștea și literatură. Știa mii de versuri și mai știa capitole întregi din Biblie. În fine, era un om deosebit. Îl iubeam mult. A venit însă Securitatea și m-a chestionat despre el: ce zice, ce face, cine vine, ce discută. Am spus tot ce știam și ei au scris. Apoi mi-au cerut să notez numele tuturor vizitatorilor și să-i stenografiez vorbirea. Atunci am înțeles că ceva era în neregulă și am refuzat să mai discut cu securiștii. Rezultatul a fost că l-au mutat din salonul meu. Mă duceam zilnic să-l văd. Suferea de cord. Avusese două infarcturi și nu stătea bine cu inima... Într-o zi l-au luat la o anchetă. A doua zi l-au adus pe targă. Toate îngrijirile medicale au fost inutile. Ne cuprinsese pe toți teama, revolta și sentimentul lașității și înfrângerii. A murit chinuit.

— De ce-mi povestiți toate acestea? am întrebat-o eu.

— Pentru că mi se pare că ascundeți o taină asemănătoare cu a lui! Cine sunteți de fapt?

— V-am dat o carte să citiți, mai avem timp de discutat.

Fata era isteată. Peste două zile a venit cu cartea și înainte de a mi-o întinde, mi-a zis:

— Nu pricep. Acesta este un roman istoric, oricât ar fi de romanțat. Cum este posibil să existe oameni ca acela despre care v-am vorbit și oameni ca eroul principal al acestui roman: intelectuali și unul și altul dar atât de contradictorii!

— Aveți multe lucruri de învățat despre oameni, lucruri și istorie, i-am răspuns. Aflați că cei doi eroi atât de opuși sunt de fapt una și aceeași persoană. Îi cunosc bine. Cunosc și așa-zisele documente pe care și-a brodat autorul romanul. Autorul acesta nu poate fi iertat, căci deși trăia eroul său, nu l-a consultat.

— De ce?

— Pentru că nu dorea adevărul!

Fata s-a făcut pe rând roșie, galbenă, verde încât am crezut că face un icter mecanic ori o congestie cerebrală. Îmi părea rău că fusesem așa de brutal. Dar cum va reacționa un popor întreg când va afla adevărul...?

„Nimeni” este numele acestor umbre care trec prin țară. Sunt osândiți să rămână „nimeni”. Nimeni! Nimeni! Nimeni!

PORTRETE.

Am trăit la o răscruce de epocă încărcată de evenimente excepționale dar și de oameni deosebiți. Voi scrie aici și despre oameni cunoscuți direct și despre alții despre care am cules date indirecte, precizând ce știu sigur și ce este numai auzit. Voi fi tot atât de drept și corect cu prietenii, cât și cu dușmanii. Voi spune adevărul chiar dacă voi supăra unele sensibilități. Scriu numai cu datele slabei mele memorii. Dacă nu ar fi frica, dacă aş avea documente, dacă aş lucra liniștit, aş putea da portrete cu mult mai reușite. Consider deci că fac numai lucru de informație, de document și alții vor da portretelor haina splendorii ce li se cuvine. Dumnezeu să mă ajute!

Un om între oameni

Prietenul meu, Sfântul Valeriu.

Am avut șansa unor confruntări dramatice pentru credință. Am cunoscut oameni care au realizat plinul uman, sfințenia, mucenicia – dar printr-o cernere cruntă...

Am tăria să mărturisesc că sunt un om fericit întrucât am văzut un om în care via, gândea, zâmbea, trăia și biruia Hristos: Valeriu Gafencu.

Îl las să vorbească el despre el, prin scrisori și cele câteva poezii compuse înainte de a muri. Ele vorbesc de la sine despre sine. Sunt cel mai fidel portret al lui Valeriu, sufletesc, fizic și testamentar.

Scrisori.

Au rămas de la Valeriu câteva scrisori trimise între 1942-1948. Sunt scrisori adresate familiei și trecute prin cenzura penitenciarului. Ele surprind cu finețe devenirea lăuntrică a lui Valeriu din anii lui de căutări și frământare. E tot ce ne-a rămas scris de la el. Reproducem aici câteva fragmente, ca o expresie vie a felului său de a fi și de a se afirma.

3 Iulie 1942

Trimiteti-mi cursurile de drept, căci vreau să studiez. De asemenea și un curs de limba germană, deoarece vreau să învăț bine germana. (...) Eu sunt mulțumit sufletește și împăcat cu mine însumi. Nu vă mint. E realitatea sufletului meu, care și-a găsit pacea în înțelegerea și ajutorul Atotputernicului Dumnezeu. Cred că numai cu adevărul Evangheliilor își poate găsi omul liniște în suflet.

Dragile mele surioare, vă rog păziți-vă de păcat, trăiți în curățenie, căci numai așa veți birui în viață.

August 1942

Îmi pare că a trecut așa de mult de când nu v-am mai scris nimic, încât acum când încerc să vă trimit și eu frânturi de viață și de gând, nu știu parcă nici cum, și nici cui să mă adresez. (...) M-am îmbolnăvit de icter. (...) Scrisorile voastre m-au înviorat. Mi-e dor de casă și de libertate. (...) Sufletește mă simt bine. Dumnezeu mă călăuzește și lumina Lui mi-e flacăra mereu aprinsă. Rugați-vă mult.

1 Septembrie 1942

Gândurile mele sunt îndreptate spre frumoasa Basarabie. (...) Voi apropiați-vă cât mai mult cu inimile de Dumnezeu, căci numai de la El ne vine mântuirea.

14 Octombrie 1942

În viața lumii blestemată de aici mă simt singur. Îmi petrec timpul gândindu-mă mereu la Dumnezeu. Singur Dumnezeu mă înțelege pe deplin și pe El, spre marea mea mulțumire sufletească, Îl simt veșnic lângă mine, ocrotindu-mă și luminându-mi calea. Cât sunt de fericit când simt în mine vibrând duhul creștin, voi poate niciodată nu veți înțelege! Sunt atât de puțini cei ce-L înțeleg pe Hristos, ca să nu mai vorbesc de numărul extrem de redus al celor ce-L trăiesc. În viața asta credința e totul. De aceea omul fără credință e mort.

1 Noiembrie 1942

Faptul că am ajuns a înțelege, a trăi chiar învățătura lui Hristos m-a făcut să mă simt mulțumit și ca trezit din mormânt. La aceasta au contribuit singurătatea, viața pe care o duc și înfrânarea firească de aici. Mă gândesc uneori că într-o viață normală n-aș fi ajuns la o asemenea transformare lăuntrică.

21 Iunie 1943

O zi uriașă! M-am spovedit, m-am împărtășit. Trăiesc momente mari, cele mai mari din viața mea! O răscruce a vieții! M-am lăsat cu totul în voia lui Dumnezeu.

10 Ianuarie 1944

Câte suflete îndreptate către Tine, Doamne, doresc să trăiască o viață nouă, în care să stăpânească pacea, înțelegerea și dragostea creștină! (...) Fiecare zi e cât o viață de fericire! Rog pe Bunul Dumnezeu să-mi dea puțința de a face binele

pe care sufletul meu dorește să-l facă în lume. Cred că acesta este rostul vieții omului: să iubească toată zidirea lui Dumnezeu și să facă bine.

10 Februarie 1945

Atâta timp cât Dumnezeu veghează asupra lumii, nici un rău nu va putea zdruncina fondul moral și adânc creștin al sufletelor curate și pline de dragostea nemărginită pentru adevăr și aproapele. Suferința, oricât de grea ar fi, nu are alt sens decât curățirea sufletului dornic de mântuire. (...) Doresc să știu că sunteți pregătite să primiți cele mai grele lovituri cu credința că dincolo de această viață trecătoare există o altă viață, veșnică, fericită, o patrie cerească fără hotar care merită orice jertfă, oricât de mare. (...) Eu sunt sănătos și fericit. Nimic nu mi-ar putea năruia această stare sufletească. Sunt atât de fericit încât aș vrea să strig în gura mare, să audă toată lumea strigătul meu, să-l audă și Tuța de acolo de unde se găsește, să ajungă fericirea mea până la cer!

20 Februarie 1945

Maica Domnului îmi împlinește rugăciunile. Trăiesc pe revărsarea unor adevărate valuri de dragoste, care îmi copleșesc toată ființa pătrunsă de conștiința nimicniciei mele ca om pe pământ. Stau căzut în fața icoanei, în genunchi, implorând milă, ajutor și dragoste pentru mine și pentru toți ai mei, părinți, rude, prieteni, binefăcători, vrăjmași. (...) Sunt cum mă știți. Tac mîlc și meditez ore și zile în șir. Îmi trimit gândurile departe și când mă trezesc la realitate zâmbesc. Cânt și mă rog. Sunt vesel sufletește. Viața cotidiană are un aspect uniform. Viața interioară mi-e simplă, vie, plină și mare, cu doruri și vise pe care eu le trăiesc și le simt vii în sufletul meu. Mă lupt cu păcatele. Și cu cât mă adâncesc mai mult în mine, cu atât găsesc altele noi. Dar cu ajutorul Domnului le birui. Am căpătat o seninătate sufletească permanentă și mă mulțumesc cu darurile pe care mi le dă Dumnezeu, căci sunt neprețuite. Vă mărturisesc iarăși același lucru: trăiesc fericirea, o gust mai ales în lacrimi și durere, acolo o găsesc mai dulce, mai adâncă. Trăiesc cu conștiința omului păcătos. Trăiesc pe Dumnezeu, Izvorul tuturor bucuriilor vieții...(.) Sunt foarte mulțumit acum că am trăit o viață morală și curată. În relațiile mele cu fetele am fost cinstit, corect și curat, mai exact n-am căzut în păcat. Și am iubit atât de mult! (...) Vă spun drept, sunt fericit. Înțeleg și iert totul, oricine m-ar lovi pe mine personal îl iert.

10 Aprilie 1945

Simplificați-vă viața cât mai mult. Întotdeauna învață-te să te mulțumești cu puțin, învață-te a te jertfi pe tine însuși pentru binele aproapelui... rugăciunea este expresia cea mai curată a iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Când vei ajunge să te rogi cu adevărat, ai realizat pacea, fericirea...am ajuns să văd la fiecare pas făcându-se o minune...am avut momente în viața mea de închisoare când am plâns cu lacrimi nestăvilite, dându-mi seama de nimicnicia firii mele omenești, de slava lui Dumnezeu, de iubire. În aceste lacrimi am găsit cea mai mare fericire trăită de mine vreodată.

25 Mai 1945

Vă vorbesc la modul cel mai serios: faceți-vă un examen de conștiință cât mai amănunțit, cecetați-vă bine viața, adânciți-vă în interiorul ființei voastre și cunoașteți-vă pe voi înșivă, cu toate păcatele și greșelile săvârșite în viață. Scrieți-le și duceți-vă în fața duhovnicului să le mărturisiți. Niciodată nu e prea târziu. Dar nu amânați nici măcar cu o singură zi. Vă vorbesc ca un fiu și frate al vostru, cu toată iubirea ce o am pentru voi. Vorbesc cu toată convingerea sufletului, nu din

cărți ci din propria-mi trăire din acești ultimi ani, cei mai serioși și mai importanți din viața mea, care pentru mine înseamnă totul, dar absolut totul. (...) Mulțumesc din toată inima Bunului Dumnezeu pentru suferința ce mi-a trimis-o. Căci prin suferință mi-am putut lumina sufletul și am găsit calea vieții. (...) Vă rog din suflet să citiți Sfânta Scriptură. În fiecare seară înainte de a vă culca strângeți-vă în jurul mamei, voi, copile scumpe ale inimii mele și cu seninătate reculegeți-vă câteva momente și citiți câte un capitol din Evanghelie, un capitol din Epistole și câte un psalm. Cu multă evlavie faceți-vă apoi rugăciunea de seară. (...) Ar fi foarte bine să aveți candelă în dormitor. Cu candela aprinsă, în tăcere, fiecare să-și examineze faptele, gândurile și vorbele de peste zi. Imediat ce ați constatat vreo greșeală să o mărturisiți cu sinceritate, cerându-vă iertare. Apoi... somn ușor! (...) Iubiți-vă mult! Mult! Spuneți-vă singure una alteia greșelile, cu dragoste. Ajutați-vă mereu. Iubitele mele, ar fi cel mai mare și frumos lucru pe care l-ați realiza: o familie creștină. O inimă necăjită să-și afle mângâierea între voi. (...)

25 iunie 1945

Să știți că eu nu sunt îngrijorat de soarta voastră dintr-un singur motiv: vă știu curate la suflet, cu credință în Dumnezeu și cu dragoste pentru toată lumea. Aceste mari realități îmi dau siguranța deplină că veți răzbate bine prin toate încercările ce le veți mai întâmpina pe viitor. Priviți lucrurile în adâncime. Nu vedeți voi că Dumnezeu vă trimite diferite încercări pentru a vă întări credința?! Nu gustați voi în cele mai grele clipe dintr-o bucurie izvorâtă din lumea lăuntrică a ființei voastre duhovnicești? O fericire nouă, găsită în lacrimi. (...) Cât de mult aș vrea să fiu în mijlocul vostru, să pătrund în intimitatea sufletelor voastre și să deschid larg porțile iubirii ce visează acolo și așteaptă să se reverse în valuri, să vă văd izbucnind în lacrimi de fericire îngenuncheate înaintea icoanei lui Hristos, mărturisindu-vă păcatele și mulțumind. (...) Să ascultați mereu de glasul conștiinței, trăind adevărul cu toată plinătatea sufletului. Vreau să vă știu senine și conștiente de rostul pe care-l aveți ca ființe vii: mântuirea. Vreau să vă știu curate la suflet. O curăție feciorelnică, plină de virtute. Să fiți creștine prin viața voastră!

23 Septembrie 1945

Rugăciunea este expresia cea mai curată a iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Când vei ajunge să te poți ruga cu adevărat, atunci vei cunoaște pacea și fericirea. Eu încerc mereu și Bunul Dumnezeu mă ocrotește și-mi dăruiește atât de mult încât am ajuns să văd la fiecare pas făcându-se câte o minune. Trebuie să fiu sincer și să recunosc că nu realizez decât foarte puțin, că încă n-am ajuns a mă ruga cu inima curățită de griji, păcate și gânduri lumești. Scumpă Norica, numai cine a gustat din bucuriile adânci ale sufletului le poate înțelege. Am avut momente în viața mea când am plâns cu lacrimi nestăvilite, dându-mi seama de zădărnicia și nimicnicia ființei mele omenești, de slava lui Dumnezeu și de iubirea Lui. Ei bine, în aceste lacrimi izvorâte din adâncul ființei mele îndurerate am găsit cea mai înaltă și mai curată fericire trăită de mine vreodată. Cât aș fi de fericit să ajung a realiza o stare continuă de rugăciune! (...) Viața aceasta este cu totul trecătoare. Și tot ce ține de ea este trecător!

20 Noiembrie 1945

Mă preocupă în mod deosebit problema păcatului. Din iunie 1943, când am trăit prima zguduire sufletească provenită de pe urma conștiinței păcatului, mi-am dat seama că pe măsură ce mă adâncesc mai mult în mine însumi descopăr noi

păcate. În adâncul cel mai tainic al inimii am găsit izvorul nesecat al vieții, dragostea. Mi-am dat seama că am nesocotit acest dar. Am spus atunci: „am greșit!”. În pământul păcatelor mele îngropasem tot ce sădise Dumnezeu mai prețios în mine. Pentru nesocotirea acestui dar sfânt, iubirea, mă simt răspunzător de toate păcatele semenilor mei, din toate timpurile și locurile. Dar sunt un om fericit, cel mai fericit om! Simt dragostea lui Dumnezeu la tot pasul, ocrotirea și grija Lui pentru mine. Vreau să nu mai trăiesc pentru mine, ci să trăiesc pentru iubire, să contribui la fericirea tuturor, cu darul lui Dumnezeu. Prin mântuirea semenilor mei să-mi mântuiesc propriul meu suflet. Ah! Cât sunt de fericit! Cum poate trăi omul, această ființă micuță, atâta fericire? Viața omului e un dar neprețuit, e o minune și eu mă străduiesc să devin prunc la suflet. După mii de suferințe am realizat cea mai frumoasă prietenie din viața mea. Vom trăi toată viața unul pentru altul, Împărate Ceresc!

Crăciun 1945

E noapte. Tocmai am citit Acatistul Domnului. Am făcut un Crăciun mai frumos decât o poveste! Sufletește m-am simțit mai pregătit decât în alte rânduri. Am simțit, prin greutatea suferințelor trăite pentru învierea sufletului, răspunderea ce mă apasă privitor la mântuirea propriului meu suflet, a familiei, rudelor, prietenilor, vrăjmașilor, neamului întreg. Și cu cât urcam mai sus pe scara idealului, cu atât mă vedeam mai mic, mai păcătos iar idealul mai înalt, desăvârșit: Hristos! Și iată așa, încet-încet, toți idolii adolescenței s-au năruit. Vălul de pe ochi a căzut prin lupta cu păcatul și în față a rămas vie, senină, icoana Domnului Iisus Hristos! Așadar am reușit să stabilem pacea cu toți semenii noștri și asta numai prin călcarea noastră în picioare, prin recunoașterea greșelilor noastre, prin iubire. Și câtă pace am trăit vineri, când m-am aflat în fața preotului! Ne-am împărtășit mulți. Ce zi mare, ce zi frumoasă! Am trăit-o din plin, cu toate binecuvântările trimise de Domnul!

O stea călătoare de la Răsărit cu razele albe de-argint lunecă înspre albastrul senin al cerului viu înflorit.

Și steaua-L vestește pe Pruncul Mesia născut din Fecioara Maria.

Un miel blând se uită și-ar vrea să-L sărute pe pruncul scăldat în lumină.

În noaptea Crăciunului alb și senin o Mamă cu Pruncul la sân curată-n iubire privește-n uimire plinindu-se Bunavestire.

Un Prunc Sfânt se naște în noaptea-nstelată din Sfânta Fecioară și Duhul cel Sfânt Al Tatălui drept Cuvânt coboară azi pe pământ făclie pe veci luminată!

Anul Nou 1946

La poarta inimii cânt florile dalbe. Cine a trăit iubirea mă va înțelege și va fi fericit pentru fericirea mea. (...) Eu m-am pregătit și mă pregătesc mereu să devin creștin. Nu numai în mănăstire este mântuit omul. (...) Mă doare neputința firii omenești, dar mă ferecește iubirea.

29 Ianuarie 1946

Alta este viața decât aceea pe care și-o închipuie oamenii. Altul este omul însuși, decât aceea ce se închipuie el a fi. Altul este Adevărul decât acela pe care-l imaginează mintea omenească. Vreau să fiu sincer și deschis până în cele mai adânci fibre ale sufletului. Cu primul pas pe care l-am făcut în închisoare m-am întrebat pentru ce am fost închis. Pe planul vieții sociale, privind relațiile mele cu lumea în care am trăit, întotdeauna am fost privit ca foarte bun, un exemplu de conduită morală. Dacă intram în conflict cu cineva, era numai pentru Adevăr.

După mult zbucium, după multă durere trăită, când paharul suferințelor se umpluse, a venit o zi sfântă, în iunie 1943, când am căzut cu fața la pământ, îngenunchat, cu fruntea plecată, cu inima zdrobită, într-un hohot de plâns. Îl rugam pe Dumnezeu să-mi dăruiască lumina. La acea dată îmi pierdusem toată încrederea în oameni. Îmi dădeam perfect de bine seama că mă găseam în adevăr, pentru ce dar sufeream? Din tot sufletul meu plin de elan rămăsese numai iubirea. Nimeni nu mă înțelegea. În plânsul meu prelung am început să bat metanii. Și deodată...o!...Doamne! Ce mare ești Tu, Doamne! Mi-am văzut tot sufletul meu plin de păcate, rădăcina tuturor păcatelor omenești am găsit-o în mine. Vai, atâtea păcate, și ochii sufletului meu împietrit de mândrie nu le vedeau. Ce mare este Dumnezeu! Văzându-mi toate păcatele, am simțit nevoia de a le striga în gura mare, de a mă lepăda de ele. Și o pace adâncă, un val adânc de lumină și dragoste mi s-a revărsat în inimă! Imediat cum s-a deschis ușa am ieșit vijelios din celulă și m-am dus la ființele care știam că mă iubesc cel mai mult și la cei ce mă urau și care greșiseră cel mai mult față de mine și le-am mărturisit deschis, fără nici un înconjur: „Sunt cel mai păcătos om. Nu merit încrederea ultimului dintre oameni. Sunt fericit!”. Toți au rămas înmărmuriți. Unii m-au privit cu dispreț, alții cu indiferență, unii m-au privit cu iubire, pe care ei înșiși nu și-o puteau explica. Un singur om mi-a spus: „Meriți să fii sărutat!”. Dar eu am fugit repede în celula mea, mi-am trântit capul în pernă și mi-am continuat plânsul mulțumind și slăvind-L pe Dumnezeu. La ora aceea atitudinea mea era cu totul de neînțeles. Oamenii împietriți în păcate trăiau departe de propria lor realitate sufletească. Mai târziu, câți nu mi-au mulțumit că prin smerenia mea i-am salvat pe ei! De la acea dată am început conștient lupta împotriva păcatului. De-ați ști voi ce grea luptă este războiul cu păcatul! Vreau să știți că nu numai aici dar și când eram afară am luptat foarte mult împotriva păcatului. ( aici mărturisește că deși a fost ispitit trupește nu a căzut, nu a păcătuit, ci a rămas curat). În închisoare mi-am cercetat sufletul și mi-am dat seama că chiar dacă n-am păcătuit cu fapta, cu vorba și mai ales cu gândul am greșit. M-am dus la preot și după un adânc examen de conștiință m-am spovedit. Mărturisirea m-a despovărat de ele. Și o luptă continuă duc mereu. Lupta nu încetează până la moarte. Fără pocăință nici un om nu poate face nici un pas înainte. Cine fuge de realitatea propriului suflet e un mincinos. (...) Ce este viața? E un dar al lui Dumnezeu dat nouă oamenilor pentru a ne curăți sufletele de păcat și a ne pregăti, prin Hristos, pentru a primi viața veșnică. Ce este omul? O ființă creată din nemărginita iubire a lui Dumnezeu, căreia i-au fost puse în față fericirea și moartea spre a alege. (...) Fiți foarte atenți. În viața socială oamenii se privesc și se judecă nu după ce sunt ei în fond, ci după ce par ei în formă. Nu vă faceți iluzii despre om, căci cine face aceasta va suferi amar, însă iubiți-l. Unul singur este desăvârșit, Unul singur este bun, Unul singur este curat: Hristos-Dumnezeu! (...) Și acum: ce este Adevărul? Adevărul este Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu. Căutați să vă apropiați sincer de Hristos și lăsați lumea cu păcatele ei în pace.

19 mai 1946

Sunt fericit, căci dacă-mi este îngrădită libertatea fizică prin legile omenești, în schimb mi s-a dăruit libertatea sufletească prin taina iubirii și această libertate sufletească este bunul cel mai de preț pe care l-aș fi putut câștiga în lumea aceasta plină de deșertăciuni. Numai în măsura în care slujim lui Dumnezeu slujim la salvarea neamului, la reînnoirea lui sufletească.

7 martie 1946

Mama mea iubită, te-am văzut în inima Noricăi la vorbitor. Erai bună, blândă și înțelegătoare față de tot ceea ce sufletul meu trăiește. Și eu tăceam și priveam în mine. Acolo am găsit iubirea. (...) Azi sunt atât de mulțumit! Privesc liniștit la viața mea și a întregii lumi și văd lucrarea Domnului în toate. Mă uit la viața voastră și văd minunea lui Dumnezeu. Draga mea mamă, te simt atât de mult! Spune-mi, mamă, că-mi simți iubirea. Spune-mi, mamă, că mă simți lângă matală tot timpul. Spune-mi, mamă, că ești fericită. Vreau să-ți spun atâtea, mamă! (...) Noaptea mă trezesc din somn și mă rog. Îmi trimit gândurile la mama mea, în Țara Făgărașului, și-i atâta liniște atunci în mine! Și-l simt pe Tuța, îi simt dragostea lui nețărmată. Și mă gândesc adesea la iubirea dintre matală și Tuța. Ce cămin frumos ați realizat! Și ce iubire frumoasă! (...)

Mamă, mi-aduc aminte de zilele de vară, de pe vremea când eram elev la liceu și pășeam în grădină cu matală, printre pomi. Și mi-aduc aminte de gândurile pe care mi le împărtășeai privitoare la viitorul meu. Doreai să ai o noră bună. Iar eu, țin minte, prea puțin mă gândeam la asta. Visam însă o soție și o vedeam în închipuirea mea ca pe o fată frumoasă, pe care din prima clipă a întâlnirii să o iubesc. S-o iubesc cu dragoste unică... (.) Esențialul gândurilor mele din acea vreme dusă era ca eu să devin un om de mare valoare. Înțelegeam prin aceasta un om care să joace un rol covârșitor în istorie, un om care să aducă cel mai mult aport neamului. Voiam să fac mult bine în lume...

Dar omul plănuiește și Dumnezeu hotărăște. Viața și-a urmat cursul ei vijelios și măreț pentru mine. Iată, m-am văzut singur la Iași, la Universitate. Acolo am văzut că, într-adevăr, mi se deschideau mari perspective de viitor. Trăiam o viață normală, eram unul din cei mai apreciați studenți, iubit de toată lumea și cu o sete neobișnuită pentru Ideal: o lume nouă, în care să domnească iubirea și dreptatea, armonia desăvârșită. În Iași, deși tot sufletul meu era însetat de dragoste, nu mi-am legat inima de nici o fată. De ce? Purtam în sufletul meu chipul unei fete, iubita mea, dar pe această fată niciodată nu am putut s-o recunosc întruchipată într-o faptură reală. Așa încât am rămas la modul meu propriu de a trăi iubirea, revărsându-o în toate ființele dar rămânând cu un gol în inimă, care se aștepta umplut.

Și, iată, am ajuns în închisoare. Am fost trist atunci?! Am fost bucuros?! N-aș putea spune. Îmi dădeam seama precis însă că închisoarea îmi rezolva prin suferință și ruperea de lume o serie întreagă de probleme. Aveam totală convingere că sufăr pentru adevăr. Faptul acesta îmi aducea în suflet o pace adâncă. Mă aflam pe calea împlinirii idealului.

Și, dragă mamă, aș vrea să știi că am suferit mult. În prima iarnă mă trezeam noaptea din somn și în singurătatea celulei, în frig și foame, priveam întunericul și șopteam încet, ca să aud numai eu, dar așa de tare ca să audă Dumnezeu: „Mamă, mi-e frig, mi-e foame!”. La început a fost greu de tot. Dumnezeu însă a fost mereu cu mine. Nu m-a părăsit nici o clipă. Am început să înfrunt suferințele trupului și încet-încet am început a gusta din bucuriile noi. Am văzut că sunt un om păcătos. M-am cutremurat de păcatele mele, de neputința mea. Mi-am dat seama atunci că eu, care doream cu toată inima o lume ideală, eu însumi eram un păcătos. Deci mai întâi trebuia să devin eu un om curat, un om nou. Și am început să mă lupt cu răul din mine. Încet-încet a coborât peste mine lumina adevărului. Am început să trăiesc fericirea în suferință. Și golul din inima

mea, pe care eu aşteptam să-l umple iubirea iubitei mele, l-a umplut Hristos, iubirea cea mare. Şi am înţeles atunci că mare cu adevărat este cel care are o dragoste mare, mare cu adevărat este cel care se vede pe sine mic. (...) Azi sunt fericit. Prin Hristos iubesc pe toţi. Este o cale atât de greu înţeleasă şi acceptată de oameni!... Dar sunt convins că este singura care duce spre fericire...

15 mai 1946

Toţi umblăm după fericire. Toţi o dorim, toţi o căutăm. (...) Intru direct în intimitatea inimilor voastre şi vă spun: căutaţi fericirea în sufletele voastre. Nu o căutaţi în afara voastră. Să nu aşteptaţi fericirea să vină din altă parte decât dinlăuntrul vostru, din sufletul vostru, unde sălăşluieşte Hristos. Dacă veţi aştepta fericirea din afara voastră veţi trăi decepţii peste decepţii şi niciodată nu o veţi atinge. Vă spun atât: căutaţi iubirea şi trăiţi-o cu multă smerenie! (...) Cine împlineşte cuvântul lui Hristos realizează Maximum, Totul!

15 mai 1946 (alta)

Multă atenţie şi grijă în toate. O perfectă legalitate şi corectitudine. Prudenţă în fiecare cuvânt vorbit ori scris. Sunt vremuri cu totul delicate, pe care voi poate nu le sesizaţi. Să aveţi relaţii cu toată lumea, dar strict în cadrul unei vieţi creştine. (...) Felix! (este vorba de sublocotenentul Felix Guha, prieten apropiat al lui Valeriu – n.n.) Ne-am întâlnit suflet cu suflet în tren, între Bucureşti şi Piatra Olt. Ne-am uitat în ochi şi o iubire ne-a făcut prieteni pentru toată viaţa. În el am văzut un suflet uriaş, titanic, care trăia sub povara grea a singurătăţii. Nu mă simt vrednic de dragostea lui. Până şi azi nu pot preciza cum am devenit noi prieteni aşa, deodată: el matur, cu o cultură vastă, cu cunoştinţe neobişnuite, cu posibilităţi unice şi o poziţie socială înaltă; eu, în schimb, fără nimic din ce avea el. Felix, dacă trăia azi, prin iubirea ce i-o port şi prin încrederea neţărmurită ce o avea în sinceritatea mea s-ar fi transformat total, în stilul celei mai înalte linii de trăire creştină. Şi Felix ar fi devenit, printr-o conştiinţă creştină, un om inegalabil.

28 mai 1946

E zădărnice multă în lumea asta pământească dar sunt atât de minunate darurile lui Dumnezeu sădite în sufletul omului, încât cu bucurie accepţi gândul morţii – căci moartea pentru Hristos aduce fericirea vieţii veşnice. Şi noi vom învia şi orice suferinţă, oricât de mică, primită cu iubire, orice jertfă făcută pentru Dumnezeu va cântări mult în ceasul înfricoşatei Judecăţi. Atunci, în Ziua Judecăţii de Apoi, ni se vor vădi toate păcatele, toate greşelile vieţii. De aceea trebuie să ne mărturisim păcatele la duhovnic şi să luptăm lupta cea bună. Căci unii vor învia pentru viaţă iar alţii pentru pedeapsa veşnică. Să stăruim în rugăciune, să priveghem cu smerenie şi dragoste şi să credem în mila lui Dumnezeu.

(.) Ne-am petrecut ziua ce de obicei. Pe înserate ne-am dus toţi trei la plimbare. Am început a ne mărturisi din stările sufleteşti încercate în ultima vreme, o mărturisire de păcate. Au fost momente mari, trăite cu toată sinceritatea sufletului, mărturisiri ale celor mai fine sentimente şi taine sufleteşti. Simt că mi se cere o viaţă de curăţenie totală, nu numai cu fapta sau cu vorba, ci şi cu gândurile şi intenţiile. (...) Trăim intens lupta cu păcatul. În adâncul sufletului dorim Învierea. Suntem într-o poziţie care cere cea mai mare atenţie: muchie de cuţit. De vreme îndelungată sesizez şi lupt cu cele mai subtile gânduri care încearcă să-mi pătrundă în suflet. Îmi dau seama că diavolul încearcă să pătrundă în suflet pe căi aparent nevinovate. (...) Caut umilinţa, căci îmi foloseşte mult la frângerea inimii. (...) Lupta împotriva egoismului este foarte grea. Înţeleg că omul

adevărat este acela care a reușit să-și înfrângă iubirea de sine. Trebuie să lupt împotriva tendinței de singurătate și în același timp trebuie să lupt împotriva realizării de relații personale care ar putea purta pecetea egoismului, adică să fug de satisfacția pe care o încearcă sufletul atunci când simte și pe alții participând la viața și darurile sale personale. O singură atitudine este valabilă: o viață înaltă creștină de neconținută rugăciune. Adică ce faci să fie curat – orice faptă, orice gând sau vorbă, orice relație, muncă, odihnă, totul să fie stare de rugăciune, de comuniune cu Dumnezeu. Păcatul a fost biruit de iubire.

Fragmente de scrisori trimise de la Galda (1946-1948)

Mă odihnesc la gândul dăruirii totale și al jertfei permanente. Mi-i dragă Crucea. Și eu port o cruce. Simt iubirea Mântuitorului Hristos și la EL alerg când vin ispitele asupra pătimășului meu trup. Și Domnul mă ajută și-mi dă puteri să birui răul. Cât este de bun Dumnezeu!

De cele mai multe ori mă găsesc luptând cu egoismul din mine. De aceea îmi este dragă singurătatea. Mi-i tare drag să ascult foșnetul frunzelor și murmurul apei. Sunt un om liber. Hristos mi-a sfărâmat lanțurile robiei!

Frate iubit, niciodată să nu te consideri de prisos. Acolo unde ești, ești cu voia lui Dumnezeu și ai un rost anume de împlinit. Cu iubirea și cu smerenia ta vei zidi pe fratele tău. Și vei culege mare fericire. (...) Nu există nici un păcat care să rămână nepedepsit. Dacă însă te căiești sincer și cu zdrobire de inimă și te rogi lui Dumnezeu, el te va ierta și-ți va trimite harul Lui. Și invers, nu există nici un bine, nici un gând bun, oricât de simplu ar fi el, care să nu fie răsplătit. Fii însă smerit, căci nu tu, ci Dumnezeu lucrează prin tine.

Aud pițigoi cântând. Cât sunt de simpli!

Tocmai a venit proprietarul viei. Are ochelari de soare. Când l-am văzut, mi-am amintit că sunt pușcăriaș care lucrează pe moșia lui. Gândul acesta mă smerește. Dar Dumnezeu îmi trimite bucuria cea mare. Lucrez pe pământul lui Dumnezeu. Oamenii sunt mândri și nu vor să vadă că Unul singur este Stăpân a toate: Hristos!

O, Doamne! Cum judecă oamenii și condamnă la moarte pe semeni de-ai lor înainte de a-i fi judecat Dumnezeu?!

Privesc în sufletul meu. E o mare de liniște. Și deasupra apei, ușor, câte un val lin tremură și se pierde în imensitate. Ispite care totuși nu reușesc să-mi tulbure pacea. Nu le dau voie să pătrundă în adânc. Mă lupt cu ele. „Și Duhul Domnului plutește peste ape”. Cât ești Tu de mare, Doamne!

Acum sunt cu gândul într-o mănăstire!

Sunt un om mic, neputincios și gol de fapte bune. Aceasta sunt în realitate. Când eram copil iubeam mult porumbeii dar, ca de altfel toate dorințele, nu i-am putut avea prea multă vreme. Azi înțeleg că aici a fost iubirea lui Dumnezeu, care îmi răpea bucuriile din lumea aceasta pentru a mă învăța ca prin renunțare să ajung a iubi curat, desăvârșit. Și azi iubesc porumbeii, dar nu-mi simt sufletul legat de ei, ci-i iubesc prin Dumnezeu. Și înțeleg că iubirea lui Dumnezeu nu mă va părăsi niciodată. Și El va interveni în viața mea ori de câte ori îmi voi lega sufletul de vreo bucurie sau dragoste omenească. Și fie mă va ajuta să mă smulg din ea, fie mi-o va răpi El, pentru a-mi dăruia în schimb libertatea sufletului, care este cel mai mare bun.

Sunt fericit, senin și încrezător în destinul vieții mele. Dumnezeu m-a ajutat întotdeauna. Sunt pregătit pentru orice.

Mama era o fată simplă, cu școală primară, fără altă avere decât fecioria sufletului și a trupului. Tuța era un om întreg, sănătos, voinic, cu un trecut frumos, student la Politehnică, bine văzut de toți oamenii de valoare pe care îi avea Basarabia în acele vremuri. Se iubeau. (...) Îl văd pe Tuța plângând în hohote, tremurând de iubire și durere: a plecat feciorul lui, Valeriu. Și eu cât sunt de păcătos!

Dorința de înălțare spre cer se poate vedea în întreaga natură. Și munții și copacii și ciocârlile și vulturul și sufletul omului sunt veșnic însetate de tot mai sus, mai sus, mai aproape de Domnul, mai departe de lumea aceasta.

Mi-e dor de un loc liniștit, îndepărtat, de o colibă ori un bordei săpat în stâncă, de o chilie sub poale de munte, să fiu ca păsările cerului. În jurul meu cu natura prietenă și cu Domnul Hristos mereu în suflet. Să iubesc în liniște, smerit și uitat de lume. Uneori mă gândesc să mă fac preot, dar nu sunt vrednic. Privesc pământul. Într-o zi voi fi și eu pământ și alții vor scormoni țărâna. Trupul meu se va prefăce în praf și pulbere. Din trupul meu va crește probabil o altă viață. Sufletul meu va fi în ceruri, unde-și va aștepta judecata. Doresc să mă mântuiesc.

Aud ciocârlia cântând în parc. Privighetorile cântă. Mi-s dragi. Mă lupt cu gândurile păcătoase care încearcă să-mi intre în inimă. În suflet e liniște.

31 ianuarie 1948

În toate împrejurările roagă-te lui Dumnezeu să se împlinească voia Lui. Văd lucrarea lui Dumnezeu în sufletele voastre. Văd purtarea Lui de grijă. Și sunt atât de mulțumit! Dragostea este cea mai mare virtute. Dragostea este însăși desăvârșirea. Când dragostea, în loc să o dăruie Izvorului a tot binele, lui Dumnezeu și prin El aproapelui tău, o dăruie acestei lumi pământești, deci îi răstorni sensul, ea devine din cea mai minunată virtute cea mai primejdioasă patimă.

Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu atâtea daruri, încât prin stăruința în virtute, cu ajutorul Părintelui Ceresc, el poate să se mântuiască. Dumnezeu i-a dăruit atâtea talanți pentru ca prin ei omul să poată lupta, să poată să se apropie de El, să dăruiească și să se jertfească. În măsura în care nu întrebuițăm bine „talantul” pe care ni l-a încredințat suntem robi păcatului. Așadar pentru fiecare din noi se pune problema întrebuițării talanților dăruieți de Dumnezeu. Nu este permis nici a întrebuița spre rău talantul și nici a-l îngropa în pământ. „Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate”. Ceea ce ne-a dăruit Dumnezeu, Lui să-I dăruim. El ne-a dăruit viața, deci pentru El să trăim. El ne-a dăruit iubirea, Lui să I-o dăruim.

Ispășim în această viață și în viața veșnică. În această viață, ispășirea prin suferință are două aspecte: un rol ispășitor și un rol curățitor. În viața veșnică ispășirea prin suferință este chin veșnic. De aceea se cuvine să-I mulțumim Domnului când ne pedepsește aici, în viața aceasta. Deci să fim foarte atenți la felul în care folosim darul lui Dumnezeu.

7 martie 1948

Vă urmăresc pe toți și pe fiecare în parte cu dragostea și cu rugăciunea. Deși sunt departe cu trupul, nu însă și cu duhul, căci sunt alături de voi.

Nedatate.

Când te văd întristată îți strâng mâna și-ți spun: fruntea sus! Înainte! Curaj! Orice bucurie adevărată se câștigă cu preț de jertfă. Orice cetate se cucerește cu credință, bărbăție, îndrăzneală, încredere în misiunea dată de Dumnezeu, și în principal cu rugăciune.

Să mergeți pe cărarea cea spinoasă, prin suferințele pe care le îndură creștinul iubitor de adevăr. (...) Vreau să știți că vremurile acestea pentru mine le socotesc o încercare și le privesc ca pe o stare de ispășire: cu sufletul senin și plin de pace, cu bucurie tainică și cu multă nădejde. Vreau să știți că sunt fericit. Vremurile acestea sunt adevărarea drumului pe care ani și ani în urmă l-am mărturisit. Aceasta îmi este o bucurie atât de adâncă, încât pot spune că privesc moartea cu multă împăcare launtrică și cu nădejdea fericirii viitoare. Îmi doresc zile multe pentru ca, prin ajutorul lui Dumnezeu, să mă pregătesc sufletește.

Toată dragostea sufletului meu.

Poezii.

În ultima parte a vieții Valeriu a compus șaisprezece poezii autobiografice și testamentare. Nu a avut nici hârtie, nici creion, ci le-a alcătuit în minte, memorându-le. Apoi au fost învățate de prieteni și duse mai departe.

Exigențele estetice pot fi justificate dar valoarea adevărată a acestor versuri stă în duhul care le-a dat viață.

DAR

Frate dragă, din grădină  
Îți trimit în dar un crin,  
Să-ți mângâie blând privirea  
Cu veșmântul lui virgin.  
Floare dalbă, floare albă,  
Cât de mult aș da și eu,  
Îmbrăcat în haina-ți albă,  
Să mă duc la Dumnezeu.  
Răsădit acolo sus,  
În grădina minunată,  
Să-mi simt viața-mbălsămată  
Cu iubirea lui Iisus.  
Plâng înăbușit în noapte  
Și suspin cu glasul stins:  
Dă-mi veșmântul alb de Nuntă  
Cu crini minunați încins.

Încă din titlu poezia își vădește semnificațiile ei profunde. „Darul” este mai mult decât o floare: este un prilej de cugetare la Dumnezeu și de apropiere de El prin rugăciune. Prin urmare Iisus însuși este dăruit prietenului sub forma crinului, într-un gest de mare dragoste și gingășie. Simbolul crinului este frecvent la Valeriu și aici el închipuie neprihănirea, desăvârșirea, fericirea, atribute pe care autorul le râvnește, căci le scria într-o vreme în care suferința sa era mare și epuizantă. Deși lasă să răzbată sentimentul ușurării și al fericirii trecerii în veșnicie prin nuntă, el nu disprețuiește condiția în care se află, ci dorește numai transfigurarea ei prin înnoirea duhovnicească.

DOR

Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie

Frumoasă ca un crin din Paradis.  
 Potirul florii e mereu deschis  
 Și-i plin cu lacrimi și cu apă vie;  
 Potirul florii e o-mpărăție.  
 Când răii mă defaimă și mă-njură  
 Și-n clocot de mânie ura-și varsă,  
 Potirul lacrimilor se revarsă  
 Și-mi primenește sufletul de zgură:  
 Atunci Iisus de mine mult se-ndură.  
 Sub crucea grea ce mă apasă sânger,  
 Cu trupu-ncovoiat de neputință.  
 Din când în când din cer coboar-un înger  
 Și sufletul mi-l umple cu credință;  
 M-apropii tot mai mult de biruință.  
 Mă plouă-n taină razele de soare,  
 M-adapă Iisus cu apă vie,  
 Grăuntele zvârlit în groapă-nvie  
 Ca viața îmbrăcată-n sărbătoare:  
 Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie.  
 Refren:  
 Sub flacăra iubirii arzătoare,  
 Din zori de zi și până-n noapte-aștept.  
 Te chem și noaptea, ghemuit cu capu-n piept:  
 Iisuse, Iisuse!  
 Încet mă mistui ca o lumânare.

Prima strofă este mărturia stării de har, bucurie lăuntrică de floare paradisiacă ivită și crescută din lacrimi și suferință. Duhul preschimbă suferința în bucurie covârșitoare, nepământească. În strofa a doua autorul ne arată cum a ajuns la această stare: sufletul și trupul său au fost aspru chinuite și batjocorite dar atunci a fost curățit prin lacrimile revărsate de Dumnezeu în el. Totuși, suferința continuă ca un calvar ce tinde să-l doboare însă este din nou salvat, de data aceasta de prezența îngerului din sine, care-i întărește puterea și credința. Din treaptă în treaptă a suferințelor urcă treaptă cu treaptă biruința, certitudinea, pacea, fericirea. Ultima strofă înfățișează unirea tainică, deplină cu Hristos. Soarele este harul ce-l luminează. Iisus însuși îi oferă sațiul sfințeniei și veșniciei. Omul e pregătit să fie îngropat cu certitudinea învierii în slavă. Cheia acestei poezii ca și mesajul ei cel mai profund sunt cuprinse în primul și ultimul vers – „Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie” – care exprimă paradoxala dualitate a condiției umane ce aspiră spre îndumnezeire. Refrenul este o descriere reală a ultimei perioade din viața autorului, petrecută în poziție de veghe și în chemarea neconținută a Numelui lui Iisus. Așa a fost posibilă transfigurarea ce s-a realizat în Valeriu.

#### POEZIE

Mi-s ochii triști și fruntea obosită  
 De-atâta priveghere și-așteptare,  
 Mi-e inima bolnavă, istovită  
 De grea și îndelungă alergare  
 Și plânge ca o pasăre rănită.

Când ochii mi-i închid și cat în mine  
Puteri să urc Golgota până sus,  
O voce, un ecou din adâncime  
Îmi spune blând: „Viața e Iisus!  
Mărgăritarul prețios e-n tine”.  
Privesc la dimineața minunată  
A Învierii Tale din Mormânt,  
Cu Magdalena, ca și altă dată,  
Îngenunchez 'nainte Ta plângând  
Și-s fericit și plâng cu Tine-n gând.

Chinul epuizant îi întristează ochii și-i obosește fruntea. Așteptarea în suferință este grea și inima sa bolnavă plânge. Epuizat, el nu mai are puterea să facă cine știe ce efort de rezistență, ci caută în sine și-L află acolo pe Iisus, închipuit prin simbolul mărgăritarului. Ultima strofă este descrierea stării de har în fața priverii Învierii, pe care poetul o contemplă cu dragostea și uitarea de sine a Magdalenei, împrumutând fericirea, lacrimile și cântul ei. Poezia se termină într-un imn de slavă, care izbucnește numai după parcurgerea sfâșierilor pricinuite de lupta lăuntrică.

MINA

Un gând smerit și simplu, o lumină  
Spre Tine se înalță lin din mină  
Și sufletul înlăcrimat se roagă:  
O, vino, de păcate mă dezleagă!  
Pe fruntea mea senină mâna-Ți pune  
Și cheamă-mă încetișor pe nume  
Cum ți-ai chemat prietenul din groapă;  
Te rog, Iisuse, dă-mi un pic de apă!  
Dă-mi Pâine, Apă vie dă-mi din Viță,  
Să simt pulsând viața în mlădiță,  
Din mila Ta dă-mi inimă curată  
Și fața Ta divină Ți-o arată  
În ceasul fericitei mele despărțiri  
De lumea asprei noastre pribegiri.  
Iisuse Doamne, vino-n zori,  
Te cheamă cei din închisori,  
O, vino, mina luminează,  
Pe noi ne binecuvintează!

Este o poezie dedicată prietenului său drag Marin Naidim, aflat în regim de detenție la mina de plumb de la Baia-Sprie. Memorată din om în om, poezia a ajuns în cele din urmă la destinatar. Notă. După zeci de ani de la această întâmplare, în 1992, Marin Naidim scrie emoționat: „Auzise și el că sub pământ, în mină, e o căldură grozavă, că se transpiră cumplit și că mereu ți-e sete și-n compasiunea lui invoca mila lui Dumnezeu, cerea de la El pentru mine, prietenul lui, un strop de apă”. ( M. Naidim - „Valeriu Gafencu” în „Studentul Valeriu Gafencu, Sfântul închisorilor din România”, Cluj, 2002)

COLIND

Pe malul Troțușului  
Cântă robii Domnului

Înjugați la jugul Lui.  
Dar cântarea lor e mută,  
Că-i din suferință multă  
Și-i cu lacrimi împletită.  
În inima robului  
Domnu-și face ieslea Lui  
În noaptea Crăciunului.  
Flori de crin din ceruri plouă  
Peste ieslea Lui cea nouă  
Și din flori picură rouă.  
Stă un colpilaș în zare  
Și privește cu mirare  
La fereastra de-nchisoare.  
Lângă micul copilaș  
S-a oprit un îngerăș  
Ce-i șoptește drăgălaș:  
Azi Crăciunul s-a mutat  
Din palat la închisoare,  
Unde-i Domnu-ntemnițat.  
Și copilul cel din zare  
A venit la închisoare  
Să trăiască praznic mare.

În prima strofă autorul face referire la închisoarea din Târgu-Ocna, pe malul Trotușului, care adăpostește pe robii Domnului ce „colindă” muți de suferință. Apoi trece înlăuntrul robului, unde se naște Hristos ca într-o nouă iesle. De data aceasta crinii semnifică darurile duhovnicești ce însoțesc nașterea în Hristos a omului. Copilul care privește uimit spre fereastra temniței – căci și temnița are modul ei de a comunica cu lumea – este o metaforă a omului neprihănit, credincios, a omului în care nu a fost ucis Dumnezeu. Un înger, ființă nepământească dar perceptibilă celor curați cu inima, îi vorbește dezvăluindu-i că nașterea lui Hristos nu se mai săvârșește în forma strălucirii publice, ci în prigonirea credinței prin întemnițare. Creștinii fiind întemnițați, Iisus Însuși este întemnițat. Înnoirea în Hristos în suferință și prigonire este o lucrare mare, profundă, strălucitoare.

Această poezie Valeriu a închinat-o arhimandritului G., spunând că la el s-a gândit când a ales simbolul copilului venit să participe la Crăciunul din temniță. Noi credem că autorul însuși ar putea fi potirul în care s-au petrecut real aceste transformări lăuntrice și poezia „Colind” ar putea fi socotită o mărturisire personală.

#### IMN

Vă cheamă Domnul Slavei la lumină,  
Vă cheamă mucenicii-n veșnicii,  
Fortificați Biserica Creștină  
Cu pietre vii, zidite-n temelii!  
Să crească-n inimile voastre-nfrânte  
Un om născut din nou, armonios,  
Pe chipurile voastre să se-mplânte

Pecetea Domnului Iisus Hristos.  
Un clopot tainic miezul nopții bate,  
Iisus coboară pe pământ,  
Din piepturile voastre-nsângerate  
Răsună imnul Învierii sfânt.  
Smulgeți-vă din ceata celor răi,  
Intrați în cinul oastei creștinești,  
Priviți spre Porțile Împărătești,  
Căci cei din urmă fi-vor cei dintâi.  
Veniți creștini, luați Lumină,  
Cu sufletul senin, purificat,  
Veniți flămânzi, gustați din cină,  
E Nunta Fiului de Împărat!

„Imn” este chemarea sfântă și dinamică a lui Valeriu la lucrarea de înnoire  
lăuntrică a credincioșilor în Biserica drept-măritoare.

#### RĂMAS BUN

Sângerând de răni adânci,  
De zile fără soare,  
De răni ascunse și puroi,  
Cu oasele slabe și moi,  
Stau ghemuit în pat și mă gândesc  
Că în curând am să vă părăsesc,  
Prieteni dragi!  
Nu plângeți că mă duc de lângă voi,  
Și c-o să fiu zvârlit ca un gunoi,  
Cu hoții în același cimitir;  
Căci crezul pentru care m-am jertfit  
Cere o viață grea și-o moarte de martir.  
Luându-L pe Iisus de Împărat,  
Năvalnic am intrat pe poarta strâmtă,  
Luându-mă cu diavolul la trântă.  
Și ani de-a rândul-ntr-una m-am luptat  
Să devin altul,  
Un erou,  
Om nou.  
Și-am vrut  
Neamul să-l mut  
De-aici, de jos,  
La Domnul Iisus Hristos.  
Acum, când văd cât sunt de păcătos,  
De mic și de neputincios,  
Că am nevoie multă de-ndurare,  
De dragoste, de milă, de iertare,  
Că numai Dumnezeu le poate toate  
Și lumea din robie El o scoate,  
Devin copil supus,  
Sunt umilit  
Și-s fericit.

Din cerul Tău înalt și prea-ales,  
Părinte, când mă vei lua la Tine,  
Prietenilor mei de pe pământ  
Redă-le Tu, în alb veșmânt,  
Un suflet care i-a iubit și i-a 'nțeles.  
(lipsește ultima strofă)

Este o poezie descriptivă în care pe lângă autoportretul său, autorul face și o încadrare în epocă și în năzuințele unei generații. Inițial el a pornit vrând, cu un efort personal, să mute neamul la Dumnezeu dar aflându-și poziția sa umilă de om, are revelația transfigurării personale și colective oferită de Dumnezeu prin credință, prin comuniune cu El.

Valeriu își ia rămas-bun de la prieteni printr-o mărturisire egală cu un testament, precum și prin rugăciunea ce o înalță ca sufletul său să rămână împreună cu cei pe care i-a iubit și i-a înțeles, într-o continuitate a comuniunii sufletești a fraților acum și în veci.

Valeriu a mai alcătuit și alte poezii, printre care un cântec de leagăn închinat copiilor celor întemnițați, în care părinții erau icoane de urmat pentru copii; o poezie lungă cu tema fiului risipitor – un tânăr ce întruchipează lumea secătuită sufletește a secolului nostru și care, ajuns în criză, se regăsește în legătura cu Tatăl Ceresc; în fine, un colind a cărui melodie a și compus-o, un imn adus Maicii Domnului, pe care el o cinstea în chip deosebit.

Despre toate aceste poezii se poate încă vorbi. Semnificațiile lor, simbolurile folosite, transformările lăuntrice descrise sunt realități pe care Valeriu le-a trăit la modul propriu, conștient și viu.

Nădăjduiesc să se păstreze toate versurile lui, cât și alte date și informații despre autorul lor. A încerca acum să le găsesc și să le adun ar fi o greșală, întrucât orice contact între foștii deținuți este suspectat, interpretat tendențios și condamnat fără cruțare. Dar cred că Valeriu va trece și prin această prigoană și va contribui la zidirea unei lumi noi, creștine.

Ne-am străduit aici a-l prezenta pe Valeriu pentru că vedem în el nu numai o experiență personală, ci și un model uman, o cale de izbăvire din moartea sufletească ce ni se pregătește, un om devenit desăvârșit prin Hristos. Știm că nu este singurul caz de sfințenie în acest secol și credem că noianul acesta de intensă și izbitoare credință va naște în lume o nouă eră creștină, mai curată și mai bine gândită decât cele din trecut. Viața de sfânt a lui Valeriu se proiectează ca model al acestei lumi noi.

Oameni de cultură

Radu Gyr.

Un om legendar și reprezentativ al acestor vremuri, un mare poet care a încrustat în trupul său și a cântat în poezia sa toată pătimirea unei generații, un munte de suferință, de demnitate și de disperare – acesta este Radu Gyr. El a cântat, pe toate registrele, toată jalea dar și marea credință a neamului românesc. Poezia lui a fluturat din gură în gură la milioane de oameni, ca un îndreptar al vremurilor. Este simbolul românismului de azi. Om cald, suflet sensibil, minte inspirată, caracter frumos și trup plăpând. Poezia lui este o frescă a acestei epoci. L-au prigonit din pricina ei, au vrut să-l nimicească, a căzut dar va via mereu.

Era urât la chip ca un semit degenerat și era frumos la suflet ca negrăita armonie a spiritualității românești mioritice. Și-a trăit viața mai mult prin temnițe, când sub burghezi, când sub fasciști, când sub comuniști. A făcut studii strălucite, a fost Profesor universitar. Talentul și l-a dăruit poeziei, deși îl atrăgea și muzica. Gingășia lui naturală a fost crispată de tragedia vieții sale și a cântat toată gama frământărilor și chinurilor acestui secol.

Nu era un mistic dar credea în Dumnezeu cu toată tăria. Era un naționalist român, dar nu era șovin, nu a cunoscut ura de rasă și a iubit oamenii cu putere de sacrificiu.

Opera lui este vastă. A compus zeci de mii de versuri, fără a le scrie, ci memorându-le, căci în temniță nu se permitea scrisul și nici cititul. Poeziile treceau din om în om prin închisori și de acolo în țară. Toată suflarea românească se regăsea în poezia lui. Ea a constituit factorul ideologic al rezistenței românești, a fost în același timp mesajul nostru, strigătul nostru de disperare și descrierea crudei realități dar mai presus de toate a fost forța credinței și afirmării noastre.

Poezia lui este profund creștină, națională și umană. Deși nu are numai valoare locală și temporală și va putea fi citită oricând cu același interes pe toate meridianele lumii, totuși nimeni nu o va înțelege ca oamenii care au suferit în acest veac tortura sufletului și a trupului. Într-o zi această poezie în cătușe va ieși la lumină.

Dintre versurile lui, poezia care a circulat cel mai mult, care a însemnat cel mai mult pentru sufletul în restriște al osândiților a fost „Iisus în celulă”:

Azi noapte Iisus a intrat în celulă.

O, ce înalt și ce trist era Christ!

Luna a intrat după El în celulă și-L făcea și mai înalt și mai trist...

Cu vizita aceasta, pe cât de tainică pe atât de reală, începe poezia. Și Iisus participă la toată mizeria vieții deținutului, la toate chinurile lui, se face părtaș la toate suferințele lui în mod firesc, ca un prieten, ca un semen și totuși ca un Dumnezeu. Deținutul îl vede, îl urmărește și se identifică cu El simplu și natural, căci și Hristos „parcă purtase lanțuri cândva”. Procesul a fost conștient, urmărit cu atenție, binefăcător. Apoi deținutul ațipește, mulcomit de dulcea prezență a lui Christ și i se pare că a dormit o mie de ani. Trezit, îl caută cu înfrigurare; Christ însă nu e nicăieri. Zadarnic este strigătul gemut prin zăbrele al deținutului, căci Hristos nu mai revine. Dar El rămăsese în însăși ființa deținutului, care mărturisește: „m-am pipăit și pe mâinile mele am găsit urmele cuielor Lui”. Comuniunea cu Dumnezeu în restriște a fost dintotdeauna actul de tărie al sufletului românesc prigonit, strivit și răstignit.

Radu Gyr a făcut pușcărie în vreo 4-5 etape. Prin anii 1955-1958 a avut o fereastră de libertate. Era perioada în care regimul comunist se afirma puternic și mai avea un singur salt – colectivizarea țăranilor – pentru a integra deplin întreaga suflare românească. Însă în preajma colectivizării trebuiau luate măsuri de intimidare și prevedere și Radu Gyr a fost o primă victimă. O viață întreagă a suferit pentru opinia lui pe care și-a exprimat-o în versuri. Și de data asta crima lui erau tot versurile lui. Ele deveniseră o forță socială, și asta supăra pe stăpânii absoluți. Astfel că, nici mai mult nici mai puțin, pentru poezia sa „Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!”, socotită „manifest legionar anticomunist”, a fost condamnat la moarte. Tot restul de acuzații anexate erau iluzorii.

Poetul era de mult bolnav. Cu lanțuri la mâini și la picioare a fost ținut aproape un an de zile la Jilava, în așteptarea executării pedepsei cu moartea. O aripă întreagă a Jilavei era atunci ocupată de „morți”, cum le plăcea temnicerilor să-i răsfete. „Hai, morților, a sosit moartea!”, li se striga zi de zi, ceas de ceas. Nedreptatea și umilința erau strigătoare la cer, căci nici unul dintre condamnați nu era vinovat, nu de moarte, dar nici de temniță. Ei reprezentau cu adevărat sufletul neamului și neamul întreg vibra în jurul lor – ori tocmai puterea aceasta de influență națională era vina pe care nu le-o puteau ierta tovarășii lui Marx.

În cele din urmă Radu Gyr a fost grațiat. Au urmat ani de chin, de mizerie, de boală. Oscila între viață și moarte. „De o mie de ori a murit”, cum spunea el undeva NOTA: în poezia „Basm”..., de zeci de mii de ori și-a dorit moartea, spunem și noi despre el, ca și despre noi, dar moartea nu ne-a vrut pe toți. Printre supraviețuitori a rămas și poetul.

Prin 1963-1964 comuniștii erau stăpâni necontestăți în țară și au decis eliberarea deținuților politici, pentru a face manevră de deschidere occidentală, mai bine zis de infiltrare în Occident. Lui Radu Gyr i s-a spus: „Dacă nu cedați, dacă nu vă supuneți, dacă nu capitulați fără condiții, vă exterminăm pe toți. Ai o mare înrâurire asupra tuturor. Poți să-i salvezi ori poți să-i ucizi. Noi nu ne jucăm cu puterea cum ați făcut voi. Ori, ori. Alegi între viață și moarte. Nu acceptăm amânări, acum te decizi. Trebuie să renegi public tot ce ai crezut, tot ce ai scris viața întreagă, ca să moară mitul credinței voastre. Tu poate ești gata să mori dar gândește-te la miile de oameni care vor pieri din cauza nebuniei tale. Te asigurăm că ne vom ține de cuvânt: dacă te lepezi de credința ta, vă vom da libertate tuturor deținuților dar dacă nu vă ies gărgăunii și nu sunteți în stare să coborâți și voi pe pământ și să vedeți realitatea, atunci vă vom trimite urgent în cer. Nu avem nevoie de bandiți. Nu ești atât de inconștient încât să bagi în mormânt zeci de mii de oameni. Vă vom oferi locuri în câmpul muncii. O să fiți și voi productivi. Bă, lumea este în mâna noastră și nu o scăpăm. Nu te uita că voi sunteți mai mult morți, căci avem toate mijloacele științifice să vă punem pe roate. Noi nu te mințim, nici tu să nu ne minți. De altfel nici nu mai puteți face nimic. Poporul e gata să vă sfâșie. Nu mai aveți viitor dar depinde de tine dacă veți mai trăi sau veți fi exterminați.”

Radu Gyr zăcea pe o targă, bolnav, epuizat, distrus dar sufletul și mintea îi erau nevătămate. „I-am privit cu dispreț și milă”, îmi mărturisea el ulterior, „dar și conștient că nu glumeau. Purtam în suflet povara frumuseților și sacrificiilor unei vieți, ale unei generații, ale celor mai buni dintre noi, și în ultimă instanță vedeam cauza lumii întregi pusă în cumpănă de acești exponenți ai neantului. Viața abia licărea în mine. Ar fi fost o ușurare să mor! Era o dramă dilema în care mă găseam. Știam bine ce suflete curate și sfinte zac între ziduri, pândite de moarte. Nu aveam dreptul să îi las să moară. Dar puteam să ucid sufletul acestor oameni și al lumii întregi? Simțeam că se revoltă toate elanurile sfinte pe care le-am trăit și le-am cântat. Am greșit uneori dar întotdeauna am năzuit spre ideal și nu ne-am prețuit nici familiile, nici sănătatea, nici viața. Dar vremurile ne-au fost potrivnice! Visul nostru este mai sus, dar mai departe. Acum, aici ei sunt stăpâni. Am văzut atunci alte hecatombe de morți iar pe ei râzând în hohote. Ce să fac? Ce să aleg? Torturat sufletește am acceptat să dau o declarație, care să devină publică, prin care să-mi reneg trecutul și opera. A trebuit să scriu în termenii dictați de securiști. Îmi rupeam din suflet. Și am simțit că totuși sunt slab, că am atins

limitele rezistenței, că sunt umilit și batjocorit dar că nu puteam face altfel. Cred că am contribuit la salvarea multor vieți. Viață fără pată?! Sufletul a fost totuși salvat. Te privesc și văd sufletul imaculat al idealurilor noastre. În prăpădul colectiv ce a urmat le-a scăpat totuși ceva, puțin după părerea lor, esențialul după părerea noastră. Voi trăi cu regretul compromisului făcut dar cu convingerea că am învins. Am fost puși în libertate. Câțiva nu am fost îngenuncheați. Deși torturați, noi credem mai mult! Sunt necesare lacrimile pocăinței. Am învățat pe viu ce înseamnă a fi cu adevărat creștin. Chinul meu nu a încetat. Îmi iubesc opera, așa cum am trăit-o și am scris-o. Compromisul nu a alungat dragostea de curăție și de adevăr. Am fost urâți și prizonieri cu o ură străină neamului românesc. Lumea întreagă decade dar în lumea întreagă se simte un vânt nou de înviere. Cred mai puternic ca oricând. Am ținut să îți mărturisesc aceste lucruri, poate că se ascunde o taină în întâlnirea noastră atât de neașteptată!”

Eram atunci amândoi la băile Călimănești. Ulterior ne-am mai întâlnit. Continua să scrie poezie de substanță și de frumusețe dar scria și la o gazetă a partidului pentru românii din străinătate. Muncea mult. Era foarte sensibilizat, foarte singur și sub endemica lui veselie ascundea o dramă cumplită. El mi-a spus că pe Nicolae Petrașcu l-au ucis la Sibiu iar pe Radu Mironovici îl știa sechestrat într-o comună.

Tragedia poetului nu se sfârșise. El continua să fie calul de bătaie al tuturor oportuniștilor. Lovit de zeci de ani din toate părțile, acum îl loveau frații de condei, în țară și peste hotare. D. Micu și alții l-au atacat crud și nedrept în gazetele literare. Tot Radu Gyr era „huliganul”, „banditul”, „decadentul”, „obscurul”, „misticul”, „fascistul”, „criminalul”. În ultimele zile tocmai citise niște critici mârșave venite de la oameni din breasla scriitoricească. A făcut o congestie cerebrală peste noapte și în zori era neînsuflăit.

Cine l-a ucis? Nu îl poate ucide nimeni, câtă vreme vor mai fi oameni.  
Nichifor Crainic.

Este cel mai mare poet român creștin și unul dintre cei mai mari poeți creștini ai lumii. A fost Profesor universitar, academician și ziarist. Opera sa poetică este completată de opera eseistică și mistică. Prelegerile sale universitare îi înălțau pe auditori la ceruri.

Nichifor Crainic este reprezentantul tradiționalismului și orientării spre Bizanț. Filația bizantină ca trăsătură spirituală a neamului românesc este structurală și nimeni nu o poate contesta. Nici orientarea spre cultura franceză, nici aplecarea spre nemți ori ruși nu egalează forța cu care substanța noastră spirituală se simte ortodox – bizantină. Acest aspect l-a susținut Nichifor Crainic în întreaga sa operă, contribuind în plus la reabilitarea Bizanțului, atât de nedrept calomniat în Occidentul de după Revoluția franceză. El era de altfel ortodox convins și adversar al catolicismului.

Pentru ideile sale, Nichifor Crainic a suferit o îndelungată detenție, în timpul căreia a compus în memorie numeroase poezii. Acestea au ajuns și afară, unde au circulat ilegal. Nădăjduim însă că într-o zi vor vedea lumina tiparului. NOTA: volumele „Șoimi peste prăpăstii...”

În temniță poetul se ruga adâncit în sineși, în genunchi, ceasuri întregi. Dar totuși acest om de o remarcabilă sensibilitate era dublat de un senzorial nestăpânit. Datorită respectului pentru opera sa și pentru suferința îndurată nu vom vorbi despre slăbiciunile lui omenești. A făcut regretabile compromisuri de

conștiință dar opera lui rămâne pură și autentic ortodoxă. El a murit ca un singuratic, căci era încă ostracizat.

Uitând greșelile omului, rămânem cu imaginea poetului și gânditorului creștin care va impresiona oricând și oriunde va fi citit. Azi se lasă tăcere peste opera lui dar într-o zi va fi așezat în locul de cinste al culturii.

Mircea Vulcănescu.

Era un bărbat înalt, frumos, demn, impozant, plin de prestigiu și cu o remarcabilă personalitate. A fost asistentul lui Nae Ionescu, filozoful ortodox român care a creat școală. A fost el însuși un profund gânditor care nu a reușit să scrie tot ce cugetase din pricina temniței și a morții premature.

În temniță vorbea și cuvântul lui era ascultat. Îi învăța să gândească pe cei ce fuseseră conducători ai țării. Concepția sa era una profund creștină de pe poziții politice democratice. Îl vedeam adesea la biserică, atunci când biserica din Aiud nu fusese încă transformată în W. C.

Întreținând o febrilă activitate intelectuală în rândul deținuților, Mircea Vulcănescu era un inamic declarat al marxiștilor. Din cauza unor prelegeri ținute la Jilava a fost dus la camera neagră, aproape dezbrăcat, împreună cu alți „bandiți”. Ținuți flămânzi, neavând pe ce să se odihnească, au început să cadă pe mâzga rece, care aducea îmbolnăvirea și moartea. Mircea Vulcănescu s-a așezat jos, ca să poată sta alții pe el și le-a zis: „Eu voi muri. Salvați-vă voi.” Nu a murit atunci, dar revenind la Aiud a continuat să vorbească iar ei au continuat să îl pedepsească până ce l-au ucis.

A fost un om cu caracter de diamant.

Nu putem să nu amintim aici pe Mircea Eliade, din aceeași școală a lui Nae Ionescu, cel care a scăpat de viforită și a dus mai departe gândirea românească, precum și pe profundul teolog Gheorghe Racoveanu.

În același curent s-a înscris și Emil Cioran, care ulterior însă a adoptat în Franța o gândire personală și străină duhului ortodox și românesc.

Constantin Noica.

Filozof tot din pleiada lui Nae Ionescu. A fost condamnat pentru un manuscris. După eliberare a scris și a publicat. Scrisul lui este o excepție în atmosfera prezentă dar are ceva neîmplinit. Se pare că însuși sufletul filozofului este încă tulbure și nedefinit.

Petre Țuțea.

Un colos intelectual într-un suflet de copil. Un enciclopedist care nu a reușit să scrie mai nimic. Un filozof care și-a rotunjit concepția în focul temnițelor. A vorbit toată viața strălucitor, conștient că se dăruie. Adesea își citea prin reviste ideile expuse și era mulțumit, căci nu pe el, ci credința lui voia să o răspândească.

Întâlnind la Jilava mai toate vârfurile culturale și politice românești, ca M. Manoilescu, Bejan, Bentoiu, Istrate Micescu, Petre Pandrea, Țuțea s-a impus între ei cu autoritate necontestată. Dacă s-ar putea reproduce discuțiile dintre zidurile Jilavei, ar rezulta o nemaipomenită și ascutită întâlnire de opinii.

Gândirea sa era profund creștină. Formulările lui erau savante. Și totuși în intimitate era simplu, cald sufletește și blând ca un copil. El nu făcea simplă teorie filozofică, ci îmbrățișa toată viața într-o viziune optimistă și maiestuoasă.

A suferit cu demnitate ani mulți de temniță, apoi a trăit ca un fel de nimeni, al nimănui, un nimic. Nu numai neamul românesc, ci toată lumea a pierdut în el un mare gânditor.

Trăiască Petre Țuțea!  
Petre Pandrea.

Un anarhist cinstit, care oscila din stânga spre dreapta, căci a fost adversar declarat și al uneia și al alteia, după cum socotise el a fi cu drept. Fusesse marele avocat al comuniștilor și ei l-au întemnițat fără proces. A fost apoi avocatul legionarilor și al Mănăstirii Vladimirești.

A fost mereu consecvent cu sine însuși. Când a auzit de oribila crimă de la abator NOTA E vorba de acuzația adusă Legionarilor că ar fi ucis evrei la abator, spânzurându-i în cârlige ca pe vite. De fapt n-a fost decât o înscenare, pusă la cale cu scopul de a denigra Mișcarea Legionară., s-a prezentat acolo și a întreprins o anchetă pe cont propriu, în calitate de jurist și publicist. A constatat că la abator în acele zile nu fusese ucis nimeni, prin urmare a acuzat autoritățile de atunci de înscenare.

În temniță s-a convertit la credință. La Ocnele Mari, când un temnicer a călcat în picioare o iconiță, el a sărit ca un fulger și a strigat: „Nemernicule, cum îndrăznești să batjocorești acest chip sfânt, care este Maica și Fecioara sufletului românesc de totdeauna?”. Auzise ceva și din viața lui Valeriu și ne-a zis: „Voi, care l-ați cunoscut, aveți datoria să strângeți cu sfințenie toate câte le-a făcut și le-a spus Valeriu întrucât trebuie să faceți cunoscut lumii că sfinții au trăit printre noi.”

Crescuse în concepția materialismului marxist iar când s-a deschis în el orizontul sfânt al credinței a hotărât: „Va trebui să ard tot ce am scris și să rescriu”.

La ultima reeducare din Aiud era plin de durere sufletească. A fost eliberat în 1964 și a murit de cancer.

Vasile Voiculescu.

A trecut modest, tăcut, discret, aproape neobservat printre noi și a lăsat în suflete frumuseți cerești, aripi de îngeri, splendori omenești. Lipsit de dinamism și agresivitate, el a fost un contemplativ, un rugător, un mărturisitor. Cu grijă și migală și-a șlefuit sufletul până ce a văzut cerurile deschise. Citindu-l, ne face frumoși și buni ca sufletul său.

Poezia lui a urcat pe cele din urmă trepte ale liricii românești și este candidată la primul loc. În Sonetele după Shakespeare poetul a ajuns la miezul expresiei creștine înfățișată în dimensiunea ei mistică și umană. A scris și proză. A participat activ la mișcarea „Rugului Aprins” de la Mănăstirea Antim, fapt pentru care a și fost condamnat. Când boala deja îl distrusese, a fost eliberat ca să moară acasă.

V. Voiculescu nu a fost publicat. Despre V. Voiculescu nu se vorbește. Despre V. Voiculescu se va vorbi în viitor. Doctor, poet și mistic – Vasile Voiculescu.

George Manu.

Om de cultură și specialist de mare prestigiu în fizica atomică. Un caracter integru. I s-a oferit libertatea cu condiția să se pună în serviciul statului ateu dar a refuzat. „Refuzi dar vei muri!”, i s-a spus și așa i s-a și făcut. A murit înfometat, bolnav, neîngrijit, în mizeria zărcii din Aiud.

Dinu Pilat.

Un tânăr bogat sufletește, descinzând din familia renumită a Brătienilor. Din fire sensibil și generos, s-a dăruit pe sine în tot ce a întreprins.

Intellectual subțire, a făcut o bună critică, fiind asistent al lui George Călinescu. A scris un roman inspirându-se din anii grei, plini de evenimente tragice pentru țară (1930-1940), o lume pe care nu o cunoscuse, cu care nu avea tangențe dar care îl fermecase cu intensitatea ei spirituală și dramatică. Pentru acest roman în ciornă, el și cei ce l-au citit au fost condamnați ca idealști, mistici și legionari.

În temniță s-a remarcat prin noblețe, prin intensă strădanie duhovnicească și prin cultura sa aleasă. A fost capabil de acte de sacrificiu pentru a salva viața unora mai bolnavi ca el. Postea și se ruga intens. Ajunsese la înalte trăiri duhovnicești. Purta pe chip o lumină din interior.

După eliberare a muncit din greu, apoi a fost rechemat de George Călinescu la catedră. Datorită unor relații de familie a putut să publice fără însă să se compromită cu ceva. Și-a îngrijit cu devotament mama, care a suferit mult.

A murit de cancer la creier.

Alexandru Mironescu.

Un om complex, sincer și generos. O figură admirabilă. Deși avea o pregătire științifică, a fost poet, romancier, critic de teatru, eseist, publicist, memorialist. A debutat ca ateu al școlii franceze și a sfârșit ca mistic ortodox. A făcut politică socialistă dar el vedea un socialism moral-creștin și deci era printre socialiști ca o cioară albă.

A participat intens la mișcarea de la „Rugul Aprins”, din care cauză a și fost condamnat. A făcut 5 ani de temniță ca un spadasin. Poeziile lui filocalice, încă nepublicate, vor ocupa un loc ales în literatură.

După eliberare s-a păstrat netulburat, necompromis. Credea în Dumnezeu și practica rugăciunea inimii dar era dublat de un om cu rigoare intelectuală, realizând o ținută echilibrată și armonioasă.

— S-a terminat cu comuniștii, spunea el.

— Dar cum? îl întrebam eu.

— Păi ăștia, socialiștii ăștia din Vest au să facă ceva.

— E o dublă naivitate, spuneam eu. Comuniștii sunt plini de avânt iar socialiștii occidentali vor avea soarta socialiștilor români.

— Fleacuri, zicea el. Ești pesimist. Ai suferit prea mult, nu vezi că nu mai există comuniști?

— Nu există comuniști de credință dar există comuniști politici, obsedați de putere nemăsurată și conștienți de eficacitatea sistemului marxist-leninist.

— Eu poate nu voi mai trăi, dar voi veți vedea cum sucombă această bășică umflată a marxism-leninismului!

Era naiv politic.

Înainte de a muri de cancer spunea: „Merg senin în cealaltă viață. Nu mă îndoiesc de existența ei dar sunt atent așa, ca într-un laborator, să văd cum va fi!”. A sfârșit senin, lucid, plin de dragoste și înțelepciune.

Vladimir Streinu.

Literat, critic literar cu vederi stângiste. Mulți ani a fost tolerat de regimul ateu, apoi condamnat o vreme și după eliberare pus iarăși în posturi de răspundere. Nu mai credea în materialismul dialectic dar nici nu a avut tăria să îl înfrunte.

Paul Sterian.

Poet mistic din cercul lui Nae Ionescu, a trecut prin temnițe și a supraviețuit menținându-se în preocupările sale literar-religioase. Nu i s-a permis publicarea.

Șerban Cioculescu.

Om de vastă cultură, critic literar de mare rigoare. Dintotdeauna a fost orientat spre centru-stânga, transformându-se adesea în agitator politic-literar. Academicianul Șerban Cioculescu dovedește o conștiință laxă dar nu știm totuși ce este în intimitatea sa.

Virgil Carianopol.

Un poet autodidact, talentat, de dreapta. După ce a făcut pușcărie a devenit poet de curte, lozincar oportunist, suflet de vânzare. Totuși a scris poezie bună, care nu va trece neobservată.

Constantin Gane

Figură de letopiseț, scriitor de viță veche, nobil la propriu și la figurat. Om simplu în credință și vast în cultură. Autorul cărții „Trecute vieți de doamne și domnițe”. A murit în Aiud cu puțin înainte de eliberare.

Profesorul Moțaș.

Biolog, socialist, ateu. În temniță sufletul și mintea lui s-au deschis lui Hristos. „Văd acum în miezul vieții lucrarea lui Dumnezeu. Este o bucurie imensă. Să ne rugăm! Hai să ne rugăm!”, spunea el. Și se ruga iar când termina începea să expună o antropologie creștină.

Traian Brăileanu.

Profesor sociolog, filozof și fost ministru. Caracter integru. A gândit creștin, a fost brav în temniță și a murit frumos după o îndelungă suferință.

Ion Petrovici

Profesor, filozof, metafizician, creștin. A fost condamnat de comuniști o dată cu ceilalți miniștri ai lui Antonescu. A trăit distins și discret. A fost bun prieten cu Nichifor Crainic și profesorul Tomescu.

Ion Cantacuzino.

Puțini oameni de o cultură vastă ca a sa. Puțini oameni nobili și eleganți ca el. Puțini intelectuali au suferit atât de frumos și demn ca el.

Traian Herseni.

Filosof, sociolog creștin, eseist. A suferit mult și cu demnitate. A gândit mult dar nu știm ce a lăsat scris.

Ernest Bernea

Filozof, a conceput în temniță un sistem filozofic creștin.

Nicolae Mărgineanu.

Filozof raționalist. Temnița l-a șocat dar nu l-a schimbat.

Ovidiu Cotruș

Tânăr filozof format la școala lui Lucian Blaga din Cluj. Un enciclopedist. A fost întemnițat alături de colegul său Doinaș.

Horia Cosmovici

Avocat, publicist, pictor. A trecut la catolicism prin înrâurirea monseniorului Ghika. Avea mulți admiratori.

Au mai fost în închisori și alți mulți oameni de cultură despre care nu am date informative. Cum desigur știm că au fost unii ca M. Sadoveanu, G. Călinescu ori T. Arghezi care, cameleoni fiind, s-au colorat în roșu. L. Blaga, I. Barbu, V. Băncilă au izbutit să nu intre în temniță și nici să nu se compromită în așa-zisa „libertate socialistă”. Un Țuculescu ori D. Anghel și-au afirmat cu dârzenie filozofia

și viziunea lor spirituală în opere care numai postum au fost recunoscute. Alții, ca G. Enescu, au evadat în străinătate. Au fost și savanți ca Săvulescu ori Parhon care s-au prefăcut în măscărici politici. Intelectualitatea română nu a fost materialist-științificată dar s-a pretat la un joc nu prea onorabil.

Poeți tineri

Este vorba despre acei poeți care și-au scris opera în temnițe și nu sunt cunoscuți:

Constantin Dragodan.

Dragodan este un om simplu, modest, sincer și bun.

Nu ați auzit de acest poet, căci a crescut la Aiud și tot acolo a scris versuri de bună calitate. Despre poezia sa vă pot vorbi prietenii lui dar și securiștii. Dacă vreți să-i cunoașteți o parte din operă, mergeți la Tribunalul Militar din București și-o veți afla la dosar. Căci Dragodan a fost condamnat pentru că l-a „văzut” pe Lenin trecând triumfător și mulțumit de sine peste țara plină de temnițe și lagăre. **NOTA** Poezia lui nu este însă numai politică, ci și de substanță.

Ștefan Vlădoianu.

Un om mărunț și miop dar înalt și cu vederi de vultur în măiastra sa poezie. A tradus în colonie la Galda pe Baudelaire. Viața lui: Aiud, mină, Aiud!

Constantin Opreșan.

Tânăr poet și filozof, bun cunosător al lui Kirkegaard. A cunoscut tenebrele reeducării dar a ieșit din ele purificat. Poezia lui circulă din gură în gură. A fost ucis prin izolare, înfometare și lipsă de asistență medicală, în fortul 13 de la Jilava. **NOTA.**

Cunosc și alți poeți tineri care au scris în temnițe și nu știu dacă vor ajunge să fie vreodată cunoscuți și recunoscuți. Cine a auzit de Al. Ioanid, A. Vișoran, C. Paragină, Pop, Gheorghită Viorel și alți mulți ca ei? Aceștia sunt adevărații reprezentanți ai culturii românești, care de la obârșii este creștin-ortodoxă. În fața suferinței și jertfei lor să se plece genunchii viitorimii!

Mai amintesc aici, ca fenomen semnificativ, pe poeții tineri care au crescut sub regimul ateu dar care sunt profund religioși și ale căror opere sunt de vârf: Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, I. Gheorghe, Ana Blandiana, I. Niculae, Dinescu, Horia Bernea ș.a.

Oameni politici.

Iuliu Maniu.

Șeful Partidului Țărănist a fost un democrat de tip occidental, căci s-a format în Ardealul austro-maghiar. Deși nu a fost un militant creștin, credința a fost fundalul întregii sale vieți politice. Demnitatea lui mergea până la rigiditate. Caracter tare și incoruptibil, și-a afirmat totdeauna tranșant punctul de vedere.

L-a înfruntat pe Carol al II-lea dar nu i-a putut împiedica guvernarea scandaloașă, rapace și criminală. S-a bucurat de stima lui Antonescu. A luptat să obțină garanții de la anglo-americieni în vederea semnării unei păci separate dar nu a avut succes și fără convingere a trebuit să trateze cu sovieticii și cu comuniștii români. După 23 August a înțeles repede că totul era pierdut, întrucât anglo-americii nu au contracara Armata Roșie care ocupa țara. Nici Maniu nu știa că la Yalta fusesem vânduți de occidentali lui Stalin și că vorbăria despre democrație și autodeterminare dintre Aliați nu era garantată cu nimic de către anglo-americieni.

Conștient de responsabilitățile ce îi reveneau pentru evenimentele contemporane, Iuliu Maniu a ales martiriul. A fost arestat și condamnat nu de

Carol al II-lea, nici de Antonescu, ci chiar de comuniștii a căror ascensiune o înlesnise prin participarea la actul de la 23 August. Aceștia îl declarau acum inamicul numărul unu al „democrației socialiste”.

La proces a avut o ținută nobilă și demnă. A vorbit frumos despre toți colaboratorii săi, chiar și despre cei decăzuți. A primit senin condamnarea și nu și-a făcut iluzii. Știa că vremea lui a trecut, știa că suferința sa este de lungă durată și de mare profunzime. Cunoștea acum limitele democrației și deficiențele ei.

A trecut o vreme prin închisoarea din Galați, apoi a fost dus la Sighet. Aici, deși supus unui regim extrem de dur, a avut o ținută vrednică de admirație. Continua să creadă, să fie optimist, căci el vedea departe. Se spovedea și se cumineca regulat. Înaintat în vârstă, și-a sfârșit zilele sub îngrijirea unui călugăr catolic întemnițat și el la Sighet.

Numele lui Maniu înfioară și acum sufletul românilor și-l va orienta mereu spre demnitate, onoare, înaltă ținută morală și responsabilitate până la sacrificiu. Desigur era bine dacă el ar fi fost un om de acțiune, mai abil, mai decis, mai spontan, încât să nu fie numai un simbol moral, ci și un ctitor politic. A lăsat neîmplinite marile speranțe pe care românii le investiseră în el. Cu toate acestea va rămâne până la capăt unul din oamenii politici cei mai iubiți și respectați de popor.

Ion Mihalache.

Un mare tribun, un bun agitator de mase, un îndrăzneț agitator politic. Om onest, vrednic, de bună-credință. Vederile lui politice au fost țărăniste, adică laburiste, un fel de centru-stânga. Dacă între țărani s-a descurcat bine, intelectualii strânși în jurul lui l-au dominat și au aruncat confuzie și nedumerire în politica sa: țărănistul Titulescu făcea politică abilă, europeană, de apropiere de U. R. S. S.; alt țărănist, Armand Călinescu, a fost criminalul țării; Ghelmegeanu, Ralea, Potircă, Ioanițescu, tot țărăniști ai lui Mihalache, l-au părăsit făcând jocul comuniștilor.

Este cinstea lui Mihalache că nu a fost comunizant dar este incompetența lui faptul de a fi promovat elemente politice comunizante de prim rang. L-au lipsit probabil marile intuiții politice ale vremii și a plutit în confuzie. A fost un adversar al liberal-burghezilor dar partidul său nu a izbutit a fi mai mult decât o copie nereușită a liberalilor. Confuziile se pot găsi în chiar vederile politice ale lui Mihalache. De pildă, prin 1936 el ocrotea public activitățile comuniste din România. Fără să fi strălucit, el a rămas bărbatul politic-țăran. Țăranii l-au iubit și l-au urmat. A fost însă prea democrat și prea corect pentru a lupta cu șiretenia „democrației socialiste”.

În ultima parte a vieții Ion Mihalache l-a secondat pe Maniu. Ar fi urmat să plece în străinătate dar au fost trădați. La proces a fost demn, cinstit, corect, așa cum era de fapt sufletul său. În temniță a suferit și a murit demn. În urma lui a suferit și a murit soția lui, o femeie modestă care niciodată nu a ieșit din anonim. Cu toate că ea a murit după eliberare, amândoi sunt eroi ai neamului.

George Brătianu.

Un istoric descins din familia politicianilor burgheziei române și care s-a deosebit de ei prin ținuta sa intelectuală și politică înaltă și de incontestabilă moralitate. A fost o personalitate complexă, cu putere de afirmare dar fără stridențe. Pentru el politica era un criteriu moral și nu unul de parvenire. Deși era

de concepție liberală, nu a căutat să se îmbogățească și nici nu a sprijinit pe alții să o facă deoarece onestitatea îi impunea să muncească pentru a câștiga.

În peisajul politic românesc a fost o figură aparte. A creat un Partid Liberal al său, independent de liberalii familiei Brătianu. În politica externă de asemenea s-a distanțat de Brătieni, orientându-se spre Germania. Pe Antonescu l-a susținut fără a se identifica întru totul cu el. Constrâns de evenimentele războiului, a înțeles necesitatea păcii separate cu America și a militat alături de Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, împărțînd soarta lor. Este unul dintre stâlpii actului de la 23 August. Și el a cerut și a sperat că va primi garanțiile Angliei și Americii. A plătit cu viața amara sa deziluzie.

La Sighet a fost umilit și batjocorit. Încă nu este elucidat modul în care a murit. Sfârșitul i-a fost demn cum i-au fost și sufletul și viața. George Brătianu este deschizător de ținută românească.

Titel Petrescu.

Avocat, președinte al Partidului Socialist. Un intelectual franțuzit și înmănușat. Vechii socialiști l-au acceptat ca șef pentru a avea un conducător intelectual. O parte din ei, ca Rotar, Rădăceanu, Voitec și alții l-au trădat curând și au trecut de partea comuniștilor. În schimb mare parte din popor, care nu putea adera la comunism dar care nu se declara nici burgheză, a debarcat în Partidul Socialist, nu din convingeri socialiste, ci într-un soi de naufragiu politic. De fapt socialiști convinși au rămas numai cei câțiva bătrâni care l-au urmat pe Titel Petrescu în restriștea temnițelor, după actul de la 23 August la care el a participat solicitat de Maniu.

În fond Titel Petrescu a fost un „tovarăș de drum” de care comuniștii s-au dispensat repede, repede. N-a avut rezistență la suferință. A fost eliberat când era foarte grav bolnav, pentru a muri acasă, conform umanismului marxist. El este un exemplu bun pentru toți socialiștii din lume care acceptă „tovărășia de drum”.

Dinu Brătianu.

A trăit până la o venerabilă vârstă rămânând în umbră și a sfârșit prin a muri ca un martir național. Alături de Maniu este coautor al actului de la 23 August. A sfârșit în neagra temniță de la Sighet.

Nicolae Pătrașcu.

Om politic creștin, Secretar General al Mișcării Legionare. Bărbat dârz, cinstit și viteaz. Deși modest, a jucat roluri politice majore. Un caracter integru și un mare conducător de oameni.

A cunoscut lagărele lui Hitler. În 1945 vine în țară din Germania iar în 1947 trece la organizarea antirevoluționară. Este arestat și condamnat în 1948, alături de sute de mii de români.

După ani de teroare și torturi este băgat în procesul „Țurcanu” și acuzat că a organizat „reeducarea” din Pitești. Ani de zile a suportat regimul de exterminare de la izolarea din Jilava.

În 1964 a refuzat să accepte personal „reeducarea” dar nu s-a opus ei, ci a dat fiecărui om libertatea de a alege. Ca un sfînx stătea la ședințele monstruoase ale „reeducării” din Aiud, unde era adus cu forța să asiste.

A fost totuși eliberat în 1964 și ucis într-un chip înfiorător la Sibiu. NOTA - din Mitu Banea despre uciderea lui N. P.

Ilie Niculescu.

Profesor dr. la Academia de Înalte Studii Comerciale din București. Bărbat frumos la chip și la suflet. Intelligent, cult și om de acțiune. Luptător ideal, creștin activ. Un cavaler al onoarei neîntinate și totuși un învins.

A fost paratrăsnetul unei puternice și dușmănoase furtuni. A suferit imens. Omul acesta hulit, batjocorit, socotit simbol al răzvrătirilor era de fapt un pur, un visător și un idealist. Bunătatea lui sufletească mergea până la jertfă. Nu avea loc în inima lui pentru ură, el cel atât de mult urât.

În 1964 a ieșit din temniță zdrobit. A continuat să trăiască sub ploaie de injurii și calomnii. Șocat fiind o viață întreagă, a murit în 1968 printr-un stop cardiac repetat.

Constantin Petrovicescu

General, Ministru de Interne în timpul guvernării legionare. În temniță s-a distins prin strădaniile sale duhovnicești, ajungând la bătrânețe la o impresionantă conștiință și trăire creștină. A murit cu zile în Aiud.

Traian Trifan.

Legionar de frunte, avocat, caracter integru. Lucrător al rugăciunii minții, de ale cărei adâncimi s-a apropiat vibrând și strălucind tainic.

Ene Filipescu.

Copil analfabet sosit desculț în București și muncind ca ucenic de cizmar, a învățat carte singur și a ajuns autodidact. A intrat în Partidul Socialist, participând la activitatea din țară și din străinătate. Cu timpul și-a făcut în București un atelier de încălțăminte de lux cu magazin de desfacere și câștiga bine.

Pleda pentru libertate dar era autocrat. Citise adesea Biblia dar nu credea în Dumnezeu. Își făcuse o cultura naționalist-marxistă însă cunoștea și pe clasicii greci. Personalitatea lui îmbina generozitatea cu autoritatea și reușea să se facă iubit prin noblețea intențiilor sale.

Când socialiștii s-au scindat în două el a rămas între puri. A intrat în temniță și dădea lecții de socialism și deținuților și autorităților. Iubea viața și n-a vrut să accepte moartea nici până în ultima zi. Dar în ultima oră a vieții sufletul său s-a deschis cerului și a cerut să i se facă o rugăciune. Așa a sfârșit un bătrân socialist.

Constantin Argetoianu.

Fost Ministru de Finanțe și al Afacerilor Străine și cunoscut om politic. O inteligență derutantă. După 23 August a făcut un voiaj în străinătate și a venit cu garanțiile francmasoneriei să lupte și să înlăture regimul comunist din România. A fost însă arestat la Jilava și a murit în crudă mizerie. În vremea aceea Sadoveanu, adversarul său din francmasonerie, ocupa roluri importante în slujba comunismului.

Lucrețiu Pătrășcanu.

Avocat, vechi comunist, coautor al actului de la 23 August. A fost primul conducător comunist român care a afirmat ideea națională în cadrul Internaționalei proletare. Stalin și Dej l-au condamnat la moarte.

Cazul Pătrășcanu nu trebuie considerat elucidat, căci nu avem date suficiente pentru a o face. În timpul detenției el a fost ținut foarte izolat și puțini sunt cei ce pot mărturisi despre el și despre evoluția conștiinței lui în fața morții pe care i-au oferit-o „tovarășii” săi de drum, reprezentanții idealului marxist, oamenii pe care i-a ajutat, i-a apărat și pentru care a luptat cu mari riscuri. Se pare că a avut până la sfârșit o atitudine demnă. A fost executat la indicațiile directe, scrise ale lui Dej. Ceaușescu l-a reabilitat.

Pe lângă Lucrețiu Pătrășcanu au mai fost atunci închiși la Pitești și alți comuniști cu diverse devieri partinice. Ei erau deținuți fără condamnare. Erau îmbrăcați civil, primeau o hrană foarte bună, aveau cărți și ziare. Li se dădea hârtie și scriau toată ziua autocritici și autodemascări. Știm că unii dintre ei au luat contact cu studenții din Pitești care urmau să intre în reeducare. Mai știm că unii dintre ei au fost conduși de către ofițerul politic Marina să vadă torturile studenților din camera 4 și s-au îngrozit. Dacă între ei va fi cineva cinstit sufletește și va fi avut norocul să supraviețuiască, ar putea depune mărturie.

Vasile Luca.

A fost unul dintre primii trei teroriști din România, alături de Ana Pauker și Gheorghiu-Dej, la care s-a adăugat Teohari Georgescu. Dej a rupt gâtul evreice și al lui Luca. Acesta din urmă s-a bucurat de un regim penitenciar special, extrem de izolat dar totuși supraalimentat. Într-o perioadă a trecut prin Văcărești și avea crize colerice.

Alexandru Iacob.

Evreu. Fost ministru. Prieten al lui Vasile Luca și condamnat împreună cu el. A fost ținut opt ani izolat într-o celulă la Râmnicu-Sărat. S-a eliberat în 1964 cu gândul să se răfuie cu unii „tovarăși”.

Aurel Dobrescu.

Fost ministru țărănist. Un om impulsiv și scandalagiu. Nu se bucura de simpatie nici între țărăniști, căci făcuse un joc dubios cu comuniștii. În cele din urmă a fost și el condamnat.

L-am cunoscut în 1958 în spitalul-penitenciar Văcărești. Eram bolnav, slab, prăpădit. Mă îngrijeau un medic și o doctoriță dar de la o vreme a apărut separat încă un doctor tinereț. Acesta mi-a administrat zilnic două injecții plegomazin și ceva drajeuri care mă amețiseră. Nu știam ce sunt. Într-o zi medicul și doctorița au văzut la mine o injecție plegomazin și aflând că doctorul evreu îmi face un astfel de tratament fără știrea lor au făcut tapaj și i-au interzis să mai intre la mine în celulă. Am înțeles atunci că doctorul cel tânăr îmi administra un tratament așa-zis psihiatric.

În aceste împrejurări a fost adus în celulă Aurel Dobrescu. Arăta ca un taur furios. De la bun început mi-a arătat un bocanc de alpinist bine ținut și mi-a spus: „Dacă vrei să-ți găuresc capul, caută-mi pricină”. Din auzite îi cunoșteam scandalurile. L-am suportat greu, căci dormeam amândoi într-un pat îngust. Toată lumea îl respecta și îl evita dar eu nu am putut să îl ocolesc. Colonelul Collier însuși a venit de mai multe ori să ne viziteze și să ne întrebe cum ne împăcăm.

Dobrescu îmi spunea: „Eu sunt francmason. Nimeni nu va îndrăzni să se atingă de viața mea. Vor plăti scump cei ce nu au ascultat dispozițiile primite. Eu sunt investit cu mari puteri. Prin noi se vor rezolva conflictele din lume. Evreii dețin frâiele nevralgice ale tuturor țărilor. Comunismul va dura dacă va fi susținut de francmasonerie”.

Când m-au despărțit de acest om am răsuflat ușurat.

Ghiță Pop.

Țărănist. Profesor. Amic al lui Maniu. Om cinstit, corect, patriot. A suferit demn.

Sioniștii.

Mișcarea sionistă luase proporții prin 1950 și au fost făcute multe arestări. Sioniștii au fost izolați de ceilalți deținuți și li s-a acordat regim preferențial. În

timp ce noi eram terorizați, înfometați și izolați de familii, ei se bucurau de presă, de pachete și își petreceau timpul în cercuri de studiu. Erau naționaliști, șovini și credincioși habotnici. Erau preocupați de crearea statului Israel și căutau metodele prin care i-ar putea elimina pe arabi din calea lor. Nu au întârziat mult în temniță, căci datorită presiunilor internaționale au fost eliberați și au emigrat.

Au existat în temniță și deținuți evrei de drept comun, condamnați pentru trafic de vize și aur ori alte delictе economice. Și ei au fost eliberați și au emigrat în Israel.

Oamenii lui Dumnezeu.

În temnițele comuniste preoții și călugării ortodocși au fost mulți în tot timpul și supuși permanent unui regim de exterminare. Deși nu am o statistică precisă, pot spune că sute de clerici ortodocși români au fost arestați și deportați. Prezența lor în lumea deținuților a imprimat caracterul de catacombă al temnițelor.

În închisori a existat o reală spiritualitate creștină. Preoții și-au făcut frumos datoria, atât prin învățătura lor cât și prin săvârșirea Sfintelor Taine. Ei au fost condamnați pentru credința în Dumnezeu, pentru puterea cu care iradiiau credința în popor, pentru că și-au împlinit misiunea de apostolat. L-au mărturisit pe Hristos și de aceea au fost martirizați.

Voi aminti aici numai câțiva dintre ei, deși asemenea lor au fost sute și sute...

Arhimandritul Benedict Ghiuș

Figură luminoasă, suflet blând, om de perfect echilibru, deopotrivă duhovnic și teolog, poate puțin naiv a fost arhimandritul Benedict, care a dat prestigiu monahismului românesc prin participarea sa la rezistența credinței, mărturisită în temniță și martiriu. Deși modest, este totuși figura cea mai frumoasă a clerului nostru.

Era un călugăr firav și plăpând la trup dar curat și integru la suflet. Om de aleasă cultură și mare duhovnic. La „Rugul Aprins”, cerc de călugări și laici intelectuali preocupați de rugăciunea inimii, părintele Benedict a polarizat, prin viața sa duhovnicească, activitatea întregului grup. A refuzat să urce treptele ierarhiei bisericești, optând pentru puritate. Vorbea frumos, slujea cu evlavie, spovedea cu pricepere, zidea sufletește cu putere și trebuia ferit de pericole, căci nu știa, din naivitate, să fie prudent în fața prigonitorilor.

Deși atât de modest, personalitatea lui concentrează tot ce are frumos și sfânt ortodoxia românească.

Arhimandritul Gherasim Iscu.

Arhimandritul Gherasim a fost un stâlp al rezistenței sufletești în temniță. La Canalul morții Dunăre-Marea Neagră a fost repartizat în brigada specială pentru preoți, unde tortura prin muncă, nesomn, înfometare și bătaie a cunoscut forme de maximă bestialitate. Batjocoriți, chinuiți, torturați, arhimandritul Gherasim și ceilalți preoți au suportat cu cinste calvarul. Mai târziu părintele s-a îmbolnăvit de T. B. C. și a fost adus la Târgu Ocna, unde a murit ca un înger în trup.

Schimonahul Agaton – Sandu Tudor.

O figură de excepție a fost Sandu Tudor, tuns în călugărie la Rarău cu numele de Daniel și apoi în schima mare cu numele de Agaton. A fost gazetar, poet și publicist celebru. Întors dintr-un pelerinaj în Sfântul Munte, a înființat la Mănăstirea Antim din București gruparea „Rugul Aprins”, un cerc de intelectuali

creștini preocupați de rugăciunea inimii. Înțelegând cerebral frumusețile duhovnicești ale misticii ortodoxe, el a încercat să le trăiască dar nu a reușit să pună în acord toată ființa sa cu trăirea în Duhul Sfânt.

A fost un temperament vulcanic, impulsiv, cu o structură intimă mistică. Gânditor și om de acțiune. Un impetuos care a năvălit cu elanuri mari în viața monahală. Strălucea în cuvânt. A scris niște Acatiste de mare frumusețe. Dar această activitate el a desfășurat-o sub guvernarea ateismului de stat și nu a fost iertat. În 1958 au fost arestați și condamnați toți membrii „Rugului Aprins”. Părintele Agaton a înfruntat temnița și a murit la Aiud.

Părintele Cleopa Ilie.

Părintele Cleopa este un cioban vânjos, aspru, care a crescut în mănăstire și a ajuns cea mai respectată figură a ascetismului și spiritualității ortodoxe. Nimeni nu-i este asemenea. Cu o minte strălucită, cu o memorie fabuloasă, cu un suflet uriaș, cu un dar deosebit al vorbirii, acest cioban a devenit o sinteză vie a tuturor Sfinților și Părinților răsăriteni. Este o cascadă de har, de înțelepciune și putere, ce se revarsă prin rugăciune puternică și prin cuvânt insuflat de Duhul Sfânt. Nu există un duhovnic mai deplin ca el. Este o personalitate impresionantă, vestită și peste hotare, căci unii străini au venit să îl întrebe ce-i harul. Dar harul este viu în el, lucrează și emană din el. În simplitatea lui nu strălucește decât harul Duhului Sfânt. Este uimitor.

Deși nu a ajuns în temniță, a stat ascuns într-un bordei din munți în toți acei ani ai furiei ateiste, căci Securitatea îl suspecta de legături cu „Rugul Aprins”.

Părintele Cleopa este dovada vie a omului mistic. Este o personalitate întreagă, puternică, profund umană. Om cu adevărat om. Sfântul umblă printre noi – acesta este sentimentul pe care îl încerci în preajma părintelui Cleopa.

Părintele Arsenie Papacioc.

Ieromonahul Arsenie: mărunț, slab, ager și viu, mare duhovnic, om fără compromisuri. Micul cel mare. S-a călugărit din vocație. Suflet și trup feciorelnic, caracter integru. Energie necurmată și imensă putere de iubire. Om de luptă și sacrificiu. Conștiință și capacitate misionară.

A făcut prozești înainte și după ce a depus votul monahal. S-a zbatut să impună adevărata conștiință creștinilor și a reușit. Luptător încercat, el spunea: „Noi înfruntăm pe ateii la ei acasă.” Este un far al lui Hristos.

Părintele Dumitru Stăniloae.

Primul mare teolog român și cel mai mare teolog în viață din Răsărit. Gânditor profund și om cult. Un bun preot și un eminent profesor. A tradus Filocalia și a scris Dogmatica. A trecut și el vreo cinci ani prin temnițe.

Părintele Nicolae Steinhardt

Un intelectul subțire și de bună credință. S-a botezat în urma contactului cu spiritualitatea ortodoxă a temnițelor.

Părintele Marcu.

În Aiud, preotul Marcu a făcut misionarism până la sacrificiu. Era un om cu suflet curat, cu caracter integru, fără compromisuri în credință, cu mare capacitate de dragoste și jertfă. A fost mult pedepsit dar nu a renunțat nici o clipă la misiunea sa sfântă. Bolnav, tot mai bolnav, pedepsit, tot mai pedepsit, el a continuat slujirea și a murit ca un martir.

Părintele Dimitrie Bejan.

Un erou, un vulcan de credință, un munte de caracter. A fost preot militar pe frontul de Răsărit. Și-a început lupta cu ateismul în lagărele cu soldați români din U. R. S. S., când i s-a propus să intre în divizia „Tudor Vladimirescu”, formată din românii care acceptaseră reeducarea cu scopul de a reveni în țară. În 1948 a fost trimis spre judecare la București. A trecut prin mai multe închisori din țară. După eliberare a continuat să fie urmărit, persecutat și torturat.

Părintele Iosif Trifa

Preotul Iosif Trifa a fost conducătorul „Oastei Domnului”, o mișcare religioasă întemeiată în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Nesatisfăcuți numai cu ceea ce li se oferea la biserică, sute de mii de credincioși au devenit „ostași” și au luat în serios viața creștinească, făcând eforturi evidente de trăire religioasă. În urma unui conflict cu ierarhia Bisericii, preotul Trifa și o parte din colaboratorii săi – poetul Traian Dorz, scriitorul Virgil Grosu, Dumitru Banu, Nicola, ș.a. – s-au declarat independenți de Biserica Ortodoxă. Toți aceștia au fost trimiși în temnițe, căci făceau prozelitism și nu erau pe placul autorităților. Sunt creștini vrednici de stimă și admirație, conduși de râvnă pentru cele sfinte. Au avut o frumoasă ținută și despre ei nu se poate vorbi decât elogios. Ar fi însă regretabil dacă „Oastea Domnului” ar deveni o sectă.

Teodor Popescu

Profesor de Istoria Bisericii la Facultatea de Teologie din București. Un om admirabil, savant, istoric, un credincios sincer căruia temnița i-a apropiat moartea.

Vasile Georgescu.

Profesor de teologie, minte strălucită. A fost deportat în U. R. S. S. și a făcut o experiență uriașă.

Amintim aici și fenomenul Maglavit, care a creat pelerinaje populare imense, de care oficialitatea noastră bisericească nu s-a ocupat așa cum ar fi făcut-o cea catolică. Aici țăranului Petrache Lupu, un cioban simplu și analfabet, i s-a descoperit Dumnezeu, cu figură de moșneag, în nori și i-a vorbit despre vremurile grele ce aveau să vină, despre problemele și evenimentele excepționale ale secolului nostru.

Nu a existat în temnițe nici un episcop ortodox român.

În temnițele comuniste au fost și numeroși reprezentanții ai altor confesiuni creștine, care au primit frumos și demn martiriul. Amintim aici pe cei mai cunoscuți dintre ei:

Monseniorul Ghica.

Boier de viță veche, intelectual subțire, creștin de cea mai înaltă ținută. În Franța, sub influența lui Jean Marie-Taine NOTA, a trecut la catolicism și s-a călugărit. Acolo a fost un vârf al filozofiei și cucernicieii catolice, având mulți adepți în rândul intelectualității.

După război a venit în România, unde ateismul marxist se propaga prin puterea de stat și a Armatei Roșii. S-a instalat la Catedrala „Sfântul Iosif” din București și a făcut misionarism catolic intens. Intelectualitatea l-a înconjurat cu respect și admirație. A făcut mulți prozeliți.

A fost arestat în 1948 și și-a continuat opera misionară printre deținuți. În penitenciarul Văcărești făcea samaritanism printre deținuții de drept comun cu care era închis. Mizeria l-a doborât repede, căci era bătrân. A murit ca un martir. Un om mare.

Ierarhii greco-catolici.

În urma decretului lege din 1948 prin care s-a desființat cultul greco-catolic și s-a încorporat în Biserica Ortodoxă, episcopii greco-catolici au fost condamnați și întemnițați la Sighet, unde s-a aplicat un regim dur, special pentru vârfurile politice și religioase. Acolo au fost exterminați bătrânii episcopi și bătrânii politicieni.

Din păcate despre regimul din Sighet dețin puține date. Am auzit doar că un cioban imbecil devenit temnicher și injectat cu ură până la nebunie obișnuia să arunce jos mămăliga zilnică a acestor bărbați de frunte și să îi oblige să îngenuncheze pentru a o ridica. Erau batjocoriți, înjurați, bruscați, percheziționați și pedepsiți discreționar de niște temnicheri iresponsabili, bine dresați în acest sens și recompensați pe măsură. Sufla în țară așa-zisa „ură de clasă” și în numele ei au fost uciși prin mizerie toți venerabilii din Sighet.

Despre episcopii greco-catolici închiși acolo – Hosu, Suci, Bălan, Ferentiu – am auzit vorbindu-se numai la excepțional. Toți au fost culți, au avut un trecut frumos în slujba neamului românesc, o ținută demnă și au murit ca martiri. Numai Hosu – unul din făuritorii României Mari – a supraviețuit și a murit în domiciliu obligatoriu la mănăstirea Căldărușani din București, fără ca Patriarhia Română să-i acorde regim de episcop.

Dintre neoprotestanți primii care au înfruntat temnițele au fost martorii lui Iehova, cei mai îndrăzneți și zeloși. Au urmat apoi baptiștii, adventiștii și penticostalii, care au dat mult de lucru organelor Securității puse să vegheze la somnolența ateismului.

Anonimii

Nu se poate să nu amintim aici de miile de anonimi din popor care au rezistat puterii ateiste, atât în temnițe cât și în afară. Românii nu au luat atitudini răsunătoare ca alte neamuri dar au rezistat tacit, strecurând în atmosfera materialistă duhul ortodox.

Am întâlnit în temniță nenumărați oameni simpli, țărani și muncitori, al căror suflet înzestrat natural și necorupt s-a dezvăluit la contactul cu intelectualitatea din temnițe. Am participat la discuții aprinse pe probleme abstracte între intelectuali și la care un țăran ce asista a pus punct cu o observație simplă și fără reproș. Am văzut intelectuali care se lăsau îndrumați atât religios cât și intelectul de oameni simpli dar cu înaltă trăire și cu mintea luminată.

Tineretul și-a dovedit și el elanul, puritatea, curajul, puterea de sacrificiu, căci temnițele au fost pline cu tineri și nimeni nu a suferit mai mult și mai frumos ca ei. De asemenea trebuie amintite femeile – mame, soții și copile – care au însuflețit mult rezistența și eroismul. Suferințele și jertfele lor au fost generale, alături de bărbați și adesea înaintea acestora. Asupra lor s-au făcut presiuni specifice și suplimentare pentru a le compromite și demoraliza. Dintre ele amintim pe maica Mihaela (NOTA), un suflet mare care a sfârșit prin martiriu.

Prin femei s-a menținut credința strămoșească. Căldura sufletului de femeie a topit gheața gândirii materialiste. Instinctul lor a crescut noile generații în frica de Dumnezeu. Niciodată nu se va scrie suficient despre frumusețea femeilor credincioase, morale, eroine, altruiste, mame și fecioare. Jertfa lor le înnobilează. Cinstire dăm femeilor, căci fără ele am fi seci.

Nici copiii nu au fost cruțați de teroarea ateistă. La arestarea lui X., soția lui însărcinată a fost brutalizată, încât a născut o fetiță care datorită unei leziuni pe creier a rămas mignonă și a orbit, fără să i se explice vreodată de ce este o infirmă. La cercetarea lui Y., băiatul lui de cinsprezece ani este pus să asiste nemișcat la percheziția brutală a tatălui și mai târziu, crescut în frică de mama lui rămasă singură, ajunge schizofrenic. Într-o altă familie o fată a fost arestată și batjocorită pentru a-l obliga pe tatăl ei să devină delator.

Mii de copii au fost scoși din școli și universități, supuși la umilințe publice, batjocoriți de profesori și colegi întrucât credeau în Dumnezeu și uneori pentru că erau fii ai unor deținuți „politici”. Căci oficial nu au existat deținuți „religioși”, ci toți au fost taxați ca politici.

În revoluția ateistă a materialismului istoric distingem o etapă de distrugere a tot ce a fost vechi și care se termină cu preluarea integrală a puterii și a tuturor pârgurilor vieții omenești de către comuniști. În a doua etapă se guvernează în mod absolut, impunându-se ateismul cu toată presiunea puterii nelimitate.

Umanismul brutal de la început îmbracă forma ipocriziei, căci puterea lui nu mai este discutabilă. Puterea aceasta este politico-militară iar punctul ei slab e latura spiritual-cultural-morală. O dată dispărută puterea politică din ateismul marxist-leninist, nu rămâne decât haosul. Durata acestui fenomen este imprevizibilă, căci sistemul politic este formidabil.

În această lume care privește numai spre pământ, dacă vor descoperi cerurile oamenii vor recăpăta bucuria vieții, efervescența creației, forța morală, conștiința comunitară prin iubire. Și există în popor elemente suficiente care ne dau siguranța că vom fi salvați. Întreg acest popor integrat azi sistemului marxist merge în ritmul lui cu sentimentul că se află într-o mare temniță. Nu susținem că ar exista nu știu ce mari și vii conștiințe, ci că există un fond sufletesc nealterat de marxism care abia așteaptă să se descătușeze.

Majoritatea absolută a neamului românesc a fost și este anticomunist. A fost, s-a manifestat și l-au încătușat. Generația de tineri crescuți în ideologia apăsătoare a marxismului este tot anticomunistă, căci de pe la cinsprezece-optsprezece ani toți se vindecă de marxism. Dacă ar exista condiții libere de alegere, Partidul Comunist ar rămâne fără voturi iar filozofia sa ar fi aruncată la coș.

Nimeni nu mai crede în materialismul dialectic, nimeni nu mai așteaptă fericirea socialismului științific. Toți se prefac și toți așteaptă șansa eliberării. Acesta este un fenomen de masă. Dar jocul cu focul arde și nu rămâne nimeni fără tare morale și de comportament. Lumea trebuie să evite experiența pe care o face răsăritul Europei.

**PREOTUL GHEORGHE CALCIU – MĂRTURISITORUL LUI HRISTOS.**

Secolul XX a redeschis epoca martiriului și muceniei. Prin martiraj se naște o eră nouă. Toate semnalele date de acest veac reclamau sfințenia. Printr-o iconomie tainică a istoriei, după o amarnică și îndelungată rătăcire, prin cumplite dureri, se reîntoarce omenirea la Dumnezeu. Toate manifestările de criză sunt dovada eșecului antropocentrismului și istoricismului de a realiza o lume fără Dumnezeu, fără sfințenie și fără perspectiva veșniciei. Dezastrele politice ideologic-materialiste, economice, cultural-ateiste, moral-libertiniste, filozofic-ateiste și panteiste, culminând cu dezastrul tehnicist pe de o parte și al alienării pe de alta – toate au ieșit de sub controlul omenirii și vestesc un sfârșit de epocă,

obligându-i pe oameni să-L regăsească pe Dumnezeu, să se redescopere pe ei înșiși și să se orienteze spre un mod de viață creștin.

Faptele oamenilor făcute fără Dumnezeu poartă încă din germenii, adică prin chiar natura lor exclusiv umană, principiul propriei decăderi. Omul, această ființă excesivă și unilaterală, a construit o civilizație orgolioasă și ea este acum smerită, o lume materialistă și ea este acum insuportabilă, o istorie ateistă și istoria a devenit neant.

Nu se poate trăi în general în extreme dar extremismul ateist-materialist este cel mai cumplit. Omul a ajuns o cifră, ori o unealtă teleghidată, ori o fiară dresată, ori un rob absolut. Acum s-a ajuns la robia absolută care supune puterii supreme și atotștiutoare atât conștiința cât și viața, atât societatea cât și individul. Robia este înscrisă în ideologia materialismului istoric și este trăită monstruos în societățile comunizate. Acesta este satanismul pur: știința materialismului istoric, care determină istoria și conștiințele oamenilor și nu permite nici o excepție și nici o rezervă. Oricât de monstruoase sunt metodele și rezultatele, se merge înainte împotriva evidențelor, intensificându-se toate ororile prin principii abstracte care acoperă realitatea crudă. Dezastrul este imens pe plan economic, moral și uman dar este un deplin succes politic.

Pe plan politic puterea comunistă este formidabilă, în măsura în care este tot mai inumană și mai bestială, încât s-a realizat o lume a robiei deznădăjduite și o conștiință disperată a degradării. Este clar pentru locuitorii socialismului marxist că e mai bine să fii mort decât comunist. Nimic nu este mai inuman decât robia marxist-leninistă. În numele poporului, în numele omului, comunistul determină legic, științific, viața oamenilor și a societăților și în aceasta constă nebunia ideologiei lui. Totul se judecă în funcție de putere, totul e bun în măsura în care consolidează puterea comunistă. Cât despre justificările ideologice, ele sunt minciuni magistrale tot atât de dialectice și de științifice, încât lumea comunistă este terorizată de minciună și ură.

Principiile generoase pe care le manevrează comunismul – comunitarism, libertate, dreptate, pace, știință, umanitate – sunt răstălmăcite în contextul ideologiei marxist-leniniste. Comuniștii sunt generoși în constituții și nepuizabili în legi, pentru că pe constituții nu le respectă iar în legi nu cred. Cred însă în sistemul puterii comuniste. Cu cât mint mai genial și cu cât terorizează mai total, cu atât puterea lor este mai consolidată. În afară de aceasta nu îi interesează nimic: nici omenie, nici progres, nici economie, nici știință. Totul este bun dacă dă putere. Această viziune o au comuniștii din toate țările. Cine are ochi de văzut, vede din însuși materialismul dialectic monstruoșitatea sistemului.

Ateismul materialist este fundamentul tiraniei celei mai cumplite din istorie. Societatea este o uzină iar oamenii sunt niște elemente supuse puterii atotstăpânitoare. În comunism o comisie va determina atât capacitatea fiecărui om cât și necesitățile lui, de aceea omul trebuie să nu aibă Dumnezeu, să renunțe la libertate și să se supună legității comuniste – așa devine omul rob deplin. Nu i se determină numai pâinea cea de toate zilele, ci și conștiința. Comuniștii nu sunt siguri pe puterea lor până nu sunt stăpâni peste conștiințele oamenilor. Ei nu admit libertatea spirituală a omului religios, de aceea urăsc mai mult decât orice pe Hristos, Omul-Dumnezeu Care a restaurat ființa și conștiința umană.

În acest context de idei ajungem la reeducarea din Pitești, care a început de fapt în U. R. S. S... Reeducarea a fost elaborată pe fundamentele gândirii lui Marx.

Marx este filosoful care a anulat omul și l-a degradat până la monstruozitate. Marx este cel ce a întors pe dos creștinismul. Marx este un hristos mincinos. El susține că mediul determină conștiința, deci conștiința este un complex de reflexe condiționate. Pe acest principiu materialist s-a creat o psihologie a maselor dar și una individuală, cu definire și cu metode încă necunoscute în lume. Ne aflăm în fața unei noi științe, a unei noi sociologii și pedagogii. Comuniștii nu se sfiesc să declare lumii întregi că vor să modifice în mod structural omul și omenirea prin revelația materialismului istoric și lumea nu pricepe monstruozitatea ce i se propune, căci lumea nu-L mai are pe Dumnezeu la cârma ei.

În cercul strâmt al elitei politice comuniste de la mijlocul veacului erau două curente: Ana Pauker voia exterminarea adversarilor prin forță iar Gheorghe Gheorghiu-Dej prin muncă. Temnițele, lagărele și „reeducarea” anilor '50 sunt expresia politicii de ură și crimă a Anei Pauker. Când ea a ordonat „reeducarea” marxist-leninistă a deținuților politici din penitenciarul Pitești, nu a crezut în formularea ei ideală, ci crud și sec a dorit exterminarea prin forță a „dușmanilor de clasă”. Nu a crezut nici în definirea ideală a dușmanilor de clasă, ci în definirea politică a tuturor adversarilor. În general comuniștii nu cred în nici un principiu comunist în definirea lui pură și ideală, ci numai în substratul și urcușul lor politic.

„Reeducarea” însemna terorizarea deținuților prin ei înșiși până la „șocul revoluționar” prin care se trecea la „conștiința comunistă”. Tortura era neconținută, oribilă, iresponsabilă și fără ieșire. Nu exista dreptul la moarte, ci numai la viață monstruoasă. Câțiva deținuți au acceptat să facă acest început, apoi avalanșa a crescut, fiecare victimă devenind un criminal al prietenilor săi. „Sinceritatea” se dovedea prin delațiune absolută, apoi prin autodefăimare absolută și în fine prin „angajamentul” absolut de a fi „reeducat” și de a „reeduca” pe toți „dușmanii poporului”. Mutilați, oamenii ajungeau în cele din urmă „revoluționari”. Era o nebunie de la care nu s-a putut sustrage nimeni. Fiecare a avut căderea lui în așa-zisele „ture ale reeducării”. Acolo au fost batjocorite credința, idealul, națiunea, familia, virtutea, onoarea, eroismul și, în ultimă analiză, omenia. Toți au fost cobai. Unii ai cedat ușor, alții după incredibile chinuri.

Acolo a fost chinuit și tânărul student medicinist Gheorghe Calciu. Rezultatele la fața locului au fost depline dar în perspectivă mai largă au răsturnat toate așteptările. Datorită torturilor fizice și sufletești prin care a trecut, datorită inteligenței cu care vede lumea, datorită forței lăuntrice din el, Gheorghe Calciu după eliberare a făcut Teologia și a devenit preot. Este un proces sufleteș cu mult mai tragic decât al Apostolului Pavel, care contribuisese la uciderea primului mucenic creștin, Sfântul Ștefan. Cazul lui nu este unic dar chiar dacă ar fi, ar ajunge ca să anuleze și să discrediteze pentru totdeauna principiile materialismului ateu.

Noi cunoaștem evoluția sufletească a acestui om, cât și covârșitoarele sale suferințe și cu umilință sărutăm rănilor sufletului și trupului său, pentru că acest om a trecut prin iad, a fost chinuit de satana, a dat piept cu antihrist, căci toate aceste forțe ale răului s-au întruchipat în oameni și au dus la evenimente trăite tragic.

În prima parte a detenției sale Gheorghe Calciu, pe atunci tânăr medicinist de douăzeci de ani, a fost torturat până ce a fost distrus fizic și spiritual, încât ca o cârpă, ca un robot, ca un animal dresat, ca un nebun îngrozit, ca un ne-om, într-o

totală răsturnare a tot ce fusese, urând tot ce fusese, a fost silit să batjocorească tot ce fusese sfânt în el și să devină fiară condiționată prin știința materialismului istoric.

Dincolo de acțiunile acelea bestiale trebuie văzut duhul diavolesc ce a condus „reeducarea”. Torturile nesfârșite și absolute la care erau supuși deținuții au fost aspectul văzut al acestui duh. Spiritul satanic era vizibil și pe chipurile oamenilor. Atmosfera întreagă era încărcată de puteri satanice care emanau dincolo de fapte, gesturi ori cuvinte, manifestându-se ca o expresie rece, înspăimântătoare, rea, plină de ură și de beznă. Iadul și-a găsit o realizare aidoma în „reeducarea” marxist-leninistă, dovedind perspectiva ce o deschide revoluția materialismului istoric pentru toată omenirea: realizarea pe dos a Împărăției lui Dumnezeu. Satanismul comunist se maschează sub ateism, științifism, progresism ori umanism. Comunismul este robie socială dar mai înainte de toate este mutilare umană.

Tânărul Calciu a suportat – alături de mulți alții, nu numai din România, ci și din U. R. S. S., China, Vietnam, etc. – dezumanizarea prin reflexe condiționate. Acolo oamenii s-au comportat ca niște demoni, ca niște demenți, ca niște halucinați. Acolo a fost scos Dumnezeu din om și înlocuit cu satana, acolo însăși natura umană a fost mutilată și răsturnată. Minte acelor oameni a fost la început tulburată, apoi îngrozită prin torturi și răsturnată prin deznădejde – căci acolo nu mai exista nici o ieșire și nici un sfârșit, totul era dominat de triumful revoluției proletarietului internațional.

Durerile suferite deveneau materiale, beznele mentale se pipăiau, groaza era nelimitată. În aceste condiții se ordonau comenzile pentru condiționarea conștiințelor. Trebuia să devii fiară, bestie, criminal – dar asta numai după ce treceai prin „șocul revoluționar”. Adică trebuia mai întâi să te fi „autodemasc”, să fi demascat pe alții, să fi batjocorit familia ta, trecutul tău, neamul tău, idealurile tale, credința ta și să te fi târât ca un netrebnic, ca în mișel în fața propriilor tăi călăi. În aceste condiții fiecare a avut un mod oarecum personal de a se comporta dar nimeni nu a putut rezista la nesfârșit. Ar trebui ca mărturisirile intime ale acelor oameni să fie obiect de studiu complex și de învățătură.

Studentul Calciu a suportat deci această nebunie prezentată în fața lumii ca „revoluția socialistă”. Dar din bezna beznelor a văzut lumina lui Hristos și s-a hotărât să Îl slujească. Torturat de cele petrecute, a decis ca după eliberare să se facă preot. Ca preot a decis să spună adevărul. El – și alții – au înțeles fundamentul spiritual al conflictului acestei lumi, el – și alții – și-au închinat restul vieții lui Hristos, convinși fiind din experiență că El este viu, că El este unica izbăvire. Și nimic nu-i doare mai mult pe acești oameni decât incapacitatea spirituală a secolului de a vedea realitatea.

Deși opțiunea sa preoțească pare paroxistică, aproape imposibil de înțeles de cei ce nu au trecut prin experiența lui, totuși preotul Calciu este un om echilibrat și mesajul său este pe cât de autentic evanghelic, pe atât de senin și de optimist, căci acest om s-a născut din nou ca nimeni altul și nu poate fi știrbit cu nici o iotă. În el clocotește, arde, strălucește Hristos, cu intensitățile țâșnite din cele mai cumplite prigoniri.

Resorturi interioare pe care nu le poate realiza omul obișnuit – și care nu există descrise nici în literatura lumii, decât poate în prezentările apocaliptice ale infernului – îi fac pe cei ce au cunoscut „reeducarea” să se cutremure de forța

sufletească a omului care a cutezat să înfrunte din nou fiara ce-l robise. El a ieșit din iad și a avut curajul să înfrunte din nou iadul. Deși știa că îl așteaptă caznele, și-a pus nădejdea în Hristos. Chinul, durerea, groaza au pătruns în oase, în minte și în suflet prin reeducare dar preotul Gheorghe Calciu le-a smuls din el însuși, conștient de perspectiva de a le înfrunta din nou. Omul fuge de a repeta o mică suferință iar el a înfruntat din nou teroarea nesfârșită a iadului, căci acolo teroarea căpăta întindere eternă și profunzime abisală.

Acolo fusese martirizat Hristos iar el trebuia să-L mărturisească. Calciu L-a primit pe Hristos viu, divin, puternic și așa a putut domina teroarea întipărită în ființa și în sufletul său. Calciu îl văzuse pe satana prin „reeducare” dar L-a văzut și pe Hristos prin credință. Tot chinul cauzat de comuniștii atei a generat martiriu și sfințenie. La modul material al lucrurilor, Calciu a trăit realitatea îndrăcirii și apoi îndumnezeirii. Prin el vorbește Hristos. El este mort în Hristos printr-o adâncă pocăință și smerenie dar e viu prin Har și prin Adevăr. El nu a putut să tacă. El are obligația să mărturisească oamenilor atât oroarea satanică a ateismului, cât și splendoarea hristică a credinței.

Calciu nu teoretizează, ci trăiește. El a trăit până la scrum ateismul și până la incandescentă credință. A fost rob prin teroare și eliberat prin credință. Ura a fost învinsă de iubire. În viața lui materia s-a subțiat până la transparență și a văzut prin ea și pe satana și pe Dumnezeu. Pentru el viața este taină, omul este împărat, lumea este libertate. Experiența lui este deopotrivă mistică, rațională, umană, istorică și materială. Prin Calciu nu se naște numai spiritualitatea creștină, ci însăși viața și lumea și istoria.

Dar satana nu poate răbda astfel de oameni. Preotul Calciu neagă fundamentările materialismului ateu, deci trebuie distrus. Preotul Calciu divulgă metodele torturii comuniste, deci trebuie anihilat. El nu este un om politic și totuși denunță politica comunistă, nu este un economist și totuși distruge mitul traiului comunist, nu este un ideolog dar credința lui a anulat ideologia comunistă. Și asta nu i s-a putut ierta.

Chiar frații lui preoți l-au trădat, ca Ana și Caiafa, și l-au dat spre judecare Pilatului acestui veac. Acum se exercită din nou asupra sa metodele reeducării. (NOTĂ DESPRE A DOUA ÎNTEMNIȚARE) Reacția comuniștilor împotriva lui este dură și nemiloasă. Ei nu vor să-i ia viața, ci din nou să-l ucidă sufletește. Vor ca el să recunoască „sincer” că reeducarea a fost opera legionarilor și nu a comuniștilor, că el este un reacționar și nu un preot al lui Hristos, un dușman al poporului și nu un om de omenie – și aceasta nu o poate face preotul Calciu. Liber nu o va face, dar silit? De mai multe ori l-au împins până în pragul morții și iarăși l-au adus la viață cu aceeași condiție: să se recunoască vinovat. Este o minune că rezistă de trei ani în a doua tură a reeducării. Omul are puteri limitate de rezistență iar forțele care îl tiranizează sunt considerabile. Toate torturile din acest veac pălesc în fața torturilor preotului Gheorghe Calciu.

Dar în celula în care zace, el stă cuprins în rugul Duhului Sfânt. Este în el atâta dragoste încât topește toate vrăjmășiile dar tocmai pentru a se vedea câtă bunătate are vrăjmașii îl lovesc când el îi iubește și astfel singuri se condamnă la mânia necruțătoare. Preotul Calciu se roagă pentru dușmanii săi și rugăciunea lui îi arde. Credința lui nimicește orice duh rău, căci pentru el binele este o necesitate chinuitoare. Calciu iartă tot chinul suferit personal dar înfierează dușmanii oamenilor, dușmanii Adevărului, dușmanii lui Hristos. El dă bătlia la înălțimile și

adâncimile puterilor, începătoriilor și stăpâniilor întunericului. Considerăm că este unul dintre acele vârfuri duhovnicești de mare intensitate, puține la număr, prin care lucrează Dumnezeu în lume și lumea se mântuiește.

Comuniștii au în preotul Calciu dovada neputinței lor. El este cea mai gravă problemă a comunismului internațional și cel mai strălucit exemplu al credinței creștine. Calciu apără omul, viața și lumea, așa cum însuși Fiul lui Dumnezeu a făcut-o. Toți comuniștii din lume sunt răspunzători pentru teroarea exercitată asupra lui Calciu, după cum toți credincioșii și toți oamenii de omenie sunt tributari harului și martiriului lui. Comuniștii nu știu dacă trebuie să-l ucidă, să-l „reeduce” din nou ori să-l elibereze – de eliberarea lui se sperie, dar ar trebui să se sperie mai mult de martirizarea lui. Orice se va întâmpla cu Calciu, el rămâne un martir al creștinismului și un exemplar simbolic al omenirii.

Preotul Calciu este și un exemplu cutremurător al rușinii între două lumi. El a lăsat acasă o soție și copiii care sunt și ei martirizați. A mai lăsat în urmă un gol în clerul creștin și un alt gol în rândul oamenilor de omenie – dar toate acestea sunt minore pe lângă suferința lui personală. El a ales calea celei mai sfinte nebunii ce a apărut în istorie și fără de care nu ar fi posibilă reînvierea creștinismului. Ca el sunt puzderie de oameni, deși nu toți au forța credinței sale, și toți așteaptă mântuirea. E vremea ca oamenii să redescopere cultul și practica martiriului.

Din păcate însă creștinii au pierdut sensul crucii și nu mai sunt solidari cu martirii lor. Ei au renunțat la credință, la eroism și onoare dar de nu se vor trezi vor păți mai rău decât Calciu. Dacă creștinii și dacă oamenii ar ști că vor ajunge în „reeducare” ar năvăli în temnița în care este torturat preotul Gheorghe Calciu și l-ar elibera. Omenirea ar trebui nu să intre în panică din cauza cancerului, a foametei, a poluării, a războiului ori chiar a robiei, ci să se îngrozească și să riște totul pentru a evita conștiința determinată de legile materialismului istoric. Când omenirea va înțelege că în esență comunismul este satanism, atunci va putea să-l distrugă. Când oamenii vor rezolva toate problemele lor prin sfințenie, atunci va începe o eră de fericire în lume.

Dacă oamenii ar fi înțeles măcar parțial sfințenia și importanța unui om ca preotul Calciu, s-ar fi făcut demersurile necesare pentru a-i salva viața. Dar creștinătatea s-a mulțumit să-l apere platonic și oamenii nu cred cele ce se întâmplă. Însă el este cu atât mai mare cu cât este mai părăsit.

Acest preot al lui Hristos, plin de puterea duhului și a cuvântului, cu o adâncă conștiință misionară, simbol al sfințeniei, dovadă a omeniei, biruință a libertății obținută prin jertfă este victima nu numai a comuniștilor, ci și a servitorilor lor din înaltul cler român. Aceștia din urmă au o răspundere care nu se poate ierta. Preotul Calciu este necesar lumii și Bisericii. Cei ce îl ucid sunt cu mult mai conștienți de sacrilegiul pe care-l săvârșesc decât alți prigonitori. Dacă lumea creștină îl va lăsa să moară în Aiud, ea se va asemana poporului care a tolerat Golgota. Să nu uitați că este om!

Azi am fost la Sfânta Liturghie la Patriarhie. Se petrece acolo o mare minune și pentru ea merg adesea-n acest loc și văd mulți oameni vibrând de cele mai sfinte simțăminte și năzuințe.

Dincolo însă de slujbele ce se fac aici, oamenii îmbrăcați în odăjdii episcopale nu merită nici încrederea, nici respectul, nici banul de dajdie pe care-l primesc. Și nu mă gândesc în primul rând la păcatele lor personale – deși nici

acestea nu trebuie trecute cu vederea – ci la faptul trist că ei exercită asupra Bisericii ordinele ateiste ale Partidului Comunist. Se respectă numai formele dar se practică politica se stat. Bisericile au rămas deschise dar un număr mare de preoți și monahi au fost întemnițați, duși în lagăre la muncă forțată, chinuiți și batjocoriți. Se păstrează cuvântul și Sfânta Jertfă însă libertatea de organizare este strict controlată se stat: orice inițiativă trebuie aprobată de stat, orice cuvânt trebuie cenzurat de stat, orice bănuț trebuie știut de stat.

Creștinătatea este claustrată între zidurile bisericii și preoții în altar. Nu este permisă nici o activitate duhovnicească, educativă, socială, ca să nu mai amintim de cele economice și politice, care sunt atributele exclusive ale Partidului Comunist. Nu mai există predică ziditoare de suflet, ci predică tradiționalistă, fără actualitate. Nu se mai simte comuniunea dintre creștini, căci ea ar înspăimânta pe guvernanții ateii. Cât despre o organizare comunitară a parohiilor, nimeni nu îndrăznește să mai cugete. Preoții care cutează să se ocupe de catehizarea copiilor riscă să fie prigoniți mai întâi de episcopi și apoi de Securitate. Alți preoți care au încercat o acțiune asemănătoare cu Oastea Domnului, cu cântece și mici întruniri, sunt amenințați, hărțuiți și arestați.

Mănăstirile au primit și ele lovituri cumplite. Cei mai mulți călugări au fost izgoniți și nu s-a permis recrutarea altora tineri. Au rămas numai câțiva monahi bătrâni, așa că ar urma ca în treizeci-patruzeci de ani ele să rămână pur și simplu pustii. Cele mai multe mănăstiri au fost declarate monumente istorice și s-au investit bani grei pentru a fi restaurate; dar ce folos că în vreme ce zidurile se reconstruiesc monahii sunt alungați și activitatea lor este redusă strict la slujbe! Rostul mănăstirilor ca focare de spiritualitate și cultură este interzis. Dacă în trecut Biserica în ansamblu avea sarcina ei de vehiculare a culturii, acum tiparnițele sale au ajuns vechi și uzate și nu îi este permis să apară în public nici în școli, nici la televiziune, nici într-o sală de teatru, concert sau conferință, nici într-o procesiune sau adunare publică, nici într-un ziare. Cele câteva reviste teologice tolerate nu au circulație decât în cercul strict preoțesc iar lucrări monumentale ca Filocalia, Dogmatica, Morala nu pătrund decât clandestin. Oamenii știu tot mai puțin despre credință și totuși bisericile sunt pline de credincioși care, îndemnați de resorturi profunde ale sufletului, simt harul lui Dumnezeu, căci la altar se vorbește totuși o altă limbă decât cea oficială ateistă. Oamenii deci caută dar din nefericire preoții nu sunt la înălțime.

Un astfel de creștinism se solidarizează cu natura lucrurilor istorice fără a le mai înnobila. Tainele Bisericii răspândite la întâmplare în istorie sunt mărgăritare de preț mâncate de porci. Porcii, chiar dacă se botează, nu sunt creștini, ci tot porci rămân. Așa cum mântuirea omului nu este posibilă doar prin harul dumnezeiesc, fără participarea voluntară a omului, tot așa Biserica nu poate fi numai sfințire fără sfințenie. Racila aceasta este veche în Ortodoxie și în secolul nostru s-a manifestat neconținut. Mereu statul, fie sub semnul crucii, fie sub semnul stelei, a decis stările și orânduirile Bisericii în lucrarea lor istorică, socială și actuală și i-a consacrat acesteia un rol sacramental rupt de realități, străin de lume, departe de oameni.

Pregătit sufletește de Biserică, omul creștin este sfâșiat de societatea necreștină ori anticreștină. Conștiința sa este chinuită între Biserică și stat, între sacru și natural (naturalul luat la voia întâmplării, deci ca păcat). Însăși organizarea Bisericii s-a adaptat la această înstrăinare față de popor și în ultimă

instanță poporul a fost părăsit. Aspectul strict liturgic este o realitate puternică dar insuficientă. Viața creștină trebuie trăită integral, solidar și unitar. Totul trebuie să fie sfânt în viață și numai așa viața devine bucurie, armonie și pace. Năzuințele și strădaniile religioase trebuie să fie permanente în istorie, spiritualizând-o. Spiritualizarea înseamnă practicare, viață prin har și voință. Înălții clerici nu trebuie să se retragă într-un turn de fildeș, ci să fie neconținut în mijlocul credincioșilor, adică să fie în Biserică, căci poporul întrunit laolaltă este Biserica.

Toată austeră pregătire a ierarhilor este în Biserică, pentru Biserică și prin Biserică (a se citi popor, ori adunare, ori comunitate). Izolându-se de popor, clericii au restrâns Biserica la ei iar poporul a fost înfeudat. O astfel de ierarhie bisericească este tiranică și străină duhului creștin. Ierarhii și preoții sunt, mai bine zis trebuie să fie expresia directă și autentică a Bisericii, a poporului, a comunității. Așa a fost organizată Biserica primară, așa s-au organizat și în primele secole creștinii. Modul de alegere al apostolilor și al diaconilor trebuie să rămână un exemplu consacrat pentru cler și popor. Chiar funcțiile lor trebuie revizuite în duhul Bisericii apostolice. Sunt trepte speciale de pregătire pentru diaconi, preoți și episcopi și ele trebuie respectate nu numai în formă, ci și în fond. Toate aceste aspecte dau forța Bisericii, dar noi aproape că am uitat de ele, fapt care explică în mare parte criza modernă.

Toate gândurile acestea mi-au venit în minte azi, când am asistat la hirotonisirea unui diacon. Am văzut pe episcop în impresionantă slujire, cântând un fel de imn măreț care exprimă voința tuturor credincioșilor: „Vrednic este!”. Corul a apăsat apoi pe aceleași cuvinte cu sunete de gravă resimțire. Și totuși spectacolul era ireal, era o abstracțiune, era aproape ocult, căci poporul nu cunoștea nici pe episcop, nici pe diacon și nici pe cântăreți. Se producea un eveniment care ne angaja dar de care eram străini. Este o veche tradiție a Bisericii ca poporul să acorde vlădicilor girul său pentru noul hirotonisit dar ea s-a viciat până la grotesc, așa cum cu amărăciune constat acum. Nu a fost însă întotdeauna așa. Cândva acest ceremonial corespundea comuniunii ce exista în Biserică. Episcopul era în neconținută comunicare cu poporul, era în popor și al poporului. Aceasta ar fi adevărata democrație. De asemenea candidatul la diaconie era din popor și se alegea cu grijă iar hirotonisirea propriu-zisă era ultimul moment de consimțire din partea credincioșilor. Deci episcopul întreba: „Vrednic este?” iar poporul răspundea: „Vrednic este!” numai dacă se învoia cu adevărat la alegerea făcută. Așa este bine.

Astăzi însă există o gravă ruptură între vlădici și popor; ei trăiesc într-o lume a lor, decid în numele poporului dar nu îl consultă și deci nici nu îl reprezintă. Biserica Ortodoxă a rămas o simplă fațadă care poate fi oricând spulberată de către partid. Este atât de ingrată această preoțime, încât la ordinele partidului ea însăși cere demolarea bisericilor și într-o zi va cere și desființarea Bisericii. Până atunci clerul slujește cu o mână poporul și cu cealaltă partidul. Partidul beneficiază de dreptul tradițional de a se amesteca în problemele Bisericii, căci clerul nostru lipsit de demnitate nu discernе între statul ateu și statul creștin ori între guvernânții ateï și cei credincioși.

Dovada cea mai evidentă a acestei stări de lucruri este cazul preotului Gheorghe Calciu. Preotul Calciu a cutezat să strângă tineretul în jurul lui Hristos și în consecință a fost arestat. Arestarea lui învinovățește în primul rând clerul și în

al doilea rând Partidul Comunist. Primii care s-au sesizat au fost preoții și din frică și lașitate l-au părăsit în mâinile partidului, care l-a condamnat la zece ani de temniță.

E uluitor să aflăm că preotul Calciu nu poate fi eliberat din închisoarea în care îl mărturisește pe Hristos întrucât a vrut „să fascizeze Biserica”. Comuniștii din România au apelat la comuniștii din Occident (Paris) și la evrei (Ierusalim), ba încă și la toate „forțele democratice” din lumea întreagă (inclusiv din S. U. A.) pentru a se alia împotriva pericolului de fascizare a Bisericii. Minciună sfruntată! Dacă Gheorghe Calciu este fascist, atunci însuși Iisus Hristos este fascist, asemeni și Moise, și papa Ioan Paul al II-lea și patriarhul Demetrios!

Calciu nu a fost niciodată fascist, el nici nu cunoaște fascismul, căci era prea tânăr în timpul nemților. Din tinerețe a fost anticomunist de pe poziție creștină, luptând să dea viață și dinamism creștinătății adormite și îmbuibate. Calciu nu a avut niciodată vreo funcție ori manifestare politică, a avut un crez creștin și național și a luat atitudine contra comunismului. În măsura în care America și Occidentul au fost împotriva comunismului și el a fost pentru ei.

Este ușor și simplu să se eticheteze Calciu drept fascist, pentru ca Occidentul să aprobe uciderea lui. Până când va mai persista himera asta în lume? Nu vedeți că ea este o armă a comunismului? Comuniștii îl acuză pe Calciu că este fascist – și nu este – iar Patriarhul Iustin, care a fost cu adevărat fascist și a avut și un rol de jucat atunci, e acum o slugă mârșavă a partidului. În fața ipocriziei comuniste, cine se lasă înșelat în Occident? Căci viața lui Calciu depinde de Occident, întrucât cei de aici vor să îl piardă.

Calciu este un adevărat apostol și misionar al lui Hristos și asta îi sperie pe comuniști și pe toți dușmanii lui Hristos. El nu fascizează Biserica, ci o reîncreștinează, o reînviază, o revitalizează și asta nu pot admite antihriștii. Calciu nu este numai un apărător al Ortodoxiei, ci și un scut al oamenilor. El nu se ocupă numai de viața veșnică, ci este actual, se ocupă de viața asta în perspectiva celei veșnice, de viața asta trăită la modul spiritual. Ori tocmai de această perspectivă se tem ateii materialști și antihriștii.

Preotul Calciu execută zece ani de temniță grea pentru că a trezit conștiințele creștine și le-a avertizat de neantul ateismului. În fața totalei propagande ateiste dirijate de statul ateu s-a ridicat preotul Calciu să afirme credința în Dumnezeu – și pentru această cutezanță a fost osândit. Preotul și-a făcut datoria de preot la modul cel mai autentic și nu i se poate imputa nici o greșeală teologică ori de disciplină clericală – și totuși a fost condamnat.

Predicile lui nu au iz politic, nu incită la revoltă, ci mărturisesc realul raport între teism și ateism. Pentru credința ce a mărturisit-o este el întemnițat. El și-a restrâns în mod deliberat raza expunerilor la aspectul strict spiritual tocmai pentru a nu putea fi acuzat de crime politice, și totuși pentru astfel de crime este acuzat. Teoretic, Calciu are de fapt dreptul să își exercite ideile și credința în toate domeniile, chiar și în cel politic, așa după cum comuniștii o fac prea frumos în Occident, unde legal vor să preia puterea. Practic însă constatăm că nu mai are nici o rațiune carta O. N. U. ori însuși O. N. U., atâta vreme cât libertatea și mai toate noțiunile fundamentale sunt înțelese cu totul diferit în Occident și în Răsărit.

Calciu este un adevărat preot – și preoții de la noi, care slugărnicesc statul ateist, l-au lepădat. Dar și preoții din Occident ai tuturor confesiunilor sunt vinovați de chinuirea lui, căci dacă preoții din lumea întreagă ar avea conștiința sa

misionară, dacă ar fi conștienți că temnița lui Calciu li se deschide și lor și dacă vor să fie cu adevărat preoți ai lui Hristos și nu slugi ale comunismului, atunci nu s-ar odihni până n-ar obține libertatea lui Calciu.

Se spune că Occidentul este creștin dar conducătorii creștini occidentali nu au creat condiții de libertate creștinilor de aici. Aici socialismul are puterea absolută de stat și Occidentul rămâne inert în fața acestei situații. În timp ce comuniștii fac război civil, revoluții, atentate, pogromuri, genociduri și cuceresc țară după țară, creștinii occidentali nu au ajutat nici măcar moral pe unguri, cehi, nemți și alte popoare care s-au răsculat. În U. R. S. S. s-au creat mici acțiuni dizidente dar prin jertfă și fără ajutorul occidentalilor. E adevărat că au fost în Occident și oameni care au protestat dar masele populare nu s-au mișcat așa cum se mișcă masiv comuniștii când îi susțin pe comuniștii lor.

Sunt mulți creștini buni în Occident dar nu sunt solidari, nu sunt organizați, nu acționează. În schimb comuniștii și evreii dau din plin dovada solidarității internaționale și a dominației mondiale. Creștinii occidentali au protestat vehement și la cele mai înalte nivele de stat când a fost vorba de prigonirea evreilor – deși nu prea cunoaștem și acțiuni evreiești pentru susținerea creștinilor prigionieri – dar pentru preotul Calciu se aud doar voci răzlețe pe care comuniștii le ignoră. Cei ce ar avea puterea să-l elibereze tac și-l părăsesc pe preotul lui Hristos și mucenicul Lui. Amintim aici numai numele lui Calciu dar purtăm în suflet pe toți cei ce suferă, de fapt toate popoarele din lagărul socialist.

Ar trebui ca lumea întreagă să cinstească și să se închine la sfinții și martirii dați de prigoana marxist-leninistă. Nici o prigoană din istorie nu a atins intensitatea de ură și teroare ca cea marxistă; aici și moartea sufletească și moartea socială sunt științificate și practicate mecanic. Nimic, nici moartea nu este mai rea decât robia și dehumanizarea ateist-marxistă. Dacă omenirea ar pricepe că răul acesta este fantastic, ar avea puterea să îl elimine. De ce nu aleargă creștinii din Occident să obțină libertatea de credință în țările comuniste? Oare așteaptă ca lumea întreagă să fie sovietizată, înrobită, teleghidată? Cum putem fi noi optimiști când Calciu, Iacunin, Orlov zac în temniță, când Saharov este exilat și când lui Soljenițin nu i s-au deschis decât cu greu ușile Casei Albe?

Oamenii din lumea liberă trebuie să înțeleagă că nu există rău mai rău decât ateismul marxist-leninist, care transformă societatea într-o mare temniță iar conștiințele în roboți teleghidați prin reflexele condiționate. Celor care ne acuză de fascism le spunem că noi, cei situați geografic în imediata apropiere de comunism – popoarele slave în primul rând – am văzut în Germania o salvare de robia bolșevismului. Noi spunem omenirii ceea ce a înțeles și Churchill la urmă: că pericolul secolului sunt comuniștii și orice politică oficială care nu este contra lor este pentru ei. Noi spunem lumii că marile idei de libertate, egalitate, dreptate, pace, umanitate, democrație, luate în conjunctura secolului XX, slujesc revoluției marxist-leniniste. Noi spunem tuturor oamenilor că orice ezitare, îndoială, egoism ori lașitate sunt exploatate de comuniști. Și rugăm oamenii de știință din toată lumea să ia numele științei din mâna comuniștilor, căci a devenit instrument al genocidului și al teroarei psihologice.

Aceste rânduri le scrie un nimeni, un anonim, un bătrân, un proscris și el ca și Calciu, Iacunin, Saharov, Orlov, Soljenițin cu tot neamul lor. Omenirea trebuie să opteze și să îndrăznească.

SFÂRȘIT